

Konkurrensavdelningen
Jennie Ljungkvist
08-678 55 00
pts@pts.se

BESLUT

Datum	Vår referens	Sida
2015-02-19	Dnr: 11-9306	1(290)

Rättelse den 20 mars 2015 enligt 26 § förvaltningslagen (1986:223).

I grå boxen rörande skyldighet 4.1 på s. 12 ska i första stycket införas "samt tillträde till kanalisation".

I grå boxen rörande skyldighet 7.5 på s. 16 ska "från och med den 1 december 2016" tas bort.

I grå boxen rörande skyldighet 13.1 på s. 27 ska införas "TeliaSonera har dock ingen skyldighet att i externt referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om och villkor för tillhandahållande av lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinfrastruktur samt tillträde till kanalisation".

Rättelserna anges också i texten nedan vid *

Beslut om fastställande av företag med betydande inflytande på marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastruktur (marknad 3a)

Parter

TeliaSonera AB, org.nr 556103-4249
med berörda dotterbolag
Stab Juridik Regulatoriska frågor
123 86 FARSTA

Ärendet

- Post- och telestyrelsen (PTS) fastställer att den i detta beslut avgränsade marknaden för lokalt tillträde i Sverige har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa förhandsreglering.
- TeliaSonera AB med berörda dotterbolag (TeliaSonera) har identifierats som ett företag med betydande inflytande och åläggs därför skyldigheter på den relevanta marknaden.

Saken

Fastställande av sådan relevant produkt- och tjänstemarknad som enligt 8 kap. 5 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK) har sådana särdrag att det kan vara motiverat att förhandsreglera den enligt samma lag; identifiering av företag med betydande inflytande enligt 8 kap. 6 § LEK samt fastställande av skyldigheter enligt 8 kap. 6 § LEK.

Innehåll

Post- och telestyrelsens avgörande	9
1 Reglering för ökad konkurrens och harmonisering	31
1.1 Inledning	31
1.2 PTS sektorsspecifika reglering i dess sammanhang	31
1.2.1 EU-kommissionens befogenheter i frågor om marknadsavgränsning och företag med betydande inflytande	33
1.2.2 EU-kommissionens befogenheter i fråga om skyldigheter	33
1.3 Tidigare fattat beslut för aktuell marknad	34
1.4 Regleringen syftar till att öka valmöjligheterna för slutkunderna	35
1.5 Huvuddragen i PTS prövning	35
1.5.1 Avgränsning av marknaden – produktmässigt och geografiskt	35
1.5.2 Fastställande av marknad som kan komma i fråga för förhandsreglering	36
1.5.3 Fastställande av operatör med betydande inflytande	36
1.5.4 Skyldigheter åläggs	36
1.6 Företaget TeliaSonera AB med dotterbolag omfattas av detta beslut	37
1.7 Bilaga 1	37
1.8 Prisbilaga v. 1.0	38
1.9 Bilaga 3	38
1.10 Bilaga 4	38
2 Marknadsavgränsning	39
2.1 Den rättsliga ramen för marknadsavgränsningen	39
2.2 EU-kommissionens metod för produktmarknadsavgränsning	40
2.3 Avgränsning av slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster till privatkunder och mindre företag	43
2.3.1 EU-kommissionens beskrivning av slutkundsmarknaderna	43
2.3.2 Efterfrågan på fasta bredbandstjänster via olika nätinfrastrukturer	44
2.3.3 Efterfrågan på överföringshastighet nedströms	47
2.3.4 Efterfrågan på överföringshastighet uppströms	48
2.3.5 Efterfrågan på smpaketerade abonnemang	48
2.3.6 Efterfrågan på tjänstegarantier	50
2.3.7 Priser på fasta bredbandstjänster i Sverige	51
2.3.8 Avgränsning av den svenska konsumentmarknaden för fasta bredbandstjänster	53
2.3.9 Utbyttbarhet från efterfrågesidan mellan mobilt och fast bredband	57
2.3.10 Sammanfattande bedömning av avgränsningen av slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster	63
2.3.11 Avgränsning mot marknaden för fasta bredbandstjänster till medelstora och stora företag	63
2.4 Konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster	64
2.4.1 Aktörer på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster	64
2.4.2 Regleringens betydelse för konkurrensen på marknaden	66
2.4.3 Geografiska skillnader i konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden	67
2.4.4 Sammanfattande bedömning av konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster	67
2.5 Olika sätt för bredbandsleverantörer att använda sig av andra accessnätägares infrastruktur	68
2.5.1 Bredbandsleverantörer kan köpa grossisttjänster på olika funktionella nivåer	68
2.5.2 Återförsäljartjänster på lager 4	72
2.5.3 Virtuella accessförbindelser på lager 3	73
2.5.4 Virtuella accessförbindelser på lager 2	73
2.5.5 Fysiska accessförbindelser	73
2.5.6 Eget accessnät och kanalisation	73
2.6 EU-kommissionens beskrivning av grossistmarknaderna för bredbandstillträde	74
2.7 Produktmässig avgränsning av den relevanta grossistmarknaden för lokalt tillträde	75
2.7.1 EU-kommissionens beskrivning av marknad 3a	75

2.7.2	Lokalt tillträde till nätinфраstruktur ska möjliggöra leverans av bredbandstjänster till privata slutkunder och mindre företag	77
2.7.3	Lokalt fysiskt tillträde kan tillhandahållas till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur	78
2.7.4	Fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserade accessnät ger grossistkunden garanterad bandbredd och kontroll över förbindelsen samt möjliggör kostnadseffektiv produktion av bredbandstjänster till slutkund	79
2.7.5	Tillträde till kabel-tv-nät ingår inte i marknaden för lokalt tillträde	80
2.7.6	Tillträde till radiospektrum ingår inte i marknaden för lokalt tillträde	83
2.7.7	Virtuellt tillträde över koppar- eller fiberaccessnät ingår i marknaden för lokalt tillträde	83
2.7.8	Utbytbarhet från utbudssidan	85
2.7.9	Sammanfattande bedömning av den produktmässiga avgränsningen av marknaden	85
2.8	Geografisk avgränsning av den relevanta marknaden för lokalt tillträde	85
2.8.1	Metod för geografisk marknadsavgränsning	85
2.8.2	Avgränsning av den svenska marknaden för lokalt tillträde	88
2.8.3	Sammanfattande bedömning av den geografiska avgränsningen av marknaden	95
3	Fråga om marknaden kan bli föremål för förhandsreglering	97
3.1	Tre kriterier för att förhandsreglering ska vara motiverad	97
3.2	Det finns stora och varaktiga inträdeshinder på den svenska marknaden för lokalt tillträde	98
3.2.1	EU-kommissionens definition av stora och varaktiga inträdeshinder	98
3.2.2	Inträdeshinder på den svenska marknaden för lokalt tillträde	98
3.3	Marknadsdynamiken är inte tillräcklig på marknaden	100
3.3.1	EU-kommissionens definition av marknadsdynamik	100
3.3.2	Marknadsdynamik på den svenska marknaden för lokalt tillträde	100
3.4	Konkurrenslagstiftningen är inte tillräcklig för att åtgärda eventuella konkurrensproblem på marknaden	102
3.5	Marknaden för lokalt tillträde har sådana särdrag att det är motiverat att införa skyldigheter	103
4	Fastställande av företag med betydande inflytande	105
4.1	Den rättsliga utgångspunkten	105
4.2	Företagsbegreppet	106
4.2.1	Den ekonomiska enhetens princip	106
4.2.2	Företaget TeliaSonera	106
4.3	Indikationer på betydande marknadsinflytande	108
4.4	Fördelning av marknadsandelar	109
4.4.1	Marknadsandelarna är den viktigaste indikatorn på marknadsinflytande	109
4.4.2	Marknadsmått på marknaden för lokalt tillträde	109
4.4.3	TeliaSoneras andel av den totala försäljningen (intern och extern)	110
4.4.4	TeliaSoneras andel av den externa försäljningen	111
4.4.5	Marknadsandelarnas fördelning och konkurrenstrycket på marknaden	112
4.5	Företagets storlek	113
4.6	Kontroll över infrastruktur som är svår att replikera	115
4.7	Stordrifts- och samproduktionsfördelar	116
4.8	Vertikal integration	118
4.9	Potentiell konkurrens	119
4.10	Horisontell integration	119
4.11	Indirekt konkurrenstryck från slutkundsmarknaden	120
4.12	Sammanfattande bedömning	121
5	PTS ska i vissa fall ålägga skyldigheter	122
5.1	Skyldigheterna ska vara lämpliga och proportionerliga	122
5.2	Nya regler och rekommendationer möjliggör en förändrad reglering av marknaden	125
5.2.1	NGA-rekommendationen	125
5.2.2	Berecs gemensamma ståndpunkt om åläggande av skyldigheter på marknaderna 4, 5 och 6	125
5.2.3	Rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetod	125

5.2.4	<i>Lagändring för en bättre prisreglering</i>	125
5.3	PTS ska ålägga skyldigheter som ger förutsättningar för effektiv konkurrens	126
5.3.1	<i>2010 års skyldighetsbeslut</i>	126
5.3.2	<i>Prisregleringen från år 2011</i>	128
5.3.3	<i>Erfarenheter av regleringen sedan år 2010</i>	129
5.4	PTS ser behov av förändringar i regleringen av marknaden	130
5.4.1	<i>Equality of Input</i>	131
5.4.2	<i>Prisreglering på fiberbaserat tillträde kan vara oproportionerlig</i>	132
6	Skyldigheter på marknaden för lokalt tillträde till nätinфраstruktur	134
6.1	Tillträde till nät och tillhörande installationer	134
6.1.1	<i>Rättsliga förutsättningar</i>	135
6.1.2	<i>PTS bedömning avseende behovet av tillträdesskyldighet</i>	137
6.2	Skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur	139
6.2.1	<i>En skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras koppar- och fiberbaserade nätinфраstruktur är nödvändig</i>	140
6.2.2	<i>Övergripande beskrivning av TeliaSoneras nät</i>	142
6.2.3	<i>Omfattning av skyldigheten om lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras kopparbaserade nät</i>	143
6.2.4	<i>Omfattning av skyldigheten om lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras fiberbaserade nätinфраstruktur</i>	144
6.2.5	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	146
6.3	Skyldighet att tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur	147
6.3.1	<i>En skyldighet om lokalt virtuellt tillträde till nätinфраstruktur är nödvändig</i>	147
6.3.2	<i>Omfattningen av skyldigheten till lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur</i>	149
6.3.3	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	150
6.4	Skyldighet att vid rimlig begäran ge tillträde till kanalisering	152
6.4.1	<i>Rättsliga förutsättningar</i>	152
6.4.2	<i>Kanalisering är en förutsättning för anläggande av nätinфраstruktur</i>	154
6.4.3	<i>Tillträde till kanalisering kan undanröja vissa konkurrensproblem</i>	154
6.4.4	<i>TeliaSonera har inte alltid möjlighet att upplåta sin kanalisering i andra hand</i>	156
6.4.5	<i>En skyldighet att lämna tillträde till kanalisering är nödvändig</i>	156
6.4.6	<i>Omfattning av skyldigheten</i>	158
6.4.7	<i>Frågor om prissättning</i>	159
6.4.8	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	159
6.5	Skyldighet att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer	161
6.5.1	<i>Rättsliga förutsättningar</i>	162
6.5.2	<i>En skyldighet att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer är nödvändig</i>	163
6.5.3	<i>Omfattning av skyldigheten att ge tillträde till samlokalisering</i>	164
6.5.4	<i>Omfattning av skyldigheten att informera samlokalisering operatörer vid planerad nedläggning av telestationer samt av ersättningskyldigheten vid utebliven information</i>	166
6.5.5	<i>TeliaSonera ska erbjuda ny samlokalisering</i>	167
6.5.6	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	167
6.6	Skyldighet att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse	170
6.6.1	<i>Rättsliga förutsättningar</i>	170
6.6.2	<i>En skyldighet att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse är nödvändig.</i>	171
6.6.3	<i>Omfattningen av skyldigheten</i>	172
6.6.4	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	172
6.7	Skyldighet att tillhandahålla migrering och operatörsbyte	174
6.7.1	<i>Rättsliga förutsättningar</i>	174
6.7.2	<i>En skyldighet att tillhandahålla migrering och operatörsbyte är nödvändig</i>	175
6.7.3	<i>Omfattning av skyldigheten</i>	176
6.7.4	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	176

6.8	Skyldighet att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastuktur	178
6.8.1	Rättslig utgångspunkt	179
6.8.2	Särbehandling kan leda till snedvridna konkurrensförhållanden	180
6.8.3	En skyldighet att inte diskriminera behövs	180
6.8.4	Icke-diskriminering innebär att operatörer under likvärdiga omständigheter ska behandlas lika	181
6.8.5	Icke-diskriminering innebär att operatörerna ska få samma villkor och kvalitet som den egna organisationen	181
6.8.6	Omfattning av skyldigheten att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastuktur	181
6.8.7	En förstärkt skyldighet att inte diskriminera behövs för fiberbaserad infrastrukturer	182
6.8.8	Omfattning av skyldigheten att tillämpa principen om lika insatsvaror vid tillhandahållande av tillträde till fiberbaserad nätinfrastuktur och därtill hörande tjänster	185
6.8.9	Teknisk replikerbarhet	189
6.8.10	Villkor för tjänster utan funktion för TeliaSonerans egen verksamhet ska baseras på objektiva grunder	189
6.8.11	Slutsats och proportionalitetsbedömning	190
6.9	Skyldighet att tillhandahålla information	192
6.9.1	Rättsliga förutsättningar	193
6.9.2	En skyldighet om att tillhandahålla information är nödvändig	193
6.9.3	TeliaSonera ska tillhandahålla erforderlig information till sina grossistkunder	194
6.9.4	Vilken information är nödvändig?	194
6.9.5	Information då ny fiber anläggs	196
6.9.6	Information från grossistkunderna får bara användas för avsett syfte	198
6.9.7	Slutsats och proportionalitetsbedömning	198
6.10	Skyldighet att tillhandahålla stödsystem	200
6.10.1	Rättsliga förutsättningar	201
6.10.2	TeliaSonera ska tillhandahålla effektiva stödsystem	202
6.10.3	Vid lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastuktur ska system tillhandahållas internt och externt i enlighet med de principer som framgår av skyldighet 7 (icke-diskriminering)	203
6.10.4	Dokumentation om stödsystemen ska tillhandahållas	204
6.10.5	TeliaSonera ska vidta de åtgärder som behövs vid systemfel eller systemavbrott	204
6.10.6	TeliaSonera ska beakta grossistkundernas behov vid systemutveckling	204
6.10.7	Systemförbättringar för TeliaSonera ska införas samtidigt för grossistkunderna	206
6.10.8	TeliaSonera ska tillhandahålla ändamålsenliga sökverktyg	206
6.10.9	TeliaSonera ska tillhandahålla stödsystem som underlättar bl.a. operatörsbyte	206
6.10.10	Slutsats och proportionalitetsbedömning	207
6.11	Generella villkor för tillhandahållandet	208
6.11.1	Rättslig utgångspunkt	212
6.11.2	Tydliga villkor för tillhandahållandet är nödvändiga	212
6.11.3	TeliaSonera har en förhandlingsskyldighet	213
6.11.4	TeliaSonera ska tillgodose varje rimlig begäran om tillträde	213
6.11.5	När har en begäran lämnats?	215
6.11.6	Villkor ska vara tydliga, rimliga och icke-diskriminerande	215
6.11.7	Beskrivning av tillträdet och dess egenskaper	216
6.11.8	Krav på villkor om pris	217
6.11.9	Ändring, omförhandling och uppsägning	218
6.11.10	Tjänstenivåavtal m.m.	219
6.11.11	Avtalsvite	220
6.11.12	Krav på säkerhet	223
6.11.13	Offert	224
6.11.14	Slutsats och proportionalitetsbedömning	225
6.12	Prisreglering av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster	226
6.12.1	Rättslig utgångspunkt	228
6.12.2	Konkurrensproblem relaterade till prissättningen	228
6.12.3	Möjliga prisregleringsmetoder	230

6.12.4	<i>En fortsatt prisreglering baserad på LRIC är lämplig för kopparbaserad infrastruktur och under en övergångsperiod även för fiberbaserad infrastruktur</i>	232
6.12.5	<i>PTS metod för beräkning av kostnader för tillhandahållande av tillträde till nätinфраstruktur enligt LRIC-metoden</i>	236
6.12.6	<i>En prissättning som säkerställer ekonomisk replikerbarhet kan vara tillräcklig</i>	243
6.12.7	<i>Prissättning av tillhandahållandet av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster ska vara icke-diskriminerande</i>	256
6.12.8	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	257
6.13	<i>Särredovisning</i>	260
6.13.1	<i>Rättslig utgångspunkt</i>	260
6.13.2	<i>En skyldighet att särredovisa behövs</i>	260
6.13.3	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	261
6.14	<i>Insyn</i>	262
6.14.1	<i>Rättsliga förutsättningar</i>	263
6.15	<i>Skyldighet att offentliggöra externt referenserbjudande</i>	264
6.15.1	<i>En skyldighet att offentliggöra ett externt referenserbjudande skapar gynnsammare förutsättningar för tillträdet</i>	266
6.15.2	<i>Innehåll i externt referenserbjudande</i>	267
6.15.3	<i>Förändringar i referenserbjudande och arkivering av tidigare gällande referenserbjudanden</i>	270
6.15.4	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	270
6.16	<i>Det behövs ingen skyldighet att offentliggöra internt referenserbjudande</i>	272
6.17	<i>Skyldighet att offentliggöra nyckeltal</i>	273
6.17.1	<i>En skyldighet att offentliggöra nyckeltal är nödvändig</i>	274
6.17.2	<i>Nyckeltal möjliggör insyn</i>	275
6.17.3	<i>Nyckeltal ska offentliggöras för både intern och extern verksamhet</i>	276
6.17.4	<i>Nyckeltal för beställningsprecision</i>	276
6.17.5	<i>Nyckeltal för leveranstid</i>	277
6.17.6	<i>Nyckeltal för leveransprecision</i>	277
6.17.7	<i>Nyckeltal för felavhjälpningstid</i>	278
6.17.8	<i>Nyckeltal för felavhjälpningsprecision</i>	278
6.17.9	<i>Nyckeltal för enkla installationer</i>	278
6.17.10	<i>Offentliggörandet av nyckeltalen ska ske månadsvis</i>	279
6.17.11	<i>Slutsats och proportionalitetsbedömning</i>	279
7	Hur beslutet ska gälla	281
7.1	Detta beslut ska gälla omedelbart	281
8	Hur man överklagar	283
	Bilaga 1	284
	EU-rättsliga källor samt de förkortningar som används i detta beslut	284
	Prisbilaga v.1.0	288

Tabeller

Tabell 1	Priser på nationella erbjudanden av fasta bredbandstjänster.....	52
Tabell 2	Slutkundsabonnemang för mobilt bredband TeliaSonera	60
Tabell 3	Slutkundsabonnemang för mobilt bredband Telenor.....	61
Tabell 4	Slutkundsabonnemang för mobilt bredband Tele2.....	61
Tabell 5	Slutkundsabonnemang TeliaSonera – fast bredband inkl. Ip-telefoni och bredband.....	61
Tabell 6	Omsättning och antal anställda för de största operatörerna i Sverige 2013	114

Figurer

Figur 1	Utveckling av abonnemang på fasta bredbandstjänster	46
Figur 2	Fördelning av hastighet för nedladdning av data - fasta bredbandsabonnemang.....	47
Figur 3	Fördelning av hastighet för uppladdning av data - fasta bredbandstjänster	48
Figur 4	Antal sampaketerade bredbandsabonnemang.....	49
Figur 5	Antal tv-abonnemang via bredband.....	50
Figur 6	Prisutvecklingen på fast bredband i Sverige	51
Figur 7	Extrapolering marknadsandelar på slutkundsmarknaden.....	56
Figur 8	Fördelning mellan fasta och mobila bredbandsabonnemang per anslutningsform	59
Figur 9	Marknadsandelar – abonnemang på fast bredband.....	65
Figur 10	Accessförbindelser på olika funktionella nivåer.....	69
Figur 11	Investeringsstegen	70
Figur 12	OSI referensmodellen.....	70
Figur 13	TCP/IP-modellen	72
Figur 14	“Generic Ethernet Access over Fibre to the Premises”	84
Figur 15	Utbyggnad av xDSL-teknik i det kopparbaserade accessnätet respektive utbyggnad av fiberbaserade accessnät ...	89
Figur 16	Marknadsandelarnas utveckling 2010-2013.....	101

Figur 17	TeliaSonerans andel av total försäljning 2010-2013.....	111
Figur 18	TeliaSonerans andel av extern försäljning 2010-2013, viktad beräkning.....	112
Figur 19	Schematisk bild av stationsområde i TeliaSonerans nät.....	142

Post- och telestyrelsens avgörande

Avgränsning av relevant marknad

PTS avgränsar produktmarknaden för lokalt tillträde i grossistledet till att omfatta följande

- a) fysiskt (fullt och delat) tillträde till kopparbaserade accessnät,
- b) fysiskt tillträde till fiberbaserade accessnät, mellan slutkundens fasta anslutningspunkt, fastighetsanslutningspunkten, eller motsvarande nätanslutningspunkt och den nätägande operatörens anslutningspunkt för aktiv transmissionsutrustning i närmast följande nod, eller motsvarande anslutningspunkt, samt
- c) virtuellt tillträde över koppar- eller fiberbaserade accessnät mellan slutkunden och en överlämningspunkt i, eller i omedelbar anslutning till, SMP-operatörens telestation.

PTS avgränsar marknaden till att vara nationell.

Fastställande av marknad som kan bli föremål för förhandsreglering

PTS fastställer med stöd av 8 kap. 5 och 6 §§ LEK att den i detta beslut avgränsade marknaden för lokalt tillträde i Sverige har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt LEK.

Fastställande av företag med betydande inflytande

PTS fastställer med stöd av 8 kap. 6 § LEK att TeliaSonera AB med berörda dotterbolag (TeliaSonera) har ett sådant betydande inflytande som avses i 8 kap. 7 § LEK på den i detta beslut avgränsade grossistmarknaden för lokalt tillträde i Sverige.

1. Skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur

1. TeliaSonera AB med berörda dotterbolag (TeliaSonera) ska vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla fysiskt tillträde till företagets koppar- och fiberbaserade nätinфраstruktur enligt följande.
 - a. Inom ett stationsområde ska tillträde till fiber- och kopparbaserad nätinфраstruktur tillhandahållas i, och mellan, följande punkter i nätet:
 - i) i korskoppling (KK) eller optisk distributionspunkt (ODF) i berörd telestation,
 - ii) i primärskåp,
 - iii) i spridningspunkt (SP) eller fiberoptisk spridningspunkt (FOS), eller
 - iv) i första kopplingspunkt (FKP).
 - b. Om en operatör begär tillträde till två nätförbindelser inom samma stationsområde ska TeliaSonera på begäran förbinda dessa med varandra i korskoppling eller ODF, s.k. bygling.
 - c. Om TeliaSonera väljer att tillhandahålla tillträde för andra operatörer i en särskild anordnad korskoppling eller ODF, ska denna vara belägen i direkt anslutning till de tillträdespunkter där TeliaSonera är ålagt att tillhandahålla tillträde.

2. Särskilt om tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur

- a. Tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur ska tillhandahållas som hel eller delad ledning.
- b. TeliaSoneras leverans av tillträde ska som huvudregel komma till stånd genom enbart kopplingsarbete i telestation, primärskåp eller SP, s.k. enkel installation.
- c. TeliaSonera ska i förekommande fall koppla ned bärfrekvensutrustning som inte används.

3. Särskilt om tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur

- a. Skyldigheten att tillhandahålla tillträde till befintlig fiberbaserad infrastruktur omfattar även anslutningspunkter som genom en mindre anpassning kan anslutas till berörd telestation, genom t.ex. bygling, skarvning och nyanläggning av abonnentanslutningskabel.

- b. TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om tillträde till fiberbaserad nätinfrastuktur mellan en tillträdande operatörs tillträdespunkt i ett stationsområde och en mindre än 10 km avlägsen anslutningspunkt i ett annat stationsområde.
- c. I de fall TeliaSonera inte kan tillgodose en rimlig begäran om tillträde till befintlig fiberbaserad nätinfrastuktur för hela den begärda sträckan, ska TeliaSonera presentera en fullständig dokumentation som visar att det inte är möjligt att tillgodose begäran, samt upplysa om vilka sträckor det är möjligt att erhålla tillträde till befintlig fiberbaserad nätinfrastuktur.

PTS ålägger denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

2. Skyldighet att tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserade accessnät

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till företagets kopparbaserade nätinfrastuktur enligt följande.
 - a. TeliaSonera ska tillhandahålla virtuellt tillträde i form av en dedikerad bredbandsförbindelse mellan TeliaSoneras aktiva ändutrustning i berörd telestation eller kopplingsskåp och slutkunders ändutrustning, som kan stödja överföring av fasta bredbandstjänster, i den utsträckning som nätet medger.
 - b. Bredbandsförbindelsens kapacitet ska motsvara den som TeliaSonera kan erbjuda sina egna slutkunder.
 - c. TeliaSonera ska tillhandahålla sådan funktionalitet att grossistkunden kan kontrollera väsentliga kvalitetsparametrar för respektive förbindelse.
 - d. Virtuellt tillträde ska tillhandahållas i anslutning till den av TeliaSonera använda aktiva ändutrustningen i form av DSLAM (koppar). Överlämning av virtuellt tillträde till grossistkund ska göras via ett standardiserat Ethernet-gränssnitt.
 - e. TeliaSonera ska medge att grossistkunden tillhandahåller ändutrustning i enlighet med av TeliaSonera fastställd standard till de slutkunder som ansluts med virtuellt tillträde.

PTS ålägger denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

3. Skyldighet att vid rimlig begäran ge tillträde till kanalisering

1. På de sträckor av accessnätet där TeliaSonera inte kan tillgodose en rimlig begäran om tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur med anledning av att det där saknas tillgänglig fiber ska TeliaSonera tillmötesgå varje rimlig begäran från en annan operatör att få anlägga egen fiber i TeliaSoneras kanalisering inom ett stationsområde.
2. En begäran att få anlägga egen fiber i TeliaSoneras kanalisering ska anses rimlig om TeliaSonera har tillgänglig kanalisering. En begäran är inte rimlig om TeliaSonera saknar rätt att upplåta kanaliseringen i andra hand. En begäran är inte heller rimlig om TeliaSonera eller annan redan använder kanaliseringen, och det inte finns möjlighet att installera tomma slangar, rör eller andra former av anordningar som möjliggör att den tillträdande operatörens fiber hålls åtskild från de ledningar som redan finns i kanaliseringen.
3. Med kanalisering avses tunnlar, kulvertar, rör, stolpar och andra anordningar som är avsedda för eller lämpliga för att dra fram en ledning.
4. Begreppet tillgänglig kanalisering inkluderar även de fall där den aktuella kanaliseringen behöver iordningställas för att fiber ska kunna anläggas och där det är nödvändigt att göra markarbeten eller att skarva med ny kanalisering.
5. För det fall TeliaSonera inte kan tillgodose en begäran om tillträde till kanalisering ska TeliaSonera presentera en fullständig dokumentation som visar varför det inte är möjligt att tillgodose begäran.

PTS ålägger denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

4. Skyldighet att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer

1. TeliaSonera ska, i samband med tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiber- och kopparbaserad nätinfrastruktur*, vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer.

* "samt tillträde till kanalisering" ska införas

Tillträdet omfattar följande:

- a. TeliaSonera ska möjliggöra anslutning av tillträdande operatörens utrustning genom att erbjuda plats i och tillträde till, TeliaSoneras

produktionslokaler, t.ex. telestation, kopplingsskåp, utbrutna abonnentsteg, teknikskåp (s.k. samlokalisering), samt erbjuda gemensamt nyttjande av tillhörande installationer såsom kraft, kyla, ventilation m.m. och tillträde till kabel samt annat som krävs för att den tillträdande operatören ska kunna realisera tillträde enligt detta beslut på ett effektivt sätt.

- b. TeliaSonera ska möjliggöra att operatörer som samlokaliserar i samma utrymme kan dela på förbindelser och bereds möjlighet att sammankoppla sin utrustning i samlokaliseringsutrymmet. TeliaSonera ska under sådana förutsättningar tillåta installation av kablage och annan nödvändig utrustning i TeliaSonerans samlokaliseringsutrymme.
- c. TeliaSonera ska möjliggöra att samlokaliserande operatörer i rimlig omfattning kan dra in egen eller annans kabelförbindelser för anslutning till samlokaliserad utrustning för backhauländamål.
- d. TeliaSonera ska, vid ny-, om- eller tillbyggnad, dimensionera samlokaliseringsutrymmets storlek med beaktande av övriga operatörers behov av plats för tillträde, så att utrymmet är tillräckligt för att möta beställningar om samlokalisering från övriga operatörer. TeliaSonera ska samråda med grossistkunderna innan ny-, om eller tillbyggnad sker. I de fall bygglov krävs ska samrådet ske innan TeliaSonera lämnar in ansökan om bygglov för produktionslokalen.
- e. TeliaSonerans reservation av utrymme i sina produktionslokaler för att senare kunna inplacera egen utrustning för att erbjuda bredbandstjänster till slutkunder, utgör inte ett objektiva godtagbart skäl att neka operatörer samlokalisering.
- f. TeliaSonera ska tillåta att operatörer som begärt eller avser att begära nätinfrastukturtillträde inspekterar platser där samlokalisering är tillgänglig eller platser där de nekats samlokalisering.
- g. TeliaSonera ska tillämpa villkor som inte inskränker samlokaliserande operatörers möjligheter att i rimlig omfattning använda samlokaliserad utrustning för annat ändamål än nätinfrastukturtillträde.

2. TeliaSonera ska minst fem år i förväg informera samlokaliserande operatörer om kommande nedläggningar av telestationer eller liknande kopplingspunkter. Informationen ska vara tydlig och konkret med en tidpunkt för planerad nedläggning preciserad till månad och år.

3. Om TeliaSonera underlåter att informera i enlighet med punkten 2, eller om en telestation eller liknande kopplingspunkt annars läggs ned innan de fem åren förflutit, ska TeliaSonera ersätta samlokaliserande operatörer för den del av den totala investeringskostnaden i telestationen/liknande kopplingspunkt som när tillträdet upphör inte är avskriven i den tillträdande operatörens bokföring, dvs.

tillgångens bokförda värde enligt god redovisningssed.

TeliaSonera är inte ersättningsskyldigt om en överenskommelse om att tidigarelägga nedläggningen har träffats med samlokalisering operatörer, eller vid händelse av sådan force majeure som medför att nedläggning måste genomföras med kortare varsel.

4. TeliaSonera ska erbjuda samlokalisering operatörer som berörs av en nedläggning av telestation eller liknande kopplingspunkt möjlighet att samlokalisera på de nya platser där TeliaSonera avser ansluta sin aktiva utrustning till kopparledning eller fiber, för att vid denna plats ansluta befintliga slutkunder.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

5. Skyldighet att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla tillträde till en förbindelse mellan en operatörs samlokalisering utrustning och en punkt högst 50 km bort (avser fågelvägen) där avlämning för transport till operatörens eget nät kan ske, s.k. backhaulförbindelse, enligt följande.
 - a) TeliaSonera ska i första hand tillhandahålla backhaulförbindelse genom att tillhandahålla tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur (svart fiber).
 - b) TeliaSonera ska i andra hand tillhandahålla backhaulförbindelse genom att tillhandahålla optisk våglängd eller digital förbindelsekapacitet, enligt önskemål från tillträdande operatör.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6. Skyldighet att tillhandahålla migrering och operatörsbyte

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från en operatör tillhandahålla migrering från en av företagets grossistprodukter till en produkt för lokalt fysiskt eller virtuellt tillträde till nätinfrastruktur. Detta innefattar att TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om migrering:
 - a. från en form av lokalt tillträde till en annan,

- b. från sådana grossistprodukter som inte omfattas av reglering till lokalt tillträde
2. TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om migrering mellan olika typer av backhaul.
3. TeliaSonera ska möjliggöra att migrering kan komma till stånd utan dröjsmål för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas. Detta innebär t.ex. att TeliaSonera ska tillhandahålla migrering utanför ordinarie arbetstid om den tillträdande operatören begär det. TeliaSonera ska möjliggöra att migrering, på begäran av operatören, kan ske för flera slutkundsförbindelser i ett sammanhang, s.k. massmigrering.
4. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från operatör tillhandahålla operatörsbyte. TeliaSonera ska möjliggöra att operatörsbyte kan komma till stånd utan dröjsmål för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas. Detta innebär t.ex. att TeliaSonera ska tillhandahålla operatörsbyte utanför ordinarie arbetstid om den tillträdande operatören bedömer att detta är det bästa i det enskilda fallet.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

7. Skyldighet att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster

1. TeliaSonera ska tillämpa icke-diskriminerande villkor vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster, vilket innebär att:
 - a. TeliaSonera, under likvärdiga omständigheter, ska tillämpa likvärdiga villkor mot andra som tillhandahåller likvärdiga slutkundstjänster, samt
 - b. de tjänster och den information som TeliaSonera erbjuder andra ska tillhandahållas på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för företagets egna tjänster eller för dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.
2. Skyldigheten att tillämpa icke-diskriminerande villkor innebär bl.a. att TeliaSonera ska ge externa grossistkunder samma kvalitet och villkor som TeliaSoneras interna verksamhet får vad gäller till exempel:
 - a. pris,
 - b. tekniska parametrar,
 - c. leveranstid,
 - d. leveransprecision,

- e. felavhjälpningstid,
 - f. felavhjälpningsprecision,
 - g. beställningsprocess,
 - h. tillgång till stödsystem, inklusive affärsrelaterade funktioner och administrativa rutiner, samt
 - i. information.
3. TeliaSonera ska vid tillhandahållandet av tjänster som efterfrågas av externa operatörer men som inte fyller någon funktion för TeliaSoneras egen verksamhet, t.ex. nätsammankoppling, basera villkoren för tillhandahållandet på objektiva grunder, så att tillämpningen av villkoren inte medför nackdelar för externa operatörer.
4. Vid tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera, från och med den 1 december 2016, dessutom
- a. tillämpa icke-diskriminering enligt principen om lika insatsresurser (EoI), dvs. ett tillhandahållande av samma tjänster och information till TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet och externa operatörer, inbegripet tjänsternas pris- och kvalitetsnivå, inom samma tidsramar och med samma system och processer, samt med samma grad av tillförlitlighet och prestanda.
 - b. endast använda samma produkter, tjänster, information, stödsystem och processer i den interna slutkundsverksamheten som företaget även tillhandahåller externa grossistkunder.
5. TeliaSonera ska ~~från och med den 1 december 2016~~, genom ett tekniskt replikerbarhetstest, kunna visa att de fiberbaserade slutkundstjänster TeliaSonera tillhandahåller kan produceras med de fiberbaserade nätinfrastruktur tillträden och därtill hörande tjänster som företaget tillhandahåller. TeliaSonera ska senast tre månader efter detta beslut ta fram en metod och redovisa för PTS hur testet av teknisk replikerbarhet ska genomföras.

* "från och med den 1 december 2016" ska tas bort

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 6 §§ LEK.

8. Skyldighet att tillhandahålla information

1. TeliaSonera ska utan dröjsmål tillhandahålla information som en grossistkund har behov av i samband med tillträde i enlighet med detta beslut. Det kan avse information som efterfrågas för att kunna planera etableringar, utforma marknadsföring, genomföra beställningar eller som påverkar redan beviljat tillträde (såsom information om planerat underhåll, om driftstörningar och fel och om förändringar i befintliga nät). Informationen ska åtminstone omfatta:
 - a. adresser avseende tillträdespunkternas och anslutningarnas belägenhet samt förbindelsernas sträckning och exakta längd,
 - b. tillgänglig kapacitet i telestationer, kopplingsskåp och liknande utrymmen,
 - c. tillgänglighet för befintliga anslutningar,
 - d. ledningslängder från station till slutkund för identifierade slutkundsaccesser, och
 - e. relevant information om telestation/kopplingskåp, innefattande dess belägenhet, tillgänglig kapacitet i korskoppling, uppgift om eventuella etableringshinder, antal kopparpar till slutkund i kopplingskåp och i förekommande fall kontaktuppgifter till fastighetsägare.
 - f. övriga omständigheter som är av väsentlig betydelse för att grossistkunderna ska kunna ta tillvara sina rättigheter enligt detta beslut.
2. TeliaSonera ska tillhandahålla informationen som avses i p. 1 till grossistkunderna på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för TeliaSoneras egen verksamhet.
3. TeliaSonera ska beträffande fiberbaserad nätinfrastruktur särskilt lämna information till grossistkunderna om
 - a. fastigheter som kan anslutas genom en mindre anpassning, t ex i form av anläggning av abonnentanslutningskabel; och
 - b. nyanlagd fiber till slutkundsadresser vid den tidpunkt då TeliaSonera lämnat en beställningsbekräftelse på en godkänd order eller motsvarande.
4. TeliaSonera ska om operatören så begär lämna informationen i samlat dataformat vid ett tillfälle.
5. TeliaSonera ska tillhandahålla den information som krävs för att identifiera unika koppar- eller fiberpar till grossistkunderna.
6. Prognoser och dylik information som TeliaSonera får tillgång till från annan operatör får TeliaSonera endast använda för avsett ändamål.

7. TeliaSonera ska informera berörda operatörer och PTS om sådana planerade nätförändringar som påverkar operatörernas tekniska utrustning vilken behövs för att realisera ett tillträde som följer av detta beslut, minst ett år innan förändringen ska genomföras.
8. TeliaSonera ska hålla sina nätregister uppdaterade så att enbart aktiva eller bokade abonnentledningar är registrerade som upptagna.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 6 §§ LEK.

9. Skyldighet att tillhandahålla stödsystem

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran tillhandahålla tillträde via effektiva gränssnitt till stödsystem, inklusive affärsrelaterade funktioner och administrativa rutiner, som behövs för att grossistkundens hantering i relation till såväl TeliaSonera som slutanvändare ska vara kostnadseffektiv.

Vid tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera tillhandahålla tillträde till stödsystem för TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet och för externa operatörer i enlighet med de principer som framgår av skyldighet 7. TeliaSonera ska därvid även tillämpa samma villkor för intern och extern användning i enlighet med principerna i skyldighet 7.

2. TeliaSonera ska tillhandahålla grossistkunden all den information, exempelvis dokumentation och programspecifikation, som behövs för att grossistkundens användning, systemutveckling, implementering och drift av stödsystemen ska kunna genomföras kostnadseffektivt.
3. TeliaSonera ska se till att driftsäkra och funktionella stödsystem tillhandahålls grossistkunderna. Vid systemfel eller systemavbrott i ett stödsystem som används för hantering av nätinfrastruktur tillträde, ska TeliaSonera utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för effektiv hantering av nätinfrastruktur tillträdet (exempelvis beställning eller felavhjälpning), exempelvis genom att TeliaSonera ställer manuella resurser till förfogande för hanteringen.
4. TeliaSonera ska vid utveckling och vidareutveckling av samt vid uppgradering eller annan ändring i stödsystemen som används för hanteringen av tillträdet och som påverkar grossistkundens verksamhet, beakta dennes behov, kostnader och eventuella olägenheter till följd av ändringen.
5. Vid utveckling och vidareutveckling av samt vid uppgradering eller annan

ändring i stödsystemen, eller vid ändring av administrativa rutiner, som leder till att grossistkunden även behöver göra större anpassningar i sina egna gränssnitt, system eller interna rutiner, ska TeliaSonera även samråda med grossistkunden om hur förändringen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt, funktionellt och driftsäkert sätt. TeliaSonera ska ge grossistkunden tillgång till all nödvändig information som behövs för att denne ska få rimlig tid - minst 90 dagar efter avslutat samråd – till att vidta de åtgärder som behövs för att anpassa sin verksamhet till TeliaSoneras planerade ändring. Om grossistkunden begär testkörning av sina system mot de stödsystem som TeliaSonera tillhandahåller till följd av ändringen, får TeliaSonera inte genomföra ändringen förrän all rimlig testkörning slutförts. TeliaSonera har inte rätt att begära ersättning från grossistkunden för sådan testning.

6. När TeliaSonera genomför förbättringar av stödsystem som företaget använder internt och som motsvarar de stödsystem som ska tillhandahållas grossistkunden, ska TeliaSonera samtidigt genomföra motsvarande förbättringar i de system som TeliaSonera tillhandahåller för grossistkundernas hantering.
7. TeliaSonera ska tillgodose grossistkundernas behov av registervård. Detta innebär att TeliaSonera ska säkerställa att grossistkunderna har möjlighet att kontinuerligt uppdatera information i stödsystemen. Detta innebär också att TeliaSonera kontinuerligt måste uppdatera den information TeliaSonera ansvarar för i stödsystemen. TeliaSonera ska ge grossistkunderna möjlighet att på eget initiativ lämna synpunkter. TeliaSonera ska beakta dessa synpunkter och göra nödvändiga ändringar när så är påkallat.
8. TeliaSonera ska tillhandahålla en sökfunktion där grossistkunderna erhåller information om förbindelsenummer, s.k. FB-nummer, i kombination med adressuppgifter och eventuellt telefonnummer för att säkerställa effektiva operatörs- och/eller produktbyten. Sökfunktionen ska fungera oavsett vilken av informationsindikatorerna operatören har tillgång till.
9. TeliaSonera ska hålla sådana stödsystem tillgängliga som underlättar för grossistkunderna att hantera ärenden
 - då en slutkund flyttar,
 - då en slutkund flyttar och byter operatör, eller
 - då en slutkund byter operatör utan att flytta.

TeliaSonera ska se till att stödsystemen möjliggör att grossistkunden vid behov samtidigt kan byta produkt för tillträdet.

10. TeliaSonera ska ha administrativa rutiner för att säkerställa tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster som omfattar förfrågan om tillträde, nyetablering av tillträde, övertagande av befintligt tillträde från annan operatör och uppsägning. Rutinerna ska vara klara och enhetliga för att förenkla förfarandet och säkerställa dessa funktioner. TeliaSonera ska också säkerställa att leveranstider och frister för svar på

begäran om leverans inte är längre än vad som är skäligt mot bakgrund av det arbete som ska utföras.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

10. Skyldighet om generella villkor för tillhandahållandet

1. TeliaSonera ska förhandla med den som begär lokalt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinfrastuktur och därtill hörande tjänster enligt detta beslut samt på begäran av begärande operatör utan dröjsmål lämna ut all den information som i det enskilda fallet är nödvändig för att överenskommelse om tillträde ska kunna träffas.
2. En begäran om lokalt tillträde till nätinfrastuktur och därtill hörande tjänster anses inkommen till TeliaSonera i åtminstone följande situationer:
 - a. I de fall TeliaSonera erbjuder det tillträde/den tjänst som en operatör efterfrågar och det finns klara rutiner för att tillträdet ska kunna ske, ska en begäran anses ha lämnats till TeliaSonera då en beställning har inkommit till TeliaSonera. För det fall beställningen nekats eller på annat sätt inte accepteras av beställningssystemen anses ändå en begäran ha lämnats till TeliaSonera.
 - b. I de fall TeliaSonera inte redan erbjuder det tillträde/den tjänst som en operatör efterfrågar, och det inte finns några klara rutiner för hur sådant tillträde ska kunna ske, ska en begäran anses ha lämnats till TeliaSonera då en anbudsbegäran inkommit till TeliaSonera. En sådan anbudsbegäran ska anses utgöra underlag för begäran om den beskriver det efterfrågade tillträdes funktion och prestanda, plats för leverans samt önskad leveranstid.
3. En operatörs begäran om nätinfrastukturtillträde och därtill hörande tjänster är rimlig om inte TeliaSonera kan visa att det ur tekniskt hänseende finns objektiva godtagbara skäl för att vägra tillhandahållande. Exempelvis kan det i ett enskilt fall finnas objektiva godtagbara skäl att vägra leverans när:
 - a. TeliaSonera visar att det saknas tekniska eller rättsliga möjligheter att genomföra tillhandahållandet,
 - b. vägran är nödvändig för att förebygga att TeliaSonerans nät, dess användare eller något allmänt intresse av särskild betydelse skadas,
 - c. TeliaSonera kan visa att nätets drift äventyras,
 - d. TeliaSonera inte har fått de uppgifter från operatören som är nödvändiga för att tillträde ska kunna realiserats och som operatören har tillgång till,

eller

- e. TeliaSonera kan visa att tredje parts rättigheter skulle kränkas.
4. TeliaSonera ska, när företaget avser att vägra att tillgodose en operatörs begäran om tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster, utan dröjsmål skriftligen upplysa operatören om detta och ange skälen samt lämna sådan information att den begärande operatören kan avgöra om denne kan vidta åtgärder för att tillträde ska kunna tillhandahållas. Ett avslag måste grundas på objektiva godtagbara skäl. Det åligger TeliaSonera att visa att samtliga rimliga möjligheter att tillgodose en begäran är uttömda.
 5. TeliaSonera ska säkerställa att ett skriftligt avtal om tillträde till lokal nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster åtminstone innehåller följande:
 - a. Beskrivning av vad tillträdet och därtill hörande tjänster består av.
 - b. Alla relevanta och nödvändiga uppgifter om de tekniska specifikationerna och nätegenskaperna för tillträdet.
 - c. Prissättningen av tillträdet och därtill hörande tjänster samt andra ersättningar som grossistkunden ska betala med anledning av avtalet. Alla priser och ersättningar ska framgå av avtalet och vara uppdelade på de olika tjänster och komponenter som ingår i tillträdet och i samband med tillhandahållandet av tillträdet, inklusive förekommande rabatter och rabattens beräkningsgrund.
 - d. Villkor för fakturering och betalning.
 - e. Ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning, underhåll och support. Om det är grossistkunden som ska bära ansvaret ska detta framgå uttryckligen av de avtalade villkoren för tillträdet.
 - f. Villkoren för ändring i och omförhandling av avtalet om tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster.
 - g. Giltighetstid och uppsägningsvillkor samt vilka väsentliga avtalsbrott som kan leda till uppsägning.
 - h. Kvalitetsnivåer, leveransvillkor och servicenivåer för tillträdet och därtill hörande tjänster. Dessa ska specificeras i tjänstenivåavtal.
 - i. De uppgifter om villkor för tillhandahållande och användning som ska specificeras innefattar bl.a. beskrivning av orderförfarande och leveranstider, frister för svar på begäran om leverans, parametrar för tjänsternas kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden, rutiner för åtgärdande av fel och tillvägagångssätt vid byte av operatör. Rutiner för åtgärdande av fel innefattar också förfarande för att återgå till normal servicenivå efter att fel har åtgärdats.
 - j. Leveranstiden för tillträde och därtill hörande tjänster.

- k. Avtalsvite vid avvikelse från utfäst kvalitetsnivå, leveransvillkor och servicenivå för tillträdet och därtill hörande tjänster enligt punkten h ovan. Villkoren för avtalsvite ska tydligt ange på vilka grunder sådant ska utgå, dvs. vad som ska anses utgöra en avvikelse från utfästa nivåer och villkor, när TeliaSonera ska erlægga avtalsvite, samt vilka belopp som ska erläggas.
 - l. När TeliaSonera som förutsättning för tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster ställer krav på ekonomisk säkerhet eller andra villkor för fördelning av ekonomisk risk ska detta framgå tydligt av villkoren. Det ska även anges på vilka grunder kreditvärdigheten prövas, dels vid avtalets ingående, dels under pågående avtalsperiod.
6. TeliaSonera ska tillämpa villkor för lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster som möjliggör konkurrenskraftig och ändamålsenlig försäljning på slutkundsmarknaden. Detta innebär att samtliga villkor ska vara rimliga och motiverade av objektiva skäl, och innebär bland annat följande:
- a. Villkoren ska säkerställa att grossistkunderna ges samma kvalitet, leveransvillkor och service som TeliaSonera ger sin egen slutkundsverksamhet för närmast jämförbara slutkundserbjudande, åtminstone vad gäller leveranstid och felavhjälpningstid.
 - b. Villkor för fakturering och betalning ska vara rimliga.
 - c. Leveranstiden för tillträde och därtill hörande tjänster ska vara skälig i förhållande till det arbete som krävs och inte vara längre än de leveranstider som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. TeliaSonera ska tillhandahålla minst två nivåer av leveranstider, som är samma som de som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.
 - d. Vid tillhandahållande av felavhjälpning ska TeliaSonera tillämpa minst två servicenivåer, som är samma som dem som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.
 - e. Villkoren för ändring i och omförhandling av avtalet om tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster ska vara rimliga. TeliaSonera ska beakta grossistkundernas behov av produkter och tjänster samt möjligheten att använda ersättningsprodukter och tjänster. TeliaSonera får endast upphöra med en produkt eller tjänst efter samråd med de berörda grossistkunderna. Samrådet ska ha slutförts senast 180 dagar innan utbudet eller del därav upphör. Resultatet av

samrådet ska offentliggöras på TeliaSoneras webbplats i god tid innan omförhandling av avtalsvillkoren.

- f. Endast väsentliga avtalsbrott ska kunna medföra uppsägning av avtalet i förtid. Att ett avtalsbrott är väsentligt innebär att det ska vara av sådan beskaffenhet att en uppsägning är en rimlig och adekvat åtgärd.
 - g. Prishöjningar får inte träda i kraft förrän efter 90 dagar från det att TeliaSonera informerat PTS och berörda grossistkunder om det nya priset. Prisförändringar till följd av domstolsavgöranden eller till följd av PTS beslut ska dock gälla omedelbart, eller fr.o.m. den dag som domstolen/PTS förordnar.
 - h. Villkor om avtalsvite ska innebära att nivån på vitet är skäligt utifrån syftet att det ska ge TeliaSonera tillräckliga ekonomiska incitament att snabbt åtgärda varje enskild avvikelse från utfästa nivåer eller villkor. Ersättningsnivån ska successivt höjas till dess avtalsvillkoren uppfyllts. TeliaSonera ska betala avtalsvitet vid närmast följande faktureringsstillfälle efter avvikelsen.
 - i. Eventuella krav på säkerhet och annan riskfördelning ska vara rimliga och avspegla den ekonomiska risk som TeliaSonera har både vid avtalets ingående och under pågående avtalsperiod.
7. TeliaSonera ska, i det fall en begäran kräver en offert från TeliaSonera, utforma offerten tillräckligt specificerat för att se till att grossistkunden inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga och för att grossistkunden ska ha en möjlighet att bedöma rimligheten i erbjudandet.
- a. Offerten ska innehålla leveranstid och den ersättning som betalas till beställaren om leveranstiden inte kan uppfyllas.
 - b. Allt relevant underlag i form av utredningar över nödvändiga stationsanpassningar, nyanläggningar m.m., kostnadsberäkningar och fakturor (t.ex. fakturor från underleverantörer och entreprenörer) ska redovisas för berörda parter så detaljerat att det klart går att bedöma om kostnaderna är skäliga och avser nödvändiga åtgärder.
 - c. TeliaSonera ska tillhandahålla offerten utan dröjsmål och offerten ska vara giltig i två månader.
 - d. För de fall att en fiberoptisk förbindelse som offereras tas i anspråk av någon annan part under offerttiden, ska TeliaSonera tillhandahålla

en likvärdig förbindelse.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4, 5, 8 och 9 §§ LEK.

11. Prisreglering av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster

1. TeliaSonera ska vid tillhandahållandet av
 - a. lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur (i enlighet med skyldighet 1 i detta beslut),
 - b. samlokalisering och tillhörande installationer (i enlighet med skyldighet 4 i detta beslut),
 - c. backhaulförbindelse (i enlighet med skyldighet 5 i detta beslut),
 - d. migrering och operatörsbyte (i enlighet med skyldighet 6 i detta beslut), samt
 - e. information och stödsystem (i enlighet med skyldighet 8 och 9 i detta beslut)

tillämpa högst de priser som framgår av PTS prisbilaga v.1.0. Priserna är beräknade enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC (Long Run Incremental Cost) och är baserade på PTS hybridmodell version 10.1 i det fasta allmänna kommunikationsnätet. Hybridmodellen är utformad enligt Modellreferensdokument (MRP rev c) Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna. Av detta följer att TeliaSonera vid tillhandahållandet av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur ska tillämpa geografiskt differentierade priser och vid tillhandahållandet av lokalt fysiskt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur tillämpa antingen nationella eller geografiskt differentierade priser i enlighet med PTS prisbilaga v. 1.0.

2. TeliaSonera får i sin prissättning avvika från vad som följer av punkten 1 ovan genom att:
 - a. avseende lokalt tillträde till fiberbaserad infrastruktur ta ut ett genomsnittspris i en kommun som motsvarar ett genomsnitt för de ingående geotyperna i denna kommun.
 - b. avseende lokalt tillträde till fiberbaserad infrastruktur för flerfamiljshus ta ut olika priser för olika hustyper så länge genomsnittet per geotyp motsvarar vad som framgår av punkten 1.4 i PTS prisbilaga v. 1.0.
 - c. avseende prissättningen av tjänsten "svart fiber till villa – per access" geotyp 1 respektive geotyp 2 tillämpa ett pris som högst

uppgår till priset för motsvarande tillträdesprodukter för geotyp 3 som anges i PTS prisbilaga v.1.0.

- d. tillämpa rabatter vid prissättningen, under förutsättning att dessa är i överensstämmelse med skyldigheterna i detta beslut, särskilt skyldighet 7 om icke-diskriminering.
3. Tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut, som inte finns angivna i PTS prisbilaga v.1.0, ska av TeliaSonera prissättas baserat på kostnader framtagna enligt de principer som överensstämmer med PTS tillämpning av LRIC-metoden och som framgår av Modellreferensdokumentet (MRP rev c) Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna.
 4. TeliaSoneras skyldighet att tillämpa visst pris för lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster enligt punkterna 1-3 ovan ska gälla till och med den 30 november 2016.

Från och med den 1 december 2016 ska TeliaSonera vad avser företagets tillhandahållande av lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster tillämpa en prissättning som säkerställer att den som köper en sådan tjänst ekonomiskt kan replikera de mest relevanta produkterna på slutkundsmarknaden. Med detta avses att ett ekonomiskt replikerbarhetstest, utfört enligt de principer och den metodik som följer av PTS Modellreferensdokument MRD 1.0, Riktlinjer för framtagande av ett ekonomiskt replikerbarhetstest, Bilaga 4 till detta beslut, visar att skillnaden mellan TeliaSoneras pris i slutkundsledet för en tjänst som har definierats såsom en mest relevant produkt, och priset på tillträde i grossistledet är tillräcklig för att täcka förädlingskostnaden i slutkundsledet.

För det fall att TeliaSonera inte bedöms kunna efterleva skyldighet 7 om icke-diskriminering den 1 december 2016, kan PTS ompröva detta beslut såvitt avser TeliaSoneras skyldighet att från denna tidpunkt tillämpa en prissättning på fiberbaserad nätinфраstruktur som säkerställer ekonomisk replikerbarhet i enlighet med stycke 1 i denna punkt 4, och istället förordna att TeliaSonera fortsatt ska tillämpa en kostnadsorienterad prissättning.

5. Med de mest relevanta slutkundsprodukterna som ska utgöra grunden för det ekonomiska replikerbarhetstestet i punkt 4 ovan, avses den enskilda och den smpaketerade bredbandstjänst som utifrån volym eller värde bedöms ha den största betydelsen för konkurrensen på marknaden för slutkunder i enfamiljshus respektive flerfamiljshus.
6. PTS avser att genomföra ett ekonomiskt replikerbarhetstest enligt p 4 vid ett tillfälle efter den 1 december 2016, samt därefter då väsentliga förändringar

inträffar som kan bedömas få betydelse för utgången av testet, exempelvis om TeliaSonera vidtar sådana väsentliga förändringar av prissättning, innehåll, kvalitet eller andra villkor som kan bedömas få betydelse för utgången av testet, eller lanserar nya produkter.

7. PTS kommer vid genomförandet av ett ekonomiskt replikerbarhetstest enligt p 4 ovan att begära in sådan data som TeliaSonera ska särredovisa i enlighet med skyldighet 12 i detta beslut, samt de övriga uppgifter som PTS i det enskilda fallet bedömer behövs för att testet ska kunna genomföras på ett korrekt sätt.
8. Vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera tillse att företagets prissättning i samtliga fall står i överensstämmelse med skyldighet 7 om icke-diskriminering.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4, 11 och 12 §§ LEK.

12. Skyldighet att särredovisa

1. TeliaSonera ska särredovisa de kostnader och intäkter i grossist- och slutkundsled som enligt Riktlinjer för framtagandet av ett ekonomiskt replikerbarhetstest, MRD 1.0 (Bilaga 4), behövs för genomförandet av det ekonomiska replikerbarhetstestet som följer av skyldighet 11.
2. TeliaSonera ska vid utformningen av särredovisningen i tillämpliga delar beakta de riktlinjer som framgår av Europeiska kommissionens vid var tid gällande rekommendation om särredovisnings- och kostnadsredovisningssystem.
3. TeliaSonera ska på begäran av PTS ge in särredovisningen till myndigheten.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 7 §§ LEK.

13. Skyldighet att offentliggöra externt referenserbjudande

1. TeliaSonera ska i externt referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om och villkor för tillhandahållande av tillträde enligt skyldigheterna i detta beslut.*Referenserbjudandet ska innehålla alla uppgifter och villkor som krävs för att grossistkunder ska kunna tillgodogöra sig tillträde och därtill hörande tjänster på avsett sätt. Av referenserbjudandet ska också framgå vilka produkter eller tjänster som avses uppfylla reglerade tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut.
2. De uppgifter om och villkor för tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster som TeliaSonera ska specificera och offentliggöra utgörs bl.a. av alla de villkor som TeliaSonera ska tillämpa för tillträde enligt detta beslut. Om TeliaSonera tillämpar villkor därutöver eller om andra uppgifter behövs för nämnda syfte ska TeliaSonera specificera och offentliggöra dessa på samma sätt.
3. TeliaSonera ska specificera och offentliggöra minst följande information i externt referenserbjudande avseende TeliaSoneras tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster:
 - a. Beskrivning av vad TeliaSonera tillhandahåller för att efterleva skyldigheterna enligt detta beslut. Denna beskrivning ska bl.a. innehålla en komplett redogörelse för vilka tjänster som TeliaSonera tillhandahåller i enlighet med tillträdesskyldigheten, med uppgift om vad tillhandahållandet består av, uppdelat i komponenter i enlighet med marknadens behov och skyldighetens utformning.
 - b. Beskrivning av alla relevanta uppgifter om de tekniska specifikationerna och nätegenskaperna för det tillträde som TeliaSonera tillhandahåller.
 - c. Beskrivning av villkoren för tillhandahållande och användning, bl.a. beskrivning av orderförfarande och leveranstider, frister för svar på begäran om leverans, parametrar för tjänsternas kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden samt tjänstenivåavtal i enlighet med skyldigheten om generella villkor för tillhandahållandet, rutiner för åtgärdande av fel och tillvägagångssätt vid byte av operatör.
 - d. Beskrivning av regler för reservation av tillhörande installationer, inspektion av platser för samlokalisering samt frekvensplanering i parkablar.
 - e. Beskrivning av villkor för tillgång till information samt övrig relevant information som är nödvändig för att avtal ska kunna slutas.
 - f. Beskrivning av villkor för tillhandahållande av stödsystem för tillträde och dokumentation för stödsystem.
 - g. Beskrivning av villkor för prissättning och andra ersättningar som operatören ska betala med anledning av tillträdet samt villkor för

* "TeliaSonera har dock ingen skyldighet att i externt referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om och villkor för tillhandahållande av lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinfrastuktur samt tillträde till kanalisation." ska införas

fakturerering och betalning av tillträdet. Prissättningen ska vara uppdelad på de olika komponenter som ingår i tillträdet, inklusive förekommande rabatter och rabattens beräkningsgrund. Ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning och underhåll och support ska vara tydligt angiven.

- h. Beskrivning av villkor för krav på ekonomisk säkerhet för fördelning av ekonomisk risk mellan TeliaSonera och grossistkund.
 - i. Beskrivning av villkor för avtalsvite vid avvikelse från avtal inklusive rutin för hur avtalsvitet utbetalas enligt skyldigheten om generella villkor för tillhandahållandet.
 - j. Beskrivning av rutiner för samråd vid förändringar i befintligt tillträde och förändringar i stödsystem.
 - k. Beskrivning av villkor för ändring i och omförhandling av avtalet om tillhandahållande av nätinfrastruktur tillträde och därtill hörande tjänster.
 - l. Beskrivning av villkor för giltighetstid och uppsägning samt vilka väsentliga avtalsbrott som kan leda till uppsägning.
4. TeliaSonera ska hålla referenserbjudande enligt punkt 1 offentligt på sin webbplats på ett för övriga operatörer och PTS lättillgängligt sätt utan kostnad. Skyldigheten att offentliggöra ett referenserbjudande innefattar också att, vid eventuell revidering av referenserbjudandet, tillhandahålla ett arkiv över tidigare gällande referenserbjudanden i sin helhet. Av arkivet ska framgå under vilken tidsperiod referenserbjudandet var giltigt, samt vilka förändringar som genomförts i jämförelse med tidigare versioner.
5. TeliaSonera ska på sin webbplats, i nära anslutning till respektive referenserbjudande, offentliggöra förändringar av referenserbjudandets villkor senast 90 dagar före det att förändringen är avsedd att gälla. Förändringar av referenserbjudande får inte gälla förrän 90 dagar från det att förändringen har offentliggjorts. Fristen om 90 dagar gäller dock inte sänkning av pris. Fristen om 90 dagar gäller inte heller när TeliaSonera ändrar referenserbjudande till följd av PTS tillsyn eller beslut eller efter uppdateringar eller revideringar av LRIC-modellen eller till följd av domstols avgörande.
6. TeliaSonera ska offentliggöra externt referenserbjudande senast tre månader från och med dagen för detta beslut.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4, 5, 8 och 9 §§ LEK.

14. Skyldighet att offentliggöra nyckeltal

1. TeliaSonera ska sammanställa och offentliggöra nyckeltal för hanteringen av tillträde och därtill hörande tjänster i enlighet med punkt 3 (a-f) nedan. Respektive nyckeltal ska dels ange det sammanlagda utfallet av hanteringen ifråga gentemot samtliga grossistkunder, dels utfallet av TeliaSoneras koncerninterna hantering av motsvarande insatsvaror och tjänster gentemot den egna slutkundsverksamheten.
2. TeliaSonera ska offentliggöra nyckeltalen på en webbplats som PTS anvisar och som är tillgänglig kostnadsfritt för alla, eller göra nyckeltalen tillgängliga på det sätt som PTS annars anvisar. Offentliggörandet ska ske månadsvis för föregående månad. Nyckeltalen ska tydligt och begripligt visa utfallet per kalendermånad, utan att ytterligare stödinformation behövs.

TeliaSonera ska redovisa processflöden och mätpunkter för respektive nyckeltal.

3. TeliaSonera ska i enlighet med punkt 1-2 ovan redovisa åtminstone följande nyckeltal:
 - a. beställningsprecision
 - b. leveranstid
 - c. leveransprecision
 - d. felavhjälpningstid
 - e. felavhjälpningsprecision
 - f. enkla installationer
4. TeliaSonera ska i nyckeltalen enligt punkt 3 ovan redovisa följande.
 - a. Nyckeltalet beställningsprecision ska sammanställas och offentliggöras för nybeställning av tillträde. Nyckeltalet beställningsprecision ska visa andel beställningar som nekas trots komplett och korrekt beställning. Med komplett och korrekt beställning avses beställning som gjorts enligt TeliaSoneras offentliggjorda rutinbeskrivningar.
 - b. Nyckeltalet leveranstid ska sammanställas och offentliggöras för nybeställning av tillträde. Nyckeltalet leveranstid ska visa den tid som löper från tidpunkten vid vilken grossistkund lämnat beställning och fram till tidpunkten då TeliaSonera skickat klarrapport om att det som beställts har levererats felfritt. När det som har beställts inte fungerar i enlighet med vad som utfästs av TeliaSonera, ska tiden räknas fram till den tidpunkt då det beställda fungerar på avsett sätt. TeliaSonera ska för detta nyckeltal redovisa genomsnittliga värden, maximi-, minimi- och medianvärden samt histogram.
 - c. Nyckeltalet leveransprecision ska sammanställas och offentliggöras för

nybeställning av tillträde. Nyckeltalet leveransprecision ska visa andelen felfria leveranser som sker inom överenskommen leveranstid. Om klarrapport om slutleverans har skickats men tjänsten inte fungerar på avsett sätt, ska leveransen ifråga inte ingå i andelen felfria leveranser.

- d. Nyckeltalet felavhjälpningstid för åtgärdande av avbrott i grossistkundens möjlighet att tillgodogöra sig tillträdet ifråga på avsett sätt ska sammanställas och offentliggöras. Nyckeltalet ska visa den tid som löper från det att fel först anmälts till TeliaSonera till det att felet har åtgärdats och TeliaSonera har skickat klarrapport så att grossistkunden åter kan tillgodogöra sig tillträdet på avsett sätt. TeliaSonera ska för detta nyckeltal redovisa genomsnittliga värden, maximi-, minimi- och medianvärden samt histogram.
- e. Nyckeltalet felavhjälpningsprecision ska sammanställas och offentliggöras, och visa andelen anmälda fel avseende tillträdet ifråga som åtgärdats av TeliaSonera inom avtalad tid så att grossistkunden åter kan tillgodogöra sig tillträdet på avsett sätt.
- f. Nyckeltalet enkla installationer ska sammanställas och offentliggöras, och visa andel beställningar av hel ledning (LLUB) levererade med enkel installation.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 5 §§ LEK.

PTS förordnande om hur beslutet ska gälla

Detta beslut gäller omedelbart för TeliaSonera ABs och berörda dotterbolags tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster som sker från och med dagen för detta beslut, oavsett när de avtal om tillträde som ligger till grund för tillhandahållandet ingåtts.

PTS upphäver härigenom beslut dnr 07-11757/23 av den 24 maj 2010. Det beslutet ska dock gälla för TeliaSonera ABs och berörda dotterbolags tillhandahållande av nätinfrastruktur tillträde och därtill hörande tjänster fram till dagen för detta beslut.

1 Reglering för ökad konkurrens och harmonisering

1.1 Inledning

Detta beslut är ett led i PTS uppdrag att främja konkurrensen och den internationella harmoniseringen inom området elektronisk kommunikation. Ett främjande av konkurrensen syftar till att ge enskilda och myndigheter tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet.¹

Det kan behövas särskild reglering för att effektiv konkurrens ska uppstå på marknaderna för elektronisk kommunikation. Anledningen till detta är att ett antal delmarknader har särdrag som gör det svårt för nya operatörer att ta sig in och verka på marknaden. För att kunna erbjuda tjänster till slutkunder är bl.a. tillgången till elektroniska kommunikationsnät avgörande. De operatörer som äger elektroniska kommunikationsnät kan stänga ute andra från sina nät, eller sätta så höga priser för att utnyttja näten att andra operatörer får svårt att konkurrera. Marknadernas särdrag leder till att reglering kan bli nödvändig. Europeiska kommissionen (härefter kallad EU-kommissionen) har gett ut en rekommendation om vilka relevanta produkt- och tjänstemarknader som kan komma ifråga för förhandsreglering (nedan kallad EU-kommissionens rekommendation från 2014).²

Lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK) trädde i kraft den 25 juli 2003. Lagen ger PTS möjlighet att i förväg besluta om ramar och regler avseende marknaderna för elektronisk kommunikation, för att förhindra konkurrensproblem och främja konkurrensen på marknaderna. PTS ska enligt LEK beakta EU-kommissionens rekommendation vid fastställandet av marknader med behov av förhandsreglering.

1.2 PTS sektorsspecifika reglering i dess sammanhang

LEK är en implementering av det europarättsliga ramverket för elektronisk kommunikation som består av det s.k. ramdirektivet³ med tillhörande särdirektiv.⁴

¹ Jfr 1 kap. 1 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

² EU-kommissionens rekommendation av den 9 oktober 2014 om relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området elektronisk kommunikation vilka kan komma i fråga för förhandsreglering enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, fortsättningsvis i detta beslut benämnd EU-kommissionens rekommendation från 2014.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG av den 7 mars 2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (ramdirektiv), fortsättningsvis benämnt ramdirektivet.

Direktiven fastställer uppgifter för nationella regleringsmyndigheter och inrättar en rad förfaranden för att säkerställa en harmoniserad tillämpning av regelverket inom hela gemenskapen.⁵

De nationella regleringsmyndigheternas sektorsspecifika reglering utifrån direktiven, omfattar att:

- fastställa vilka produkt- och tjänstemarknader som har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa sektorsspecifik reglering,
- identifiera företag med betydande inflytande, samt
- meddela beslut om skyldigheter.⁶

EU-kommissionen har särskilda befogenheter när det gäller de nationella regleringsmyndigheternas, inklusive PTS, nationella implementering av bestämmelserna i ram- och tillträdesdirektivet.⁷ Även övriga nationella regleringsmyndigheter inom EU har vissa befogenheter. Dessa agerar främst genom organisationen Berec.⁸ Syftet med regleringsmyndigheternas samverkan inom Berec är att säkerställa en konsekvent tillämpning av ramverket inom EU.⁹

PTS sektorsspecifika reglering av operatörer som förfogar över, respektive tillhandahåller, elektroniska kommunikationsnät och -tjänster är ett led i den svenska implementeringen av det europeiska ramverket.

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/19/EG av den 7 mars 2002 om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande faciliteter (tillträdesdirektiv), fortsättningsvis benämnt tillträdesdirektivet; Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/20/EG av den 7 mars 2002 om auktorisation för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (auktorisationsdirektiv); Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster); samt Europaparlamentets och rådets direktiv 97/66/EG av den 15 december 1997 om behandling av personuppgifter och skydd för privatlivet inom telekommunikationsområdet.

⁵ Artikel 1.1 Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/140/EG av den 25 november 2009 om ändring av direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, direktiv 2002/19/EG om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande faciliteter och direktiv 2002/20/EG om auktorisation för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, fortsättningsvis benämnt ändringsdirektivet.

⁶ 8 kap. 5 och 6 §§ LEK, samt artikel 16 i ramdirektivet.

⁷ Artiklarna 7, 7a, 15 och 19 m.fl i ramdirektivet, ändrade eller införda genom ändringsdirektivet.

⁸ Berec är en förkortning av Body of European Regulators for Electronic Communications. Organisationen bildades i samband med reformerna av EU:s telekomregler (se ändringsdirektivet,) genom EU-kommissionens beslut den 25 november 2009 (1211/2009). Berec har i uppgift att främja samarbete och koordinering mellan nationella regleringsmyndigheter och EU-kommissionen, särskilt vid implementeringen av EU:s regulatoriska ramverk. Berec och dess kontor är baserat i Riga, Lettland.

⁹ Artikel 7a.2 ramdirektivet, införd genom ändringsdirektivet.

1.2.1 EU-kommissionens befogenheter i frågor om marknadsavgränsning och företag med betydande inflytande

EU-kommissionen antar en rekommendation om vilka produkt- och tjänstemarknader som har sådana särdrag att det kan vara motiverat för nationella regleringsmyndigheter att införa regleringsskyldigheter enligt bl.a. ram- och tillträdesdirektivet.¹⁰ Rekommendationer inom EU-rätten är s.k. *soft law*, dvs. de är inte strikt bindande utan medlemsstaterna kan göra anpassningar om de nationella förhållandena så kräver. Medlemsstaterna kan, om det är lämpligt med hänsyn till nationella omständigheter, även utse andra marknader än de rekommenderade.¹¹ EU-kommissionen har dock befogenhet att fatta beslut om att den nationella regleringsmyndigheten ska dra tillbaka sitt förslag till beslut dels när den nationella regleringsmyndigheten avser att definiera en marknad som skiljer sig från den som EU-kommissionen har rekommenderat, dels när regleringsmyndigheten identifierar om ett företag har ett betydande inflytande. De nationella regleringsmyndigheterna ska enligt ramdirektivet beakta EU-kommissionens rekommendationer i största möjliga mån.

Ett beslut från EU-kommissionen om att regleringsmyndigheten ska dra tillbaka sitt beslutsförslag förutsätter att EU-kommissionen finner att förslaget till beslut skulle vara ett hinder för den inre marknaden eller att EU-kommissionen hyser allvarliga tvivel i fråga om åtgärden är förenlig med gemenskapsrätten.¹²

1.2.2 EU-kommissionens befogenheter i fråga om skyldigheter

År 2009 reformerades de direktiv som ligger till grund för den sektorsspecifika regleringen. Reformen var en följd av behovet av att fullborda den inre marknaden för elektronisk kommunikation genom att stärka gemenskapsmekanismen för regleringen av operatörer med betydande inflytande på de viktigaste marknaderna.¹³

Genom det s.k. ändringsdirektivet har EU-kommissionens befogenheter stärkts vad gäller de nationella regleringsmyndigheternas förslag om vilka skyldigheter ett företag med betydande inflytande ska åläggas.¹⁴ I ändringsdirektivet konstaterades att de nationella regleringsmyndigheternas befogenheter måste stämmas av med utvecklingen av en konsekvent regleringspraxis och en konsekvent tillämpning av

¹⁰ Artikel 15.1 ramdirektivet, ändrad genom ändringsdirektivet. Bestämmelsen är dock i detta avseende oförändrad jämfört med dess ursprungliga lydelse i ramdirektivet.

¹¹ Jfr. EU-kommissionens riktlinjer för marknadsanalyser och bedömning av betydande marknadsinflytande i enlighet med gemenskapens regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (2002/C 165/03), fortsättningsvis benämnda EU-kommissionens riktlinjer, p. 4

¹² Artikel 7 i ramdirektivet, ändrad genom ändringsdirektivet. Bestämmelsen är dock i detta avseende oförändrad jämfört med dess ursprungliga lydelse i ramdirektivet.

¹³ Se ändringsdirektivet, skäl 3.

¹⁴ Se artikel 7a i ramdirektivet, införd genom ändringsdirektivet.

regelverket för att effektivt kunna bidra till den inre marknads utveckling och fullbordan.¹⁵

Ändringsdirektivet anger därför att de nationella regleringsmyndigheterna ska, efter att ha underställt sitt förslag till beslut till EU-kommissionen, Berec och övriga regleringsmyndigheter, ha ett nära samarbete med dessa för att identifiera den effektivaste och lämpligaste åtgärden mot bakgrund av de mål som fastställs i direktivet, marknadsaktörernas yttranden och behovet av att säkerställa spridningen av en enhetlig praxis.¹⁶ Sådant nära samarbete ska även bedrivas om Berec och EU-kommissionen hyser allvarliga tvivel om att en föreslagen åtgärd är förenlig med gemenskapslagstiftningen. Om den nationella regleringsmyndigheten inte ändrar sitt förslag trots dessa allvarliga tvivel får EU-kommissionen utfärda en rekommendation om att myndigheten ska dra tillbaka sitt förslag. Om den nationella regleringsmyndigheten därpå inte ändrar eller drar tillbaka sitt förslag måste myndigheten ge en motiverad förklaring.¹⁷

EU-kommissionen utfärdar rekommendationer, eller beslut om harmoniserad tillämpning av bestämmelserna, även i de fall när den konstaterar att det finns skillnader i hur de nationella regleringsmyndigheterna genomför sina regleringsuppgifter enligt bl.a. ram- och tillträdesdirektivet och att dessa skillnader kan skapa hinder för den inre marknaden. Om en nationell regleringsmyndighet väljer att inte följa en sådan rekommendation ska den meddela EU-kommissionen detta och motivera sin ståndpunkt.¹⁸

De nationella regleringsmyndigheterna ska normalt anmäla ett beslutsutkast till EU-kommissionen inom tre år från antagandet av en tidigare åtgärd som avser den marknaden.¹⁹

1.3 Tidigare fattat beslut för aktuell marknad

PTS fastställde den 24 maj 2010, med stöd av LEK, att marknaden för nätinfrastruktur tillträde var relevant för förhandsreglering. Myndigheten identifierade TeliaSonera AB (TeliaSonera) som ett företag med betydande inflytande på marknaden och ålade företaget skyldigheter.²⁰

¹⁵ Ändringsdirektivet, skäl 18.

¹⁶ Artikel 7a ramdirektivet, införd genom ändringsdirektivet.

¹⁷ Artikel 7a ramdirektivet, införd genom ändringsdirektivet.

¹⁸ Artikel 19.2 ramdirektivet, ändrad genom ändringsdirektivet.

¹⁹ Artikel 16.6.a ramdirektivet, ändrad genom ändringsdirektivet, jämfört med 8 kap. 11 a § LEK.

²⁰ PTS beslut i ärende med dnr 07-11757/23.

1.4 Regleringen syftar till att öka valmöjligheterna för slutkunderna

Den reglering som idag finns på marknaden för nätinfrastrukturtillträde möjliggör för flera nya operatörer att kunna erbjuda slutkunder bredbandstjänster,²¹ vilket ger slutkunderna ökade valmöjligheter. Genom regleringen har nya operatörer möjlighet att träda in på marknaden utan att behöva anlägga egen nätinfrastruktur. Operatörerna har genom regleringen getts möjlighet att köpa produkter och tjänster på konkurrenskraftiga villkor från TeliaSonera.

1.5 Huvuddragen i PTS prövning

1.5.1 Avgränsning av marknaden – produktmässigt och geografiskt

Enligt EU-kommissionens rekommendation från 2014 ska utgångspunkten för fastställande av marknader vara definitionen av slutkundsmarknader ur ett framtidsorienterat perspektiv. Efter det att slutkundsmarknaderna har definierats kan regleringsmyndigheten gå vidare med att identifiera de relevanta grossistmarknader som kan behöva regleras för att effektiv konkurrens ska kunna uppstå på slutkundsmarknaderna.²²

EU-kommissionen har i rekommendationen från 2014 identifierat tre grossistmarknader i anslutning till slutkundsmarknaderna för fasta bredbandstjänster, där det finns sådana konkurrensproblem som motiverar förhandsreglering. Dessa marknader är marknaden för lokalt tillträde i grossistledet via en fast anslutningspunkt (marknad 3 a), marknaden för centralt tillträde i grossistledet via en fast anslutningspunkt för massmarknadsprodukter (marknad 3 b), samt grossistmarknaden för högkvalitetstillträde (marknad 4).²³

Detta beslut avser den av EU-kommissionen definierade grossistmarknaden för lokalt tillträde via en fast anslutningspunkt (marknad 3 a i rekommendationen från 2014). PTS prövar i avsnitt 2 hur den grossistmarknad för lokalt tillträde som EU-kommissionen fastställt som relevant för förhandsreglering ska avgränsas utifrån de förhållanden som råder i Sverige och den slutkundsmarknad för fasta bredbandstjänster till privatkunder som finns i Sverige. Här beaktar PTS EU-kommissionens rekommendation från 2014 samt EU-kommissionens riktlinjer.

²¹ Med ”bredbandstjänster” avses elektroniska kommunikationstjänster riktade till slutkunder som bl.a. ger anslutning till internet och tillgång till alla de nätanslutna tjänster som erbjuds via det nätet. Detta är den definition som PTS använder sig av. Se PTS rapport ”Förstudie för strategiska analyser på områdena accessnät och samtrafik” s. 12, rapportnr PTS-ER-2013:11.

²² EU-kommissionens rekommendation från 2014, skäl 7-10.

²³ Begreppet *tillträde* innebär enligt tillträdesdirektivet att ett företag på fastställda villkor gör tjänster tillgängliga för andra företag, i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. Tillträdesbegreppet har således en regulatorisk betydelse. Redan här används dock tillträde i samband med marknadsbeteckningarna, utan avsikt att föregå bedömningen om behovet av att ålägga skyldigheter på marknaderna i fråga.

PTS avgränsar marknaden såväl produktmässigt som geografiskt. *Produktmässigt* avgränsas marknaden så att den omfattar de tjänster som är utbytbara. *Geografiskt* avgränsas marknaden så att den omfattar det område inom vilket konkurrensvillkoren är tillräckligt likartade och som kan skiljas från angränsande geografiska områden framför allt på grund av väsentliga skillnader i konkurrensvillkoren.

1.5.2 **Fastställande av marknad som kan komma i fråga för förhandsreglering**

PTS prövar därefter (avsnitt 3) om den avgränsade grossistmarknaden har sådana särdrag att det är motiverat att införa skyldigheter för företag med ett betydande inflytande på denna. PTS har att utgå från EU-kommissionens presumtion att marknaden för lokalt tillträde uppfyller de tre kriterierna och att förhandsreglering av marknaden kan vara motiverad.²⁴ PTS har att motbevisa denna presumtion för det fall att analysen av den svenska slutkundsmarknaden visar att den präglas av effektiv konkurrens även utan reglering av grossistmarknaden.²⁵

1.5.3 **Fastställande av operatör med betydande inflytande**

Därefter följer (i avsnitt 4) PTS prövning av om något företag har ett betydande inflytande på sådan marknad som kan bli föremål för förhandsreglering. Det innebär att PTS prövar om det finns ett företag med en sådan ställning att det i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna.²⁶ Om det konstateras att något företag har en sådan ställning på marknaden, ska företaget åläggas skyldigheter enligt LEK.

I bedömningen av marknadsinflytande följer PTS konkurrensrättslig praxis och beaktar de indikatorer som anges i EU-kommissionens riktlinjer.²⁷

1.5.4 **Skyldigheter åläggs**

PTS avslutar sin prövning med att ålägga en operatör med betydande inflytande de skyldigheter som krävs för att komma till rätta med konkurrensproblemen på de aktuella marknaderna och för att uppfylla målen med lagstiftningen (avsnitt 5-6). Prövningen görs mot bakgrund av marknadssituationen, myndighetens erfarenheter från tillämpningen av den nuvarande regleringen samt resultatet från en framåtblickande bedömning av potentiella konkurrensproblem. Minst en av de skyldigheter som anges i 4 kap. 5-12 §§ LEK ska dock åläggas för att skapa förutsättningar för konkurrens där detta är möjligt, eller annars mildra de negativa effekterna av bristande konkurrens.

²⁴ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 19 i skälen.

²⁵ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 20 i skälen.

²⁶ 8 kap. 6 § LEK och artikel 14 ramdirektivet.

²⁷ Jfr 8 kap. 6 § LEK.

Vid bedömningen av de konkurrensproblem som skulle kunna finnas i frånvaro av reglering och vilka skyldigheter som bör åläggas SMP-operatören beaktar PTS EU-kommissionens rekommendationer om reglerat tillträde till nästa generations accessnät från 2010,²⁸ respektive om enhetliga krav på icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder från 2013 (nedan kallad EU-kommissionens rekommendation från 2013).²⁹

PTS beaktar också den gemensamma ståndpunkt som European Regulators' Group (ERG, numera ersatt av Berec³⁰) har utarbetat i fråga om hur en regleringsmyndighet bör gå tillväga för att säkerställa att konkurrensproblemen omhändertas på ett harmoniserat och konsekvent sätt.³¹

Under rubriken *PTS avgörande* (i det inledande avsnittet) framgår vilka skyldigheter som myndigheten ålägger TeliaSonera genom detta beslut. För att underlätta läsningen av beslutet finns avgörandet även återgivet i anslutning till skälen för respektive avgörande.

1.6 Företaget TeliaSonera AB med dotterbolag omfattas av detta beslut

PTS bedömer att detta beslut ska riktas till TeliaSonera AB med berörda dotterbolag (tillsammans i detta beslut härafter kallade TeliaSonera). Beslutet ska riktas till TeliaSonera AB, i dess egenskap av moderbolag som genom att äga samtliga aktier i dotterbolagen har ett bestämmande inflytande över dessa och därmed kan antas råda över deras verksamhet, samt eftersom det är anmält hos PTS.³² Beslutet riktas mot de berörda dotterbolagen eftersom de är de juridiska personer i företaget som operativt bedriver den för detta beslut relevanta verksamheten. Beskrivningen av företaget finns i avsnitt 4.2.

1.7 Bilaga 1

PTS redovisar i bilaga 1 de vanligast förekommande EU-rättsliga källorna och de förkortningar som används i detta beslut.

²⁸ EU-kommissionens rekommendation av den 20 september 2010 om reglerat tillträde till nästa generations accessnät (2010/572/EU), fortsättningsvis NGA-rekommendationen.

²⁹ EU-kommissionens rekommendation av den 11 september 2013 om enhetliga krav på icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder för att främja konkurrensen och förbättra klimatet för bredbandsinvesteringar (2013/466/EU), fortsättningsvis i detta beslut benämnd EU-kommissionens rekommendation från 2013.

³⁰ European Regulators' Group (ERG) bildades genom EU-kommissionens beslut den 29 juli 2002 (2002/627/EC). ERG är numera ersatt av Body of European Regulators for Electronic Communications (Berec), se fotnot 8 ovan.

³¹ Revised ERG Common Position on the Approach to Appropriate Remedies in the ECNS regulatory framework. ERG (06) 33.

³² Se även Kammarrättens i Stockholm dom den 25 januari 2007 i mål nr 6686-06

1.8 Prisbilaga v. 1.0

PTS anger i prisbilaga v. 1.0 de högsta priserna för nätinfrastukturtillträde och därtill hörande tjänster som är beräknade enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC (Long Run Incremental Cost) samt är baserade på hybridmodellen v.10.1 och de riktlinjer som anges i Model Reference paper rev c, se bilaga 3.

1.9 Bilaga 3

PTS Modellreferensdokument (MRP rev c) Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna, 7 maj 2010, återfinns som bilaga 3 till detta beslut.

1.10 Bilaga 4

PTS Modellreferensdokument (MRD 1.0) Riktlinjer för framtagandet av ett ekonomiskt replikerbarhetstest (ERT), 11 december 2014, återfinns som bilaga 4 till detta beslut.

2 Marknadsavgränsning

Avgränsning av relevant marknad

PTS avgränsar produktmarknaden för lokalt tillträde i grossistledet till att omfatta följande

- a) fysiskt (fullt och delat) tillträde till kopparbaserade accessnät,
- b) fysiskt tillträde till fiberbaserade accessnät, mellan slutkundens fasta anslutningspunkt, fastighetsanslutningspunkten, eller motsvarande nätanslutningspunkt och den nätägande operatörens anslutningspunkt för aktiv transmissionsutrustning i närmast följande nod, eller motsvarande anslutningspunkt, samt
- c) virtuellt tillträde över koppar- eller fiberbaserade accessnät mellan slutkunden och en överlämningspunkt i, eller i omedelbar anslutning till, SMP-operatörens telestation.

PTS avgränsar marknaden till att vara nationell.

2.1 Den rättsliga ramen för marknadsavgränsningen

PTS ska enligt 8 kap. 5 § LEK fortlöpande fastställa vilka produktmarknader som har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter för en operatör med betydande inflytande på marknaden i fråga. Även marknadens geografiska omfattning ska därvid definieras.

Vid fastställandet av sådana marknader ska PTS beakta den rekommendation som EU-kommissionen i enlighet med ramdirektivet har antagit om relevanta produkt- och tjänstemarknader.³³ PTS ska också i största möjliga utsträckning beakta de riktlinjer som EU-kommissionen har utfärdat som en vägledning för nationella regleringsmyndigheter när de definierar marknader och bedömer huruvida någon operatör har betydande marknadsinflytande.³⁴

EU-kommissionen utgår i sin rekommendation från definitionen av slutkundsmarknader ur ett framtidsorienterat perspektiv och definierar därefter relevanta grossistmarknader. Utgångspunkten är inte, som vid tillämpningen av konkurrensrätten, förekomsten av ett avtal, en koncentration eller ett påstått

³³ 8 kap. 5 § LEK, artikel 15.3 ramdirektivet och EU-kommissionens rekommendation från 2014.

³⁴ 8 kap. 5 § LEK, artikel 15.3 ramdirektivet och EU-kommissionens riktlinjer.

missbruk, utan en allmän, framåtblickande bedömning av marknadens struktur och funktion.³⁵

Den *relevanta marknaden* ska omfatta en uppsättning produkter eller tjänster samt en geografisk definition. Eftersom EU-kommissionen i sin rekommendation om relevanta marknader anger de viktigaste produkt- och tjänstemarknaderna, som har egenskaper som kan motivera åläggandet av skyldigheter på förhand har de nationella regleringsmyndigheterna enligt EU-kommissionen i regel endast till uppgift att definiera den geografiska omfattningen av de fastställda produktmarknaderna och därefter analysera huruvida dessa präglas av bristande konkurrens.³⁶

2.2 EU-kommissionens metod för produktmarknadsavgränsning

Marknadsdefinitionen ska enligt riktlinjerna ske med tillämpning av konkurrensrättslig metod och stå i överensstämmelse med rättspraxis inom konkurrensområdet.³⁷ Enligt konkurrensrättslig praxis utgörs en produktmarknad av alla varor respektive tjänster som i tillfredsställande mån på grund av sina egenskaper, sitt pris och sin tilltänkta användning kan betraktas som utbytbara, eller med ett annat ord, substituerbara.³⁸

Enligt EU-kommissionens riktlinjer är det konkurrenstrycket som avgör om utbudet av en viss produkt inom ett visst geografiskt område utgör den relevanta marknaden. Myndigheten ska därför undersöka om det finns ett konkurrenstryck som påverkar de berörda producenternas eller leverantörernas prissättning. Två slag av konkurrenstryck ska beaktas: 1) substitution på efterfrågesidan och 2) substitution på utbudssidan.³⁹

³⁵ Se Commission Staff Working Document, Explanatory Note accompanying the Commission Recommendation on Relevant Products and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services fortsättningsvis benämmt EU-kommissionens förklaringsdokument 2014, s. 4 f och EU-kommissionens riktlinjer, p. 27.

³⁶ Se p. 36 i EU-kommissionens riktlinjer. De nationella regleringsmyndigheterna måste också definiera de eventuella relevanta produktmarknader som faller utanför kommissionens rekommendation, men som ändå kan bli föremål för förhandsreglering.

³⁷ Se EU-kommissionens riktlinjer, p. 24. Se även ramdirektivet artikel 15.3. EU-kommissionens riktlinjer är följaktligen baserade bl.a. på EU-rättslig praxis och Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning (EGT C 372), fortsättningsvis kallat EU-kommissionens tillkännagivande.

³⁸ Se EU-kommissionens tillkännagivande, p. 7. Se även EU-domstolens dom den 21 februari 1973 i mål 6/72 *Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc. mot kommissionen (Continental Cans)* och EU-domstolens dom den 14 februari 1978 i mål 27/76 *United Brands Company och United Brands Continentaal BV mot kommissionen (United Brands)*.

³⁹ EU-kommissionens riktlinjer, p. 38.

Efterfrågesubstitutionen mäter i vilken utsträckning kunderna är beredda att ersätta en viss produkt eller tjänst med andra produkter eller tjänster. Detta utgör vanligtvis den mest omedelbara och effektiva begränsningen av företagets möjligheter att utöva marknadsinflytande. Produkter som ur efterfrågeperspektiv är utbytbara ingår därför på samma marknad.

Utbudssubstitutionen mäter i vilken omfattning det finns producenter på närliggande marknader som lätt och på kort sikt kan ställa om sin produktion eller börja saluföra den aktuella produkten eller tjänsten utan betydande ytterligare kostnader eller kommersiella risker.⁴⁰ Sådana producenter utövar ett konkurrenstryck på befintliga producenter och ska därför anses verksamma på den relevanta marknaden. Utbudssubstitutionen är normalt underordnad efterfrågesubstitutionen och ska kunna jämföras med den senare ”vad gäller effektivitet och omedelbarhet”.⁴¹

En möjlig metod för att bedöma utbytbarheten på efterfråge- eller utbudssidan är det s.k. hypotetiska monopolisttestet eller SSNIP-testet (eng. *Small but Significant Non-transitory Increase in Price*).⁴² Detta test utgår från en viss produkt, som saluförs inom ett visst geografiskt område och vars egenskaper är sådana att det kan vara motiverat att införa regleringsskyldigheter. Frågeställningen är om kunderna vid en liten men varaktig ökning i pris⁴³ kan ersätta den prishöjda produkten med en annan produkt i en sådan omfattning att prishöjningen blir olönsam för säljaren på grund av minskad försäljning. Om så är fallet ingår sannolikt denna andra produkt på samma relevanta produktmarknad. Frågeställningen upprepas sedan för andra produkter tills en uppsättning produkter identifierats för vilka en prishöjning inte skulle bli lönsam, dvs. till dess att marknaden inte blir större. Marknaden har på så vis utvidgats till att omfatta närliggande substitut.

EU-kommissionen anger att SSNIP-testet är ett ekonomiskt tankeexperiment och får ses som den teoretiska grunden för att bedöma utbytbarheten.⁴⁴ Att genomföra testet i praktiken är emellertid svårt. Det som bedöms är *efterfrågans korspriselasticitet*, dvs. i vilken grad en leverantörs prishöjning påverkar efterfrågan hos en annan leverantör. Utbytbarhet förutsätter inte att *alla* kunder byter leverantör vid en prishöjning. Omvänt kan en produkt anses utgöra en egen marknad även om många köpare – kanske till och med majoriteten – vänder sig till substitut vid en prishöjning. Avgörande är huruvida prishöjningen blir lönsam, trots att ett antal kunder därmed

⁴⁰ EU-kommissionens riktlinjer, p. 39. Med detta avses att det inte får krävas en väsentlig tillpassning av befintliga fasta och immateriella tillgångar, nyinvesteringar, strategiska beslut inom företaget, eller ta tid, se EU-kommissionens tillkännagivande, p. 23 och fotnot 4. Producenten ska också utan kostnader och omställningstider för exempelvis reklam, produktprovning eller distribution kunna distribuera produkten till kunderna.

⁴¹ EU-kommissionens tillkännagivande, p. 20.

⁴² EU-kommissionens tillkännagivande, p. 15 ff och EU-kommissionens riktlinjer, p. 40 ff.

⁴³ 5-10 procent enligt EU-kommissionens tillkännagivande, p. 17 och riktlinjer, p. 40.

⁴⁴ Se EU-kommissionens tillkännagivande, p. 15.

avstår från köp. Frågan blir alltså hur många kunder den hypotetiska monopolisten har råd att förlora.

I konkurrensrättsliga sammanhang har EU:s domstolar uttalat att utbytbarheten och marknads omfattning i det enskilda fallet enbart kan fastställas genom en allsidig bedömning av ett flertal olika omständigheter. Vilka omständigheter som är relevanta för marknads avgränsning varierar i varje enskilt fall.⁴⁵ Tidigare praxis kan endast tillämpas i begränsad omfattning eftersom en ny prövning alltid måste göras i det enskilda fallet.⁴⁶ Avgörande blir också vilka upplysningar som finns att tillgå i det enskilda fallet. Förutom de kvalitativa kriterierna egenskaper, pris och avsedd användning, kan det vara relevant att beakta kundernas uppfattning beträffande utbytbarhet samt faktiska substitutionsmöjligheter.⁴⁷

Produkter som vid en samlad bedömning av objektiva egenskaper, konkurrensvillkor samt mönster för tillgång och efterfrågan visar sig endast till liten del vara utbytbara med varandra, tillhör skilda produktmarknader. Det kan exempelvis bero på att produkternas respektive funktionalitet och slutanvändning uppfattas som olika av konsumenterna.⁴⁸

En eventuell SMP-reglering förutsätter att marknader definieras på två nivåer i produktionskedjan. Målet med förhandsreglering är att skapa fördelar för slutanvändarna genom att på en hållbar bas göra slutkundsmarknaderna konkurrensutsatta.⁴⁹ Regleringen skall dock ske på en grossistmarknad, där leverantörer riktar sig till de grossistkunder som agerar på slutkundsmarknaden i fråga.

Utgångspunkten för att definiera och fastställa marknader som kan vara relevanta för förhandsreglering är därför en avgränsning av slutkundsmarknader, som definieras inom ett givet tidsperspektiv, med beaktande av utbytbarheten på efterfråge- och utbudssidorna. Bedömningen ska inkludera en avgränsning av den geografiska marknaden. Därefter har regleringsmyndigheten att bedöma huruvida slutkundsmarknaden i fråga, vid en framåtblickande bedömning, präglas av effektiv konkurrens i frånvaro av reglering på den aktuella grossistmarknaden.

Om så inte är fallet ska regleringsmyndigheten definiera den relevanta grossistmarknaden, på vilken insatsvaror tillhandahålls som kan användas för att leverera produkter på den redan definierade slutkundsmarknaden. På

⁴⁵ Se exempelvis Förstainstansrätten i mål T-25/99 *Roberts och Roberts mot Kommissionen* REG 2001 s II-1881, p. 37-40.

⁴⁶ Se Förstainstansrätten i mål T-125/97 etc *Coca-Cola v. Commission*, p. 82. Whish, *Competition Law* (6 uppl. 2009), s. 35.

⁴⁷ Se regeringens proposition 1992/93:56, Ny konkurrenslagstiftning, s. 85.

⁴⁸ EU-kommissionens riktlinjer, p. 44 f.

⁴⁹ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 2 i skälen.

grossistmarknaderna handlar det därför om utbud och efterfrågan på produkter till grossistkunder, som avser att leverera bredband vidare till slutanvändare.⁵⁰

Detta beslut gäller den av EU-kommissionen rekommenderade grossistmarknaden för lokalt tillträde via en fast anslutningspunkt (marknad 3 a i rekommendationen från 2014), som enligt EU-kommissionen är kopplad till en slutkundsmarknad för fasta bredbandstjänster till privatkunder. Såväl slutkundsmarknaden som grossistmarknaden har i produktmässigt hänseende definierats av EU-kommissionen. För att fastställa om och i vilken mån dessa definitioner överensstämmer med situationen på den svenska marknaden kommer PTS att göra en egen analys av efterfråge- och utbudsförhållanden. I följande avsnitt undersöker PTS inledningsvis omfattningen av och konkurrensvillkoren på slutkundsmarknaden, ur ett svenskt efterfråge- och utbudsperspektiv.

2.3 Avgränsning av slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster till privatkunder och mindre företag

2.3.1 EU-kommissionens beskrivning av slutkundsmarknaderna

EU-kommissionen har i förklaringsdokumentet till rekommendationen från 2014 definierat två slutkundsmarknader för tillträde till fasta generiska datatjänster (särskilt tillhandahållandet av internettjänster) på slutkundsnivå. EU-kommissionen har därvid utgått från att det finns en avsevärd skillnad i efterfrågan från å ena sidan privatkunder och små företag och å andra sidan medelstora och stora företag. Skillnaderna kan visa sig i form av t.ex. efterfrågad kapacitet, tillgänglighet, överbokning, tjänstekvalitet och företagsspecifika produkttegenskaper. Regleringsmyndigheterna har därför att undersöka utbytbarheten mellan produkter avsedda för privatpersoner och små företag – som EU-kommissionen i rekommendationen från 2014 benämner ”massmarknadsprodukter” – och produkter avsedda för större företag.

PTS måste således inför denna marknadsanalys undersöka vilka egenskaper som kännetecknar de bredbandstjänster som tillhandahålls till privatkund- respektive företagssegmentet. Dessa produkttegenskaper får sedan ligga till grund för avgränsningen av den relevanta slutkundsmarknaden. PTS undersöker nedan de parametrar som enligt PTS definierar slutkundernas efterfrågan på bredbandstjänster och i vilken mån olika typer av bredbandstjänster är utbytbara och därför ingår på samma relevanta slutkundsmarknad.

PTS definierar ”bredbandstjänster” som elektroniska kommunikationstjänster riktade till slutkunder som bl.a. ger anslutning till internet och tillgång till alla de nätanslutna

⁵⁰ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 7-10 i skälen

tjänster som erbjuds via det nätet.⁵¹ Detta är således utgångspunkten för analysen nedan.

2.3.2 Efterfrågan på fasta bredbandstjänster via olika nätinfrastukturer⁵²

EU-kommissionen framhåller i förklaringsdokumentet från 2014 att det finns en rad olika möjligheter för slutkunder att få tillgång till fast bredband, via olika typer av nät och med olika tekniker.⁵³ I Sverige kan fasta bredbandstjänster levereras över kopparbaserat accessnät (xDSL-teknik), fiberbaserat accessnät (vanligtvis s.k. Ethernet-teknik), koaxialkabel i kabel-tv-nät (HFC/DOCSIS) eller fast radiobaserad teknik. De olika näten har olika egenskaper och det finns därför vissa skillnader i de bredbandstjänster som kan levereras.

2.3.2.1 xDSL-baserat bredband över det kopparbaserade accessnätet

xDSL över det kopparbaserade accessnätet är den accessteknik som ger störst andel av hushåll och arbetsställen möjlighet att få tillgång till fast bredband: 98 procent av hushållen och 96 procent av arbetsställena i landet. Tillgången till kopparbaserat bredband är god även i områden utanför tätort och småort,⁵⁴ där knappt 88 procent av hushållen har möjlighet att få tillgång till xDSL-baserat bredband.

xDSL-baserat bredband är också den vanligaste anslutningsformen för fast bredband. Av det totala antalet fasta bredbandsabonnemang på den svenska marknaden (3,2 miljoner per den sista juni 2014⁵⁵) utgjorde omkring 41 procent xDSL-abonnemang. Kulmen för försäljningen av xDSL-abonnemang nåddes dock år 2008 och därefter har abonnemangen successivt minskat i antal till förmån för bredbandsabonnemang via andra anslutningsformer (se Figur 1).

Bredband via xDSL karaktäriseras av lägre maximal hastighet än bredband via fiberbaserade eller kabel-tv-nät. Kopparkabelns fysikaliska egenskaper som galvanisk/elektrisk förbindelse medför att motståndet i kabeln ökar ju längre kabeln är, vilket leder till att överföringshastigheten minskar med kabelns längd. Beroende

⁵¹ Jfr PTS rapport "Förstudie för strategiska analyser på områdena accessnät och samtrafik", rapport nr PTS-ER-2013:11, s. 12.

⁵² All data i detta avsnitt är hämtad från PTS Bredbandskartläggning 2013 och avser den 31 oktober 2013, om inget annat anges, PTS-ER-2014:12. Med "tillgång till bredband" avses att ett hushåll eller ett arbetsställe, på kort tid och utan särskilda kostnader, kan beställa ett internetabonnemang via en accessteknik där det snabbaste abonnemanget som erbjuds via accesstekniken i genomsnitt ger en faktisk – i motsats till teoretisk – överföringshastighet på minst 1 Mbit/s nedströms vid hushållet eller arbetsstället.

⁵³ EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014, s. 33.

⁵⁴ Tätort respektive småort definieras i enlighet med SCB:s tätortsdefinition. Tätort innefattar i princip alla hussamlingar med minst 200 invånare såvida avståndet mellan husen normalt inte överstiger 200 meter. Småort innefattar i princip sammanhängande bebyggelse med högst 150 meter mellan husen och 50-199 invånare.

⁵⁵ Svensk Telemarknad (STM) halvår 2014. Med fasta bredbandstjänster avses i Svensk Telemarknad internetanslutning med hög hastighet via fast radio, satellit, kabel-tv-nät, telenät (xDSL) och fiber. Den data som används inkluderar fast internetanslutning till privat- och företagskunder, av vilka de senare abonnemangen utgör omkring 6 procent.

på avståndet till närmaste telestation varierar den högsta möjliga hastigheten mellan 2 och 60 Mbit/s.

2.3.2.2 Bredband över det fiberbaserade accessnätet

Fiberutbyggnaden medför en ökning av tillgången till bredband med hög överföringshastighet. I oktober 2013 hade 53 procent av hushållen och 46 procent av arbetsställena i Sverige möjlighet att få tillgång till bredband med en teoretisk överföringshastighet om minst 100 Mbit/s. Tillgången till fiberbaserat bredband är bättre i tätort och småort än i andra delar av landet, och betydligt vanligare i flerfamiljshus än i villor.⁵⁶

Antalet fiberbaserade bredbandsabonnemang har ökat stadigt under senare år, på bekostnad framförallt av xDSL-abonnemang. Den sista juni 2014 utgjorde de fiberbaserade abonnemangen omkring 41 procent av det totala antalet fasta bredbandsabonnemang.⁵⁷

Bredband över fiberbaserade accessnät ger möjlighet till högre överföringshastighet än andra fasta accesstekniker. Det medför att fiberbaserat bredband är lämpligt för mycket kapacitetskrävande tjänster. Fiberbaserade bredbandsabonnemang tillhandahålls i de flesta fall med överföringshastigheterna 10 Mbit/s respektive 100 Mbit/s. Vissa operatörer erbjuder överföringshastighet upp till 1 000 Mbit/s.⁵⁸

2.3.2.3 Bredband över kabel-tv-nät

Den sista oktober 2013 hade knappt 34 procent av Sveriges hushåll och 25 procent av Sveriges arbetsställen möjlighet att köpa bredbandstjänster via kabel-tv-nät. Kabel-tv-nät finns emellertid nästan uteslutande i flerfamiljshus i tätort och bredbandstjänster erbjuds därför huvudsakligen till hushåll.

Bredbandsabonnemangen via kabel-tv utgjorde i juni 2014 18 procent av det totala antalet fasta bredbandsabonnemang. Antalet abonnemang har uppvisat små variationer de senaste åren. Det är vanligt att mer än en tjänst levereras över samma kabel-tv-anlutning, så att bredbandsabonnemanget sampaketeras med tv- eller telefoniabonnemang.

Bredband via kabel-tv-nät erbjuds med överföringshastigheter som är högre än hastigheterna för bredband via det kopparbaserade accessnätet, och i de flesta fall lika höga som erbjuds via det fiberbaserade accessnätet. Den största kabel-tv-operatören Com Hem säljer sedan en tid abonnemang med överföringshastighet på 500 Mbit/s nedströms. Precis som i det kopparbaserade accessnätet avtar överföringshastigheterna med avståndet till närmaste nod. I kabel-tv-nät är noden dock i de

⁵⁶ Svensk Telemarknad helår 2013

⁵⁷ Svensk Telemarknad halvår 2014.

⁵⁸ Exempelvis TeliaSonera, Bredbandsbolaget och Tele2.

flesta fall belägen så nära slutanvändarna att överföringshastigheten inte påverkas negativt i någon större utsträckning.

2.3.2.4 Bredband över trådlösa system

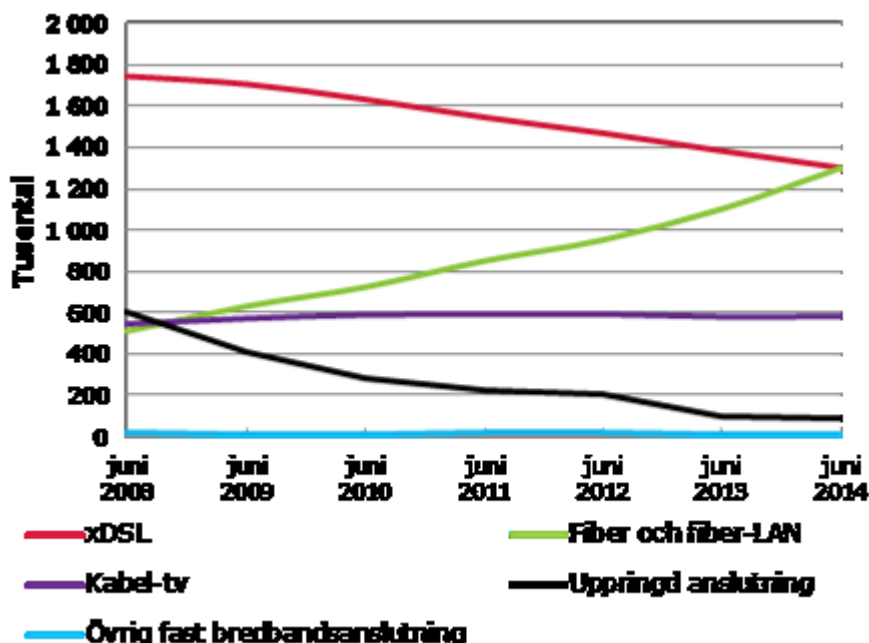
Trådlösa, radiobaserade kundanslutningar kan vara mobila eller fasta. De trådlösa bredbandstekniker som primärt är tänkta att användas för fast anslutning, t.ex. Wimax, har dock endast byggts ut i mycket begränsad omfattning. PTS bedömer att någon ytterligare utbyggnad i större skala inte heller kommer att ske. Abonnemang baserade på fast trådlöst bredband utgjorde i oktober 2013 mindre än en promille av det totala antalet abonnemang.

Även de mobila teknikerna LTE och UMTS skulle kunna användas för att tillhandahålla bredband även till fasta anslutningspunkter. En sådan användning sker dock ännu inte i någon större utsträckning.

2.3.2.5 Sammanfattning av efterfrågan på fasta bredbandstjänster över olika nätinfrastrukturer

Marknaden för fasta bredbandstjänster till privatpersoner och mindre företag är mogen i så måtto att det endast sker en liten ökning av det totala antalet abonnemang varje år. Det sker dock en omfördelning av antalet abonnemang över respektive typ av accessnät.

Figur 1 Utveckling av abonnemang på fasta bredbandstjänster

Källa: Svensk Telemarknad halvår 2014

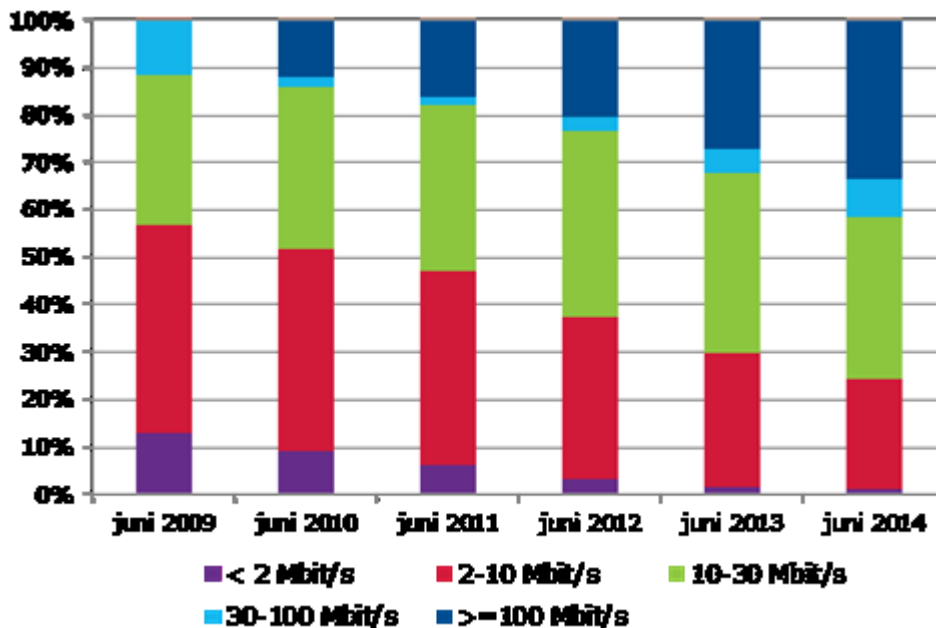
Allt fler slutkunder tecknar abonnemang på fast bredband via fiberbaserade accessnät, på bekostnad av xDSL-abonnemangen. Det sker således en övergång från koppar- till fiberbaserade bredbandstjänster.

2.3.3 Efterfrågan på överföringshastighet nedströms

Slutanvändarnas behov av överföringshastighet varierar beroende på individuella användningsmönster. Vissa tjänster, såsom strömmad film och musik eller online-spel ställer högre krav på både överföringshastighet och svarstider. Tjänster som smpaketeras med bredbandstjänster, såsom ip-telefoni och ip-tv, är också kapacitetskrävande och förutsätter viss överföringshastighet. Kravet på överföringshastighet ökar ytterligare om användarna i ett hushåll vill ha möjlighet att använda flera bredbandsbaserade tjänster samtidigt, utan att kvaliteten upplevs som bristfällig.

Efterfrågan på fasta bredbandstjänster med högre nedladdningshastigheter ökar stadigt, över samtliga typer av nät. En allt större andel av abonnemangen på fast bredband har en nedladdningshastighet på 10 Mbit/s eller mer, medan antalet – och andelen – abonnemang med lägre hastigheter än så minskar.

Figur 2 Fördelning av hastighet för nedladdning av data - fasta bredbandsabonnemang

Källa: Svensk Telemarknad halvår 2014

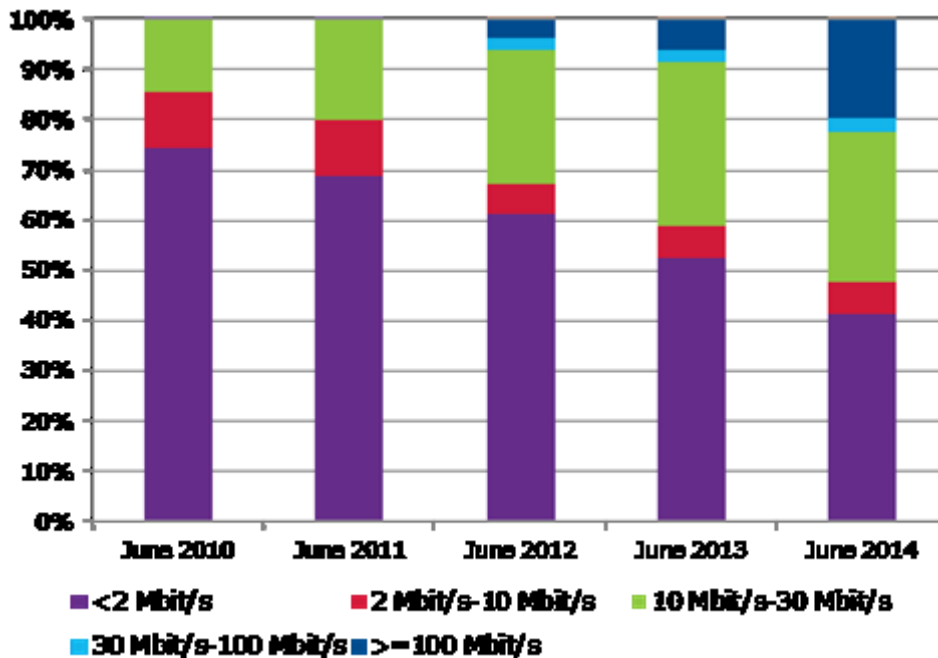
2.3.4 Efterfrågan på överföringshastighet uppströms

Bredbandsabonnemang kan erbjudas med både symmetrisk och asymmetrisk överföring. Merparten av de fasta bredbandsabonnemangen säljs fortfarande med asymmetrisk överföring, där nedladdningshastigheten är högre än uppladdningshastigheten, vilket gör att det går snabbare att ta emot än att skicka filer.

Symmetrisk överföring innebär att uppladdning och nedladdning erbjuds med samma hastighet. Symmetrisk överföring är viktig för användare med stora behov av att skicka och ta emot data med samma hastighet. Efterfrågan på högre överföringshastigheter uppströms ökar och 40 procent av abonnemangen hade i december 2013 en uppladdningshastighet på 10 Mbit/s eller mer.⁵⁹

Abonnemang med symmetrisk överföringshastighet erbjuds framförallt över fiber.

Figur 3 Fördelning av hastighet för uppladdning av data - fasta bredbandstjänster

Källa: Svensk Telemarknad halvår 2014

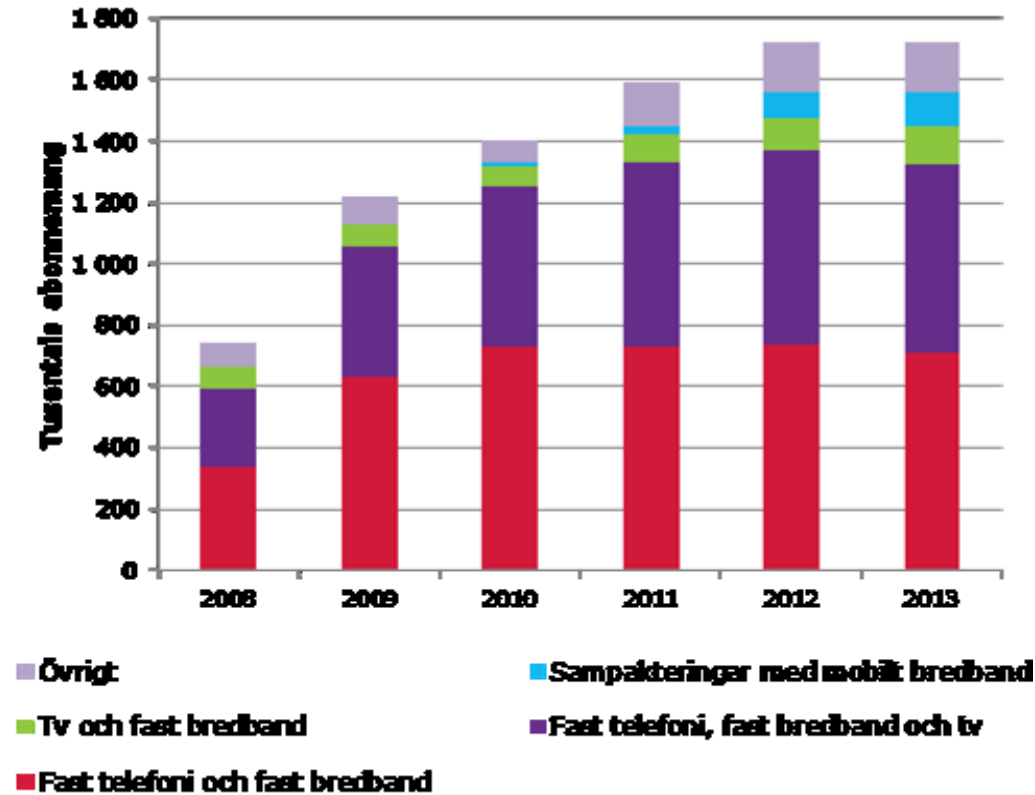
2.3.5 Efterfrågan på smpaketerade abonnemang

Det blir allt vanligare att slutkunderna köper fasta bredbandstjänster i kombination med andra tjänster, s.k. smpaketering. Smpaketering av de tre tjänsterna bredband,

⁵⁹ Svensk Telemarknad helår 2013.

fast telefoni och tv visade en stark tillväxt fram till år 2012. På senare år har dock sampaktering av de två tjänsterna tv och bredband ökat mest.

Figur 4 Antal sampakterade bredbandsabonnemang

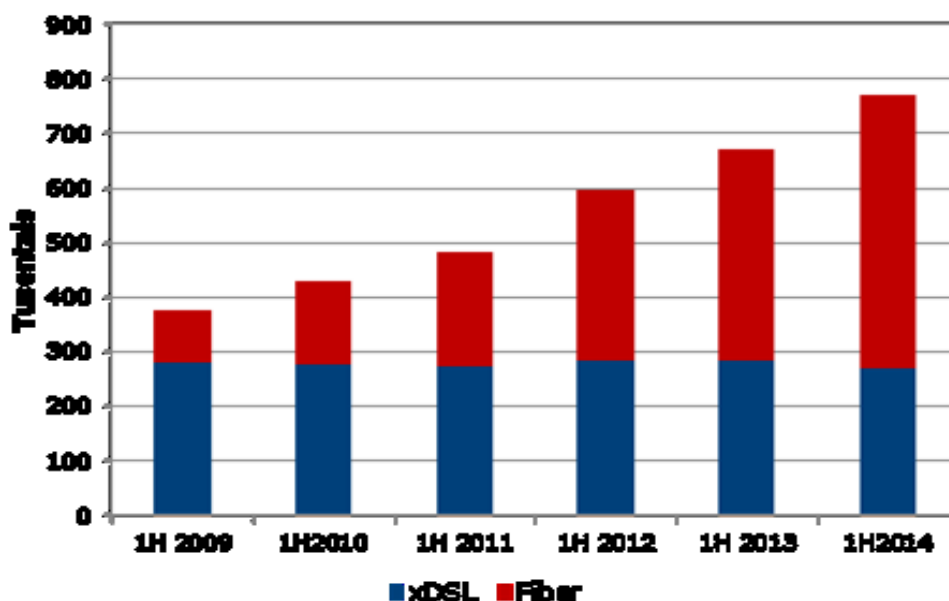
Källa: Svensk Telemarknad helår 2013

Försäljningen av ip-tv-tjänster⁶⁰ har ökat kraftigt sedan PTS föregående analys av marknaden. Antalet ip-tv-abonnemang ökade mellan åren 2010 och 2013 med nästan 60 procent. Allra mest ökar försäljningen av ip-tv över fiber (inklusive fiber-LAN), vilken nu är den vanligaste distributionsformen för ip-tv.⁶¹

⁶⁰ Ip-tv är en digital tv-tjänst som förmedlas via ip över ett bredbandsnät till en vanlig tv via en set-top-box (digitalbox eller tv-box). Ip-tv som digital-tv via bredbandsnät distribueras idag på två sätt, via fiber-LAN eller via xDSL.

⁶¹ Ip-tv kan endast erbjudas över det kopparbaserade accessnätet om avståndet till närmaste telestation är kortare än tre kilometer.

Figur 5 Antal tv-abonnemang via bredband

Källa: Svensk Telemarknad halvår 2014

Även EU-kommissionen pekar i förklaringsdokumentet från 2014 på det faktum att smpaktering blivit allt vanligare i medlemsstaterna. De allra flesta tjänsteleverantörer erbjuder emellertid bredband som fristående tjänst och EU-kommissionen ser inte att smpaktering bör utgöra en egen produktmarknad, även om det i vissa medlemsstater kan finnas anledning att avgränsa en sådan marknad.⁶²

2.3.6 Efterfrågan på tjänstegarantier

Fast bredband till hushåll och småföretag tillhandahålls vanligtvis utan några tjänstegarantier, s.k. *best effort*. I detta hänseende är det inte någon skillnad i avtalsvillkor mellan xDSL-, kabel-tv- eller fiberbaserat bredband. För xDSL-baserat bredband redovisar dock operatörerna oftast ett kapacitetsintervall, t.ex. 12-30 Mbit/s för ett 30 Mbit/s-abonnemang. Det är också vanligt att operatörerna förbehåller sig rätten att begränsa den enskilde privatkundens möjligheter att använda tjänsten samt friskriver sig från ansvar för begränsningar i tillgänglighet eller överföringshastighet.

Vidare tillhandahålls fast bredband vanligen som s.k. överbokad tjänst, vilket innebär att slutanvändaren delar den tillgängliga kapaciteten i operatörens transportnät med andra abonnenter i samma geografiska område. En överbokningsfaktor kan exempelvis vara 1:50, vilket betyder att kunden delar den tillgängliga kapaciteten med

⁶² EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014, s. 33.

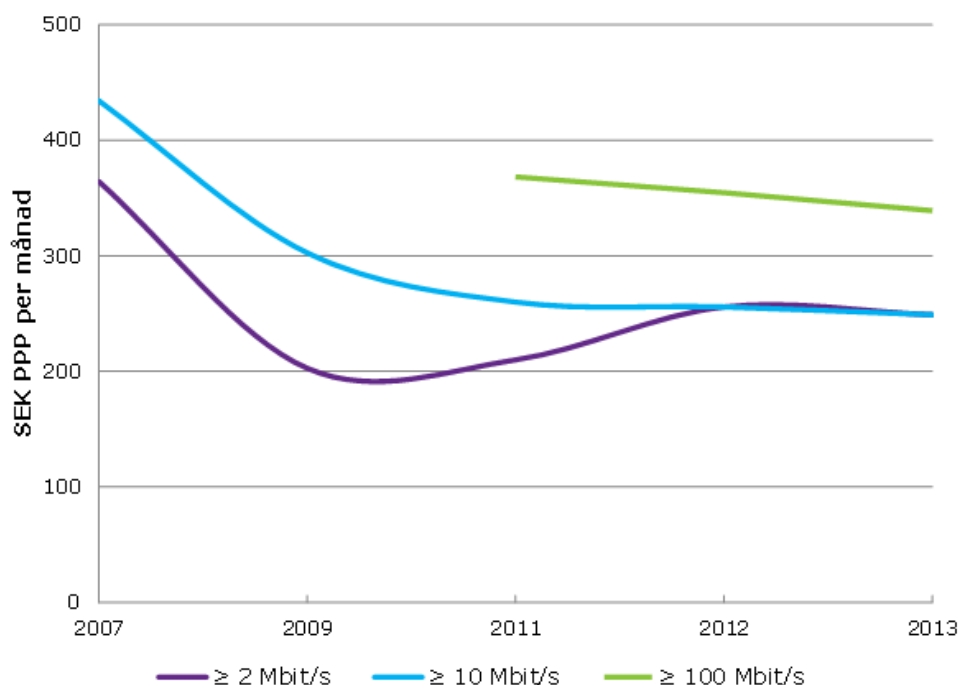
49 andra abonnenter. För den enskilde abonnenten påverkas därför den vid var tidpunkt tillgängliga kapaciteten av hur andra abonnenter i området samtidigt använder sin bredbandsanslutning.

Fast bredband tillhandahålls även med lägre överbokningsfaktor, exempelvis 1:20, framförallt till småföretag. En lägre överbokningsfaktor ger kunden förutsättning för att i större utsträckning ha tillgång till den utlovade överföringshastigheten, något som i sig motiverar ett högre pris.

2.3.7 Priser på fasta bredbandstjänster i Sverige

Sett till utvecklingen under de senaste åtta åren har priserna på fasta bredbandstjänster sjunkit markant i Sverige. Sedan år 2010 har prisnedgången varit långsammare.

Figur 6 Priset utvecklingen på fast bredband i Sverige⁶³

Källa: Teligen och PTS, 2013

⁶³ Priset utvecklingen på mobil och bredband 2013, PTS-ER-2014:4. Undersökningen mätte erbjudanden via fiber, kabel-tv-nät och xDSL från TeliaSonera, Bredbandsbolaget och Com Hem. Anledningen till att priset på abonnemang med minst 2 Mbit/s ökade år 2012 var att de billigaste abonnemangen 2007-2011 hade en överföringshastighet på 5 Mbit/s och det billigaste abonnemanget 2012 och 2013 hade en överföringshastighet på 10 Mbit/s.

Generellt kan konstateras att priset på xDSL-baserat bredband är något högre än priset på bredband via fiber för motsvarande hastigheter. Bredband via kabel-tv-nät är också något dyrare än fiberbaserat bredband, men billigare än xDSL, se Tabell 1. De operatörer som erbjuder likartade tjänster i hela landet erbjuder i stor utsträckning även samma prisnivå i hela landet. PTS har inte heller kunnat observera några skillnader i prissättningen av abonnemangsavgiften beroende på om slutkunden bor i villa eller flerfamiljshus. Däremot betalar slutkunden i villa generellt en anslutningsavgift på normalt 15 000-20 000 SEK.

Tabell 1 Priser på nationella erbjudanden av fasta bredbandstjänster⁶⁴

	8-10 Mbit/s	24-30 Mbit/s	50-60 Mbit/s	100 Mbit/s	250 Mbit/s
xDSL	239-309	269-389	389-439		
Kabel-tv			289	339	429
Fiber	229-329			299-379	399-499

Lokala prisskillnader har observerats i områden där mindre, lokala aktörer tillhandahåller fiberbaserade bredbandstjänster i konkurrens med de nationella aktörerna. På många håll i landet erbjuds fasta bredbandstjänster till lägre priser än de nationella. Detta gäller framför allt bredband via fiber i stadsnäten. I en fallstudie omfattande ett antal lokala fibernät undersöktes prissättningen på bredbandsabonnemang levererade över dessa nät.⁶⁵ Granskningen av dessa lokala erbjudanden visade att bredbandsabonnemang om 100 Mbit/s erbjuds till priser under riksgenomsnittet i sådana stadsnät där flera tjänsteleverantörer tillåts konkurrera om slutkunderna, s.k. öppna stadsnät. I stadsnät där endast en tjänsteleverantör erbjuder bredbandsabonnemang om 100 Mbit/s, s.k. slutna stadsnät, är priserna däremot betydligt högre.

Internationellt sett är priserna på fast bredband relativt låga, särskilt vad gäller abonnemang med höga hastigheter. Enligt prisundersökningar som gjordes i juni 2013 är fasta bredbandsabonnemang med hastigheter med 100 Mbit/s relativt sett billigare i Sverige än i många andra länder. För fasta bredbandsabonnemang med minst 10 Mbit/s låg Sverige sämre till i jämförelsen.⁶⁶

⁶⁴ Inhämtat från operatörernas hemsidor den 27 augusti 2014 och avser xDSL-erbjudanden från Bahnhof, Bredbandsbolaget, Glocalnet, Net at Once, Tele2 och Telia, abonnemang via kabel-tv-nät från Com hem samt abonnemang via fiber från Bredbandsbolaget och Telia.

⁶⁵ Prisutvecklingen på mobiltelefoni och bredband till och med första kvartalet 2012, PTS-ER-2012:26.

⁶⁶ Prisutvecklingen på mobil och bredband 2013, PTS-ER-2014:4.

2.3.8 **Avgränsning av den svenska konsumentmarknaden för fasta bredbandstjänster**

Hushåll och småföretag efterfrågar huvudsakligen standardiserade bredbandsabonnemang. Dessa ger slutkunden en anslutning till internet som ger möjlighet att skicka e-post, upprätta förbindelser med andra slutanvändare, skicka och ta emot filer, ta fram information på webbplatser och använda dem aktivt, utföra olika slags transaktioner, använda tal- och videotjänster, samt få tillgång till andra kommunikationstjänster som kan överföras via en bredbandsanslutning.

Genomgången ovan av olika aspekter av efterfrågan på fasta bredbandstjänster visar att tjänsterna ändå i viss mån är differentierade, till följd av bl.a. skillnader i slutkundernas användningsmönster. Fast bredband kan levereras över olika typer av underliggande nätinfrastuktur och med olika överföringshastighet uppströms och nedströms. Bredbandstjänsten kan också antingen levereras som ensamtjänst eller smpaketeras med ip-tv och ip-telefoni. Även mobiltelefoni kan ingå i ett kombinationserbjudande.

PTS kan konstatera att utvecklingen visar en ökning av försäljningen av fasta bredbandsabonnemang med högre överföringshastighet, över samtliga typer av nät. En ökning sker också av andelen bredbandsabonnemang över fiberbaserade accessnät, framförallt på bekostnad av kopparbaserade xDSL-abonnemang. Allt fler bredbandstjänster säljs också smpaketerade med ip-tv och ip-telefoni, vilket troligtvis hänger samman med den ökade tillgången till fiberbaserade bredbandstjänster och möjligheten till högre överföringshastigheter. PTS bedömer att utvecklingen i dessa avseenden kommer att fortgå även under den kommande regleringsperioden.

Med anledning av att fast bredband tillhandahålls och efterfrågas med viss differentiering av produkttegenskaperna finns det anledning att undersöka huruvida slutkundsmarknaden är homogen eller om det till följd av variationer i slutkundernas efterfrågan snarare rör sig om flera slutkundsmarknader som tillgodoser olika kundbehov.

2.3.8.1 Utbytbarhet från efterfrågesidan mellan olika hastigheter

Slutkundens val av fast bredbandsabonnemang hänger samman med efterfrågan på viss överföringshastighet och viss smpaketering, med kostnaden för tjänsten samt med slutkundens valmöjligheter i det konkreta fallet. Slutkunden kan vara begränsad i sitt val till följd av att endast viss teknik finns tillgänglig i slutkundens bostad. Den som endast har tillgång till xDSL och bor långt från närmaste telestation kan exempelvis inte välja att köpa bredband med hög överföringshastighet. I vissa fall ingår en viss bredbandstjänst i hyran/månadsavgiften och slutkunden gör överhuvudtaget inget aktivt val av bredbandstjänst. I stället gör hyresvärden/bostadsrättsföreningen ett val i slutkundens ställe.

I allt högre grad väljer slutkunderna att köpa bredbandstjänster med högre överföringshastigheter. En högre överföringshastighet ger slutkunden utökade möjligheter till användning av bredbandstjänsten och en förbättrad kvalitet vid kapacitetskrävande användning. Även de lägsta överföringshastigheterna ger emellertid slutkunden möjlighet att fylla basbehov, som att surfa på internet och skicka e-post. Med en överföringshastighet på 10 Mbit/s eller mer kan slutkunden ta emot strömmad musik och film, spela online och dela anslutningen mellan flera datorer.

Övergången från lägre till högre överföringshastigheter tycks framförallt handla om behovet att *upgradera* bredbandstjänsten mot bakgrund av nya användarmönster. Det är därför tydligt att slutkunderna anser att en bredbandstjänst med högre överföringshastighet utgör ett substitut till en bredbandstjänst med lägre överföringshastighet. Utbytbarheten är i viss mån asymmetrisk, eftersom det inte är självklart att en slutkund kan tänka sig att byta från en bredbandstjänst med högre överföringshastighet till en bredbandstjänst med lägre överföringshastighet, även om priset på en bredbandstjänst med högre överföringshastighet skulle gå upp.

Det finns dock en tydlig kedjesubstitution mellan abonnemang med olika överföringshastigheter och PTS anser inte att det är möjligt att identifiera en brytpunkt i denna kedja. Denna slutsats stöds av prisbilden på fasta bredbandstjänster. Det är dyrare att köpa en bredbandstjänst med högre överföringshastighet än en bredbandstjänst med lägre överföringshastighet. Prisskillnaderna är så pass små att de tyder på att det finns konkurrenstryck mellan tjänster med olika hastighet och att det inte är möjligt att höja priset märkbart på en viss hastighet utan att riskera att kunderna byter till en annan hastighet.

2.3.8.2 Utbytbarhet från efterfrågesidan mellan olika nättyper

Den underliggande nätinfrastrukturen är för den enskilde slutkunden i sig av mindre betydelse än den tjänst som kan levereras över nätet. Valet av nättyp hänger för slutkunden därför dels samman med vilken överföringshastighet som önskas och dels med vilken typ av nät som slutkunden har tillgång till.

PTS har ovan funnit att det inte är möjligt att konstatera en brytpunkt i substitutionskedjan mellan olika överföringshastigheter. Den relevanta slutkundsmarknaden ska därför omfatta abonnemang med samtliga överföringshastigheter. Olika nättyper kan dock tillhöra olika slutkundsmarknader om det saknas utbytbarhet mellan dessa, exempelvis till följd av näten inte överlappar varandra i tillräckligt hög grad.

De allra flesta hushållen i Sverige har möjlighet att få tillgång till xDSL-baserat bredband. Fiberbaserat bredband finns tillgängligt för 49 procent av hushållen och bredband via kabel-tv-nät för 34 procent av hushållen. En stor andel av hushållen i

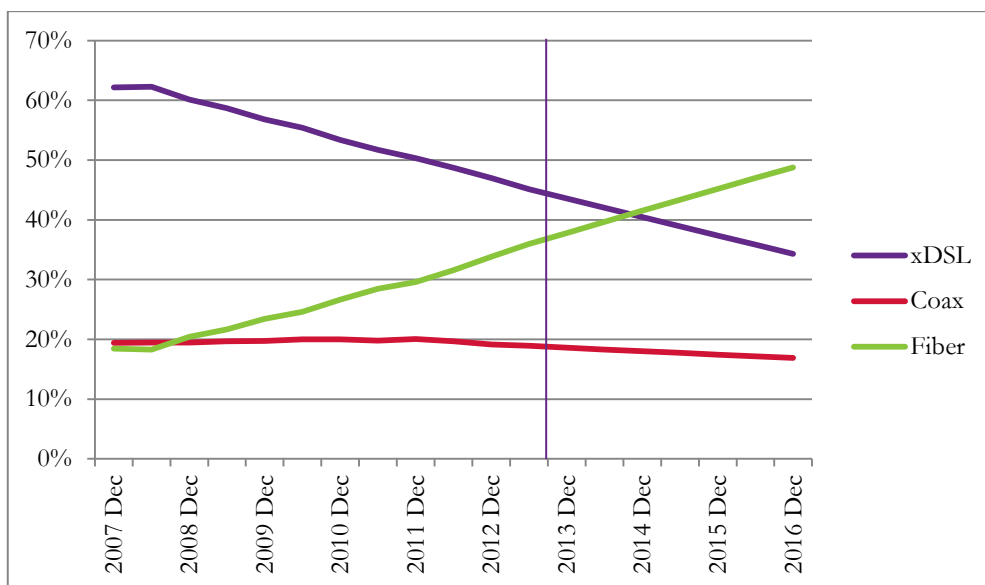
Sverige har således tillgång till bredband över åtminstone två olika typer av nät och har således möjlighet att göra ett val av underliggande nätinfrastuktur.

Till följd av att det sker en övergång från lägre till högre hastigheter och substitutionen mellan hastigheter därmed i viss mån är asymmetrisk, blir även substitutionen mellan xDSL-baserat bredband och bredband över andra nättyper i viss mån asymmetrisk. xDSL-baserat bredband tillåter lägre överföringshastighet än bredband över fiber- eller kabel-tv-nät. Den slutkund som redan övergått till ett abonnemang med högre överföringshastighet via fiber- eller kabel-tv-nät är antagligen mindre benägen att byta till ett xDSL-baserat abonnemang med lägre överföringshastighet än vice versa. En liten men varaktig höjning av priserna på fiber- eller kabel-tv-baserade abonnemang skulle därför inte nödvändigtvis leda till att de befintliga kunderna bytte till xDSL-baserade abonnemang i en sådan utsträckning att prishöjningen blev olönsam. Detta gäller särskilt för de slutkunder (framförallt i villa) som betalat en engångsavgift för att ansluta fibernät till hemmet.

Däremot finns det en utbytbarhet från xDSL-baserat bredband till bredband med högre överföringshastighet. Att fiberbaserat bredband anses utgöra ett substitut till xDSL-baserat bredband stöds av den övergång som sker mellan dessa abonnemangstyper. En liten men märkbar prishöjning av fiberbaserade bredbandstjänster skulle dock kunna leda till att befintliga xDSL-kunder väljer att behålla sitt xDSL-abonnemang snarare än att byta till ett fiberbaserat abonnemang. Det finns en stor befintlig kundbas med xDSL-baserade bredbandsabonnemang och xDSL är fortfarande den vanligaste abonnemangsformen på marknaden. PTS bedömer att xDSL-baserade bredbandsabonnemang därför utövar ett konkurrenstryck mot försäljningen av fiberbaserade abonnemang.

Fiberutbyggnaden pågår och PTS gör bedömningen att övergången från xDSL- till fiberbaserade abonnemang kommer att fortgå under den kommande regleringsperioden. Enligt PTS bedömningar kommer kundbasen på xDSL-baserat bredband fortsatt vara så betydande att det finns ett konkurrenstryck mellan dessa bredbandsformer, se extrapolering i Figur 7.

Figur 7 Extrapolering marknadsandelar på slutkundsmarknaden

Den fortsatta utbytbarheten mellan xDSL- och fiberbaserade bredbandstjänster stöds också av den tekniska utvecklingen. I juli 2014 antogs en ny videokomprimeringsstandard ITU-T H.265, benämnd *High Efficiency Video Coding*, HEVC. Den nya standarden medger att video kan komprimeras dubbelt så mycket med bibehållen kvalitet, jämfört med den nuvarande standarden MPEG-4, och mycket talar för att den kommer att nå stor spridning under de närmaste åren.

Eftersom möjligheten att titta på tv och strömmad video i stor utsträckning är styrande för slutkundens val av bredbandstjänst, kommer en mer utbredd användning av HEVC-standarderna att få konsekvenser för utbytbarheten på marknaden. xDSL-tjänster kommer i än högre grad att kunna erbjuda samma funktionalitet som fiberbaserade tjänster.

Fiber- respektive kabel-tv-baserade bredbandstjänster erbjuder i princip samma funktionalitet och hastigheter till likartade priser. Det talar för att dessa ska anses utbytbara ur efterfrågeperspektiv.

Att utbytbarheten mellan bredbandstjänster över xDSL, fiber och kabel-tv-nät är så stor att dessa ska ingå på samma marknad stöds av prissättningen. Priserna på såväl fiber- som kabel-tv-baserade bredbandstjänster är till och med lägre än priserna på xDSL-baserade tjänster, trots att de senare medger lägre överföringshastighet och funktionalitet.

Prissättningen visar också att konkurrenstrycket mellan de olika underliggande nättyperna inte är begränsat till de slutkunder som har möjlighet att välja mellan olika underliggande nätinfrastukturer. Bredbandsleverantörerna har en i hög grad nationell prissättning och differentierar inte priserna mellan olika kundsegment. Det finns således sådan grad utbytbarhet mellan bredbandstjänster över xDSL-, fiber respektive kabel-tv-nät att dessa ska ingå på samma produktmarknad.

2.3.8.3 Utbytbarhet från efterfrågesidan mellan singeltjänster och smpaketerade tjänster

PTS bedömer inte heller att det finns anledning att avgränsa en särskild marknad för smpaketerade produkter. Leverantörerna erbjuder i de flesta fall både bredband som separat tjänst och smpaketerat med andra tjänster. Slutkunden kan således välja mellan att enbart köpa en fast bredbandstjänst eller att köpa bredbandstjänsten smpaketerad med andra tjänster. Utvecklingen indikerar att andelen smpaketerade abonnemang fortsatt kommer att stiga under den kommande regleringsperioden, om än långsammare än tidigare. En liten men märkbar prishöjning på antingen bredband som singeltjänst, eller på ett paket med tjänster, torde leda till att slutkunderna i hög grad väljer att köpa en annan tjänst. Ur slutkundsperspektiv finns det utbytbarhet mellan de bredbandstjänster som säljs med och utan smpaketering.

2.3.8.4 Utbytbarhet från utbudssidan

Utbytbarhet från utbudssidan förutsätter att det finns företag som snabbt och utan avsevärda kostnader och kommersiella risker kan tillhandahålla utbytbara produkter genom att ställa om produktionen.⁶⁷ Vad som är snabbt och utan avsevärda kostnader får bedömas med utgångspunkt från omständigheterna i det enskilda fallet och i den berörda branschen.

De företag som skulle ligga närmast att kunna tillhandahålla slutkundstjänster är företag som äger eller på annat sätt har tillgång till accessnätinfrastruktur, men i nuläget inte agerar på slutkundsmarknaden. PTS bedömer dock att dessa⁶⁸ inte med effektivitet och omedelbarhet och utan avsevärda kostnader och kommersiella risker kan ställa om sin produktion till att börja tillhandahålla fasta bredbandstjänster till slutkunder. De utöver därför inget konkurrenstryck på befintliga aktörer på slutkundsmarknaden.

2.3.9 Utbytbarhet från efterfrågesidan mellan mobilt och fast bredband

I en analys av hushålls och småföretags efterfrågan på bredbandstjänster, ska fasta bredbandstjänster särskiljas från mobila bredbandstjänster. Medan fasta bredbandstjänster endast kan användas vid fasta anslutningspunkter – exempelvis i hemmet eller arbetsstället – är mobila bredbandstjänster möjliga och utformade för

⁶⁷ Mål T-201/04 Microsoft mot Kommissionen.

⁶⁸ PTS utesluter inte att det kan finnas enstaka undantag i särskilda fall, men dessa är just undantag och påverkar därför inte marknadsavgränsningen.

att användas överallt där det finns täckning. EU-kommissionen har traditionellt skiljt på mobila och fasta tjänster främst med anledning av att prisstrukturen skiljer sig radikalt mellan dessa tjänster.

Sett till antalet abonnemang har mobila bredbandstjänster varit den snabbast växande formen av internetanslutning under senare år. PTS finner därför att det finns anledning att undersöka en eventuell utbytbart mellan fast och mobilt bredband och om mobilt bredband till följd av efterfrågesubstitution bör ingå på konsumentmarknaden.

PTS har identifierat ett antal objektiva faktorer som är väsentliga för slutanvändarens användning och upplevelse av bredbandstjänsten.⁶⁹ Dessa faktorer är enligt PTS uppfattning avgörande för om fasta och mobila tjänster till följd av sina egenskaper, sitt pris och sin tilltänkta användning bör anses utbytbara.⁷⁰

2.3.9.1 Efterfrågan på mobilt bredband

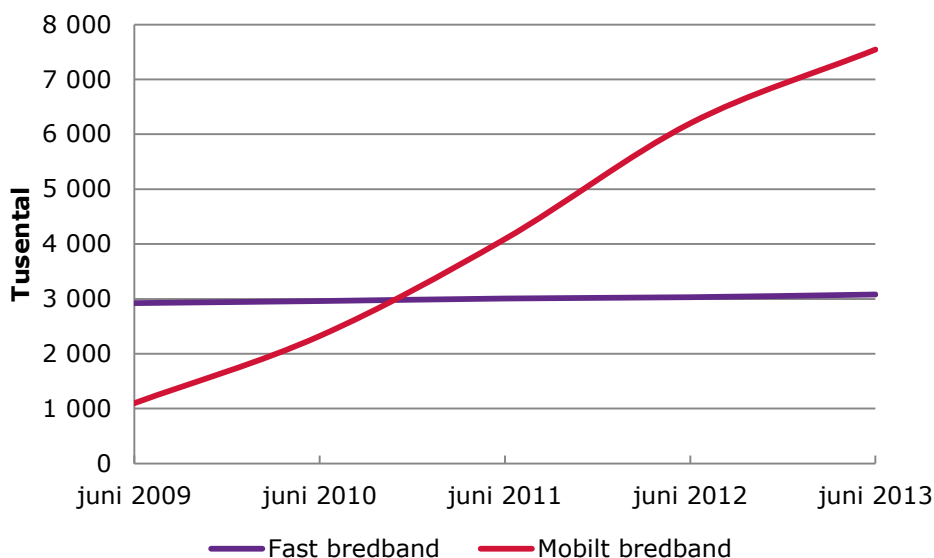
Mobila bredbandstjänster uppvisar en betydligt högre tillväxttakt än fasta bredbandstjänster. Antalet mobila bredbandsabonnemang mer än fördubblades mellan december 2010 och december 2013. Den 31 juni 2014 fanns i Sverige totalt 11,4 miljoner bredbandsabonnemang, varav 71 procent avsåg mobila bredbandstjänster. Av dessa mobila bredbandstjänster var 5,9 miljoner tilläggstjänst (till smarta telefoner) och 2,2 miljoner fristående tjänster i form av bredbandsmodem.⁷¹

⁶⁹ Jfr BEREC "Report on impact of fixed-mobile substitution in market definition", oktober 2011, Kommissionens riktlinjer för marknadsanalyser och bedömning av betydande marknadsinflytande i enlighet med gemenskapens regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, 2002/C 165/03

⁷⁰ Med "mobilt bredband" avses fortsättningsvis abonnemang med såväl enbart mobil paketdata som mobila telefoniabonnemang med tilläggs paket.

⁷¹ Svensk Telemarknad helår 2013.

Figur 8 Fördelning mellan fasta och mobila bredbandsabonnemang per anslutningsform

Källa: Svensk telemarknad halvår 2013

Andelen användare av mobilt bredband som ett komplement till fast har fortsatt att öka. I individundersökningen 2013 angav 75 procent av de tillfrågade att de använde någon form av mobilt bredband (42 procent via mobiltelefon, 20 procent via surfplatta och 13 procent via bredbandsmodem) som komplement till sitt fasta bredband.

Den stora ökningen av mobila bredbandstjänster består av bredband som tilläggstjänst till smarta telefoner och surfplattor.

PTS gör bedömningen att den kraftiga ökningen av kundbasen för mobila bredbandstjänster, samtidigt som även kundbasen för fasta bredbandstjänster ökar något, indikerar att mobilt bredband utgör ett komplement snarare än substitut till fast bredband. Om slutanvändarna upplevde mobilt bredband som ett substitut till fast bredband skulle antalet fasta bredbandsabonnemang ha uppvisat en kraftig minskning som resultat av den ökade försäljningen av mobila bredbandsabonnemang.

I PTS Individundersökning år 2013 angav 27 procent av de tillfrågade att de kunde tänka sig att övergå från fast till mobilt bredband i hemmet, vilket var en minskning från 29 procent år 2011. 13 procent av de tillfrågade – lika många som 2011 - hade redan bytt från fast till mobilt bredband. 55 procent angav däremot att de inte kunde tänka sig att byta till mobilt bredband, vilket var en minskning från 57 procent år

2011. Svaren ger inga indikationer på att tjänsterna bör anses utgöra substitut ur ett efterfrågeperspektiv, utan tyder snarare på att mobilt bredband är ett komplement till fast bredband. De främsta anledningarna till att mobilt bredband inte uppfattas som ett substitut till fast bredband, är att användarna upplever att överföringshastigheten minskar vid hög dataförbrukning och att begränsningarna i datakapacitet inte medger användning på det sätt man önskar.⁷²

2.3.9.2 Prissättning och produktutformning av mobila bredbandstjänster

En grundläggande skillnad mellan mobila och fasta bredbandstjänster är att datakapaciteten för användare av mobila bredbandstjänster i betydligt högre grad delas med andra simultana användare. Alla användare konkurrerar därför om kapaciteten inom det geografiska område som basstationen täcker. Eftersom både användandet och antalet uppkopplade användare varierar över tid är det svårt att förutsäga vilken överföringshastighet en enskild användare kommer att ha tillgång till vid en viss given tidpunkt och hur olika tjänster kommer att fungera vid olika tidpunkter.

Denna risk för kapacitetsbrist har föranlett operatörerna att införa begränsningar vad gäller användning av bredbandstjänster i mobilnäten. Begränsningar i de datavolymer användaren får nyttja, s.k. volymtak, talar därför emot att det finns utbytbarhet mellan fast och mobilt bredband. I de allra flesta fall skulle en användare av fast bredband tvingas ändra sitt användarmönster för att kunna övergå till mobilt bredband.

I princip samtliga operatörer erbjuder abonnemang för mobilt bredband med olika datavolymer där den lägsta typiskt sätt inkluderar 3 Mbit/månad och den största ca 60 Mbit/månad. Prisbildningen ligger mellan 99 SEK och 739 SEK per månad. Möjlighet finns för alla abonnemang att köpa till datatrafik men har man ett stort eller frekvent behov av detta blir priset högt.

Tabell 2 Slutkundsubonemang för mobilt bredband TeliaSonera⁷³

Abonnemangstyp	Pris (SEK/mån)	Datamängd	Upptill hastighet	Erhållen hastighet
Liten	99	3 GB	100 Mbit/s	10-50 Mbit/s
Medium	199	10 GB	100 Mbit/s	10-50 Mbit/s
Stor	399	40 GB	100 Mbit/s	10-50 Mbit/s

⁷² Svenskarnas användning av telefoni och internet 2013 - individundersökning - PTS-ER-2013:20

⁷³ <http://www.telia.se> 2014-07-28. Abonnemangstyperna har av PTS benämnts "liten", "medium" och "stor" och kan vara annorlunda benämnt av operatören.

Tabell 3 Slutkundsabonnemang för mobilt bredband Telenor⁷⁴

Abonnemangstyp	Pris (SEK/mån)	Datamängd	Upptill hastighet	Erhållen hastighet
Liten	199	4 GB	40 Mbit/s	5-20 Mbit/s
Medium	299	8 GB	100 Mbit/s	10-50 Mbit/s
Stor	399	12 GB	100 Mbit/s	10-50 Mbit/s

Tabell 4 Slutkundsabonnemang för mobilt bredband Tele2⁷⁵

Abonnemangstyp	Pris (SEK/mån)	Datamängd	Upptill hastighet	Erhållen hastighet
Liten	199	15 GB	10 Mbit/s	-
Medium	349	30 GB	20 Mbit/s	-
Stor	699	60	50 Mbit/s	-

Tabell 5 Slutkundsabonnemang TeliaSonera – fast bredband inkl. Ip-telefoni och bredband⁷⁶

Abonnemangstyp	Pris (SEK/mån)	Datamängd	Upptill hastighet	Erhållen hastighet
Liten (xDSL)	309	Obegränsad	6-8 Mbit/s	-
Medium (xDSL)	429	Obegränsad	30-60 Mbit/s	-
Stor (Fiber)	499	Obegränsad	200-250 Mbit/s	-

Trots att mobilt bredband ofta innebär en lägre månadskostnad, under förutsättning att man håller sig inom de datavolymer som ingår, jämfört med fast bredband och trots det mobila bredbandets fördel med att vara just mobilt, har en migrering från fast till mobilt bredband uteblivit. PTS bedömer att lägre överföringshastigheter samt begränsningarna av datavolymer är orsaken till att majoriteten av användarna anser att mobilt bredband inte utgör ett substitut till fast bredband.

En tydlig tendens i marknadsföringen av fasta bredbandsabonnemang är också sampaktering av flera tjänster. Mobilt bredband kan inte tillhandahålla den garanterade kapaciteten som krävs för många tv-/videotjänster, i synnerhet för tillämpningar med HD-kvalitet. Vidare är svarstiderna hos mobila bredbandstjänster inte tillräckligt korta i förhållande till vad som krävs för många av tjänsterna. Detta innebär att graden av utbytbarhet mellan fast och mobilt bredband minskar.

⁷⁴ <http://www.telenor.se> 2014-07-28. Abonnemangstyperna har av PTS benämnts ”liten”, ”medium” och ”stor” och kan vara annorlunda benämnt av operatören.

⁷⁵ <http://www.tele2.se> 2014-07-28. Abonnemangstyperna har av PTS benämnts ”liten”, ”medium” och ”stor” och kan vara annorlunda benämnt av operatören.

⁷⁶ <http://www.telia.se> 2014-07-28. Abonnemangstyperna har av PTS benämnts ”liten”, ”medium” och ”stor” och kan vara annorlunda benämnt av operatören.

2.3.9.3 Levererad kapacitet via mobilt bredband

En jämförelse av marknadsförd kapacitet med genomsnittligt levererad kapacitet visar att fast bredband i högre utsträckning än mobilt bredband levereras med marknadsförd kapacitet.⁷⁷ Det innebär att fast bredband får ses som ett mer pålitligt alternativ än mobilt bredband när det gäller beställd och levererad kapacitet. Även detta talar emot att slutanvändarna skulle uppfatta mobilt bredband som ett likvärdigt alternativ till fast bredband.

PTS har också undersökt kvoten mellan nedströms- och uppströmskapacitet i mobila och fasta bredbandstjänster.⁷⁸ Denna kvot skiljer sig dock marginellt mellan mobilt och fast bredband, och tjänsterna får i detta hänseende anses likvärdiga ur ett efterfrågeperspektiv.

2.3.9.4 Svarstider och dataförbrukning för mobilt bredband

För bredbandsbaserade tjänster som tv eller onlinespel krävs en tillförlitlig svarstid på paketnivå, dvs. fördröjningen i nätet måste vara konstant under användandet av dessa tjänster. Även om en bredbandstjänst levererar hög kapacitet kan en förändring av svarstiden momentant innebära att exempelvis uppspelningen av en video tillfälligt stannar upp. Sådana förändringar i svarstider ger en sämre användarupplevelse och mindre tillförlitlighet.

Jämförelsevis har fast bredband signifikant kortare svarstider än mobilt bredband. Eftersom svarstider i många fall är avgörande för användarupplevelsen innebär skillnaderna i svarstid att mobilt bredband sannolikt, i detta hänseende, inte uppfattas som ett likvärdigt alternativ till fast bredband.

2.3.9.5 Sammanfattning av utbytbarheten mellan fast och mobilt bredband

PTS utredning ovan visar att flera avgörande egenskaper och kvaliteter är påtagligt olika mellan fasta och mobila bredbandstjänster. PTS slutsats är att fasta och mobila bredbandstjänster endast till liten del kan anses som likvärdiga, till följd av skillnader i egenskaper och tilltänkt användning. Skillnaderna i funktionalitet hos de båda tjänsterna leder till att de inte kan uppfattas som utbytbara av slutanvändarna, utan betraktas som komplement. PTS gör därför bedömningen att mobila bredbandstjänster inte utgör ett substitut till fasta bredbandstjänster ur ett efterfrågeperspektiv.

Det saknas således tillräckligt starka skäl att inkludera mobila bredbandstjänster på samma slutkundsmarknad som fasta bredbandstjänster.

⁷⁷ PTS baserade beräkningen på 206 000 observationer för mobilt bredband och 236 000 observationer för fast bredband, se PM Substitutionsanalys fast-mobilt bredband, PTS dnr 11-9306-26, avsnitt 6.1, figur 19.

⁷⁸ PM substitutionsanalys fast-mobilt bredband, PTS dnr 11-9306-26, avsnitt 6.2, figur 22.

2.3.10 **Sammanfattande bedömning av avgränsningen av slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster**

PTS finner sammanfattningsvis att slutkundsmarknaden omfattar fasta bredbandstjänster till hushåll och småföretag som levereras över kopparbaserade accessnät, fiberbaserade accessnät, kabel-tv-nät eller radiobaserade accessnät, med symmetrisk eller asymmetrisk överföring, oavsett överföringshastighet. De fasta bredbandstjänsterna kan tillhandahållas som en separat tjänst eller smpaketerade med fast telefoni och tv. Tjänsterna levereras utan garantier beträffande överföringshastighet eller tillgänglighet.

Mobila bredbandstjänster ingår inte på slutkundsmarknaden.

2.3.11 **Avgränsning mot marknaden för fasta bredbandstjänster till medelstora och stora företag**

EU-kommissionen framhåller att många företag, särskilt större sådana med flera affärsställen, har behov av mer avancerade och pålitliga tjänster. De standardiserade fasta bredbandstjänster till privatkunder och små företag som definierats ovan tillgodoser inte behoven hos sådana företag. Det finns därför anledning att avgränsa en särskild slutkundsmarknad för produkter som riktar sig till företag med mer avancerade behov, exempelvis i form av hög servicenivå, garanterad tillgänglighet och symmetrisk överföring.⁷⁹

Med medelstora företag avses enligt EU:s definition företag med mer än 50, men färre än 250 anställda, och med stora företag avses företag med mer än 250 anställda. Inom dessa två företagskategorier finns t.ex. banker med flera hundra lokalkontor, detaljhandelsföretag med hundratals butiker i Sverige och övriga Norden, fordonstillverkare med tillverkning på ett flertal orter, maskinuthyrningsföretag, fastighetsmäklare och hotellkedjor.

En fungerande datakommunikationslösning är verksamhetskritisk för medelstora och stora företag. Kommunikationsbehoven avser bl.a. affärssystem, logistikfunktioner, telefonitrafik och betalkortstransaktioner. Det ställs höga krav på datanätets kvalitet, kapacitet och tillgänglighet för att företag ska kunna arbeta i en gemensam IT-miljö och över internet. Verksamhetsställen hos medelstora och stora företag är ofta utrustade med ett LAN, Local Area Network, dvs. ett nätverk för datakommunikation begränsat till en byggnad eller grupp av byggnader på samma ort. Detta LAN är i sin tur anslutet till omvärlden med någon form av bredbandsförbindelse.

Företag som har fler än ett geografiskt verksamhetsställe måste koppla ihop dessa med ett gemensamt företagsnät. Ett Wide Area Network, WAN, används för att

⁷⁹ EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014, s. 34.

koppla ihop geografiskt spridda lokala nätverk, så att användare och datorer på en plats kan kommunicera med andra användare och datorer på andra platser via dedikerade anslutningar som säkerställer kapacitet och säkerhetsnivåer.

Nya applikationer ställer dessutom andra krav på nätet än tidigare. En verksamhet kan ha ett stort antal applikationer med vitt skilda krav på kapacitet och kvalitet.

Sammantaget medför behoven hos medelstora och större företag att de har vissa minimikrav som inte uppfylls av de bredbandstjänster som tillhandahålls på marknaden för privatkunder och mindre företag. En separat marknad måste därför avgränsas för bredbandstjänster till medelstora och större företag. Denna marknad och därtill hörande grossistmarknad definieras inom ramen för analysen av marknad 4 för fasta högkvalitetstjänster enligt EU-kommissionens rekommendation från 2014.

2.4 Konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster

2.4.1 Aktörer på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster

På slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster såsom den definierats ovan agerade 128 operatörer i december 2013 enligt den datainhämtning som PTS har gjort för Svensk telemarknad. Operatörerna uppvisar stor variation i storleken; sju av dem levererade var och en mer än 80 000 abonnemang och stod tillsammans för 90 procent av abonnemangen.

Den största operatören, TeliaSonera, hade drygt 39 procents marknadsandel i juni år 2014, mätt i antalet försålda abonnemang. 70 procent av TeliaSoneras abonnenter är anslutna med xDSL-teknik via det kopparbaserade accessnätet, resten är anslutna med fiber.

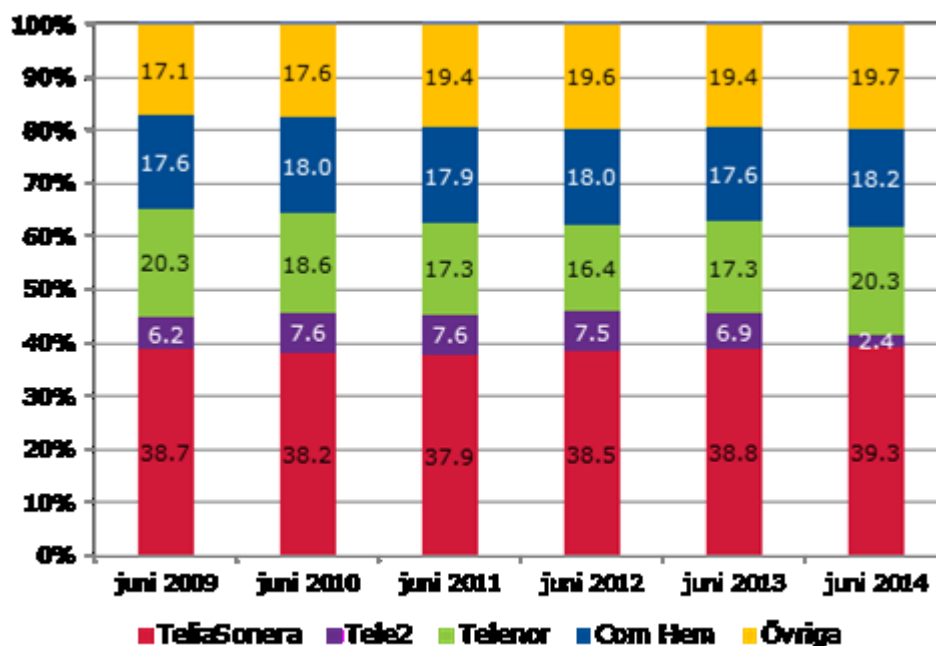
Den näst största operatören är Com Hem AB (Com Hem), som hade drygt 18 procents marknadsandel i juni 2014. Com Hems bredbandsverksamhet är i princip uteslutande baserad på företagets kabel-tv-nät.

Därefter kommer Telenor Sverige AB (Telenor), som i juni 2014 hade drygt 20 procents marknadsandel. I Telenorkoncernen i Sverige ingår Bredbandsbolaget och Glocalnet. 36 procent av Telenors abonnenter var i juni 2014 anslutna med xDSL-teknik via det fasta telefonnätet, resten var anslutna via fiber eller kabel-tv.

Tele2 AB (Tele2) hade drygt 2 procents marknadsandel i juni 2014. Mer än var tredje abonnent hos Tele2 var i december 2013 ansluten med xDSL-teknik, resten var anslutna med fiber.⁸⁰

Sett till antal abonnemang stod TeliaSonera, Telenor och Com Hem och Tele2 tillsammans för omkring 80 procent av den totala marknaden för fast bredband, se Figur 9.

Figur 9 Marknadsandelar – abonnemang på fast bredband

Källa: Svensk Telemarknad halvår 2014

Bredband 2 AB (3,78 procent), Bahnhof AB (3,63 procent) och AllTele (3,72 procent) hade tillsammans drygt 11 procents marknadsandel. Av AllTeles abonnenter var drygt var fjärde ansluten med xDSL-teknik, för Bahnhof var färre än var tionde abonnent ansluten med xDSL och för Bredband 2 färre än var hundra abonnent. Resten av abonnenterna är anslutna med fiber, företrädesvis via stadsnätens tjänsteportaler.

⁸⁰ Telenor har under 2013 köpt Tele2s fiber- och kabel-tv-verksamhet på den svenska slutkundsmarknaden, omfattande omkring 370 000 abonnemang. Detta innebär att Telenors marknadsandel ökat och Tele2s marknadsandel minskat, och att Tele2s abonnenter numera uteslutande är anslutna med xDSL-teknik via det fasta kopparnätet.

Övriga operatörer är i stor utsträckning lokala stadsnät, som erbjuder bredbandsabonnemang över det egna nätet. Många av dessa operatörer är små på den nationella marknaden, men har en stor betydelse lokalt i den egna kommunen. Robertsfors kommun levererar exempelvis bredband till nästan vartannat hushåll i kommunen. Söderhamn NÄRA levererar till fyra av tio hushåll i Söderhamns kommun, Sandviken Energi till vart femte hushåll i kommunen och Gävle Energi, med verksamhet i Gävle och Ockelbo kommuner, till vart åttonde hushåll i dessa kommuner.

2.4.2 Regleringens betydelse för konkurrensen på marknaden

Enligt beslut från 2010 har tillträde på såväl nätinfrastrukturnivå som på bitströmsnivå varit reglerat. Regleringen på marknaderna för nätinfrastrukturtillträde och bitströmstillträde har syftat till att möjliggöra för operatörer att träda in och konkurrera på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster.

Den befintliga konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden kan därför i större eller mindre mån hänga samman med operatörernas möjlighet att få tillträde till reglerade insatsvaror. En operatör som vill leverera bredbandstjänster, men som inte äger eget accessnät, är beroende av tillgång till annans nät. I den mån sådan tillgång inte tillhandahålls på kommersiell basis, kan det krävas reglering för att skapa förutsättningar för konkurrens.

EU-kommissionen rekommenderar tillämpningen av en s.k. modifierad Greenfield-analys vid undersökningen av konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden. Om slutkundsmarknaden inte präglas av konkurrens i frånvaro av reglering på grossistnivå ska regleringsmyndigheten analysera den grossistmarknad som ligger längst ”uppströms” från slutkundsmarknaden, i detta fall marknaden för lokalt tillträde. Sedan reglering ålagts på denna grossistmarknad har regleringsmyndigheten att återigen undersöka slutkundsmarknaden, med hänsyn till ålagd reglering, för att bedöma huruvida slutkundsmarknaden ändå inte präglas av konkurrens och ytterligare reglering av en grossistmarknad på lägre nivå kan vara nödvändig.⁸¹

Samtliga bredbandstjänster som levereras till slutkunder baseras på såväl fysisk tillgång till nätinfrastruktur som en icke-fysisk accessförbindelse. Om nätägaren även levererar bredbandstjänsten sker en intern leverans av dessa produkter. Om andra operatörer vill leverera tjänster och om konkurrens ska uppkomma på slutkundsmarknader måste däremot extern försäljning ske.

Av totalt drygt tre miljoner fasta bredbandsabonnemang 2013 baserades drygt en halv miljon, 16 procent, på reglerat nätinfrastrukturtillträde tillhandahållet av TeliaSonera, till koppar- och fiberbaserade accessnät. Av xDSL-abonnemangen

⁸¹ EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014, s. 35.

baseras omkring en tredjedel på reglerat nätinfrastrukturtillträde till kopparbaserade accessnät. Ett trettiotal företag uppger att man producerar bredbandsanslutningar baserade på kopparaccess. Bredband baserat på reglerat tillträde utgör för många av dessa företag en väsentlig andel av den totala verksamheten. I frånvaro av regleringen på marknaden för nätinfrastrukturtillträde skulle därför konkurrensen på slutkundsmarknaden troligtvis vara betydligt mindre intensiv.

Antalet bredbandsanslutningar som 2013 baserades på reglerat bitströmstillträde tillhandahållet av TeliaSonera uppgick endast till 19 000. Regleringen av marknaden för bitströmstillträde har därför haft liten påverkan på konkurrensen på slutkundsmarknaden.

2.4.3 Geografiska skillnader i konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden

Enligt EU-kommissionen ska situationen på slutkundsmarknaden vara utgångspunkten även vid den geografiska avgränsningen av grossistmarknaden. En modifierad greenfield-analys av slutkundsmarknaden kan leda till slutsatsen att konkurrenstrycket skiljer sig åt i olika delar av landet. Om slutkundsmarknaden visar tecken på fungerande konkurrens i ett avgränsat geografiskt område behövs inte längre grossistreglering i detta område.⁸²

Den svenska slutkundsmarknaden för fast bredband till privatpersoner och små företag visar tecken på vissa variationer i konkurrenstryck i olika geografiska områden. Det hänger framförallt samman med förekomsten av stadsnät. I områden där mindre, lokala bredbandsleverantörer tillhandahåller fiberbaserade bredbandstjänster i konkurrens med de nationella leverantörerna har lokala prisskillnader observerats. Sådana prisskillnader kan vara en indikation på starkare konkurrenstryck i vissa områden.

Indikationen är dock inte tillräckligt stark för att PTS enbart av denna ska kunna dra slutsatsen att regleringsbehovet skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Det finns dock anledning att närmare analysera den geografiska avgränsningen av grossistmarknaden.

2.4.4 Sammanfattande bedömning av konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster

Mot bakgrund av att det finns ett stort antal leverantörer på marknaden, med marknadsandelar av varierande storlek bedömer PTS att slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster präglas av en tillfredställande grad av konkurrens.

PTS konstaterar vidare att ytterligare tecken på konkurrens är att priserna på marknaden är låga i ett internationellt perspektiv.

⁸² EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014, avsnitt 2.5 och 4.2.2.1.

Härtill kommer att slutkunderna har en hög grad av valfrihet genom att en stor andel av slutkunderna har tillgång till bredbandstjänster över olika typer av nät och har därmed möjlighet att välja tjänster. Allt fler slutkunder får tillgång till bredbandstjänster med högre överföringshastighet och möjlighet till sampaketering med ip-tv och ip-telefoni. Det utvecklas också nya, allt snabbare bredbandstjänster. Även detta är, enligt PTS, ett tecken på fungerande konkurrens.

PTS bedömer att regleringen av marknaden för nätinfrastrukturtillträde haft en positiv påverkan på konkurrenssituationen, eftersom en sjättedel av samtliga fasta bredbandsabonnemang baseras på reglerat nätinfrastrukturtillträde tillhandahållet av TeliaSonera. Regleringen av marknaden för bitströmstillträde har däremot haft liten påverkan. Det finns därför anledning att analysera marknaden för lokalt tillträde och behovet av reglering på denna.

2.5 Olika sätt för bredbandsleverantörer att använda sig av andra accessnätägares infrastruktur

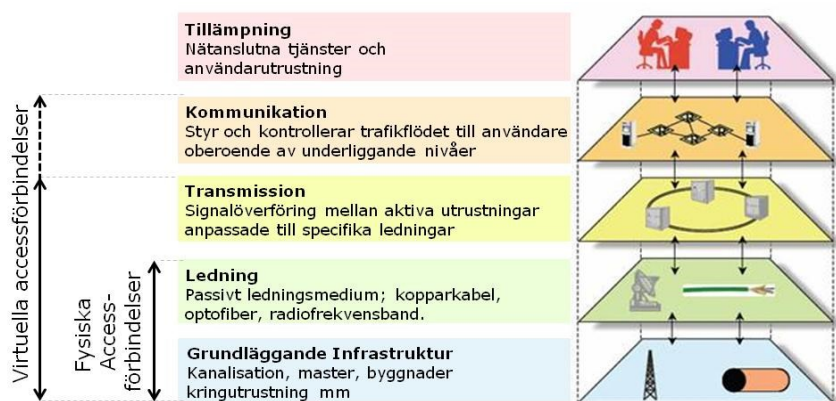
I föregående avsnitt har PTS med utgångspunkt i EU-kommissionens definition beskrivit vilka tjänster som ingår på den relevanta svenska slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster, samt konkurrenssituationen på denna marknad.

En bredbandsleverantör som vill tillhandahålla bredbandstjänster till konsumenter och företag på den beskrivna marknaden behöver tillgång till nätinfrastruktur och aktiv nätutrustning för transmission och kommunikation. Den bredbandsleverantör som inte kan nå fram till slutkunden helt och hållet med sitt eget nät kan antingen anlägga ny accessnätinfrastruktur eller få tillgång till accessförbindelser genom att köpa någon form av grossisttjänst av en operatör som har tillgång till accessnätsinfrastruktur. I de fall en bredbandsleverantör köper en grossisttjänst blir bredbandsleverantören grossistkund till den operatör som säljer grossisttjänsten ifråga.

2.5.1 Bredbandsleverantörer kan köpa grossisttjänster på olika funktionella nivåer

Grossisttjänster kan tillhandahållas med olika förädlingsgrad avseende teknisk funktionalitet. Generellt gäller att ju lägre teknisk förädlingsgrad accessförbindelsen har, desto närmare slutkunden måste tillträdet ske och desto större investeringar måste bredbandsleverantören göra i eget nät och aktiv nätutrustning för att kunna tillhandahålla tjänster. En bredbandsleverantörs möjlighet att kontrollera och utforma slutkundstjänsten ökar ju större del av vidareförädlingen som operatören själv ansvarar för. På motsvarande sätt minskar möjligheten att differentiera slutkundstjänsten om bredbandsleverantören köper en mer förädlad grossisttjänst.

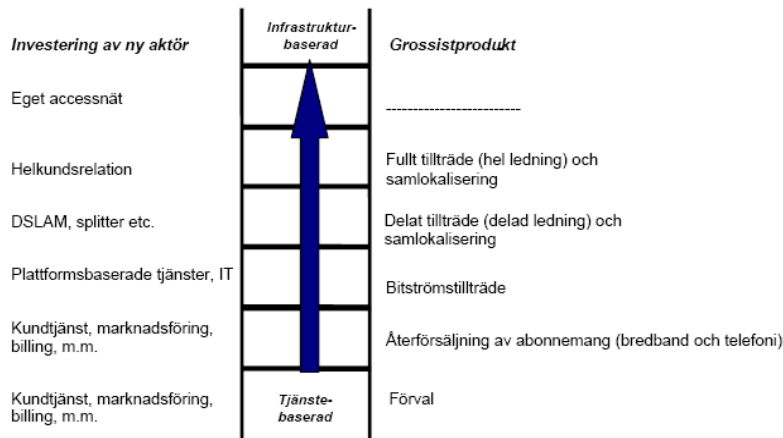
Figur 10 Accessförbindelser på olika funktionella nivåer

Grossisttjänster kan även vara förädlade administrativt, exempelvis avseende funktioner som felhantering, kundsupport och fakturering. I tekniskt hänseende kan en grossisttjänst i princip vara en färdig slutkundstjänst, där bredbandsleverantören enbart ombesörjer själva försäljningen av tjänsten. En sådan tjänst kan marknadsföras och säljas i bredbandsleverantörens eget varunamn.

Att investera i infrastruktur i accessnätet är kapitalkrävande. Konkurrensen kan främjas genom att bredbandsleverantörer, i stället för att anlägga egen nätinфраstruktur eller investera i egen aktiv nätutrustning, kan köpa mer förädlade tjänster, antingen i form av icke fysiska förbindelser mellan bredbandsleverantörens eget nät och slutkunden, s.k. *virtuella accessförbindelser*, eller genom att återförsälja slutkundstjänster, s.k. *återförsäljartjänster*. Dessa mer förädlade tjänster gör det möjligt för en bredbandsleverantör att med mindre kapital och lägre ekonomisk risk, bygga upp en lokal kundbas. En inarbetad kundbas kan sedan motivera bredbandsleverantören att öka sin andel av förädlingen av bredbandstjänsten genom att investera i egen aktiv nätutrustning eller till och med eget nät. På så sätt kan merparten av slutkundstjänstens förädlingsvärde så småningom produceras inom det egna företaget. Detta brukar benämnas att klättra på investeringsstegen och illustreras i figuren nedan. Figuren illustrerar vilka insatsvaror som en bredbandsleverantör själv behöver investera i vid köp av grossisttjänster på olika förädlingsnivåer.

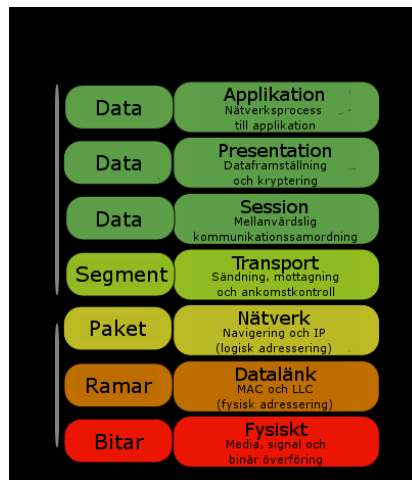
Figur 11 Investeringsstegen

2.5.1.1 OSI-modellen

OSI-modellen, ISO 7498, är en konceptuell modell för datakommunikation i sju skikt. Varje skikt tillhandahåller en specifik funktionalitet som är oberoende av de tekniker som används i skiktet ovanför eller nedanför.

Figur 12 OSI referensmodellen

Det första skiktet i OSI-modellen är det fysiska skiktet. Detta skikt ansvarar för den mest elementära nätverkshårdvaran i ett datanätverk, nämligen att fysiskt ansluta kommunikationsutrustningar så att de kan kommunicera med varandra. Det fysiska skiktets "språk" utgörs av volt- och frekvenstal hos elektriska pulser i kablar eller elektromagnetiska vågor i luften. Det fysiska skiktet i OSI-modellen utgörs av

överföringsmedier som t.ex. optisk fiber och multiplexeringstekniker som t.ex. PDH/SDH.

Datalänkskiktet är det andra skiktet i den hierarkiska OSI-modellen för datanätverk. Datalänkskiktet ansvarar för att dataöverföring sker via det fysiska skikt som förbinder två intelligenta kommunikationsutrustningar. Exempel på datalänkprotokoll är ATM, Ethernet och MPLS.

Nätverksskiktet är det tredje skiktet i den hierarkiska OSI-modellen för datanätverk. Det adresserar meddelanden och översätter logiska adresser och namn till fysiska adresser, och ansvarar för paketleverans från sändare till mottagare via de datalänk- och fysiska skikt som sammanbinder samtliga kommunikationsutrustningar i nätverket. Internet Protocol är ett exempel på nätverksprotokoll.

Transportskiktet delar upp informationen i lämpliga paket och mottagaränden återställer dessa i rätt ordning.

Sessionsskiktet ansvarar för hur dialogen mellan två datorer ska föras.

Presentationslagret översätter mellan olika datakoder, och kan också utföra kryptering och dekryptering samt kompression och dekompression.

Applikationsskiktet erbjuder tjänster för kommunikation mellan dator och nät, som t.ex. e-post.

2.5.1.2 TCP/IP-modellen

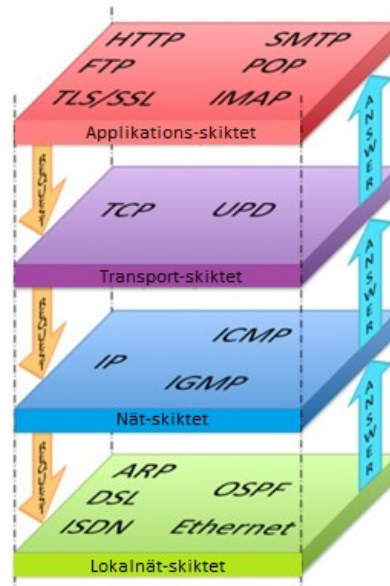
Framväxten av ett globalt Internet har medfört att IP-tekniken idag blivit de-facto standard för datakommunikation. TCP/IP står för Transmission Control Protocol/Internet Protocol och är en arkitektur för datakommunikation över nätverk med en skiktad struktur bestående av fyra skikt, Lokalnätskiktet (Link Layer), Nätskiktet (Internet Layer), Transportskiktet och Applikationsskiktet.

Det första skiktet i TCP/IP-arkitekturen, Lokalnätskiktet, består förutom av fysiska nätkomponenter (t.ex. fiberoptik, modem, nätverkskort) för att ansluta närliggande kommunikationsutrustningar med varandra, även av dataöverföring (t.ex. ATM, Ethernet och Multi Protocol Label Switching (MPLS) via de fysiska nätkomponenterna. Detta skikt motsvarar OSI-modellens första och andra skikt.

I det andra skiktet, Nätskiktet, används Internetprotokollet, IP, för överföring av information mellan samtliga kommunikationsutrustningar i hela datanätverket. Vid användning av IP överförs små paket med information, och med uppgift om avsändar- och mottagaradress i form av IP-adress. Nätskiktet styr utgående paket till

lämplig mottagande gateway och överlämnar det för leverans via rätt hårdvara. Inkommande paket tas om hand och överlämnas till rätt modul i transportskiktet.

Figur 13 TCP/IP-modellen

Det tredje skiktet, Transportskiktet, ansvarar genom protokollet TCP för felkontroll och att all den sända informationen kommer fram till mottagaren i intakt skick.

I det fjärde skiktet, Applikationsskiktet, återfinns protokoll som nätverksbaserade program använder för att kommunicera med varandra över nätverket, för t.ex Internet-uppkoppling eller e-post.

2.5.2 Återförsäljartjänster på lager 4

En grossisttjänst som är så förädlad att den i princip motsvarar en komplett slutkundstjänst och som tillhandahålls med eller utan specifikt varunamn, brukar kallas för en *återförsäljartjänst*. Återförsäljartjänster tillhandahålls på lager 4 enligt OSI-modellen.

Den operatör som producerar återförsäljartjänster kontrollerar merparten av de tekniska parametrarna och därmed i princip även slutkundstjänstens utformning. För en grossistkund som köper en återförsäljartjänst är möjligheterna att differentiera slutkundstjänsten i tekniskt och ekonomiskt hänseende därför ytterst begränsade eller t.o.m. obefintliga. Den slutkundstjänst som grossistkunden tillhandahåller på slutkundsmarknaden blir följaktligen snarlik den tjänst som leverantören av återförsäljartjänsten erbjuder sina slutkunder. I gengäld behöver en grossistkund som

köper en återförsäljartjänst endast investera i en server som genererar användarkonton och som autentiserar kunderna vid inloggning, samt hantera administration och fakturering.

2.5.3 Virtuella accessförbindelser på lager 3

Om grossistkunden önskar större kontroll över bredbandstjänstens innehåll, och själv vill stå för en större andel av tjänstens förädlingsvärde, kan denne i stället välja att köpa en virtuell accessförbindelse som tillhandahålls på lager 3, kommunikationsnivå. Den grossistkund som köper en virtuell accessförbindelse får ökade möjligheter att differentiera sina slutkundstjänster, men behöver inte etablera egen utrustning nära kunden, och slipper göra de investeringar som ett tillträde på ledningsnivå kräver. I jämförelse med en återförsäljartjänst måste dock grossistkunden investera i egen aktiv nätutrustning för att hantera bl.a. slutkundernas anslutning till internet. Tillträde till en virtuell accessförbindelse på lager 3 kan erhållas såväl regionalt som via en nationell tillträdespunkt.

2.5.4 Virtuella accessförbindelser på lager 2

En virtuell accessförbindelse på lager 2, transmissionsnivå, ger grossistkunden ännu större frihet att utforma sina slutkundstjänster, eftersom grossistkunden själv kontrollerar överföringen på lager 3, kommunikationsnivå. Tillträde till en virtuell accessförbindelse på lager 2 kan erhållas såväl lokalt, nära slutkunden, som regionalt och nationellt.

2.5.5 Fysiska accessförbindelser

Fysiskt tillträde till nätinфраstruktur innebär att grossistkunden får tillgång till nätinфраstruktur genom att köpa fysiska förbindelser på ledningsnivå mellan grossistkundens nät och slutkunden. Den grossistkund som köper fysiska förbindelser på ledningsnivå måste placera egen aktiv nätutrustning i båda ändarna av kabeln, t.ex. ett xDSL-modem hos slutanvändaren och en DSLAM i närmaste telestation. Tillträde till en fysisk accessförbindelse kan endast erhållas lokalt, nära slutkunden.

Lokalt fysiskt tillträde är en oförädlad tjänst som i jämförelse med virtuella accessförbindelser eller återförsäljartjänster ger grossistkunden goda möjligheter att själv kontrollera och differentiera sin slutkundstjänst. Grossistkunden måste i gengäld själv investera i all den utrustning som krävs för att överföra data över ledningen i fråga.

2.5.6 Eget accessnät och kanalisation

En bredbandsleverantör kan också välja att anlägga ett eget accessnät. Steget är dock långt från att köpa lokalt fysiskt tillträde på ledningsnivå till att anlägga eget accessnät. Att anlägga eget accessnät är mycket kapitalkrävande. Ett eget accessnät ger dock

bredbandsleverantören full frihet i utformningen av bredbandstjänsterna, samt stor ekonomisk kontroll över produktionen.

Vid utbyggnad av koppar- eller fiberbaserad nätinfrastuktur används s.k. kanalisation i form av kabelbrunnar, tunnlar, rännor och rör som kablarna kan ligga i utan att skadas, eller luftburen kanalisation i form av stolpledningar. Kanalisationen anläggs vanligen genom grävning, plöjning eller borrar i samband med att accessnätet byggs ut. Kostnaden för anläggning av kanalisation utgör uppskattningsvis två tredjedelar av den totala investeringen i anläggningen av nätinfrastuktur.

I stället för att anlägga ny kanalisation kan en bredbandsleverantör som anlägger eget accessnät använda sig av egen eller annans befintliga kanalisation. Förutom kanalisation för koppar- och fiberaccessnät kan även kanalisation för t.ex. eldistribution och fjärrvärme användas. Användningen av annans kanalisation förutsätter dock markägarens godkännande eller ledningsrätt.⁸³

2.6 EU-kommissionens beskrivning av grossistmarknaderna för bredbandstillträde

I de tidigare rekommendationerna om relevanta marknader från 2003 respektive 2007 definierade EU-kommissionen grossistmarknaderna för bredbandstillträde utifrån huruvida tillträdet var fysiskt, till ett överföringsmedium som koppar eller optisk fiber, eller virtuellt. Denna ansats ledde 2007 till definitionen av tre grossistmarknader för bredbandstillträde: tillträde (fysiskt) till nätinfrastuktur tillträde i grossistledet (i PTS beslut benämnt nätinfrastuktur tillträde), bredbandstillträde för grossistledet (icke-fysiskt eller virtuellt, i PTS beslut benämnt bitströmstillträde) samt terminerande avsnitt av hyrda förbindelser i grossistledet (virtuellt).

Utvecklingen mot *Next Generation Networks*, NGN, där en allt större del av det lokala fysiska accessnätet utgörs av optisk fiber, och där nya tekniker för att öka den möjliga dataöverföringskapaciteten över kopparaccessnät har utvecklats, har på olika håll i Europa medfört minskade möjligheter att tillhandahålla fysiskt koppar- eller fibertillträde. Det är t.ex. i praktiken omöjligt för grossistkunder att erhålla fysiskt tillträde till fiberaccessnät som byggts med PON-struktur.⁸⁴ Införandet av vektoring⁸⁵ i kopparaccessnätet medför att det i praktiken blir omöjligt att erhålla fysiskt tillträde till kopparaccessnät.

⁸³ Aktbilaga nr 148 och 149 i PTS ärende med dnr. 11-9306

⁸⁴ *Passive Optical Network*. Denna nätstruktur har bl.a. valts av BT i Storbritannien, men har hittills inte använts i Sverige.

⁸⁵ Vektoring är en teknik för att minska överhörningen mellan närliggande kopparpar. Vektoring har lanserats i bl.a. Irland, Nederländerna och Tyskland.

För att motverka de negativa effekter som denna utveckling kan få på konkurrensen, har EU-kommissionen i 2014 års rekommendation istället utgått från följande tre kriterier vid definitionen av grossistmarknaderna.⁸⁶

1. Överlämningspunkten för tillträdet – lokalt eller regionalt/ nationellt?
2. Nättopologi, transmission och graden av överbokning.
3. Graden av flexibilitet för grossistkunden att differentiera sina slutkundsprodukter.

Denna ansats har lett till att EU-kommissionen definierat tre grossistmarknader för bredbandstillträde:

- Marknad 3 a: marknaden för lokalt tillträde i grossistledet via en fast anslutningspunkt,
- Marknad 3 b: marknaden för centralt tillträde i grossistledet via en fast anslutningspunkt för massmarknadsprodukter, samt
- Marknad 4: marknaden för högkvalitativt tillträde i grossistledet via en fast anslutningspunkt.

2.7 Produktmässig avgränsning av den relevanta grossistmarknaden för lokalt tillträde

I beslut år 2010 fann PTS att den relevanta marknaden för nätinfrastruktur tillträde, marknad 4 i EU-kommissionens rekommendation från 2007, omfattade fysiskt tillträde i grossistledet till kopparbaserad (inbegripet fullt och delat tillträde) respektive fiberbaserad infrastruktur i ett transmissionssystem mellan slutkundens fasta anslutningspunkt, eller motsvarande nätanslutningspunkt, och den nätägande operatörens anslutningspunkt för aktiv transmissionsutrustning i närmast följande nod, eller motsvarande anslutningspunkt. PTS avgränsade marknaden till att vara nationell.

I det följande analyserar PTS med utgångspunkt i EU-kommissionens definition av den nu rekommenderade marknaden för lokalt tillträde via en fast anslutningspunkt, marknad 3 a, hur marknaden ska definieras och fastställas i Sverige med hänsyn till rådande efterfråge- och utbudssituation och mot bakgrund av den svenska slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster till privatkunder och mindre företag som definierats ovan.

2.7.1 EU-kommissionens beskrivning av marknad 3a

EU-kommissionen definierar marknad 3a enligt följande:

⁸⁶ Se förklaringsdokumentet avsnitt 4.2.2

Lokalt tillträde i grossistledet via en fast anslutningspunkt.

I förklaringsdokumentet till rekommendationen, avsnitt 4.2.2.1, konstaterar EU-kommissionen att marknaden för lokalt grossisttillträde huvudsakligen består av fysiskt (passivt) tillträde som medger överföring av internet och därtill hörande datatjänster. Den vanligaste fysiska tillträdesformen inom EU är fortfarande tillträde till det kopparbaserade accessnätet, i form av LLUB och SLUB.⁸⁷ EU-kommissionen ser inga tecken på avbrott i substitutionskedjan mellan fiber- och kopparbaserat bredband och rekommenderar därför att den relevanta marknaden ska inkludera även fysiskt tillträde till accessnät med FttB/FttH-arkitektur som är uppbyggda som punkt-till-punktnät eller punkt-till-multipunktnät samt FttC/VDSL-struktur.

Mot bakgrund av bl.a. svårigheten att erbjuda fysiskt tillträde till fiberbaserade accessnät med PON-struktur framhåller EU-kommissionen att det är lämpligt att inkludera även sådana icke-fysiska eller virtuella tillträdesprodukter som har samma eller jämförbara egenskaper som fysiskt tillträde vid avgränsningen av den relevanta marknaden.

Sådana icke-fysiska eller virtuella tillträdesprodukter ska förutsättas utgöra en del av marknaden för lokalt tillträde när samtliga följande förutsättningar är uppfyllda, dvs. när produkttegenskaperna motsvarar egenskaperna hos tillträde till det kopparbaserade accessnätet, beträffande de parametrar som är relevanta för grossistkunden:

- Tillträdet sker lokalt, typiskt sett på lager 2 enligt OSI-modellen. Trafiken överlämnas således betydligt närmare slutkunden än på regional eller nationell nivå, vilket normalt är fallet för t.ex. bitströmstillträde. Lokalt tillträde sker typiskt sett i – eller i omedelbar närhet av – telestation/korskoppling/ODF, eller i kopplingsskåp. Även om den virtuella tillträdesprodukten ska efterlikna fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet, är det inte nödvändigt att antalet tillträdespunkter är desamma.
- Tillträdet är generiskt och förser grossistkunden med en tjänsteberoende transmissionskapacitet som inte är överbokad, dvs. tillträdet ger en garanterad bandbredd som svarar mot grossistkundens behov. En begäran om tillträde ska vara proportionerlig, och ska normalt inte leda till att SMP-operatören måste etablera ny fysisk infrastruktur.

Att tillträdet inte är överbokat medför i princip att en dedikerad logisk anslutning etableras mellan slutkunden och grossistkundens tillträdespunkt.

⁸⁷ *Local Loop Unbundling* resp. *Sub Loop Unbundling*

Anslutningens tekniska egenskaper (särskilt backhaul mellan kopplingskåp och telestation och kapacitetsdimensionering) ska bara begränsas av egenskaperna hos den accessnätsteknik som anlagts, och ska medge sådana tjänster som kan tillhandahållas genom tillträde till det kopparbaserade accessnätet (t.ex. multicast där så är möjligt).

- Grossistkunden behöver tillräcklig kontroll över transmissionsnätet för att kunna betrakta ett sådant tillträde som ett funktionellt substitut till tillträde till det kopparbaserade accessnätet, och för att möjligheterna till produktdifferentiering och produktutveckling ska motsvara de som kan erhållas med kopparaccesstillträde. Grossistkundens kontroll över kärnnät, nätverksfunktioner, drift- och affärsprocesser såväl som tillhörande tjänster och system (t.ex. utrustning hos slutkunden) ska medge en tillräcklig kontroll över slutkundsproduktens egenskaper och kvalitet (t.ex. varierande kvalitetsparametrar).

2.7.2 **Lokalt tillträde till nätinфраstruktur ska möjliggöra leverans av bredbandstjänster till privata slutkunder och mindre företag**

På den av EU-kommissionen definierade marknaden för lokalt tillträde får grossistkunden tillgång till en fysisk eller virtuell förbindelse för att kunna leverera fasta bredbandstjänster till en slutkund.

Den underliggande slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster till privatkunder och små företag har definierats ovan. Grossisttjänsten på marknaden för lokalt tillträde ska följaktligen av grossistkunden kunna användas för att leverera generiska bredbandstjänster. Dessa kan ha varierande överföringshastighet, levereras som singeltjänster eller vara sampaketerade med telefoni eller tv, samt möjliggöra symmetriska eller asymmetriska överföringshastigheter.

Grossisttjänsten måste också möjliggöra ett kostnadseffektivt tillträde, för att kunna utgöra ett kostnadseffektivt tillträde för den grossistkund som önskar producera och leverera sådana slutkundstjänster.

Enligt PTS definition levereras fasta bredbandstjänster på slutkundsmarknaden över såväl koppar- och fiberbaserade accessnät som över kabel-tv-nät och radiospektrum. EU-kommissionens utgångspunkt är att grossistmarknaden för lokalt tillträde omfattar tillträde till koppar- och fiberbaserade accessnät. PTS måste även undersöka om tillträde till kabel-tv-nät och radiospektrum ska ingå på den svenska grossistmarknaden för lokalt tillträde.

2.7.3 Lokalt fysiskt tillträde kan tillhandahållas till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur

Marknaden består enligt EU-kommissionen primärt av fysiska, passiva, tillträdesprodukter. Fysiskt tillträde innebär att grossistkunden kopplar egen transmissionsutrustning till båda ändarna av det fysiska överföringsmediet, för att på så vis kunna upprätta en överföringskanal för dataöverföring.

Tillträdet ska enligt EU-kommissionen vara lokalt, vilket innebär att anslutningen ska ske nära slutkundens bostad eller arbetsställe. Typiskt sett sker tillträdet i nätägarens lokala nod, t.ex. i en telestations korskoppling eller i ODF, där grossistkunden placerar sin egen transmissionsutrustning. Det förekommer också att grossistkunden har egna lokala noder, där transmissionsutrustningen kan placeras.

Beroende på nätets uppbyggnad kan nätägarens accessnät gå hela vägen fram till slutkunden, eller sluta i en nätanslutningspunkt i eller utanför en byggnad (fastighetsanslutningspunkten), så att den allra sista biten fram till slutkund består av ett fastighetsnät som ägs av slutkunden eller fastighetsägaren. Tillgång till fastighetsnätet förutsätter i det senare fallet ett separat avtal med fastighetsägaren. PTS anser därför att marknaden ska omfatta tillträde från den aktuella anslutningspunkten i lokal nod till slutkundens fasta anslutningspunkt i den byggnad där slutkunden befinner sig, eller motsvarande nätanslutningspunkt i eller utanför byggnaden.

2.7.3.1 Fysiskt lokalt tillträde till det kopparbaserade accessnätet

Fysiskt tillträde till TeliaSoneras kopparaccessnät, s.k. LLUB-tillträde, började tillhandahållas till externa grossistkunder redan år 2000 och är fortfarande den form av grossisttillträde som säljs mest i Sverige.

Grossistkunden kan erhålla fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet för att ansluta egen aktiv xDSL-utrustning till de båda ändarna på en tvinnad parkabel av koppar. Tillträde kan ske i korskoppling i telestation, eller närmare slutkunden i kopplingsskåp. Det kopparbaserade accessnätet är av typen punkt-till-punkt med en parkabel till varje enskild slutkund.

Fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet kan tillhandahållas som helt eller delat tillträde, även benämnt hel och delad ledning. Vid delat tillträde tillhandahålls en kretskopplad fast telefonitjänst via samma kopparpar som bredbandstjänsten använder. Detta påverkar inte bredbandstjänstens funktion, utan funktionaliteten är densamma för fullt och delat tillträde.

2.7.3.2 Fysiskt lokalt tillträde till det fiberbaserade accessnätet

Fysiskt tillträde till fiberaccessnät har tillhandahållits på marknaden av TeliaSonera och andra nätägare sedan mitten av 1990-talet, huvudsakligen i form av tillträde till

fiberpar. Det är också möjligt att tillhandahålla fysiskt tillträde till enkelfiber, vilket ger samma funktionalitet som tillträde till fiberpar.

I Sverige anläggs fiberbaserade accessnät uteslutande som punkt-till-punkt-nät.⁸⁸ I FttH-nät (*Fibre to the Home*) finns i likhet med det kopparbaserade accessnätet en dedikerad enkelfiber eller ett fiberpar mellan ODF⁸⁹ och respektive slutanvändare. I FttB-nät (*Fibre to the Building*) finns vanligtvis ett större antal fiberpar mellan ODF och fastighetsanslutningspunkten. Beroende på vilken typ av fastighetsnät som används kan den sista biten in mot slutkunden bestå av fiber eller annan infrastruktur, t.ex. metallbaserad Cat5/Cat6-kabel.

En grossistkund som tillhandahåller fasta bredbandstjänster till slutkunder över fiberbaserade accessnät kan välja att ansluta sina kunder på två olika sätt.

Det första alternativet innebär att grossistkunden använder sig av ett fiberpar (eller en enkelfiber) för varje slutanvändare mellan nod och nätanslutningspunkt. Genom att ansluta aktiv optisk utrustning till båda ändarna av fiberparet kan grossistkunden upprätta ett transmissionssystem för att leverera bredbandstjänster till slutkunden. Hela kapaciteten i transmissionssystemet blir dedikerad för den enskilda slutkunden. Ett sådant fysiskt tillträde till fiberbaserat accessnät motsvarar tillträde till det kopparbaserade accessnätet.

Det andra, mer kostnadseffektiva, alternativet innebär att grossistkunden använder sig av ett fiberpar mellan anslutningsnod och nätanslutningspunkt i flerbostadshus för att överföra trafiken för flera användare i byggnaden. Kapaciteten i det transmissionssystem som upprättas får då delas mellan samtliga anslutna slutanvändare. Även detta innebär emellertid ett fysiskt tillträde där grossistkunden disponerar över den passiva ledningen och kan ansluta egen transmissionsutrustning till förbindelsens båda ändar.

Lokalt fysiskt tillträde kan därför tillhandahållas till både FttH- och FttB-nät.

2.7.4 **Fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserade accessnät ger grossistkunden garanterad bandbredd och kontroll över förbindelsen samt möjliggör kostnadseffektiv produktion av bredbandstjänster till slutkund**

Det lokala tillträdet ger enligt EU-kommissionens rekommendation grossistkunden tillgång till en dedikerad anslutning och möjlighet att differentiera den tjänst som tillhandahålls till slutkund. Ett fysiskt tillträde med anslutning av egen

⁸⁸ Internationellt anläggs även fiberaccessnät som s.k. PON-nät av typen punkt-till-multipunkt. Inget tyder på att PON-nät kommer att anläggas i Sverige inom överskådlig tid

⁸⁹ Optical distribution frame

transmissionsutrustning till oförädlad nätinfrastuktur ger typiskt sett grossistkunden en hög grad av teknisk och ekonomisk kontroll.

Vid fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet blir det upprättade transmissionssystemet av typen punkt-till-punkt, varför hela transmissionskapaciteten blir dedikerad för den enskilde slutkunden. Grossistkunden får således kontroll över förbindelsen och därigenom goda möjligheter att differentiera de bredbandstjänster som produceras, för att möta slutkundernas krav på exempelvis bandbredd.

Fysiskt tillträde till FttH-nät motsvarar tillträdet till det kopparbaserade accessnätet. Genom anslutning av egen aktiv optisk utrustning kan grossistkunden upprätta ett transmissionssystem av typen punkt-till-punkt, där hela transmissionskapaciteten blir dedikerad för den enskilda slutkunden. Grossistkunden får således sådan teknisk och ekonomisk kontroll över förbindelsen att bredbandstjänsterna kan differentieras.

Även fysiskt tillträde till FttB-nät ger grossistkunden teknisk och ekonomisk kontroll genom att grossistkunden ansluter egen aktiv utrustning till det fiberbaserade accessnätet. Det är möjligt att tilldela varje enskild slutkundsanslutning specificerade egenskaper, vilket innebär att bredbandstjänsterna kan differentieras. Ur detta perspektiv är således FttH- och FttB-tillträden utbytbara.

Fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserade accessnät möjliggör vidare en kostnadseffektiv produktion och leverans av fasta bredbandstjänster till privatkunder och små företag. Försäljningen av fysiskt tillträde till såväl koppar- som fiberbaserade accessnät ligger till grund för tillhandahållandet av en stor andel av de fasta bredbandstjänster som säljs till slutkunder.

2.7.5 Tillträde till kabel-tv-nät ingår inte i marknaden för lokalt tillträde

En femtedel av de fasta bredbandsabonnemangen i Sverige tillhandahålls över kabel-tv-nät. Även om kabel-tv-nät i princip uteslutande är byggda för att ansluta hushåll, kan de även användas för att leverera bredbandstjänster till företag, med garantier avseende överföringshastighet och tillgänglighet. Kabel-tv-nät medger också smpaketering med telefoni.

Kabel-tv-näten är dock ursprungligen och i första hand anlagda för att tillhandahålla en kabel-tv-tjänst, och eventuella bredbandstjänster tillkommer utöver kabel-tv-tjänsten. Det vanliga är att den som äger ett kabel-tv-nät också tillhandahåller kabel-tv-tjänster över nätet. Så är t.ex. fallet med den största kabel-tv-leverantören Com Hem. I viss, mycket begränsad, omfattning tillhandahåller lokala, mindre kabel-tv-företag och samfälligheter fysiskt tillträde till kabel-tv-nät. I dessa fall tillhandahåller dock inte nätägare själv någon kabel-tv-tjänst.

EU-kommissionen gör, mot bakgrund av erfarenhet från artikel 7-förfaranden, bedömningen att möjligheterna att tillhandahålla lokalt tillträde till kabel-tv-nät är så tekniskt begränsade att det inte kan anses finnas konkurrenstryck på marknaden från kabel-tv-nät.

2.7.5.1 Fullt tillträde till kabel-tv-nät möjliggör inte en kostnadseffektiv produktion av fasta bredbandstjänster

Kabel-tv-nät är oftast s.k. HFC-nät (hybrid-fiber-coax). När ett kabel-tv-nät används för både bredbandstjänster och kabel-tv-tjänster delas nätet frekvensmässigt upp så att vissa frekvensband används för kabel-tv och vissa för bredbandstjänster.

Uppströms skickas endast bredbandstrafik eftersom kabel-tv-utsändningarna är enkelriktade, men nedströms konkurrerar kabel-tv-utsändningarna och bredbandstjänsterna om utrymmet.

Normalt delar alla anslutna slutkunder på koaxialkabeln och fibern som ett gemensamt överföringsmedium. Samtliga anslutningar delar således på den tillgängliga kapaciteten uppströms och nedströms. Genom att de enskilda användarnas trafikströmmar kodas kan varje användares trafik separeras i den gemensamma trafikströmmen. Eftersom antalet anslutna användare inte fluktuerar över tid kan nätets kapacitet dimensioneras så att den enskilde användarens överföringshastighet hålls stabil.

Genom att ansluta aktiv transmissionsutrustning i form av CMTS⁹⁰ och kabelmodem till HFC-nätet skulle en grossistkund i teorin kunna få tillträde till kabel-tv-nät för att leverera bredbandstjänster till slutkunder.

I praktiken är ett fullt fysiskt tillträde dock inte möjligt eftersom det skulle omfatta samtliga slutanvändare som delar på koaxialkabeln och är anslutna till anslutningspunkten, och inte endast de slutanvändare som grossistkunden avser att leverera bredbandstjänster till. Ett fullt fysiskt tillträde till kabel-tv-nät skulle därför kräva att nätägaren upplåter nätet i sin helhet till den tillträdande operatören. Fullt tillträde till kabel-tv-nät möjliggör därför inte ett kostnadseffektivt tillträde för en grossistkund som önskar producera och leverera fasta bredbandstjänster till slutkunder.

2.7.5.2 Delat tillträde till kabel-tv-nät ger inte möjlighet att differentiera slutkundstjänsterna och möjliggör inte en kostnadseffektiv produktion av fasta bredbandstjänster

Det är möjligt att tillhandahålla delat tillträde till kabel-tv-nät genom att nätägaren tilldelar grossistkunden en eller flera 8 MHz-kanaler för bredbandstrafik nedströms, samt avsätter frekvensutrymme för uppströms kommunikation. Grossistkunden kan ansluta sin egen transmissionsutrustning, CMTS, och ansluta kabelmodem hos

⁹⁰ Eng. *Cable Modem Termination System*

kunderna. Grossistkundens CMTS får samlokaliseras i samma nod som kabel-tv-operatörens CMTS. Med undantag av det brus och de störningar som det gemensamma accessnätet genererar får grossistkunden full kontroll över alla tjänsteparametrar för tillhandahållandet av bredbandstjänsten inom ramen för de tilldelade ned- och uppströms kanalerna.

Även med delat tillträde kan nätets kapacitet dimensioneras så att den enskilde användarens överföringshastighet hålls stabil. Däremot innebär det faktum att kapaciteten delas av samtliga användare att ett åtagande till en kund om högre kapacitet och kvalitet skapar en betydande risk för att övriga kunder i området får lägre kapacitet och kvalitet. Delat tillträde till kabel-tv-nät ger därför begränsade möjligheter att differentiera bredbandstjänsterna. Inte heller medger delat tillträde sampaketering med tv, eftersom nätägaren disponerar de frekvenskanaler som är avsedda för tv.

Delat tillträde förutsätter tillräcklig tillgång till ned- och uppströmskanaler. Upplåtelse av delat tillträde medför en begränsning av kabel-tv-operatörens egna möjligheter att möta sina slutkunders efterfrågan på högkvalitativa bredbands- och tv-tjänster. För att kunna tillhandahålla delat tillträde i ett kabel-tv-nät måste nätägaren därför normalt uppgradera nätet. Det finns två sätt att åstadkomma detta.

Nätägaren kan frigöra kapacitet genom att minska det befintliga utrymmet för tv-utsändningar. Detta innebär ett inkomstbortfall för kabel-tv-operatören, som inte kan sända tv i den utsträckning som annars vore möjligt. Denna alternativkostnad torde mot bakgrund av den begränsade mängden spektrum generellt anses vara betydande, och måste rimligen ingå i kostnadsunderlaget vid prissättningen av ett tänkt delat tillträde.

Ett annat sätt är att reducera antalet slutkunder som delar på den gemensamma kapaciteten. Detta görs genom att dela upp områdesnätet i två separata nät, vilket kräver att investeringar görs i form av anpassad accessnätsinfrastruktur och anslutning av en ny CMTS som betjänar det nya nätverkssegmentet. I det här fallet uppstår kostnader för nätverkssegmentering, och även dessa måste ingå i kostnadsunderlaget vid prissättningen av ett tänkt delat tillträde.

Båda alternativen medför därför att en grossistkunds kostnader för att långsiktigt tillhandahålla bredbandstjänster över kabel-tv-nät sannolikt blir högre än över andra infrastrukturer, vilket höjer priset för delat tillträde. Delat tillträde till kabel-tv-nät möjliggör därför inte ett kostnadseffektivt tillträde för en grossistkund som önskar producera och leverera fasta bredbandstjänster till slutkunder. Delat tillträde till kabel-tv-nät ger inte heller grossistkunden sådan kontroll över nätet att det är möjligt att differentiera de tjänster som erbjuds till slutkund.

PTS bedömer därför att fysiskt tillträde till kabel-tv-nät inte ingår i marknaden för lokalt tillträde i grossistledet, eftersom varken fullt eller delat tillträde till kabel-tv-nät uppfyller de utmärkande egenskaperna för lokalt tillträde till nätinфраstruktur.

2.7.6 Tillträde till radiospektrum ingår inte i marknaden för lokalt tillträde

I avsnitt 2.3.9 fastställde PTS att mobilt bredband, till följd av skillnader i egenskaper och tilltänkt användning, inte utgör ett substitut till fast bredband på slutkundsmarknaderna, utan ska betraktas som ett komplement. Av samma anledning kan fysiskt tillträde till radiofrekvenser för mobilt bredband inte användas för lokalt tillträde på grossistnivå.

Det finns dock trådlösa bredbandstekniker som primärt är tänkta att användas för fast anslutning, t.ex. Wimax. Dessa har emellertid byggts ut i mycket begränsad omfattning.⁹¹ PTS bedömer att någon ytterligare utbyggnad i större skala inte heller kommer att ske. Fasta radiobaserade kundanslutningar är därför inte något alternativ för den grossistkund som efterfrågar lokalt tillträde till nätinфраstruktur för att leverera bredbandstjänster till slutkunder, och ingår enligt PTS bedömning inte i marknaden för lokalt tillträde.

2.7.7 Virtuellt tillträde över koppar- eller fiberaccessnät ingår i marknaden för lokalt tillträde

Enligt EU-kommissionen är det lämpligt att inkludera icke-fysiskt eller virtuellt tillträde i den relevanta marknaden för lokalt tillträde, om de virtuella produkterna har sådana egenskaperna att de av grossistkunderna betraktas som ett funktionellt substitut till fysiskt tillträde.

Som framgick av avsnitt 2.7.1 anser EU-kommissionen att ett lokalt virtuellt tillträde ska ske som dedikerad transmission på lager 2 med garanterad bandbredd, och med överlämnings-/tillträdespunkt i, eller i omedelbar närhet av, telestation/korskoppling/ODF, eller i kopplings-skåp.

I praktiken kommer ett lokalt virtuellt tillträde att bestå av följande beståndsdelar:

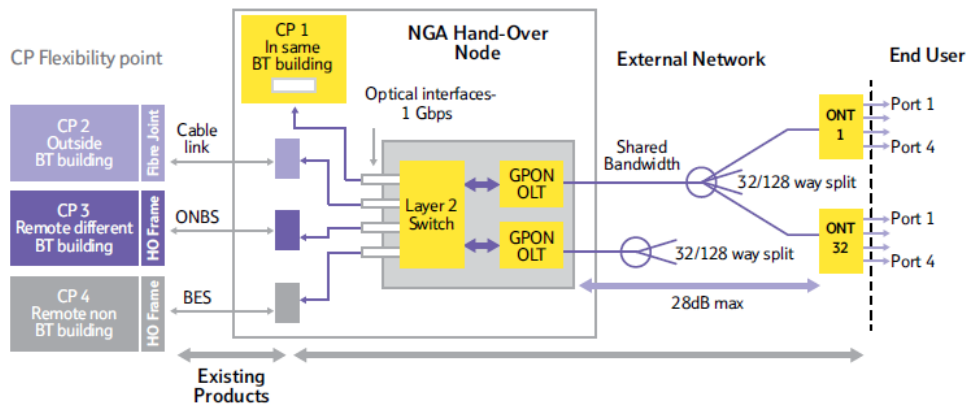
- Det fysiska överföringsmediet i form av kopparpar eller svart fiber,
- ändrustning i telestation eller kopplings-skåp i form av DSLAM eller Ethernet-switch,
- ändrustning hos slutkunden enligt leverantörens tekniska specifikation, samt
- backhaul från leverantörens ändrustning till grossistkundens lokala tillträdespunkt.

⁹¹ År 2013 fanns ca 4000 aktiva abonnemang på bredband över fast radioaccess, jämfört med ca 3000 aktiva abonnemang år 2010. Svensk telemarknad 2013.

Bilden nedan är från OpenReach (BT): ”Generic Ethernet Access over fibre to the premises”.

Figur 14 “Generic Ethernet Access over Fibre to the Premises”

How it works

Please note that to use GEA-FTTP CPs will also need to purchase GEA Cablelink at the relevant exchange.

Källa: OpenReach (BT)

Med hjälp av fysiskt överföringsmedium och ändutrustning skapas en dedikerad datatransmissionsförbindelse på lager 2. Överlämning sker med Ethernet-gränssnitt till grossistkunden i den aktuella telestationen utan att ytterligare förädling ägt rum (CP1 i bilden ovan).

Det som skiljer det virtuella tillträdet från det fysiska är att ändutrustningen i telestation tillhör och driftas av leverantören. Datatransmissionsförbindelsen är densamma som vid fysiskt tillträde, och ger grossistkunden samma möjligheter till kontroll och produktdifferentiering som om denne anslutit sin egen ändutrustning. Lokalt virtuellt tillträde är således ett fullvärdigt funktionellt substitut till lokalt fysiskt koppar- och fibertillträde.

På en konkurrensutsatt marknad skulle virtuellt tillträde också vara prismässigt jämförbart med fysiskt tillträde. Virtuellt tillträde inkluderar förädling i form av att leverantören etablerar transmissionsförbindelsen till slutkunden, vilket motiverar ett högre pris än för fysiskt tillträde. Det högre priset uppvägs dock av att grossistkunden slipper investera i och etablera egen ändutrustning. Kostnaden vid operatörsbyte är också väsentligt lägre med virtuellt tillträde, eftersom någon fysisk omkoppling inte behöver ske i telestationen. Sammantaget blir grossistkundens

kostnad för att upprätta en förbindelse till slutkunden likartad oavsett om det sker med fysiskt eller virtuellt tillträde.

Ur efterfrågeperspektiv ska således lokalt virtuellt tillträde ses som utbytbar med lokalt fysiskt tillträde och ingår på den relevanta marknaden.

2.7.8 **Utbytbarhet från utbudssidan**

För att ställa om sin produktion och börja tillhandahålla utbytbara produkter på marknaden på lokalt tillträde måste ett företag ha tillgång till fiber- eller kopparbaserat accessnät. PTS bedömer inte att det finns sådana företag som snabbt och utan avsevärda kostnader och kommersiella risker kan börja tillhandahålla lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därmed ingen utbytbarhet från utbudssidan som utövar konkurrenstryck på befintliga aktörer.

2.7.9 **Sammanfattande bedömning av den produktmässiga avgränsningen av marknaden**

PTS finner att den produktmässiga avgränsningen av marknaden för lokalt tillträde i grossistledet omfattar

- fysiskt (fullt och delat) tillträde till kopparbaserade accessnät,
- fysiskt tillträde till fiberbaserade accessnät, mellan slutkundens fasta anslutningspunkt, fastighetsanslutningspunkten, eller motsvarande nätanslutningspunkt, och den nätägande operatörens anslutningspunkt för aktiv transmissionsutrustning i närmast följande nod, eller motsvarande anslutningspunkt, samt
- virtuellt tillträde över koppar- eller fiberbaserade accessnät mellan slutkunden och en överlämningspunkt i, eller i omedelbar anslutning till, SMP-operatörens telestation.

2.8 **Geografisk avgränsning av den relevanta marknaden för lokalt tillträde**

2.8.1 **Metod för geografisk marknadsavgränsning**

Den relevanta geografiska marknaden definieras som det område där de aktuella företagen deltar i utbudet och efterfrågan av de aktuella produkterna, och där konkurrensvillkoren är likartade eller tillräckligt enhetliga och som därför kan särskiljas från angränsande områden där de rådande konkurrensvillkoren är märkbart annorlunda.⁹² Den kan utgöras av hela eller en del av en berörd medlemsstats territorium eller angränsande delar av medlemsstaters territorium betraktade som enhet.⁹³

⁹² EU-kommissionens riktlinjer, p. 56, vilka återges i prop. 2002/03:110, s. 273.

⁹³ Prop. 2002/03:110, s. 273.

Traditionellt har den geografiska omfattningen av marknader inom området elektronisk kommunikation bestämts enligt två huvudkriterier: täckningsområdet för ett nät samt förekomsten av tillämpliga lagbestämmelser eller andra regleringsmedel.⁹⁴ Mot bakgrund av att det inom sektorn för elektronisk kommunikation traditionellt har funnits en ägare av infrastruktur som haft ett nät med nationell täckning har marknaderna ofta befunnits vara nationella. Det ökande antalet operatörer med olika infrastrukturer komplicerar emellertid bilden och därmed även den prövning som ska genomföras. Förekomsten av alternativ infrastruktur i vissa områden kan leda till varierande konkurrenstryck i olika delar av landet.⁹⁵

Den metod som ska användas för att definiera den geografiska marknaden anges i EU-kommissionens riktlinjer. Metoden är hämtad från konkurrensrätten och definitionen av den geografiska omfattningen av de marknader som fastställs i EU-kommissionens rekommendation ska därför stå i överensstämmelse med rättspraxis inom det konkurrensrättsliga området. Grundprinciperna vid den geografiska avgränsningen anges vara desamma som vid produktavgränsningen, nämligen principerna om efterfråge- och utbudssubstitution. Syftet är att avgränsa ett område där konkurrensförutsättningarna märkbart skiljer sig från omkringliggande områden.⁹⁶

2.8.1.1 Utbytbarhet på efterfrågesidan

Utbytbarheten från efterfrågesidan bedömer om, och i vilken utsträckning, företag inom olika geografiska områden utgör reella alternativa leverantörer för kunderna.⁹⁷ Den relevanta tjänsten i detta sammanhang, lokalt tillträde till fiber- och kopparbaserade accessnät, är till sin natur geografiskt definierad; den geografiska marknaden är av naturliga skäl knuten till den tillgängliga infrastrukturen.

En bedömning av efterfrågesubstitutionen kan ge mycket snävt avgränsade geografiska marknader i det enskilda fallet. Det är dock vare sig praktiskt eller nödvändigt att diskutera marknadsförhållandena på enskild slutanvändarnivå. Analysen av den geografiska marknaden syftar till att undersöka huruvida någon eller några delar av landet präglas av en högre grad av konkurrenstryck än övriga delar. Det blir inte aktuellt att tala om förmåga att agera oberoende på en alltför snävt avgränsad marknad, eftersom en operatör inte kan utöva någon marknadsmakt på t.ex. en enskild förbindelse. På en sådan liten marknad skulle operatören ganska omgående kunna bli utkonkurrerad.

Vad som blir avgörande för definitionen av marknaden för lokalt tillträde är huruvida konkurrensvillkoren är enhetliga i olika delar av landet. Delmarknader med likartade konkurrensvillkor kan grupperas samman och analyseras som en relevant geografisk

⁹⁴ EU-kommissionens riktlinjer, p. 59.

⁹⁵ EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014, avsnitt 2.5.

⁹⁶ EU-kommissionens riktlinjer, p. 24.

⁹⁷ Se Wetter m.fl., Konkurrensrätt – en handbok, 2004, s. 124 och 128.

marknad, eftersom resultatet av marknadsanalysen kommer att bli detsamma som om varje enskild delmarknad bedömts för sig.⁹⁸

2.8.1.2 Likartade konkurrensvillkor

Analysen av den geografiska marknaden syftar således till att undersöka huruvida någon eller några delar av landet präglas av en högre eller lägre grad av konkurrenstryck än övriga delar. Det är inte nödvändigt att konkurrensvillkoren är fullkomligt homogena inom ett område för att detta ska anses utgöra en relevant geografisk marknad. Det räcker med att de är likartade, eller tillräckligt enhetliga, för att det ska vara möjligt att bedöma effekten av det berörda företagens ekonomiska styrka.⁹⁹

Ett ökat konkurrenstryck kan uppstå i områden där det finns alternativa nät.¹⁰⁰ EU-kommissionen har vid ett flertal tillfällen slagit fast att det inte är tillräckligt att det finns flera leverantörer närvarande inom ett visst geografiskt område för att dra slutsatsen att detta område utgör en separat geografisk marknad. Det krävs ytterligare bevisning om strukturella och beteendemässiga aspekter för att påvisa geografiska skillnader i utbud och efterfrågan.¹⁰¹

Enligt EU-kommissionen ska hänsyn därför tas till bl.a. följande parametrar för att bedöma eventuella skillnader i konkurrensförhållanden mellan olika områden:¹⁰²

- Aktörernas storlek och antal
- Marknadsandelarnas fördelning
- Prisskillnader
- Efterfrågekaraktäristik
- Skillnader i produktfunktionalitet eller marknadsföringsstrategier
- Skillnader i förekomsten av inträdeshinder

2.8.1.3 Skillnaderna i konkurrensvillkor ska vara tillräckligt etablerade och varaktiga
Lokala eller regionala delmarknader ska endast definieras om märkbart och objektivt skilda konkurrensförhållanden klart kan identifieras av regleringsmyndigheten.¹⁰³
Skillnaderna i konkurrensvillkor ska också vara tillräckligt etablerade och varaktiga.¹⁰⁴

⁹⁸ ERG *Common Position on Geographic Aspects of Market Analysis*, s. 9. Se även EU-kommissionens kommentarer den 14 februari 2008 i ärende UK/2007/0733, SG-Greffe (2008) D/200640

⁹⁹ Se EU-domstolens dom i målet 27/76 *United Brands Co mot kommissionen*, p. 10 f. och EU-kommissionens riktlinjer, p. 56

¹⁰⁰ EU-kommissionens förklaringsdokument 2014, avsnitt 2.5.

¹⁰¹ Se exempelvis Letter SG-Greffe (2008) D/200640, 14 februari 2008, mål UK/2007/0733, s. 7 f, Letter SG-Greffe (2011) D/4675 i mål PL/2011/1184, s. 6, och Letter SG-Greffe (2008) D/201384 i mål AT/2008/0757, s. 7.

¹⁰² EU-kommissionens förklaringsdokument 2014, avsnitt 2.5 och förstainstansrättens dom i förenade målen T-346/02 och 347/02 *Cableuropa m.fl. mot kommissionen* (2003), p. 115 ff.

Regleringsmyndighetens bedömning ska utgå från geografiska enheter som uppfyller följande kriterier:¹⁰⁵

- a) Områdena ska vara av lämplig storlek, dvs. tillräckligt små för att undvika variationer i konkurrensförhållanden inom området, men tillräckligt stora för att undvika en alltför resursintensiv och betungande analys.
- b) Områdena ska återspegla utbredningen av samtliga relevanta operatörers nät.
- c) Områdena ska ha tydliga och stabila gränser.

2.8.2 Avgränsning av den svenska marknaden för lokalt tillträde

I beslut år 2010 avseende marknaden för nätinfrastrukturtillträde fann PTS att den geografiska marknaden var nationell. Mot bakgrund av tillväxten av lokala fibernät i landet kan det finnas anledning att undersöka ifall det finns skäl att göra en annan bedömning för marknaden för lokalt tillträde.

2.8.2.1 Aktörernas storlek och antal

TeliaSonera äger det kopparbaserade accessnätet och är därför den enda leverantör på marknaden för lokalt tillträde som har möjlighet att erbjuda tillträde i hela Sverige. TeliaSonera äger också ett fiberbaserat accessnät med mer varierad spridning över landet. Detta nät når totalt omkring 775 000 av landets omkring 5,5 miljoner hushåll och arbetsställen.¹⁰⁶ Härutöver finns ett stort antal fibernät med olika ägare, men i de flesta fall med lokal täckning.

I Figur 15 visas de platser i landet där det finns möjlighet att tillhandahålla fasta bredbandstjänster till slutkunder över TeliaSoneras kopparbaserade accessnät (blå markeringar på den vänstra kartan)¹⁰⁷ respektive de platser i landet där det finns möjlighet att erbjuda bredbandstjänster över TeliaSoneras och andra nätägares fiberbaserade nät (blå och gröna markeringar¹⁰⁸ på den högra kartan).¹⁰⁹

¹⁰³ EU-kommissionens förklaringsdokument 2014, avsnitt 2.5.

¹⁰⁴ Se Case AT/2008/0757: Wholesale broadband access in Austria och Case UK/2007/0733: Wholesale broadband access in the UK.

¹⁰⁵ EU-kommissionens förklaringsdokument 2014, avsnitt 2.5.

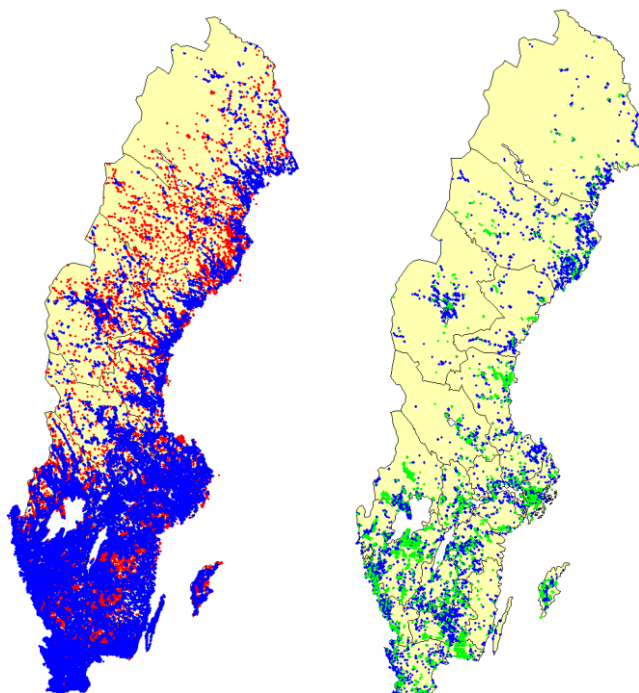
¹⁰⁶ Det finns ett femtiotal kommuner där företaget inte kan erbjuda fiberaccess i någon nämnvärd omfattning.

¹⁰⁷ De röda markeringarna på den vänstra kartan visar de områden där bredband via xDSL saknades i oktober 2013.

¹⁰⁸ De gröna markeringarna på den högra kartan visar nytillkommen fiber mellan oktober 2012 och oktober 2013.

¹⁰⁹ PTS Bredbandskartläggning 2013 (PTS-ER 2014:12).

Figur 15 Utbyggnad av xDSL-teknik i det kopparbaserade accessnätet respektive utbyggnad av fiberbaserade accessnät

Källa: PTS Bredbandskartläggning 2013

Via fiberbaserade accessnät har 49 procent av Sveriges hushåll och 44 procent av Sveriges arbetsställen möjlighet att få bredbandstjänster levererade. Förekomsten av fiberbaserade accessnät varierar kraftigt mellan Sveriges kommuner. Fibernäten har i huvudsak anlagts i tätorter, men det är inte nödvändigtvis de största tätorterna som har den mest omfattande fiberutbyggnaden. I ett femtiotal kommuner finns endast fibernät med ytterst begränsad utbredning.¹¹⁰

I de flesta av Sveriges kommuner finns det lokala fiberbaserade stadsnät. Stadsnäten började växa fram under 1990-talet i och med att många kommunala energibolag etablerade fiberoptiska förbindelser i samband med etablering av annan infrastruktur. Eftersom prissättningen vid denna tid baserades på att TeliaSonera (dåvarande Telia) i stort sett var den enda nätägaren på marknaden, ansåg många kommuner att det blev billigare att etablera egna nät än att köpa kommunikationstjänster från TeliaSonera. På allt fler orter anlades därför en alternativ nätinfrastuktur.

¹¹⁰ PTS Bredbandskartläggning 2013.

Totalt finns i dag omkring 180 stadsnät i Sverige. Enligt Svenska Stadsnätsföreningen (SSNf) sålde 95 procent av stadsnäten tillträde till passiva fiberbaserade nät (svartfiber) till grossistkunder år 2012.¹¹¹ Många av dem har dock inte som huvudsaklig affärsmodell att sälja svartfiber. Till övervägande del tillämpar stadsnäten s.k. öppna nät.¹¹²

I flertalet kommuner i Sverige finns således alternativ nätinфраstruktur, utöver TeliaSoneras nät.¹¹³ Det hör dock till undantaget att det finns fler än två större nätägare i samma kommun. Stadsnätnets utbredning varierar dock mellan olika kommuner. Eftersom kommunalt ägda stadsnät verkar enligt den kommunala lokaliseringsprincipen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) är många stadsnät begränsade vad gäller expansion utanför den egna kommunen.¹¹⁴ Det förekommer emellertid att kommuner bildar samägda bolag som verkar i ägarkommunerna.

De flesta lokala fibernäten har därför en relativt begränsad utbredning till följd av kommunens storlek. Endast ett tiotal stadsnät når fler än 20 000 hushåll eller arbetsställen. Det största stadsnätet, Stokab i Stockholms stad, når över 90 procent av hushållen i kommunen.¹¹⁵

Även den relativa täckningsgraden inom kommunen varierar mellan olika stadsnät. Några av de större stadsnäten, exempelvis GothNet i Göteborg och Malmö stads fibernät, har en låg relativ täckningsgrad i så måtto att de endast når en begränsad andel av hushållen och arbetsställena i kommunen. Omvänt finns små stadsnät som täcker en stor andel av kommunens hushåll och arbetsställen.

PTS konstaterar att förekomsten av lokala nät i många av Sveriges kommuner kan ge uppkomst till vissa skillnader i konkurrensvillkor mellan olika delar av landet. TeliaSoneras möjligheter att utöva marknadsinflytande kan vara mer begränsade i de delar av landet där det finns stadsnät som når ett stort antal slutkunder och täcker en stor del av den lokala marknaden.

2.8.2.2 Marknadsandelarnas fördelning

TeliaSoneras marknadsandelar (mätt i försäljning av lokalt tillträde till företagets koppar- och fiberbaserade accessnät) varierar i olika kommuner. De lägsta

¹¹¹ Svenska Stadsnätsföreningens marknadsrapport 2012

¹¹² Vanligast är att stadsnäten använder sig av en kommunikationsoperatör (KO), som får tillgång till den passiva nätinфраstrukturen (dvs. nätinфраstruktur tillträde) och sedan låter tjänsteleverantörer leverera bredbandstjänster till slutkunder i det ”öppna nätet” (”öppet nät” innebär, något förenklat, att slutkunden inte är låst till en enstaka tjänsteleverantör). Det förekommer också att stadsnäten själva agerar som KO och således internt tillhandahåller nätinфраstruktur tillträde. ”Öppet nät” innebär, något förenklat, att slutkunden inte är låst till en enstaka tjänsteleverantör.

¹¹³ PTS Bredbandskartläggning samlar in uppgifter från över 600 accessnätsinnehavare.

¹¹⁴ Enligt Svenska Stadsnätsföreningen, SSNf, ägs 85 procent av stadsnäten av kommunala bolag, kommunal förvaltning eller av kommunen i samverkan med privata partners.

¹¹⁵ Stokab årsredovisning 2013

marknadsandelarna har TeliaSonera i norrländska kommuner med dålig xDSL-täckning, de flesta av dem glest befolkade.

En variation i marknadsandelarnas fördelning i olika delar av landet kan indikera att konkurrensvillkoren skiljer sig åt. För att TeliaSonera i ett visst område ska möta ett sådant konkurrenstryck att konkurrensvillkoren kommer att skilja sig från omkringliggande områden krävs dock att konkurrenten har såväl en viss storlek som en betydande andel av den lokala marknaden. TeliaSonera har trots allt en särställning på marknaden, till följd av sin tidigare monopolställning, sitt rikstäckande kopparnät, sin befintliga kanalisering samt sin totala storlek och ekonomiska ställning. Denna särställning kan ge TeliaSonera möjlighet att utöva marknadsmakt även i områden där det finns en stark konkurrerande operatör.

Skillnaderna i marknadsandelar i olika kommuner kan enligt PTS bedömning indikera att det råder vissa skillnader i konkurrensvillkor i olika delar av landet. TeliaSoneras möjligheter att utöva marknadsinflytande är sannolikt sämre i de delar av landet där företaget har en lägre marknadsandel. De kommuner där TeliaSonera har de allra lägsta marknadsandelarna präglas dock av ett begränsat kundunderlag och konkurrenterna i dessa områden har därför en begränsad storlek och marknadsstyrka. Sammantaget ger därför inte skillnaderna i marknadsandelar något stöd för slutsatsen att det finns betydande skillnader i konkurrensvillkor i olika delar av landet.

2.8.2.3 Prissättning

Skillnader i prissättningen kan vara en viktig indikation på olika konkurrensförhållanden i olika områden. Om operatörerna erbjuder tjänster till ett lägre pris i ett visst område kan det tyda på en ökad konkurrens i just det området. Det kan emellertid finnas skillnader i prissättningen som är motiverade med anledning av att de underliggande kostnaderna varierar i olika delar av landet. Sådana prisskillnader beror således inte på olika konkurrenstryck.

TeliaSoneras prissättning

TeliaSonera bedriver all slutkunds- och grossistverksamhet nationellt, och erbjuder med få undantag samma utbud och villkor i hela landet. TeliaSoneras utbud av tillträde till det kopparbaserade accessnätet har genom beslut av PTS varit föremål för prisreglering sedan år 2001 och tillhandahålls till samma pris i hela landet.¹¹⁶ Nu gällande prisreglering innefattar inga hinder för TeliaSonera att tillämpa differentierade priser utifrån väsentliga kostnadsskillnader i olika geografiska anslutningsområden. TeliaSonera har trots detta valt att prissätta tillträde till det kopparbaserade accessnätet med nationella priser.

¹¹⁶ TeliaSonera har dock en ”koppar-rea” som innebär ett lägre pris för tillträde till kopparpar som är förhandsuppkopplade och har varit oanvända i minst 90 dagar, se <https://www.skanova.se/Produkter-och-nat/Koppar/Skanova-Kopparaccess/Koppar-rea/Fr-gor---svar.html>

TeliaSoneras prissättning av tillträde till det fiberbaserade accessnätet är dock geografiskt differentierad. Företaget har sedan mitten av 1990-talet erbjudit tillträde till svartfiber. Under flera år, dvs. även innan den nu gällande prisregleringen infördes i maj 2011, har företaget tillämpat olika prislistor för tillhandahållandet av svartfiber i form av produkten ”Skanova Fiber 2009”: grön prislista för större orter och gul prislista för övriga orter. Sedan januari 2010 tillämpar Skanova även en röd prislista för Stockholms innerstad och delar av Solna stad. Det finns dessutom en ofärgad prislista för de mindre orter som inte ingår i TeliaSoneras s.k. fibermarknadsområden. De olika prislistorna tillämpas för såväl den del av utbudet som omfattas av prisreglering som det oreglerade utbudet. Ett undantag från denna princip är produkten ”Fiber till villa”, där samma pris tillämpas i hela landet.

Indelningen i olika prislistor följer tämligen konsekvent orternas storlek. Det är med några få undantag endast storstadsområdena och de största städerna som omfattas av de röda och gröna prislistorna. Detta tyder på att prisskillnaderna avspeglar skillnader i produktionskostnader och kundunderlag. Det finns däremot inga tecken på att TeliaSoneras lägre fiberpriser, dvs. den röda och gröna prislistan, endast tillämpas på de orter där TeliaSonera möter hårdare konkurrenstryck från konkurrerande stadsnät. Den gröna prislistan omfattar orter där TeliaSonera har höga marknadsandelar, exempelvis Huddinge, Uppsala och Torsby. Inte heller tillämpas de högre priserna endast på de orter där det saknas konkurrerande stadsnät; den gula prislistan inkluderar orter där det finns stadsnät med omfattande verksamhet, exempelvis Skellefteå och Landskrona.

För att kunna bedöma om TeliaSoneras prissättning innebär en anpassning efter konkurrenstrycket på respektive ort måste prisregleringens konstruktion studeras närmare. Inom ramen för prisregleringen av TeliaSonera har PTS årligen presenterat de för prissättningen relevanta kostnaderna i form av kostnadsresultat för fyra olika geotyper. Kostnadsresultaten speglar geografiska skillnader avseende bl.a. befolkningstäthet, terrängtyp och grävunderlag. TeliaSonera ges en viss flexibilitet i beaktandet av dessa geografiska kostnadsskillnader och kan exempelvis välja att tillämpa samma prisnivå i en hel kommun baserat på de geotyper som kommunen består av, eller att definiera underordnade geotyper.

Mot denna bakgrund är det troligt att TeliaSoneras prissättning av lokalt tillträde utformats med hänsyn till de geografiska kostnadsskillnader som speglas i PTS prisreglering. PTS utredning visar att TeliaSoneras tillämpning av olika prisnivåer i olika områden uppvisar en låg korrelationsgrad mot förekomsten av konkurrerande stadsnät i de olika områdena. Skillnaderna i TeliaSoneras prissättning ger därför inga tydliga indikationer på att företaget möter märkbara skillnader i konkurrenstryck från konkurrerande operatörer i olika delar av landet även om det inte kan uteslutas att konkurrensen från stadsnäten i någon mån skulle kunna ha en återhållande effekt på TeliaSoneras prissättning.

Stadsnätens prissättning

I samband med PTS analys av marknaden för svartfiber gjordes en prissammanställning baserat på information som hämtades in under mars/april 2011 från 18 stadsnät som säljer svartfiber som grossisttjänst.¹¹⁷ Den prisreglering som nu gäller för tillträde till TeliaSoneras fiberbaserade accessnät hade vid denna tid ännu inte införts.

Prisjämförelsen visade på mycket stora skillnader mellan prislister för det billigaste och det dyraste stadsnätet. Prisjämförelsen visade inte heller på någon hög priskorrelation mellan stadsnäten och TeliaSonera.

Ett år senare, under våren 2012, genomförde PTS en undersökning där frågor skickades ut till 28 utvalda stadsnät och djupintervjuer gjordes med 8 stycken.¹¹⁸ I intervjuerna diskuterades bl.a. hur stadsnäten upplevde att konkurrensen och prisbilden utvecklats. Den allmänna uppfattningen var att prissättningen sker mot bakgrund av konkurrens på marknaden. Av de tillfrågade stadsnäten ansåg dock bara två att prisregleringen av TeliaSonera var direkt styrande på deras egen prissättning.

PTS gjorde också en prisjämförelse mellan prislister för två större stadsnät och TeliaSoneras priser i samma områden. Två typförbindelser, 500 m respektive 1,5 km, med 1, 3 och 5 års avtalstid jämfördes. I båda områdena var TeliaSoneras priser lägre för båda förbindelselängderna över samtliga avtalsperioder.

De kommunala stadsnäten måste normalt iakttä den i 8 kap. 3 c § reglerade självkostnadsprincipen, som innebär att kommuner inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnaderna för de tjänster och nyttigheter som kommunen tillhandahåller.

Det är därför sammantaget svårt att dra några slutsatser om i vilken mån konkurrensvillkoren skiljer sig åt i olika delar av landet till följd av att konkurrenstryck utövas i olika grad. Utformningen och utvecklingen av TeliaSoneras samt stadsnätens prissättning inte ger ett entydigt stöd för att det skulle finnas lokala marknader där konkurrensförhållandena skiljer sig väsentligt från övriga delar av landet.

2.8.2.4 Efterfrågan på regional/lokal och nationell nivå

Grossistkunder som köper lokalt tillträde till nätinfrastruktur för att producera fasta bredbandstjänster till slutanvändare kan ha olika geografisk strategi för sin verksamhet. Grossistkunder som vill tillhandahålla enhetliga bredbandstjänster i hela

¹¹⁷ Aktbilaga nr. 11-9306-150. Prisuppgifter inhämtades för olika schablonförbindelser med tre respektive fem års avtalstid, varav tre förbindelser avsåg anslutning för fast bredband med 500 m, 1,5 km respektive 4 km förbindelselängd från centralnod till företagskund inom tätorten.

¹¹⁸ Aktbilaga nr. 11-9306-147

eller stora delar av landet, kan t.ex. med anledning därav föredra att köpa lokalt tillträde från en och samma leverantör i olika delar av landet.

Om efterfrågan från grossistkunderna i stor utsträckning ser ut på detta sätt kan det tyda på att den geografiska marknaden bör anses vara nationell. En leverantör som endast kan erbjuda lokalt tillträde inom ett begränsat geografiskt område skulle under sådana förhållanden inte utöva något konkurrenstryck på den leverantör som har ett nationellt erbjudande.

I Sverige finns ett större antal bredbandsleverantörer som tillhandahåller fasta bredbandstjänster till slutkunder nationellt. Dessa leverantörer kan ha ett intresse av att köpa ett likartat lokalt tillträde i hela landet. Det finns emellertid också bredbandsleverantörer som framförallt agerar som tjänsteleverantörer i lokala nät. Ofta köper dessa bredbandsleverantörer ett icke-fysiskt tillträde av en kommunikationsoperatör (KO), som i sin tur antingen äger nätet eller har köpt ett lokalt tillträde av nätägaren. En KO, eller en bredbandsleverantör som tillhandahåller bredbandstjänster lokalt, efterfrågar därför lokalt tillträde på lokal eller regional nivå. Även dessa bredbandsleverantörer kan dock sälja bredbandstjänster i hela eller stora delar av landet.

För att kunna göra en sammantagen bedömning av huruvida grossistkundernas efterfrågan har en övervägande nationell prägel, eller om det snarare är så att konkurrensen på marknaden för lokalt tillträde övervägande äger rum på lokal eller regional nivå har PTS låtit göra en undersökning kring grossistkundernas efterfrågan på, och köp av, fysiskt tillträde till fiberbaserade accessnät.¹¹⁹

I undersökningen framkommer att det finns grossistkunder som främst köper fiberbaserat lokalt tillträde från TeliaSonera eftersom utbudet och köpprocessen ser likadan ut över hela landet, men det finns också grossistkunder som främst köper från stadsnäten. Det förekommer således här såväl nationell, som regional/lokal efterfrågan från grossistkundernas sida. PTS gör bedömningen att det inte är möjligt att enbart utifrån efterfrågans struktur dra slutsatsen att marknaden ska segmenteras på regional/lokal nivå.

2.8.2.5 Förutsättningar för marknadsinträde och expansion

Skillnader i hinder för inträde och expansion mellan olika områden inom landet kan ge upphov till skillnader i konkurrensvillkor. Det är naturligt att anta att aktörer som vill träda in på marknaden i första hand väljer områden där hindren mot inträde och expansion är låga och att det således finns bättre förutsättningar för konkurrenstryck i dessa områden.

¹¹⁹ Studie utförd av a-focus genom intervjuer med köpare och säljare av svartfiber, maj 2012, se rapport aktbilaga nr 11-9306-77.

På marknader för elektronisk kommunikation hör inträdeshindren ofta samman med förekomsten av stordriftsfördelar och hög grad av icke-återvinningsbara kostnader. Anläggning av nätinфраstruktur kräver stora investeringar. En operatör som avser att träda in på marknaden vill sannolikt försäkra sig om en avkastning för att vara beredd att göra investeringen, vilket ställer krav på att det finns förutsättningar att nå en betydande kundbas i området.

TeliaSonera och dess föregångare Televerket byggde ut det rikstäckande telefonnätet och tillhörande kopparaccessnät under mer än 100 år. Utbyggnaden gjordes inte på kommersiella grunder, utan var ett led i statens utbyggnad av den nationella kommunikationsinfrastrukturen. Ur ett nätutbyggnadsperspektiv är det inte längre aktuellt med kopparbaserade nät, och någon nybyggnation av sådan infrastruktur har inte ägt rum på åtskilliga år. Det saknas därför förutsättningar för etablering av konkurrerande kopparaccessnät.

Vid utbyggnad av fiberbaserade accessnät har TeliaSonera möjlighet att utnyttja den tidigare etablerade nationella infrastrukturen för fast telefoni, exempelvis befintlig kanalisation. Detta ger företaget kostnadsfördelar gentemot andra aktörer som vill nyanlägga nät. Dessa kostnadsfördelar är likartade över hela landet.

Stadsnäten i Sverige har i de flesta fall etablerats i kommunal regi. När kommuner driver näringsverksamhet för att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt kommunens medlemmar får, enligt kommunallagen, det huvudsakliga syftet med verksamheten inte vara att bereda kommunen vinst.¹²⁰ Det finns därmed anledning att anta att de kommunala stadsnäten således inte har byggts baserat på kommersiella förutsättningar, utan tillkommit i första hand till följd av politiska beslut.¹²¹ Marknadsanalysen kompliceras av det faktum att förutsättningarna för utbyggnad av de kommunala stadsnäten således inte har en klar relation till de objektiva förutsättningarna för inträde och expansion på marknaden. För TeliaSonera är möjligheterna till nätutbyggnad ungefär likvärdiga i hela landet.

PTS kan således inte utifrån stadsnätnets utbyggnad dra slutsatsen att det finns sådana skillnader avseende hinder för inträde och expansion som indikerar att konkurrensvillkoren kan skilja sig åt i olika delar av landet.

2.8.3 Sammanfattande bedömning av den geografiska avgränsningen av marknaden

På den svenska marknaden för lokalt tillträde finns som framgått ovan vissa geografiska skillnader i den lokala nättäckningen, i marknadsandelar och i

¹²⁰ 2 kap. 7 § kommunallagen (1991:900)

¹²¹ Exempelvis startades Stokabs verksamhet år 1994, eftersom Stockholms stad ville ha en konkurrensneutral infrastruktur som var oberoende av dåvarande Telia, och Gävle stadsnät startades år 1997 sedan Telia förklarade att företaget inte var intresserat av att bygga ut fibernät mellan kommunens verksamhetsställen och till hamnen.

prissättningen i landet. PTS anser emellertid inte att de skillnader som utredningen visar på är tillräckligt stora och relevanta för att dra slutsatsen att vissa delar av landet präglas av konkurrensvillkor som är märkbart annorlunda än i omkringliggande områden.

Inte heller är skillnaderna tillräckligt etablerade och varaktiga. Fiberutbyggnaden pågår och nätens täckningsområden kommer därför att förändras under den kommande regleringsperioden. Det är följaktligen svårt att identifiera sådana områden med varaktiga och tydliga gränser, där konkurrensvillkoren inte kommer att förändras under kommande regleringsperioden.

Mot denna bakgrund finner PTS att den geografiska analysen av ovanstående parametrar sammantaget indikerar att marknaden för lokalt tillträde är nationell. PTS bedömer inte att det finns tillräckligt starka skäl att avgränsa geografiska delmarknader där konkurrensvillkoren är märkbart annorlunda än i angränsande områden. Marknaden för lokalt tillträde är således nationell.

3 Fråga om marknaden kan bli föremål för förhandsreglering

Fastställande av marknad som kan bli föremål för förhandsreglering

PTS fastställer med stöd av 8 kap. 5 och 6 §§ LEK att den i detta beslut avgränsade marknaden för lokalt tillträde i Sverige har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt LEK.

3.1 Tre kriterier för att förhandsreglering ska vara motiverad

PTS ska enligt 8 kap. 5 § LEK fastställa vilka produktmarknader som har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt lagen. Vid fastställandet ska bl.a. EU-kommissionens rekommendation om relevanta produkt- och tjänstemarknader beaktas.

När EU-kommissionen i en rekommendation fastställer marknaden som kan vara relevanta för förhandsreglering utgår den från tre kumulativa kriterier:¹²²

- Det måste enligt det *första* kriteriet förekomma stora och varaktiga inträdeshinder på marknaden. Inträdeshindren kan vara strukturella, rättsliga eller regleringsbaserade.
- Enligt det *andra* kriteriet måste marknadens struktur vara sådan att den inte tenderar att utvecklas mot effektiv konkurrens, dvs. det måste saknas en tillräcklig marknadsdynamik.
- Enligt det *tredje* kriteriet skulle endast en tillämpning av den generella konkurrenslagstiftningen inte i tillräcklig grad kunna avhjälpa de aktuella bristerna på marknaden.

En marknad som inte uppfyller samtliga kriterier får inte bli föremål för ingripanden i form av regleringsskyldigheter.¹²³ EU-kommissionen har i sin rekommendation konstaterat att marknaden för lokalt tillträde uppfyller de tre kriterierna och att förhandsreglering av marknaden kan vara motiverad.

¹²² EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 11 ff i skälen.

¹²³ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 17 i skälen.

PTS prövar i det följande om EU-kommissionens presumtion är uppfylld på den svenska marknaden för lokalt tillträde så som den avgränsats i detta beslut.

3.2 Det finns stora och varaktiga inträdeshinder på den svenska marknaden för lokalt tillträde

3.2.1 EU-kommissionens definition av stora och varaktiga inträdeshinder

Det första kriteriet innebär en bedömning av om det på den aktuella marknaden finns stora och varaktiga hinder för marknadstillträde, som kan hindra eller hämma uppkomsten av en fungerande konkurrens. Inom sektorn för elektronisk kommunikation kan hindren vara strukturella, rättsliga eller regleringsbaserade.

Strukturella hinder leder till följd av ursprungliga kostnads- eller efterfrågeförhållanden till obalans mellan de förhållanden som råder å ena sidan för inkumbenter och å andra sidan för nytillkomna företag. Obalansen hämmar eller hindrar helt de senare företagens tillträde till marknaden. Strukturella hinder kan t.ex. föreligga när marknaden kännetecknas av absoluta kostnadsfördelar, betydande stordrifts- eller samproduktionsfördelar, kapacitetsbegränsningar eller höga investeringskostnader som inte kan återvinnas (*sunk costs*). Ett strukturellt hinder kan också föreligga när tillhandahållandet av en tjänst förutsätter en nätverkskomponent som inte kan dupliceras tekniskt, eller endast till en kostnad som gör att det inte lönar sig för konkurrenter.¹²⁴

Rättsliga hinder och *regleringshinder* är en följd av lagstiftningsåtgärder, myndighetsåtgärder eller andra statliga åtgärder som direkt påverkar villkoren för aktörers tillträde till en marknad och deras positionering där. I förklaringsdokumentet till rekommendationen nämns som exempel på sådana bl.a. ledningsrätter.¹²⁵

Vid bedömningen av huruvida förekommande inträdeshinder kommer att kvarstå i frånvaro av förhandsreglering ska regleringsmyndigheten undersöka om det förekommit frekvent och lyckat inträde på marknaden och om inträdet har varit, eller sannolikt kommer att vara, tillräckligt omedelbart och persistent för att minska inkumbentens marknadsmakt. Huruvida alternativa operatörer har möjlighet att träda in på marknaden och utöva konkurrenstryck beror bl.a. på minsta möjliga effektiva skala och andelen icke-återvinningsbara kostnader.¹²⁶

3.2.2 Inträdeshinder på den svenska marknaden för lokalt tillträde

För att kunna träda in på marknaden för lokalt tillträde och erbjuda en sådan tillträdestjänst som det är fråga om i detta beslut, krävs tillgång till koppar- eller fiberbaserad infrastruktur i accessnätet. I den utsträckning en operatör inte redan har

¹²⁴ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 12 i skälen.

¹²⁵ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 13 i skälen.

¹²⁶ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 14 i skälen.

tillgång till sådan fysisk infrastruktur krävs att denna anläggs. TeliaSonera som innehar det kopparbaserade telefoninätet nyanlägger inte kopparkablar i accessnätet och det förefaller osannolikt att andra aktörer skulle göra det.

PTS kan konstatera att det därför i praktiken är fråga om att aktörer som vill träda in på den relevanta marknaden måste nyanlägga fiberbaserad nätinфраstruktur. Om en aktör kan nyttja befintlig kanalisation reduceras anläggningskostnaden för utbyggnad av fiberbaserad nätinфраstruktur avsevärt. Själva fibern svarar för en mindre del av de totala kostnaderna vid anläggandet. För de aktörer som har tillgång till befintlig kanalisation – TeliaSonera har t.ex. tillgång till kanalisation för det kopparbaserade telefoninätet, och aktörer som äger fiberbaserad infrastruktur har ofta kanalisation för sina fiberkablar – behöver det således inte vara alltför kapitalkrävande att anlägga ny nätinфраstruktur för att ansluta fler slutanvändare, förutsatt att kanalisation kan nyttjas.

PTS konstaterar vidare att potentiella aktörer på marknaden, som inte har tillgång till egen kanalisation i accessnäten, däremot är hänvisade till att nyanlägga såväl kanalisation som nätinфраstruktur eller att använda sig av andra aktörers kanalisation. Det är emellertid ovanligt att kanalisation upplåts i andra hand till andra aktörer.

Huruvida en potentiell aktör ändå kommer att överväga att träda in på marknaden beror på möjligheterna att uppnå lönsamhet efter inträdet. Det är exempelvis mer troligt att lönsamhet kommer att uppnås på en expansiv marknad, där förutsättningarna för övertagande av ett stort kundunderlag är bättre än på en mogen marknad.¹²⁷

Ett inträde på marknaden för lokalt tillträde präglas av höga fasta kostnader och därav följande stordriftsfördelar. PTS konstaterar att detta medför att förväntade intäkter och förväntad lönsamhet i hög grad beror på i vilken skala inträde sker. Stordriftsfördelar innebär att genomsnittskostnaden per producerad enhet sjunker med ökad produktion, eftersom de fasta kostnaderna fördelas över fler producerade enheter. En etablerad aktör med storskalig verksamhet har under sådana förutsättningar kostnadsfördelar framför potentiella aktörer, som saknar kapital att träda in i stor skala. För att det överhuvudtaget ska bli lönsamt att träda in på marknaden och nyanlägga infrastruktur krävs det ett visst antal kunder inom ett visst område.¹²⁸

På marknaden för lokalt tillträde är det fråga om att etablera accessnät, dvs. de nätdelar som finns allra närmast slutanvändarna, vilket innebär att relativt få slutanvändare ska kunna bära de fasta kostnaderna PTS bedömer att det visserligen

¹²⁷ Jfr DG Comp Discussion Paper on the application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary abuses, p. 38 f.

¹²⁸ DG Comp Discussion Paper, p. 40.

kan finnas förutsättningar för paralleletablering av fiberbaserad nätinфраstruktur i vissa delar av nätet, men det är ytterst tveksamt om detta gäller accessnätet, med hänsyn till de mycket höga strukturella etableringshinder som finns där.¹²⁹

PTS gör mot den här bakgrunden bedömningen att det till följd av de stora initiala kostnaderna som är förbundna med inträde, svårigheten att få tillstånd att anlägga ledningar samt förekomsten av betydande stordriftsfördelar finns stora och varaktiga inträdeshinder av såväl strukturell som rättslig art på den svenska marknaden för lokalt tillträde. Det första kriteriet för att marknaden ska kunna bli föremål för förhandsreglering är därför uppfyllt.

3.3 Marknadsdynamiken är inte tillräcklig på marknaden

3.3.1 EU-kommissionens definition av marknadsdynamik¹³⁰

Även marknader som karaktäriseras av inträdeshinder kan ha egenskaper som gör att de utvecklas i riktning mot effektiv konkurrens. Marknader som uppvisar sådana dynamiska egenskaper bör inte bli föremål för förhandsreglering.

Marknadsdynamik kan till exempel uppstå på marknader där det finns ett litet, men tillräckligt antal aktörer, som möter en priselastisk efterfrågan. På sådana marknader kan det finnas incitament för innovation eller expansion, vilket kan leda till förändringar i marknadsandelar och/eller fallande priser. Effektiv konkurrens kan därför uppstå på slutkundsmarknaden, utan förhandsreglering av grossistmarknaden.

Marknadsdynamik kan också uppstå till följd av teknisk utveckling eller konvergens av produkter eller marknader. Ökad användning av alternativa infrastrukturer för att erbjuda utbytbara tjänster på slutkundsnivå kan leda till förändrad konkurrensdynamik genom hela distributionskedjan.

Frågan i detta avsnitt är om marknaden för lokalt tillträde är så beskaffad att den utan ingripanden uppvisar tecken på utveckling mot effektiv konkurrens. Det är inte enligt EU-kommissionen nödvändigt att effektiv konkurrens uppkommer under den kommande regleringsperioden, utan det viktiga är att marknaden under regleringsperioden uppvisar sådan dynamik att effektiv konkurrens kommer att uppnås inom förutsägbar tid, utan förhandsreglering.

3.3.2 Marknadsdynamik på den svenska marknaden för lokalt tillträde

Den största aktören som i dag finns på marknaden är TeliaSonera, som genom företagets ägande av det kopparbaserade accessnätet för fast telefoni har en unik

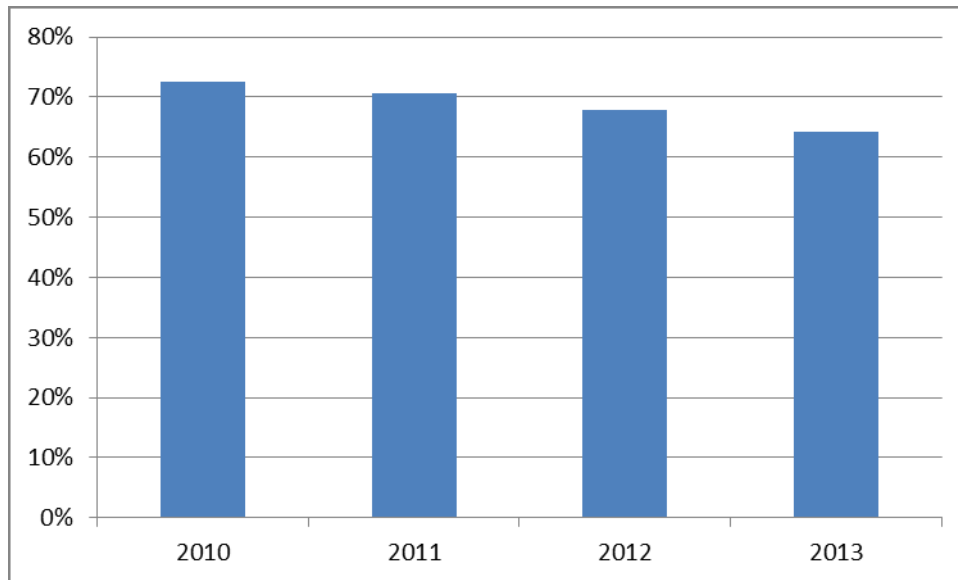
¹²⁹ Se bl.a. Bred och långsiktig analys för området elektronisk kommunikation (PTS-ER-2009:2) avsnitt 6.7. Se även PTS förstudie för strategiska analyser på områdena accessnät och samtrafik, PTS-ER-2013:11, s. 28.

¹³⁰ EU-kommissionens rekommendation från 2014, p. 15 och förklaringsdokumentet, avsnitt 2.2(ii).

ställning på marknaden. TeliaSonera har även byggt ut fiber i accessnäten. Vidare finns omkring 180 stadsnätoperatörer som äger fibernät med lokal eller regional utbredning och som i de flesta fall erbjuder lokalt fysiskt tillträde till nätet. Stadsnäten har begränsad geografisk utbredning och är således relativt små i ett nationellt perspektiv, även om de i vissa fall når en stor andel av befolkningen inom sitt täckningsområde. Stadsnätens fiberbaserade accessnät har fläckvis täckning som överlappar TeliaSoneras kopparbaserade accessnät. Parallell anläggning av fiberbaserade accessnät sker i mycket begränsad utsträckning.

TeliaSonera är den operatör som har den överlägset största försäljningen på marknaden för nätinfrastrukturtillträde, med en marknadsandel på 64 procent av den totala försäljningen (intern och extern). Denna marknadsandel har minskat stadigt sedan år 2010. Figur 16 nedan visar TeliaSoneras andel av total försäljning sett till helåren 2010-2013. För halvåret 2014 är andelen 1 procentenhet lägre (63,3 procent jämfört med 64,3 procent för helåret 2013). Trenden att TeliaSoneras andel av total försäljning minskar fortsätter således.

Figur 16 Marknadsandelarnas utveckling 2010-2013

För att PTS ska kunna dra slutsatsen att marknaden tycks röra sig i riktning mot effektiv konkurrens måste det finnas något som tyder på att befintliga maktförhållanden kan komma att förändras under perioden fram till nästa marknadsöversyn. Det är troligt att TeliaSoneras marknadsandel kommer att fortsätta minska under de närmaste tre åren. Frågan är dock om det finns några indikationer på att den kommer att minska i sådan utsträckning att marknaden utvecklas i riktning mot effektiv konkurrens.

Även om stadsnätens marknadsandelar ökar kontinuerligt finns vissa begränsningar i deras tillväxtpöjligheter. Som tidigare nämnts torde de kommunalt ägda stadsnäten på grund av kommunallagens (1990:900) lokaliseringsprincip (2 kap. 1 §) ha en begränsad möjlighet att agera utanför sin kommungräns. Kommunallagen torde således sätta upp vissa begränsningar för de kommunala stadsnätens agerande och möjligheter till expansion på marknaden och i slutändan deras möjligheter att uppnå de skalfördelar som en expansion utanför kommungränsen skulle kunna medföra. Vissa stadsnät etablerar samarbetsbolag för att göra det möjligt att agera utanför kommungränserna.

Mot bakgrund av dessa begränsningar för de kommunala stadsnäten och TeliaSoneras mycket stora andel av försäljningen på marknaden för lokalt tillträde är det inte troligt att förhållandet mellan aktörerna kommer att förändras märkbart under den kommande regleringsperioden. Den aktuella nationella marknaden har således inte sådana egenskaper att den kan förväntas, utan förhandsreglering, utvecklas i riktning mot effektiv konkurrens. Även det andra kriteriet för att marknaden kan komma att bli föremål för förhandsreglering är således uppfyllt.

3.4 Konkurrenslagstiftningen är inte tillräcklig för att åtgärda eventuella konkurrensproblem på marknaden

Vad avser det tredje kriteriet har PTS att bedöma om en tillämpning av den generella konkurrenslagstiftningen, med beaktande av särdragen inom sektorn för elektronisk kommunikation, är tillräcklig för att åtgärda konkurrensproblem på marknaden.

Ingripanden med stöd av LEK skulle i de fallen inte anses vara motiverade.

För att utesluta förhandsreglering enligt LEK är det inte tillräckligt att konstatera att konkurrenslagen (2008:579), KL, i det enskilda fallet kan vara tillämplig på ett identifierat konkurrensproblem. Detta eftersom KL i sin helhet är tillämplig på alla marknader för elektronisk kommunikation, oavsett om dessa kan bli föremål för ingripanden enligt LEK eller inte. Den fråga som således ska ställas vid bedömningen av tredje kriteriet är om det *utöver de generella konkurrensreglerna* finns behov av kompletterande sektorsspecifik reglering.

De åtgärder som kan vidtas med stöd av KL:s bestämmelser är i regel inte lika effektiva som reglerna i LEK när det handlar om att skapa bättre konkurrensförutsättningar på en marknad som kännetecknas av strukturella problem. För att skapa konkurrens på marknader för elektronisk kommunikation krävs i många fall åtgärder för att komma till rätta med de strukturella problem som uppstår

genom att ett företag har kontroll över infrastruktur och tjänster som är nödvändiga för andra aktörer.

Ett ingripande med stöd av KL:s regler om förbud mot missbruk av en dominerande ställning (2 kap. 7 § KL) förutsätter att ett företag redan faktiskt har missbrukat sin dominerande ställning, dvs. att ett redan inträffat agerande kan bevisas. KL:s förbudsregler kan således inte användas till att på förhand ställa upp skyldigheter eller handlingsregler i syfte att komma till rätta med ett potentiellt konkurrensproblem. Det innebär att KL:s regler, som syftar till att ingripa mot ett visst icke-önskvärt konstaterat beteende, inte på ett effektivt sätt kan användas i syfte att motverka strukturell dominans och samtidigt aktivt främja uppkomsten av konkurrens. KL:s regler är alltså inte ensamt tillräckliga för att nå det eftersträvade resultatet.

LEK ger däremot möjlighet till ingripande med förhandsreglering som är utformad för att även potentiella konkurrensproblem ska kunna undanröjas. LEK ger dessutom möjlighet att skapa förutsägbarhet på marknaden genom att PTS på förhand kan fastställa skyldigheter avseende tillträde och villkor för tillträde. De operatörer som verkar på en marknad inom elektronisk kommunikation eller som överväger att etablera sig på en sådan marknad har ett behov av sådana förutsägbara spelregler, bl.a. för att kunna fatta rationella beslut om investeringar. Operatörerna är därför beroende av att på förhand känna till vilka rättigheter och skyldigheter de kan räkna med.

Mot bakgrund av ovanstående finner PTS att den generella konkurrenslagstiftningen inte ensam är tillräcklig för att nå det resultat som eftersträvas på marknaden för nätinfrastrukturtillträde. Däremot erbjuder LEK de redskap som behövs för att åstadkomma de eftersträvade resultaten, genom möjligheten att kunna införa särskilt anpassad reglering som på förhand slår fast operatörernas spelregler, i synnerhet vad gäller tillgång till konkurrenters infrastruktur. PTS bedömning är således att även det tredje kriteriet för att marknaden ska kunna bli föremål för förhandsreglering är uppfyllt.

3.5 Marknaden för lokalt tillträde har sådana särdrag att det är motiverat att införa skyldigheter

PTS konstaterar att det på marknaden för nätinfrastrukturtillträde finns betydande inträdeshinder i form av stora kostnader förbundna med inträde, svårigheter att få tillstånd för anläggning av ledningar samt förekomsten av betydande stordriftsfördelar. Marknaden saknar, till följd av begränsningarna i de kommunala aktörernas expansionsmöjligheter och TeliaSoneras mycket stora andel av försäljningen, sådana tecken på marknadsdynamik som medför att den inte antas utvecklas mot effektiv konkurrens inom de närmaste tre åren utan förhandsreglering.

Vidare är den generella konkurrenslagstiftningen i sig inte ett tillräckligt medel för att omhänderta de konkurrensproblem som kan uppstå på marknaden.

PTS fastställer således att marknaden för nätinfrastrukturtillträde har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt LEK.

4 Fastställande av företag med betydande inflytande

Fastställande av företag med betydande inflytande

PTS fastställer med stöd av 8 kap. 6 § LEK att TeliaSonera AB med berörda dotterbolag (TeliaSonera) har ett sådant betydande inflytande som avses i 8 kap. 7 § LEK på den i detta beslut avgränsade grossistmarknaden för lokalt tillträde i Sverige.

4.1 Den rättsliga utgångspunkten

Av 8 kap. 6 § LEK följer att PTS fortlöpande ska analysera de relevanta marknader som EU-kommissionen har beslutat och för varje marknad fastställa om det råder effektiv konkurrens. Om det konstateras att så inte är fallet, ska PTS identifiera företag med betydande inflytande på marknaden. Vid analysen ska PTS beakta EU-kommissionens riktlinjer för marknadsanalys och bedömning av ett företags betydande inflytande på marknaden.

Ett företag har enligt 8 kap. 7 § LEK ett betydande inflytande på en fastställd marknad om det, antingen enskilt eller tillsammans med andra, har en ställning av sådan ekonomisk styrka att det i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna.

Den definition av begreppet betydande inflytande som ges i LEK överensstämmer med den definition av dominerande ställning som finns i konkurrensrätten och i EU-domstolarnas rättspraxis.¹³¹ PTS bör därför vid bedömningen av ett företags ställning finna vägledning i den generella konkurrensrätten och ta hänsyn till den rättspraxis som finns på området.¹³² Vissa justeringar måste dock göras av de konkurrensrättsliga metoderna. Situationen vid en förhandsbedömning enligt LEK skiljer sig på flera sätt från en bedömning av ett företags faktiska beteende. Detta understryks också i EU-kommissionens riktlinjer.¹³³

¹³¹ Jfr EU-domstolens dom i mål 27/76 *United Brands Company et United Brands Continental BV mot kommissionen*, p. 65.

¹³² Se prop. 2002/03:110 s. 276 och 404 samt EU-kommissionens SMP-riktlinjer, avsnitt 1.3.

¹³³ Se p. 30.

4.2 Företagsbegreppet

4.2.1 Den ekonomiska enhetens princip

Det subjekt vars inflytande på en marknad ska bedömas är enligt 8 kap. 6 § andra stycket LEK ett *företag*.¹³⁴ Begreppet företag i den mening som avses i de EU-rättsliga och svenska konkurrensreglerna omfattar en ekonomisk enhet som består av en enhetlig organisation med personal samt materiella och immateriella tillgångar, vilken på ett varaktigt sätt strävar efter att uppnå ett bestämt ekonomiskt mål.¹³⁵ Ett moderbolag anses ingå i samma ekonomiska enhet som dotterbolagen när dotterbolagen inte självständigt bestämmer sina marknadsbeteenden utan endast verkställer moderbolagets instruktioner.¹³⁶

I ett företag kan således flera juridiska personer ingå och samtliga dessa juridiska personer behöver inte, i vart fall inte direkt, bedriva verksamhet på den marknad som är aktuell för reglering. De juridiska personer inom respektive företag, vilkas marknadsinflytande PTS nu analyserar, är de som bedriver verksamhet på respektive marknad, som moderbolag eller som dotterbolag.

4.2.2 Företaget TeliaSonera

TeliaSonera är tidigare monopolist i Sverige och företagets verksamhet för nätinfrastrukturtillträde är sedan tidigare reglerad genom PTS beslut den 24 maj 2010.¹³⁷

TeliaSonera är bland de större teleoperatörerna i Europa och är ett resultat av en sammanslagning av de två f.d. statliga operatörerna i Sverige respektive Finland, Telia och Sonera. Efter sammanslagningen, som skedde år 2002, bildades den största telekommunikationskoncernen i Norden och Baltikum med verksamhet från Norge till Nepal, inkluderat Ryssland och Turkiet. TeliaSonera finns representerat i sammanlagt 20-talet länder, intressebolag inkluderade. Genom verksamhetsgrenen TeliaSonera International Carrier produceras internationella nättjänster och överföring av digitaliserad information med en etablering i Europa, USA och en mindre del av Asien. Tjänsterna säljs på grossistnivå. TeliaSoneras aktie är noterad på

¹³⁴ I artikel 2 c) i tillträdesdirektivet definieras en operatör som ett företag som tillhandahåller eller som har auktorisation för att tillhandahålla ett allmänt kommunikationsnät eller tillhörande facilitet. I 1 kap. 7 § LEK definieras en operatör som den som innehar eller på annat sätt råder över ett allmänt kommunikationsnät eller tillhörande installation. Definitionen av begreppet operatör i LEK innebär enligt förarbeten ett förtydligande i förhållande till definitionen i tillträdesdirektivet genom att det klargörs att det är innehavet eller rådigheten över ett allmänt kommunikationsnät eller tillhörande installation som gör att en aktör omfattas av operatörsbegreppet, se prop. 2002/03:110 s. 359. Enligt 4 kap. 4 § LEK ska en operatör som enligt 8 kap. 7 § LEK har bedömts ha ett betydande inflytande på en viss marknad åläggas skyldigheter.

¹³⁵ 1 kap. 5 § KL samt artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Vad avser praxis, se bl.a. *Akzo v kommissionen*, Förstainstansrättens dom den 12 december 2007 i mål nr T-112/05, p 57. Avgörandet har överklagats till Europeiska Unionens domstol, C-97/08, som den 10 september 2009 har avslagit överklagandet.

¹³⁶ Se bl.a. *Vibo v kommissionen*, Europeiska domstolens dom den 24 oktober 1996 i mål nr C-73/95, p. 16. Se även Kammarrättens i Stockholm dom den 25 januari 2007 i mål nr 6686-06.

¹³⁷ Se PTS beslut den 24 maj 2010 med diarienummer 07-11757/23.

både Stockholmsbörsen och Helsingforsbörsen och största ägare är den svenska staten (37,3 procent), följt av den finska staten (10,1 procent).¹³⁸ TeliaSonera AB har sitt säte i Stockholm.

Som tidigare monopolist i Sverige äger TeliaSonera dels det rikstäckande kopparbaserade accessnätet som i princip når samtliga hushåll och företag i Sverige, dels ett väl utbyggt fiberbaserat nät i Sverige. TeliaSonera erbjuder grossistkunder tillträde till företagets infrastruktur på olika nivåer i förädlingskedjan.

TeliaSonera är vertikalt integrerat och erbjuder också en rad olika tjänster på slutkundsmarknaden inom telefoni och bredband, såväl fasta som mobila anslutningar. Företagets kunder som har bredband via det fasta telefont nätet eller är anslutna till TeliaSoneras fibernät, eller stadsnät, har även möjlighet att teckna avtal för ip-tv. Företagets tjänster på slutkundsmarknaden riktar sig till kunder på både privat- och företagsmarknaden. Inom mobiltelefonin har TeliaSonera ett etablerat samarbete med Tele2 och bildade år 2002 infrastrukturföretaget Svenska UMTS-nät AB, i syfte att bygga, äga och driva TeliaSoneras och Tele2s gemensamma mobiltelefonnät för tredje generationens mobiltelefonsystem, tredje generationens mobiltelefonsystem, 3G (UMTS).

TeliaSonera har organiserat verksamheten i ett flertal juridiska personer, framför allt i Sverige, men även utomlands, vilka tillsammans på ett eller annat sätt bidrar till produktionen av samtals- och bredbandstjänster och försäljning på slutkunds- och grossistmarknaderna:

- TeliaSonera AB, org.nr 556103-4249, är moderbolag till de (helägda) dotterbolagen TeliaSonera Sverige AB, TeliaSonera Network Sales AB, TeliaSonera Skanova Access AB och TeliaSonera Mobile Networks AB.
- TeliaSonera Sverige AB (org.nr 556430-0142) äger det fasta nätets aktiva tillgångar och förfogar över det svenska fasta nätets telestationer, master och kanalisation. Bolaget svarar i Sverige även för bland annat produktionsverksamheten för tjänster i fasta nät och för grossisttjänster som säljs genom TeliaSonera Network Sales AB. Bolaget svarar även för all slutkunds försäljning av fasta och mobila tjänster och köper nättjänster för sin verksamhet från TeliaSonera Networks Sales AB och TeliaSonera Mobile Networks AB.
- TeliaSonera Skanova Access AB (org. nr 556446-3734) äger de passiva tillgångarna i företagets svenska fasta nät (såväl accessnät som transportnät), dvs. bolaget äger bland annat ledningar av koppar, fiber, koaxialkabel samt

¹³⁸ <http://www.teliasonera.com/sv/om-oss/bolagsstyrning/akticagare/> den 11 september 2014

stolpar, kanalisation och korskopplingar för teleledningar. Vidare erbjuder bolaget koppar- och fibertjänster i det svenska nätet till försäljning på grossistnivå till externa operatörer samt till TeliaSonera Sverige AB. TeliaSonera Skanova Access AB erbjuder även samlokalisering och inplacering av utrustning.

- TeliaSonera Network Sales AB (org.nr 556458-0040) erbjuder försäljning av oreglerade och reglerade fasta nättjänster såsom bitströmstillträde och telefoniabonnemang till grossistkunder. Bolaget köper även mobil samtalssterminering och tillhandahåller samtrafik till andra operatörer.
- TeliaSonera Mobile Networks AB (org.nr 556025-7932) bedriver produktion och försäljning av mobila nättjänster till andra operatörer samt till TeliaSonera Sverige AB.

PTS finner att TeliaSonera AB, TeliaSonera Sverige AB, TeliaSonera Skanova Access AB, TeliaSonera Network Sales och TeliaSonera Mobile Networks AB är en ekonomisk enhet, dvs. ingår i ett och samma företag.

Det är följaktligen TeliaSonera AB:s och berörda dotterbolags totala marknadsmakt som ska ligga till grund för bedömningen av företagets inflytande på marknaden. Detta företag äger den nätinfrastruktur från vilken grossistkunder kan erhålla tillträde för att kunna producera fasta bredbandstjänster till slutanvändare.

4.3 Indikationer på betydande marknadsinflytande

Ett företag med betydande inflytande på marknaden karaktäriseras enligt konkurrensteori av att det inte utsätts för ett effektivt konkurrenstryck.

Marknadsinflytande definieras som förmågan att påverka priser, innovation, urvalet av varor och tjänster eller andra konkurrensparametrar under en betydande tidsperiod.¹³⁹

PTS kommer i det följande att analysera TeliaSonerars ställning på marknaden för lokalt tillträde utifrån följande kriterier, vilka EU-kommissionen anger i sina riktlinjer och PTS bedömer är av betydelse i detta sammanhang.

- Fördelningen av marknadsandelar
- Företagets storlek
- Kontroll över infrastruktur som är svår att replikera
- Stordriftsfördelar
- Fördelar till följd av produktionens spännvidd

¹³⁹ DG Competition, Discussion Paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses, p. 23 f.

- Vertikal integration
- Potentiell konkurrens
- Horisontell integration
- Påverkan från slutkundsmarknaden

4.4 Fördelning av marknadsandelar

4.4.1 Marknadsandelarna är den viktigaste indikatorn på marknadsinflytande

Fördelningen av marknadsandelar är utgångspunkten vid bedömningen av aktörernas marknadspositioner och det mått som EU-kommissionen tillmäter störst betydelse.¹⁴⁰ Enligt konkurrensrättslig praxis innebär en stor marknadsandel – över 50 procent – i sig en presumtion om att företaget har ett betydande inflytande på marknaden.¹⁴¹ Det är därtill av betydelse om marknadsandelarna legat på en stadig nivå under en längre tid.¹⁴² Kraftigt fluktuerande marknadsandelar kan däremot tyda på fungerande konkurrens, om fluktuationerna beror på rivalitet mellan företagen på marknaden.

Ett företags marknadsandel måste ses i relation till konkurrenternas marknadsandelar. En stor marknadsandel indikerar endast dominans om konkurrenterna har betydligt mindre andelar.¹⁴³ Ju mindre marknadsandelar konkurrenterna har, desto högre är risken att den större aktören ska anses dominerande.¹⁴⁴

Aktörernas marknadsandelar ger inte alltid entydiga signaler om förekomsten av konkurrensstryck eller marknadsdominans, utan en sammavägd bedömning av olika faktorer måste göras. Förekomsten av hinder mot inträde och expansion och företagets faktiska storlek, liksom graden av potentiell konkurrens eller motverkande köparmakt kan påverka en aktörs möjlighet att agera oberoende på marknaden.¹⁴⁵

4.4.2 Marknadsmått på marknaden för lokalt tillträde

Enligt EU-kommissionens riktlinjer bör det mått på marknadsandelar väljas som antas ge den mest rättvisande bilden av aktörernas styrka och inflytande på den aktuella marknaden. Det är den nationella regleringsmyndigheten som ska avgöra vilka faktorer som är lämpligast för att mäta marknadsnärvaro.¹⁴⁶

¹⁴⁰ EU-kommissionens riktlinjer, p. 75 och 78.

¹⁴¹ Prop. 2002/03:110 s. 276.

¹⁴² Se EU-domstolens dom i målet 85/76 *Hoffman-La Roche mot kommissionen*, p. 41.

¹⁴³ *Hoffman-La Roche*, p. 58.

¹⁴⁴ Se *Hoffman-La Roche*, p. 39 och 48 och Förstainstansrättens dom i mål T-219/99 *British Airways mot kommissionen*, p. 210

¹⁴⁵ DG Competition *Discussion Paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses*, p. 28.

¹⁴⁶ EU-kommissionens riktlinjer, p. 77.

Tillgång till accessnätsinfrastruktur är en nödvändig insatsvara för att kunna tillhandahålla fasta bredbandstjänster till slutkunder. Grossistmarknaden för lokalt tillträde karaktäriseras följaktligen av en betydande total försäljning.¹⁴⁷ Beträffande hur man i en analys ska beakta intern respektive extern försäljning anför EU-kommissionen följande:

“According to the practice of the Commission and the case law of the Court of First Instance, the inclusion of captive sales into the relevant market may depend on whether the traffic generated by the foreign subsidiary would be made available in the open (non-captive) market in case of an increase or decrease of market prices, or in other words, whether captive sales would be switched to the open market as a response to a change in competitive conditions. In the absence of such an analysis, the analysis of SMP should also be based on market shares excluding intra-group sales and both methods of calculation (i.e. including and excluding intra-group sales) should be included in the final measure.”¹⁴⁸

PTS bedömer mot bakgrund av detta uttalande att det är lämpligt att beakta företagets andelar av såväl den externa som den totala försäljningen på marknaden för lokalt tillträde. Utgångspunkten för analysen är slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster. För beräkning av den totala försäljningen (dvs. extern och intern försäljning) av grossisttjänster på marknaden för lokalt tillträde utgår PTS från det totala antalet slutkundsanslutningar som tillhandahålls över koppar- och fiberbaserad accessnätsinfrastruktur. PTS fördelar sedan marknadsandelarna på de aktörer över vars nätinфраstruktur bredbandstjänsterna faktiskt levereras.

För beräkning av den externa försäljningen utgår PTS från marknadsdata avseende lokalt fysiskt och virtuellt tillträde som tillhandahålls till annan operatör för leverans av bredbandstjänster över koppar- och fiberbaserad accessnätsinfrastruktur.

4.4.3 **TeliaSoneras andel av den totala försäljningen (intern och extern)**

Antalet bredbandsabonnemang som tillhandahålls över respektive nätinфраstruktur är utgångspunkten för PTS beräkning av andelarna av den totala försäljningen på marknaden för lokalt tillträde.

¹⁴⁷ *Total försäljning* omfattar såväl *extern* som *intern* försäljning. Med *extern försäljning* avses i detta sammanhang försäljning till externa grossistkunder och med *intern försäljning* avser PTS de tillträden eller förbindelser som används internt av en vertikalt integrerad operatör för förädling inom den egna verksamheten.

¹⁴⁸ Enligt PTS skulle en ungefärlig översättning lyda: ”Enligt praxis från kommissionen och förstainstansrätten kan frågan huruvida intern försäljning ska inkluderas på den relevanta marknaden bero på om den trafik som genereras av det utländska dotterbolaget skulle tillgängliggöras på den externa marknaden om marknadspriserna ökar eller minskar, eller med andra ord, huruvida intern försäljning skulle kunna säljas på den externa marknaden till följd av att konkurrensvillkoren förändras. I avsaknad av en sådan analys bör SMP-bedömningen också baseras på marknadsandelar som exkluderar intern försäljning och båda beräkningsmetoderna (internförsäljning inkluderat respektive exkluderat) ska ingå i den slutliga åtgärden.” Se EU-kommissionens kommentarer i Case DK/2006/0419, marknad 17, 28.07.2006, och Case AT/2006/0466, marknad 17, 25.08.2006.

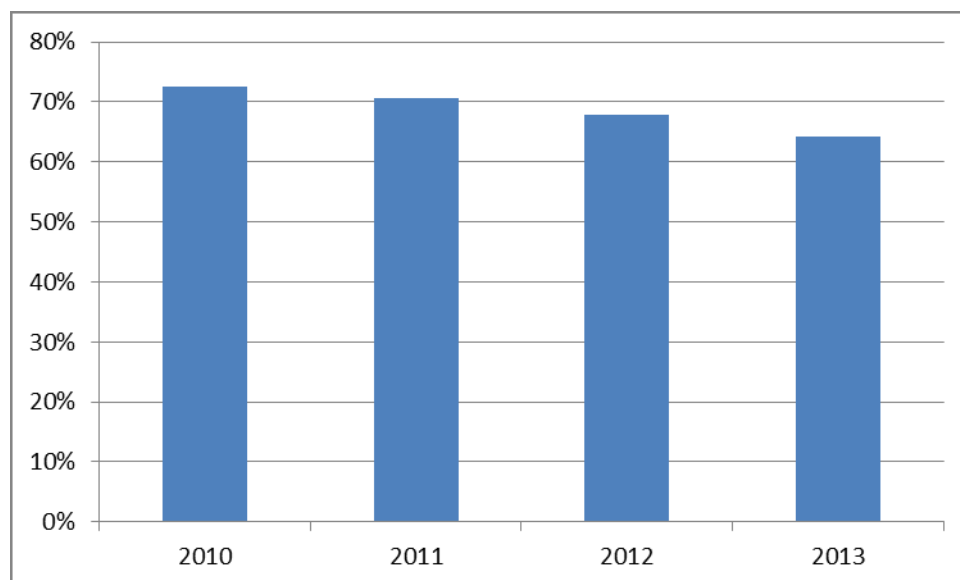
I juni 2014 tillhandahölls drygt 2,6 miljoner bredbandsabonnemang över fiber- och kopparbaserade accessnät. Av dessa tillhandahölls drygt 1,3 miljoner abonnemang via xDSL.¹⁴⁹ Eftersom det kopparbaserade accessnätet ägs av TeliaSonera tillhandahålls samtliga xDSL-abonnemang över TeliaSoneras nätinфраstruktur.

Av de drygt 1,3 miljoner fiberbaserade bredbandsabonnemangen tillhandahölls ca 350 000, 27 procent, av TeliaSonera. Totalt anslöts således 1,6 miljoner abonnemang, 64 procent, över TeliaSoneras koppar- och fiberbaserade accessnät.

Resterande 950 000 fiberbaserade bredbandsabonnemang tillhandahålls huvudsakligen över andra accessnät än TeliaSoneras, företrädesvis stadsnäten.

Figur 17 nedan visar TeliaSoneras andel av total försäljning sett till helåren 2010-2013. För halvåret 2014 är andelen 1 procentenhet lägre (63,3 procent jämfört med 64,3 procent för helåret 2013). Trenden att TeliaSoneras andel av total försäljning minskar fortsätter således.

Figur 17 **TeliaSoneras andel av total försäljning 2010-2013**

4.4.4 **TeliaSoneras andel av den externa försäljningen**

Den externa försäljningen av lokalt tillträde till koppar- och fiberbaserade accessnät är omfattande. Per december 2013 uppgick antalet försålda kopparaccessförbindelser i TeliaSoneras nät till 480 000.

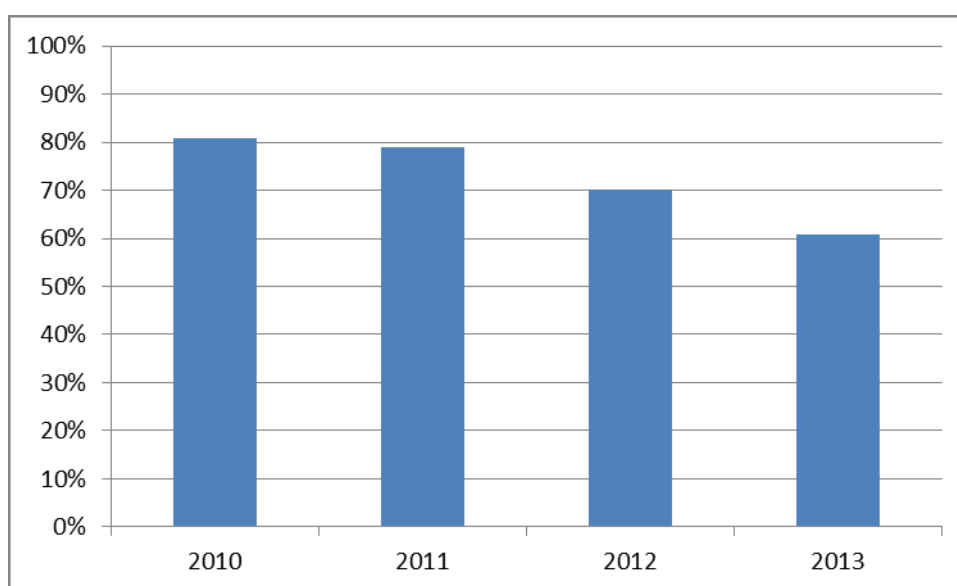
¹⁴⁹ Svensk Telemarknad halvår 2014.

Av de 143 000 fiberbaserade fastighetsanslutningar som tillhandahölls till operatörer, tillhandahölls 12 000, 8 procent, som lokalt tillträde till alternativa operatörer över TeliaSoneras fiberbaserade accessnät.

Vid beräkning av TeliaSoneras marknadsandel har PTS bedömt att koppar- och fiberbaserade anslutningar inte kan jämföras rakt av. Baserat på Svensk telemarknad har PTS därför gjort antagandet att varje uthyrd fastighetsanslutning i genomsnitt betjänar 2,5 bredbandsabbonnenter. För 2013 skulle således drygt 350 000 abonnenter betjänas via de 143 000 uthyrda fiberparen.

En viktad beräkning ger därför TeliaSonera en andel på 61 procent av den totala externa försäljningen av lokalt fysiskt tillträde.

Figur 18 TeliaSoneras andel av extern försäljning 2010-2013, viktad beräkning

4.4.5 **Marknadsandelarnas fördelning och konkurrenstrycket på marknaden**

TeliaSoneras konkurrenter på den externa marknaden består huvudsakligen av stadsnät, med ett utbud som är begränsat till den egna kommunen. Även om stadsnäten tillsammans har en betydande marknadsandel, har de var för sig en mycket liten del av marknaden. Den näst största aktören är Stokab i Stockholm, med fyra procent av den externa försäljningen 2013, baserat på en viktad beräkning enligt ovan. Övriga aktörer har mindre än två procents marknadsandel.

TeliaSonerans ägande av det kopparbaserade accessnätet har i många år tillförsäkrat företaget en unik ställning på den relevanta grossistmarknaden. Teknikutvecklingen har dock medfört, och kommer även fortsättningsvis att medföra, att fiberbaserad nätinfrastruktur anläggs av såväl TeliaSonera som alternativa nätägare. Det har lett till en stadigt minskande marknadsandel för TeliaSonera. PTS gör bedömningen att minskningen antagligen kommer att fortsätta under de närmaste åren.

TeliaSonerans marknadsandel, i förhållande till övriga aktörers marknadsandelar, är emellertid fortfarande så hög, och minskningstakten så låg, att det ger indikationer på att TeliaSonera även under den kommande regleringsperioden kommer att ha ett betydande marknadsinflytande. Konkurrenternas marknadsandelar talar inte i sig för att de kommer att kunna utöva ett så betydande direkt konkurrenstryck att det begränsar TeliaSonerans agerande på marknaden.

Konkurrenterna är i huvudsak stadsnätoperatörer som äger fibernät med lokal eller regional utbredning. Även om konkurrenternas marknadsandelar ökar kontinuerligt är de fortfarande relativt små i ett nationellt perspektiv. Det finns också vissa begränsningar i deras tillväxtpotentialer. De kommunalt ägda stadsnäten torde på grund av kommunallagens lokaliseringsprincip (2 kap. 1 § KomL) ha en begränsad möjlighet att agera utanför sin kommungräns. Huvudregeln är att kommunerna ska anpassa sin kapacitet till det egna behovet, och inte ha långvarig överkapacitet som nyttjas av annan mot ersättning.¹⁵⁰ Kommunallagen sätter således upp vissa begränsningar för de kommunala stadsnätens agerande och möjligheter till expansion på marknaden och i slutändan deras möjligheter att uppnå de skalfördelar som en expansion utanför kommungränsen skulle kunna medföra. Vissa kommunala stadsnät etablerar samarbetsbolag för att göra det möjligt att agera utanför kommungränserna. Förekomsten av sådana samarbetsbolag är dock hittills relativt begränsad och PTS bedömer inte heller att omfattningen kommer öka under analysperioden så att det signifikant påverkar konkurrenstrycket.

Mot denna bakgrund bedömer PTS att marknadsandelarnas fördelning och utveckling tyder på att TeliaSonera fortsatt möter ett begränsat konkurrenstryck och har en sådan stark ställning på marknaden att företaget kan utöva betydande marknadsinflytande.

4.5 Företagets storlek

En jämförelse mellan de största operatörerna visar att TeliaSonera är det största företaget både vad gäller omsättning och antalet anställda.

¹⁵⁰ Det har i rättspraxis emellertid godtagits att kommuner bland annat för att undvika onödig kapitalförstöring, under en övergångsperiod, tillhandahåller överkapacitet till en annan (RÅ 1993 ref 12).

Ett företags storlek på marknaden vad gäller exempelvis omsättning, antal anställda, produktutbud och tillgång till olika infrastrukturer har betydelse för hur det kan agera på en marknad. Större företag är mer uthålliga för konjunktursvängningar och marknadsförändringar – under förutsättning att de har en stark balansräkning som ger finansiell kapacitet – vilket kan ge en starkare ekonomisk ställning på marknaden.

En stor produktionsvolym och ett storskaligt och brett utbud kan göra ett företag till en viktig leverantör för många köpare. Att företaget bedriver verksamhet även på andra geografiska eller produktmässiga marknader kan innebära att företaget har unik kunskap och erfarenhet, samt viktiga förbindelser med köpare. Dessutom kan en stor omfattning på verksamheten ge möjlighet till skalfördelar i flera avseenden.¹⁵¹

Tabell 6 Omsättning och antal anställda för de största operatörerna i Sverige 2013¹⁵²

	<i>Omsättning (mkr)</i>	<i>Antal anställda</i>
TeliaSonera	35 585	8 122
Telenor	11 236	1 614
Tele2	13 064	1 644

Källa: Årsredovisningar för 2013 och företagens webbplatser.

TeliaSonera har det största nätinnehavet i Sverige och dessutom det bredaste tjänstesortimentet av alla teleoperatörer i Sverige. Företaget har därmed stora möjligheter att fördela sina fasta kostnader på ett stort antal tjänster. Företagets storlek gör att TeliaSonera har bättre förutsättningar att göra långsiktiga investeringar i förhållande till mindre företag som inte har lika stor bredd i produktsortiment och nätinfrastruktur. De mindre företagen är i stället ofta beroende av TeliaSonera på en rad områden, vilket ger TeliaSonera fördelar i förhandlingarna med grossistkunder. Dessutom har TeliaSonera genom sin storlek och sitt breda produktsortiment möjligheter att erbjuda sina kunder helhetslösningar, vilket andra aktörer saknar.

TeliaSonera har således en så betydande storlek i fråga om omsättning, antal anställda, produktutbud och tillgång till olika infrastrukturer att det kan bidra till företagets möjligheter att utöva marknadsinflytande på marknaden för lokalt tillträde.

¹⁵¹ Jfr EU-kommissionen i beslutet i ärende nr IV/34.073, IV/34.395 och IV/35.436 *Van den Bergh Foods Ltd*, p. 260.

¹⁵² Uppgifterna omfattar den totala verksamheten i Sverige år 2013 för respektive bolag, dvs. både slutkunds- och grossistverksamhet, liksom verksamheter på samtliga marknader som t.ex. mobiltelefoni, fast telefoni och bredband.

4.6 Kontroll över infrastruktur som är svår att replikera

För att träda in och agera på den relevanta grossistmarknaden krävs tillgång till koppar- eller fiberbaserad infrastruktur i accessnätet. I den utsträckning en operatör inte redan har tillgång till sådan infrastruktur krävs nyanläggning.

Nyanläggning av nätinфраstruktur förutsätter vidare att operatören antingen har tillgång till redan existerande kanalisation eller anläggning av ny kanalisation. Nyanläggning av kanalisation är kostsamt; kostnaderna för grävning eller plöjning motsvarar omkring två tredjedelar av den totala investeringen i nyanläggning av fiberbaserad nätinфраstruktur. Om en aktör kan utnyttja befintlig kanalisation reduceras således anläggningskostnaden för nätutbyggnad avsevärt. Tillgången till befintlig kanalisation är emellertid begränsad och det är ovanligt att kanalisation upplåts i andra hand.

Möjligheterna att nyanlägga kanalisation är beroende av tillstånd och rättigheter, samt som redan nämnts förenade med stora kapitalkostnader. Vid anläggning av ny kanalisation måste markägare vanligtvis ge operatören grävstillstånd och fastighetsägare behöver upplåta utrymme för operatören. Detta har visat sig vara svårt att realisera i praktiken och innebär ofta tidkrävande förhandlingar. Svårigheter att få grävstillstånd av kommuner har exempelvis påtalats av ett flertal operatörer och även belysts av PTS, Lantmäteriet och KKV.¹⁵³

Det finns därför en obalans mellan å ena sidan kostnaderna för en befintlig aktör på marknaden som har möjlighet att nyanlägga nätinфраstruktur i sin befintliga kanalisation och å andra sidan de kostnader som inträde på marknaden medför för en potentiell aktör som saknar tillgång till befintlig kanalisation. Denna obalans kan värka konkurrenshämmande.

TeliaSonera äger och kontrollerar accessnätsinfrastruktur i hela landet. Det är i det närmaste uteslutet att en annan enskild operatör skulle ha möjlighet att anlägga slutkundsnära nätinфраstruktur i motsvarande utsträckning.

Samtidigt kan dock konstateras att kontrollen över infrastruktur som är svår att replikera har blivit mer diversifierad i vissa delar av landet. Inte minst stadsnäten har gjort och gör sammanlagt stora investeringar i fiberbaserad nätinфраstruktur. Som framgår av PTS uppföljning av regeringens bredbandsstrategi för 2014¹⁵⁴ stod TeliaSonera för den ena halvan av utbyggnaden av fiber 2012-2013. Av den andra

¹⁵³ Jfr PTS rapport Svart fiber – ett år senare (PTS-ER-2009:24) och KKV:s rapport Åtgärder för bättre konkurrens (Konkurrensverkets rapportserie 2009:4) och slutrapport från Bredbandsforums kommungrupp, <http://www.bredbandivarldsklass.se/Documents/Bredbandsforum%20e2%80%93%20Kommungruppen%20%e2%80%93%20Slutrapport.pdf>

¹⁵⁴ PTS ER-2104:21.

halvan stod stadsnäten i sin tur för drygt hälften, dvs. en fjärdedel totalt, under samma period. Enligt Svenska stadsnätetsföreningen beräknas investeringarna från stadsnäten ha ökat ytterligare under 2014 (från ca 1,6 mdr kr 2013 till ca 1,9 mdr kr 2014) och av flera årsredovisningar från enskilda stadsnät framgår att investeringarna även sker i segmentet fiber till villa.¹⁵⁵

TeliaSonera kontrollerar också en stor andel av den kanalisation som finns för elektronisk kommunikation i Sverige, eftersom den till stora delar etablerades vid utbyggnaden av det rikstäckande kopparbaserade accessnätet. Det ger företaget avsevärda fördelar när det gäller nyetablering av fiberinfrastruktur i accessnätet, eftersom kanalisationen i viss utsträckning kan återvändas.

TeliaSonera äger och kontrollerar vidare, utöver den nätinфраstruktur som finns närmast slutkunderna, annan nätinфраstruktur i en utsträckning som andra operatörer saknar. TeliaSonera är den enda fiberoperatören som innehar ett nationellt stamnät, ortssammanbindande transportnät och områdesnät i hela landet.

TeliaSonera har således tillgång till nätinфраstruktur som är nödvändig för att kunna producera och leverera tjänster på den relevanta slutkundsmarknaden och som inte utan vidare kan replikeras av andra aktörer. Det ger företaget en konkurrensmässig fördel på marknaden, eftersom behovet av infrastruktur kan verka som ett hinder mot inträde eller expansion för andra aktörer. TeliaSoneras kontroll över nätinфраstruktur och kanalisation bidrar därför till företagets möjligheter att utöva ett betydande inflytande på marknaden för lokalt tillträde.

4.7 Stordrifts- och samproduktionsfördelar

Stordriftsfördelar uppstår när genomsnittskostnaden per producerad enhet sjunker vid ökad produktion. Detta är utmärkande för produktion som baseras på en teknologi med relativt höga fasta kostnader och låga rörliga kostnader. Stordriftsfördelar kan både fungera som inträdeshinder för nya, potentiella operatörer och som konkurrensbegränsning och expansionshinder för etablerade konkurrenter på marknaden.

Fördelar till följd av produktionens spännvidd – *samproduktionsfördelar* – innebär att kostnaderna för att producera en portfölj av produkter är lägre om produktionen samlas i en anläggning eller ett företag än om produktionen sker i olika anläggningar eller företag. Den genomsnittliga styckkostnaden för produktion sjunker därför. Precis som stordriftsfördelar kan samproduktionsfördelar ge etablerade företag en konkurrensfördel och fungera som etableringshinder för nya, potentiella operatörer.

¹⁵⁵ Se Stadsnätetsundersökningen i december 2014 samt årsredovisningarna från Uddevalla energi, Köpings Kabel-Tv AB, Karlsborg Energi AB och Karlshamn Energi AB.

Marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastruktur kännetecknas av stora initiala investeringar i infrastruktur. När kostnaderna för de ursprungliga investeringarna väl är återbetalda blir kostnaden för att producera ytterligare en produkt betydligt lägre. Detta ger etablerade operatörer en stordriftsfördel framför potentiella aktörer som behöver kapital för att kunna träda in i stor skala.

För den operatör som ännu inte har etablerad infrastruktur torde det krävas ett visst potentiellt antal kunder inom ett visst område för att det överhuvudtaget ska bli lönsamt att nyanlägga infrastruktur.¹⁵⁶ Den nya operatören – eller den expanderande operatören – behöver kunna uppnå en så stor produktionsvolym att de fasta kostnaderna täcks. Först därefter kan den nya operatören konkurrera med en etablerad operatör som har befintlig infrastruktur och en etablerad kundbas.

Förutsättningarna för att kunna ta över ett större kundunderlag och uppnå täckning av de fasta kostnaderna torde bli sämre ju längre ut i nätet – närmare slutanvändarna – en operatör etablerar sig. Orsaken till detta är att det blir allt färre slutkunder som kan bära de fasta kostnaderna. På marknaden för lokalt tillträde är det fråga om att etablera accessnät, dvs. de nätdelar som finns allra närmast slutanvändarna. PTS bedömer att det visserligen kan finnas förutsättningar för paralleletablering av fiberbaserad nätinfrastruktur i vissa delar av nätet, men det är ytterst tveksamt om detta gäller accessnätet, med hänsyn till de höga strukturella etableringshinder som finns där.¹⁵⁷

Till detta kommer att Sverige är ett glesbefolkat land, som därför präglas av dåliga förutsättningar för stordriftsfördelar. Ju fler slutanvändare som kan nås med den anlagda nätinfrastrukturen inom ett visst område, desto bättre är förutsättningarna att uppnå stordriftsfördelar och uppnå lägsta effektiva volym. Förekomsten av inträdeshinder kan variera något i olika delar av landet; det är lättare att realisera stordrift i tätort än i glesbygd, och i områden med flerbostadshus än i villaområden.

TeliaSoneras stora innehav av nätinfrastruktur och befintliga kundbas i både grossist- och slutkundsled ger företaget kostnadsfördelar gentemot mindre aktörer och kan hämma inträde och expansion på marknaden. Förekomsten av stordriftsfördelar ger därför TeliaSonera en konkurrensfördelar och bidrar till företagets möjligheter att utöva marknadsinflytande.

TeliaSonera har också en stor organisation och kan dela kostnaderna för administration, stödsystem, drift och underhåll mellan olika produkter och verksamhetsgrenar. Även produktionslokaler och nätdelar kan utnyttjas för olika produkter. Dessa samproduktionsfördelar torde dock inte i lika hög grad som

¹⁵⁶ DG Comp Discussion Paper on the application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary abuses, p. 40.

¹⁵⁷ Se bl.a. Bred och långsiktig analys för området elektronisk kommunikation (PTS-ER-2009:2) avsnitt 6.7. Se även PTS förstudie för strategiska analyser på områdena accessnät och samtrafik, PTS-ER-2013:11, s. 28.

stordriftsfördelarna ge TeliaSonera en konkurrensfördel framför andra aktörer eller ställa upp ett hinder mot etablering.

4.8 Vertikal integration

Med ett vertikalt integrerat företag avses ett företag som har kontroll över de insatsvaror som krävs i produktionen och över distributionen av produkter och tjänster. Ett företags kontroll över produktionen av insatsvaror benämns bakåtriktad vertikal integration, medan ett företags kontroll över distributionen benämns framåtriktad vertikal integration. Vertikal integration ger möjlighet till besparingar genom bättre kapacitets- och resursutnyttjande och ger förutsättningar för stordriftsfördelar.

Till följd av den vertikala integrationen kan ett företag också få möjlighet att motarbeta eller eliminera konkurrenter. Integration bakåt i produktionsprocessen kan leda till att konkurrenters tillgång till insatsvaror begränsas eller att priset för dessa ökar, eftersom det vertikalt integrerade företaget har ett intresse av att förbehålla den egna verksamheten tillgången till insatsvarorna som produceras. Genom integration framåt kan konkurrenter utestängas från hela eller delar av slutkundsmarknaden, eftersom det vertikalt integrerade företaget har tillgång till egenproducerade insatsvaror och därför inte har intresse av att köpa från konkurrerande producenter.

TeliaSonera är ett vertikalt integrerat företag som är verksamt på ett flertal marknader. Företaget har möjlighet att tillhandahålla tjänster på samtliga nivåer i nätet, både grossisttjänster av olika förädlingsgrad och slutkundstjänster av olika slag. Lokalt tillträde till nätinфраstruktur utgör insatsvara i TeliaSoneras produktion av bredbandstjänster till slutkunder.

Det faktum att TeliaSonera har verksamhet på både grossist- och slutkundsmarknader medför att företaget konkurrerar med sina grossistkunder på slutkundsmarknaderna. TeliaSonera har dessutom en stark ställning på flera av de grossist- och slutkundsmarknader där företaget agerar. En konsekvens av detta är att TeliaSonera inte är beroende av sin externa försäljning av grossisttjänster. Det är tvärtom inte uteslutet att det kan vara lönsamt för TeliaSonera att begränsa tillgången till vissa grossistprodukter eftersom detta leder till en minskad grad av konkurrens på slutkundsmarknaden. Utan tillträde till TeliaSoneras nätinфраstruktur blir det svårt för konkurrenterna på slutkundsmarknaden att få tillgång till nätinфраstruktur och följaktligen att hävda sig i konkurrensen på slutkundsmarknaden.

TeliaSoneras vertikala integration i kombination med företagets starka ställning på såväl grossist- som slutkundsmarknader ger företaget möjlighet att kontrollera tillgången till nödvändig nätinфраstruktur för att tillhandahålla bredbandstjänster till slutkunder. Det faktum att TeliaSonera är ett vertikalt integrerat företag kan därför

bidra till allvarliga utestängningseffekter på slutkundsmarknaden. Incitamentet att begränsa leveranser av lokalt tillträde till nätinfrastuktur till slutkundsmarknaden stärker TeliaSonerars ställning på grossistmarknaden och bidrar till företagets möjligheter att utöva betydande marknadsinflytande.

4.9 Potentiell konkurrens

Med potentiell konkurrens avses att ett företag, som vid tidpunkten för marknadsanalysen inte ingår på den relevanta marknaden, på medellång sikt kan träda in på marknaden. Förekomsten av sådan potentiell konkurrens kan begränsa ett företags möjligheter att utöva marknadsinflytande. Vetskapen om att det vid exempelvis en prisökning eller en begränsning av utbudet finns företag som kan ändra produktionsinriktning eller träda in på marknaden och börja tillhandahålla den aktuella produkten kan nämligen verka hämmande på ett företags förmåga att utöva marknadsinflytande.

Det finns ett antal företag som i dag inte, eller endast i begränsad omfattning tillhandahåller tjänster till externa grossistkunder på den relevanta marknaden, men som på kort till medellång sikt skulle kunna göra det. Det rör sig framförallt om stadsnät som i dagsläget levererar egna bredbandstjänster till slutkunder, eller som agerar kommunikationsoperatörer och tillhandahåller virtuella accessförbindelser till grossistkunder. Dessa stadsnät skulle kunna ställa om sin verksamhet och agera på en högre nivå i förädlingskedjan.

Dessa potentiella konkurrenter kan i viss mån begränsa TeliaSonerars möjligheter att utöva inflytande på den relevanta marknaden.

4.10 Horisontell integration

Med horisontell integration menas att ett företag har verksamhet på två eller flera marknader som inte är vertikalt relaterade med varandra. Det kan handla om integration av funktioner, avdelningar eller länder, tvärs över värdekedjan. Resultatet av en horisontell integration kan vara både ökad marknadsmakt och en reduktion av kostnader genom stordriftsfördelar. Även om det oftast är slutkundsmarknader som berörs är det möjligt att överföra marknadsinflytande mellan två grossistmarknader eller mellan en grossistmarknad och en (icke vertikalt relaterad) slutkundsmarknad.

TeliaSonera är verksam på flera grossistmarknader utöver marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastuktur. Inte minst är TeliaSonera verksam som leverantör på förbindelser utanför accessnätet. TeliaSonera säljer t.ex. backhaul och andra förbindelser utanför det egentliga accessnätet till såväl operatörer som köper lokalt tillträde till nätinfrastuktur av TeliaSonera som till kabel-tv-operatörer och mobiloperatörer. TeliaSonera säljer även tjänster i transportnätet.

Det finns inga klara indikationer på att TeliaSonera kan överföra marknadsinflytande från andra grossistmarknader till marknaden för lokalt tillträde.

4.11 Indirekt konkurrenstryck från slutkundsmarknaden

Intensiv konkurrens på den slutkundsmarknad som är relaterad till den relevanta grossistmarknaden kan begränsa en vertikalt integrerad operatörs möjlighet att utöva marknadsinflytande på grossistmarknaden. En förutsättning för detta är att det på slutkundsmarknaden finns andra aktörer som erbjuder produkter som är substitut till de produkter som denne operatör erbjuder. Även om den potentiellt dominerande operatören inte upplever ett *direkt* konkurrenstryck i grossistledet kan detta komma *indirekt* från operatörens verksamhet på slutkundsmarknaden.

Som beskrivits ovan karaktäriseras slutkundsmarknaden av ett betydande konkurrenstryck. Detta konkurrenstryck torde dock till stor del hänga samman med den reglering som ålagts TeliaSonera på den i detta beslut relevanta marknaden (tidigare benämnd marknaden för nätinfrastuktur tillträde).

På slutkundsmarknaden ingår fasta bredbandstjänster via koppar-, fiber-, och kabel-tv-nät. På slutkundsmarknaden finns således ett konkurrenstryck från de bredbandstjänster som levereras över kabel-tv-nät. Detta konkurrenstryck skulle indirekt kunna påverka TeliaSoneras möjligheter att utöva marknadsinflytande på grossistmarknaden, där tillträde till kabel-tv-nät inte inkluderats. Ett sådant indirekt konkurrenstryck förutsätter att slutanvändarna i tillräcklig utsträckning skulle skifta sin efterfrågan till kabel-tv-baserade bredbandstjänster framför koppar- eller fiberbaserade vid en prishöjning av de senare.

Möjligheten för slutkunderna att byta till bredband via kabel-tv-nät begränsas till de områden där kabel-tv-nät finns utbyggt, vilket främst är flerfamiljshus i tätortsområden. Enligt PTS Bredbandskartläggning hade i oktober 2013 omkring 35 procent av hushållen tillgång till bredband via kabel-tv-nät.

I ett fåtal områden i landet finns begränsade möjligheter att få bredband via koppar- eller fiberbaserad nätinfrastuktur. I dessa områden kan mobilt bredband (LTE) komma att spela en viktig roll för slutkunderna. Även om mobilt bredband inte utgör ett fullgott substitut för slutkunderna kan det därför i viss utsträckning utöva ett konkurrenstryck på slutkundsmarknaden.

Mot bakgrund av ovanstående skulle slutkunderna vid en prishöjning av TeliaSoneras grossisttjänster på den relevanta marknaden troligtvis endast i begränsad omfattning byta till en slutkundstjänst som levereras via kabel-tv-nät. I vissa delar av landet kan LTE komma att utgöra ett substitut för slutkunderna. PTS gör därför bedömningen att TeliaSoneras möjligheter att utöva marknadsinflytande på grossistmarknaden för

lokalt tillträde påverkas i begränsad utsträckning av ett indirekt konkurrenstryck från slutkundsmarknaden.

4.12 Sammanfattande bedömning

PTS konstaterar att TeliaSonera har en mycket stark ställning på marknaden för lokalt tillträde i Sverige.

Med hänsyn till TeliaSoneras mycket stora marknadsandel finns en presumtion att TeliaSonera har ett betydande inflytande på marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastruktur. Utöver detta finns som framgått en stor rad omständigheter som ytterligare stärker TeliaSoneras ställning på marknaden. Att det finns en viss mån av potentiell konkurrens och ett visst indirekt konkurrenstryck från slutkundsmarknaden är inte tillräckligt för att motverka TeliaSoneras marknadsinflytande.

Med hänsyn till bl.a. hindren för inträde och expansion bedömer PTS att TeliaSoneras ställning och konkurrensförhållandena på den relevanta marknaden kommer att bestå åtminstone fram till nästa marknadsöversyn. Mot bakgrund av det ovanstående finner därför PTS att TeliaSonera har ett sådant betydande inflytande som avses i 8 kap. 7 § LEK på grossistmarknaden för lokalt tillträde i Sverige så som den avgränsas i detta beslut.

5 PTS ska i vissa fall ålägga skyldigheter

För att motverka de konkurrensproblem som kan uppstå som en följd av en aktörs betydande inflytande på marknaden ska en SMP-operatör enligt 4 kap. 4 § LEK åläggas en eller flera av de skyldigheter som anges i 4 kap. 5–12 §§ LEK. Dessa skyldigheter omfattar krav på att offentliggöra väsentliga förhållanden och villkor, krav på att tillämpa icke-diskriminerande villkor, särredovisning och, krav på att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och andra installationer, samt förutsägbar och reglerad prissättning.

PTS ska inte enbart ålägga skyldigheter med utgångspunkt i att SMP-operatören verkligen missbrukat sin marknadsstyrka tidigare, utan myndigheten ska ålägga skyldigheter som begränsar SMP-operatörens möjligheter att utnyttja sitt betydande marknadsinflytande på ett sätt som kan orsaka konkurrensproblem. Bedömningen tar därför sin utgångspunkt i vilka konkurrensproblem som typiskt sett kan uppstå på en oreglerad marknad då SMP-operatören strävar efter vinstmaximering, även om faktiskt agerande från TeliaSoneras sida också ska beaktas. I bedömningen beaktar PTS bl.a. den gemensamma ståndpunkt som European Regulators' Group (ERG, numera ersatt av Berec) har utarbetat i frågan om hur regleringsmyndigheterna bör gå tillväga för att säkerställa att konkurrensproblemen omhändertas på ett harmoniserat och konsekvent sätt.¹⁵⁸

Den rådande situationen och konkurrensförhållandena på marknaden påverkas av den reglering som vid analysstidpunkten och tidigare har tillämpats på den relevanta marknaden. Denna reglering måste därför tas i beaktande vid en bedömning av vilka konkurrensproblem som riskerar att uppstå på marknaden. EU-kommissionen föreskriver tillämpningen av den modifierade greenfield-ansatsen (*modified greenfield approach*) vid valet av lämpliga skyldigheter.¹⁵⁹ Det innebär att den befintliga ex ante-regleringen på den relevanta marknaden ska tänkas bort vid analysen av marknadssituationen. Annan reglering, t.ex. i form av skyldigheter som har ålagts andra operatörer på närliggande marknader, ska dock tas med i bedömningen.

5.1 Skyldigheterna ska vara lämpliga och proportionerliga

De grundläggande kraven på de skyldigheter som införs på en fastställd marknad framgår av artikel 8.4 i tillträdesdirektivet. De skyldigheter som införs ska

1. grundas på det fastställda problemets art,
2. vara proportionella och

¹⁵⁸ Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework. ERG (06) 33.

¹⁵⁹ EU-kommissionens förklaringsdokument från 2007, s 13.

3. motiverade mot bakgrund av målen i artikel 8 i ramdirektivet¹⁶⁰, dvs. att konkurrensen ska främjas.

En motsvarighet till tillträdesdirektivets bestämmelse finns i huvudsak i 1 kap. 2 § LEK, som stadgar att åtgärder som vidtas med stöd av LEK inte får vara mer ingripande än som framstår som rimligt och ska vara proportionella med hänsyn till lagens syfte och de övriga intressen som anges i 1 §. PTS ska alltså välja de skyldigheter som är lämpligast för att uppnå effektiv konkurrens, samtidigt som skyldigheten ska vara proportionell och inte vara mer ingripande än vad som framstår som rimligt.

Proportionalitetsprincipen innebär att det ska göras en intresseavvägning av vad det allmänna vinner och vad den enskilde förlorar vid prövningen om en skyldighet ska åläggas. Det ska utifrån problemets art vara den mest lämpliga skyldigheten som väljs för att uppnå syftet med åtgärden.

I förarbetena till LEK sägs bland annat följande om den lämplighetsbedömning som PTS ska iakttä när myndigheten ålägger ett företag skyldigheter.¹⁶¹

I att åtgärden skall vara den lämpligaste ligger att myndigheten skall välja den minst ingripande åtgärden som efter en proportionalitetsavvägning och behovsprövning utifrån de enskilda och de allmänna intressen som står mot varandra, bedöms kunna leda till det önskade resultatet. För att kunna göra en bedömning av vilken åtgärd som är den mest lämpliga måste myndigheten göra en genomlysande konsekvensanalys och redovisa resultatet av de avvägningar som myndigheten gjort i ett motiverat beslut.

I förarbetena anges vidare, i samband med slutsatsen att en proportionalitetsprincip uttryckligen bör slås fast i lagen, att det är en grundläggande princip att en inskränkning från det allmänna sidan av den enskildes rätt att använda sin egendom förutsätter att det föreligger en rimlig balans eller proportionalitet mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränningen. Det ankommer på PTS att utgå från det grundlagsfästa egendomsskyddet i 2 kap. 18 § regeringsformen vid prövningen av vilka skyldigheter som ska förpliktas den som har ett betydande inflytande på en viss marknad. Vidare påpekas att egendomsskyddet endast gäller för fast egendom och att en förpliktelse om att bedriva samtrafik eller om att tåla andra former av tillträde oftast torde avse lös egendom.¹⁶²

Kammarrätten i Stockholm har i ett avgörande år 2011¹⁶³ hänvisat till tre kriterier som ofta används vid proportionalitetsbedömningar i EU-rättsliga sammanhang och

¹⁶⁰ Ramdirektivet.

¹⁶¹ Se prop. 2002/2003:110 s. 185.

¹⁶² Se prop. 2002/2003:110 s. 185.

¹⁶³ Kammarrättens i Stockholms dom den 4 oktober 2011 med mål nr 1690-10.

som enligt kammarrättens mening även bör tillämpas för att bedöma proportionaliteten vid åläggande av skyldigheter enligt LEK. Vid bedömningen ska prövas om

1. åtgärden är ägnad att tillgodose ändamålet,
2. det finns mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet, och
3. den fördel åtgärden medför står i rimlig proportion till den skada som åtgärden kan orsaka för de berörda.

Kammarrätten angav i samma avgörande följande avseende proportionalitetsprincipens tillämpning ifråga om beslut om att ålägga skyldigheter för SMP-operatörer enligt 8 kap. 6 § samt 4 kap. LEK.

Enligt LEK och de bakomliggande EU-direktiven får en regleringsmyndighet besluta om skyldigheter på förhand (ex ante) för att komma till rätta med befintliga eller potentiella konkurrensproblem på marknaden. Detta står i kontrast till den allmänna konkurrensrätten där konkurrensmyndigheten i allmänhet får ingripa endast när en överträdelse av gällande konkurrensregler har konstaterats (ex post). Regleringen om skyldigheter ex ante på marknaderna för elektronisk kommunikation har motiverats med att många av marknaderna är nyligen avmonopoliserade och att det finns höga inträdesbarriärer. Ett företag med betydande inflytande på en sådan marknad kan utnyttja sin marknadsstyrka med följd att framväxten av effektiv konkurrens hämmas (prop. 2002/03:110 s. 108 ff.; jfr även s. 174 f. samt SOU 2006:88 s. 81 ff.).

Avsikten med ett skyldighetsbeslut av det slag som är aktuellt i målet är att åstadkomma en offentligrättslig reglering för tillhandahållandet av vissa tjänster under flera år. Vid utformning av skyldigheterna måste PTS alltså försöka förutse bl.a. marknadsutvecklingen för de reglerade tjänsterna samt SMP-operatörens handlande gentemot tillträdande operatörer, vilka också kan vara SMP-operatörens konkurrenter på närliggande marknader. Mot bakgrund av regelverkets syften bör myndigheten kunna utgå från grundläggande ekonomiska resonemang enligt vilka en SMP-operatör, i egenskap av vinstdrivande företag, har ett i och för sig legitimt intresse av att utnyttja sin ställning för att bibehålla eller stärka sin position på marknaden, exempelvis genom konkurrenshämmande strategiskt beteende mot tillträdande operatörer. SMP-operatörens kontroll över elektroniska kommunikationsnät och system för beställning och felanmälan m.m. ger också generellt sett operatören faktiska möjligheter till sådant beteende. Det kan därför inte förutsättas exempelvis att SMP-operatörer under alla förhållanden avser att frivilligt ge tillträdande operatörer tillträde till tjänster med samma tjänstekvalitet och på samma villkor som i SMP-operatörens egen slutkundsverksamhet.

5.2 Nya regler och rekommendationer möjliggör en förändrad reglering av marknaden

5.2.1 NGA-rekommendationen

Den 20 september 2010, fyra månader efter PTS SMP-beslut på marknaden för nätinfrastruktur tillträde, antog EU-kommissionen en rekommendation om reglerat tillträde till nästa generations accessnät (NGA-rekommendationen).¹⁶⁴ Avsikten var att mot bakgrund av EU:s digitala agenda främja innovation och investeringar i ny och förbättrad infrastruktur. NGA-rekommendationen handlar framförallt om att fibernät bör regleras på motsvarande sätt som det kopparbaserade accessnätet.

5.2.2 Berecs gemensamma ståndpunkt om åläggande av skyldigheter på marknaderna 4, 5 och 6

Berec tog år 2012 fram en ny gemensam ståndpunkt om åläggandet av skyldigheter på marknaderna 4, 5 och 6.¹⁶⁵ Berecs ståndpunkt betonar vikten av teknikneutral reglering av koppar och fiber, med hänsyn till nätarkitekturen och konkurrenssituationen i varje enskilt fall.

5.2.3 Rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetod

NGA-rekommendationen följdes den 11 september 2013 av en rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkning.¹⁶⁶ Denna rekommendation utvecklar vissa delar av NGA-rekommendationen och tar även upp vissa regleringsfrågor som inte täcks av NGA-rekommendationen.

Precis som NGA-rekommendationen tillkom denna rekommendation mot bakgrund av den digitala agendan och syftar till att främja effektiva investeringar och innovation i ny och bättre infrastruktur och samtidigt tillgodose behovet av att upprätthålla konkurrensen, som är ett viktigt långsiktigt incitament för investeringar.

Dessa mål ska enligt EU-kommissionen uppnås genom rättvisa villkor, genom tillämpning av strängare regler för icke-diskriminering, förutsägbara och stabila reglerade priser i grossistledet för kopparaccessnät samt ökad säkerhet kring de omständigheter som leder till att det inte finns krav på reglerade tillträdespriser i grossistledet för NGA-nät.

5.2.4 Lagändring för en bättre prisreglering

Sedan den 1 juli 2014 har 4 kap 11 § andra stycket LEK följande lydelse.

¹⁶⁴ EU-kommissionens rekommendation från 2010.

¹⁶⁵ Berec common position on best practice in remedies on the market for wholesale(physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, BoR (12) 127.

¹⁶⁶ EU-kommissionens rekommendation från 2013.

En förpliktelse enligt första stycket [att iaktta kostnadstäckning eller tillämpa kostnadsorienterad eller annan prissättning] får, i samband med att förpliktelsen åläggs eller senare, förenas med en skyldighet att tillämpa ett visst högsta eller lägsta pris för samtrafik och andra former av tillträde som omfattas av förpliktelsen.

PTS har således getts möjlighet att fastställa pris i beslut, vilket tillämpas och motiveras nedan. PTS har således getts möjlighet att fastställa pris i beslut. Betydelsen av detta behandlas nedan i avsnitt 6.12.

5.3 PTS ska ålägga skyldigheter som ger förutsättningar för effektiv konkurrens

PTS utgår vid åläggandet av skyldigheter från kammarrättens ovan angivna tre kriterier vid proportionalitetsbedömningen för att avgöra vilka skyldigheter som bedöms vara nödvändiga att ålägga för att komma tillrätta med konkurrensproblemen på marknaden.

PTS har att ålägga den eller de skyldigheter som är lämpliga och rimliga mot bakgrund av det fastställda problemets art. Skyldigheterna ska syfta till att skapa en effektiv konkurrens på den relevanta marknaden.¹⁶⁷

PTS ska således välja den kombination av skyldigheter som bäst tar om hand de konkurrensproblem som identifierats och som leder till en situation som bäst liknar den där det råder effektiv konkurrens. Vid bedömningen av proportionalitet och lämplighet ska PTS därför beakta den totala effekten av samtliga skyldigheter.

5.3.1 2010 års skyldighetsbeslut

Mellan 2004 och 2010 skedde stora förändringar av bredbandsmarknaden, varför PTS gjorde stora och genomgripande förändringar av regleringen av bredbandsmarknaderna genom besluten år 2010. Samtidigt förändrade PTS också utformningen av SMP-regleringen generellt eftersom den första generationens beslut upplevdes som svårtillämpade och i vissa delar inte var tillräckligt tydliga avseende skyldigheterna.¹⁶⁸

Den enskilt största förändringen var att den tidigare LLUB-marknaden nu definierades mer teknikneutralt. Marknaden för nätinfrastruktur tillträde (NIT) omfattade tillträde till såväl koppar- som fiberinfrastruktur mot bakgrund av den ökande användningen och betydelsen av optisk fiberinfrastruktur. PTS hade redan tidigare identifierat konkurrensproblem härrörande från TeliaSoneras innehav av

¹⁶⁷ Prop. 2002/2003:110, s. 375.

¹⁶⁸ Se bl.a. SOU 2006:88 Effektivare LEK, s. 119 f.

optisk fiber i två rapporter,¹⁶⁹ och genom skyldighetsbeslutet kom fiber och koppar i accessnät att i princip omfattas av samma reglering.

Denna reglering innefattade en skyldighet att sälja tillträde till nätinfrastruktur mot kostnadsorienterad ersättning enligt LRIC. Eftersom PTS LRIC-modell vid denna tidpunkt var kopparbaserad skulle dock enligt en övergångsregel fiber initialt prissättas icke-diskriminerande, dvs. lika internt och externt. Först då PTS nya modell var färdig skulle prisregleringen omfatta fiber fullt ut. Detta skedde i maj 2011, dvs. nästan ett år efter beslutets ikraftträdande.

Därutöver var den största nyheten att PTS i större omfattning tydligare försökte specificera vad TeliaSonera skulle göra i olika situationer. Detta för att skapa tydlighet om innebörden av principen om icke-diskriminerande behandling av externa grossistkunder genom att föreskriva vilken nivå beträffande tillhandahållande, information och villkor som ansågs nödvändig för att de externa kunderna skulle kunna använda de reglerade insatsvarorna på ett lika effektivt sätt som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. Skyldigheterna strukturerades upp så att det blev lättare att skilja på regler om vad som skulle tillhandahållas och regler om villkoren för tillhandahållandet. Exempelvis samlades alla för samtliga tillträden gemensamma regler under rubriken generella villkor, och ett särskilt avsnitt infördes om information och stödsystem. Dessutom förtydligades reglerna om referenserbjudande och kompletterades med regler om offentliggörande av vilka villkor som TeliaSonera tillämpade internt. PTS identifierade också s.k. key performance indicators, KPIer, dvs. nyckeltal som löpande mäter utfallet av de interna och externa transaktionerna vilket underlättar både för PTS och externa kunder att jämföra resultatet, och avgöra om dessa behandlades lika.

En annan nyhet var att PTS ålade TeliaSonera en skyldighet att på begäran nyanlägga fiber i befintlig kanalisation och hyra ut till andra operatörer. Detta kom sig av att TeliaSonera genom sitt innehav av kanalisation hade så stort försprång vid anläggandet av fiberinfrastruktur att man kunde anta att de sneda konkurrensförhållanden som traditionellt rått på nätinfrastrukturuområdet annars skulle bestå även efter ett framtida teknikskifte. I flera andra länder ålades av samma anledning en skyldighet för SMP-operatören att upplåta sin kanalisation till andra operatörer som ville anlägga egen fiberinfrastruktur. Genom de legala förhållandena i Sverige som innebar att TeliaSonera endast i begränsad utsträckning hade rätt att upplåta sin kanalisation i andra hand, samt den låga efterfrågan, bedömde PTS att en renodlad kanalisationsskyldighet inte skulle vara proportionerlig i förhållande till av den begränsade nyttan. Enligt PTS bedömning kunde samma syfte uppnås genom en delvis annorlunda konstruerad skyldighet. En viktig parameter i skyldigheten att på

¹⁶⁹ Svart fiber - marknad och konkurrenssituation - PTS-ER-2008:9 och Svart fiber - ett år senare - PTS-ER-2009:24

begäran nyanlägga fiber var att TeliaSonera skulle ha rätt att omedelbart fakturera den tillträdande operatören för hela kostnaden för anläggandet.

Vidare införde PTS regler om hur TeliaSonera skulle agera vid nedläggning av telestationer, t.ex. hur långt i förväg detta skulle meddelas de externa kunderna.

Därutöver ålades TeliaSonera att på rimlig begäran ge andra operatörer tillträde till backhaul och migrering samt skyldighet att särredovisa.

5.3.2 Prisregleringen från år 2011

Som beskrivits ovan var skyldighetsbeslutet 2010 första steget mot ett kostnadsorienterat pris på accessfiber. Nästa steg var att arbeta om PTS befintliga LRIC-modell så att den kunde användas för att kostnadsberäkna tillträde till optisk fiber.

En grundläggande princip i LRIC-modellen är att PTS ska beräkna kostnaderna som om nätet nyanlades idag och därvid utgå ifrån dagens förhållanden. Eftersom ingen skulle nyanlägga ett kopparnät idag, fann PTS att det var rimligt att utgå ifrån anläggandet och driften av ett fibernät vid beräkningen av kostnaderna. Däremot utgick PTS från att det nät som anlades hade samma utbredning och beläggning som det nät TeliaSonera äger, för att få en rättvisande kostnadsbild för användningen av nätet.

Genom att använda en teknikneutral modell där samma kostnader lades till grund för prissättningen på både koppar och fiber ansåg PTS att myndighetens modell gav de bästa förutsättningarna för att samspillet mellan koppar- och fiberpriserna skulle ge goda förutsättningar för konkurrens och de rätta investeringsincitamenten. PTS gav i övrigt TeliaSonera en stor frihet i den närmare utformningen av priserna, t.ex. vad gällde den geografiska differentieringen och vilken modell som valdes för flerfamiljshus.

PTS fann inte att anläggandet av fiber var förenat med någon särskild risk som skulle kunna motivera en högre kapitalersättning (s.k. riskpremie för fiber). Däremot fann PTS att det i samband med nyanläggning av fiber i villaområde uppstod en diskrepans mellan den faktiska beläggningen initialt och den genomsnittliga beläggningen i TeliaSonerans nät som gjorde att ersättningen initialt riskerade att bli så låg att incitament till nyanläggning i dessa områden saknades, trots att TeliaSonera sammantaget fick full täckning för sina kostnader i hela nätet. Därför fann PTS anledning att låta TeliaSonera utgå ifrån kostnader som närmast motsvarande den verkliga, lägre beläggningen i dessa områden. I praktiken gjordes detta genom att TeliaSonera kunde tillämpa kostnadsresultaten för mer glesbebyggda områden (geotyp 3) även såvitt avsåg villaområden i tätort (geotyp 1 och 2).

5.3.3 Erfarenheter av regleringen sedan år 2010

PTS beslut den 24 maj 2010 om skyldigheter på marknaden för nätinfrastruktur tillträde överklagades i vissa delar av TeliaSonera. TeliaSonera gjorde bl.a. gällande att de skyldigheter som PTS ålagt rörande tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur delvis faller utanför den av PTS definierade marknaden. Förvaltningsrätten godtog dock PTS bedömning och fann i dom den 22 februari 2013 att det, bortsett från en omformulering av backhaul-skyldigheten, inte fanns skäl att ändra de av TeliaSonera ifrågasatta skyldigheterna. TeliaSonera överklagade förvaltningsrättens dom med avseende skyldigheterna om tillträde till svart fiber i accessnät, nyanläggning av fiber i befintlig kanalisation och anläggning av abonnentanslutningskabel. Kammarrätten avskrev TeliaSoneras överklagande i vissa delar genom deldom den 24 februari 2014 och avskrev målet i övriga delar efter återkallande av TeliaSonera den 22 augusti 2014. Såvitt gäller skyldigheterna om nyanläggning av fiber i befintlig kanalisation och anläggning av abonnentanslutningskabel har TeliaSonera återkallat sitt överklagande sedan EU-domstolen uttalat sig om omfattningen av begreppet tillträde i direktiven.

PTS har under den gångna regleringsperioden prioriterat pristillsynen.¹⁷⁰ Prisregleringen av fiberbaserade produkter har varit särskilt prioriterad, eftersom det har rört sig om ny reglering på marknaden, såväl produktmässigt som prismässigt. Som framgått ovan gällde från det att regleringsbeslutet trädde i kraft den 24 maj 2010, till dess att revideringen av LRIC-modellen färdigställdes och kostnadsresultat fastställdes den 26 maj 2011, icke-diskriminerande prissättning för fiberbaserade produkter.

PTS har inte funnit anledning att förelägga TeliaSonera att sänka sina fiberpriser, vare sig under perioden då prisregleringen endast avsåg icke-diskriminering eller sedan den nya LRIC-modellen implementerats. Den enda prisförändring som TeliaSonera gjort under regleringsperioden är att ändra sina offertavgifter vid fiberanslutningar till villor. TeliaSoneras prissättning av fiberprodukter har av PTS bedömts följa principen om kostnadsorientering, och har inte heller förändrats avsevärt sedan våren 2010. TeliaSonera följde således principen om kostnadsorientering redan innan den nuvarande prisregleringen trädde i kraft.

De största problemen vad gäller TeliaSoneras prissättning av nätinfrastruktur tillträde har uppstått beträffande kopparprodukter. PTS har vid flera tillfällen förelagt TeliaSonera att sänka priserna på kopparbaserat tillträde eftersom PTS inte ansett att TeliaSoneras prissättning korrekt avspeglade de relevanta kostnaderna för tillträdet.

I övrigt har konkurrensproblemen på marknaden framför allt hängt samman med TeliaSoneras vertikala integration och risken för särbehandling av externa

¹⁷⁰ PTS tillsynsrapporter nätinfrastruktur- och bitströmstillträde 2011, 2012 och 2013.

grossistkunder i jämförelse med den interna slutkundsverksamheten. Genom ett diskriminerande beteende kan TeliaSonera ge en förmånlig behandling till den egna slutkundsverksamheten och därmed hindra utvecklingen av rättvisa villkor på marknaden.

Stora problem har kunnat konstateras beträffande externa grossistkunders förtroende för TeliaSonera. Det har funnits särskilda svårigheter förknippade med att bedriva tillsyn över icke-diskrimineringsskyldigheten, eftersom TeliaSonera tillämpar andra rutiner och stödsystem m.m. för den interna slutkundsverksamheten än för externa grossistkunder, och dessutom har ett informationsövertag gentemot PTS. Redovisningen av nyckeltal har varit ett sätt att minska dessa svårigheter. Under regleringsperioden har TeliaSonera tagit fram vissa nya nyckeltal för fiberbaserat tillträde.

Avseende fibertillträde bedömer PTS att frågan om möjligheten att få information och möjlighet att använda nyanlagd infrastruktur på samma villkor som TeliaSonera är den som kräver mest tillsyn från PTS.¹⁷¹ Problemen har framför allt gällt nyanläggning av fiber till enfamiljshus och vid vilken tidpunkt TeliaSonera har att tillhandahålla tillträde till och information om sådan nyanlagd fiber. Detta påvisar vikten av att TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet och externa grossistkunder har tillgång till samma information och samma stödsystem.

Ett annat problem under den gångna regleringsperioden har varit diskrepansen mellan andelen enkla installationer för kopparaccess, hel ledning för externa grossistkunder respektive TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet.

5.4 PTS ser behov av förändringar i regleringen av marknaden

PTS reglering syftar enligt LEK till att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urval samt pris och kvalitet. Detta ska uppnås genom främjande av konkurrens och internationell harmonisering på området.¹⁷² En allt viktigare aspekt blir främjandet av utbyggnaden av fibernät, vilket ger allt fler slutkunder tillgång till höghastighetstjänster.

Regleringen syftar till att åstadkomma en situation med förhållanden som liknar dem som skulle ha gällt om det funnits en fungerande konkurrens. Om det är möjligt ska regleringen fasas ut när den inte längre behövs. Under den tid som 2010 års beslut har gällt har inte PTS funnit behov av att vidta några åtgärder rörande TeliaSoneras rissättning av tillträde till fiberbaserad infrastruktur. Samtidigt har ageranden från

¹⁷¹ Tillsynsrapport Nätinfrastruktur- och bitströmstillträde första halvåret 2013 (PTS-ER-2003-16)

¹⁷² 1 kap. 1 § LEK.

TeliaSoneras sida rörande bl.a. tillgången till information visat sig särskilt svårt för PTS att med hjälp av 2010 års regleringsbeslut konstatera och vidta åtgärder mot. Det är av stor vikt att PTS kan säkerställa att det finns möjligheter till insyn och jämförelse mellan externa och interna transaktioner så att en jämn spelplan på slutkundsmarknaden ska kunna garanteras.

Mot bakgrund av ovanstående utveckling och erfarenheter av regleringen på marknaden ser PTS behov av förändringar avseende regleringen på marknaden för nätinfrastukturtillträde

5.4.1 Equality of Input

Enligt EU-kommissionen är lika insatsresurser, EoI (*Equality of Input*), det säkraste sättet att skapa ett effektivt skydd mot diskriminering, genom att externa grossistkunder får möjlighet att konkurrera i efterföljande led med exakt samma uppsättning reglerade produkter i grossistledet till samma priser och med samma transaktionsprocesser som SMP-operatörer. EoI skapar också bättre förutsättningar för insyn och lösning av problemet med asymmetrisk information.

EU-kommissionen definierar EoI som tillhandahållande av tjänster och information till interna och utomstående operatörer som ansöker om tillträde på samma villkor, inbegripet tjänsternas pris- och kvalitetsnivå, inom samma tidsramar och med samma system och processer, samt med samma grad av tillförlitlighet och prestanda. EoI kan avse tillträdesprodukter, åtföljande tjänster och stödtjänster som är nödvändiga för att tillhandahålla resurser i grossistledet för interna och utomstående operatörer som ansöker om tillträde.¹⁷³

PTS bedömer att det framförallt är skyldigheten om icke-diskriminering vid tillträde till fiberbaserade nät som bör skärpas. En strängare icke-diskrimineringsprincip är nödvändig för att skapa den insyn och säkerhet som grossistkunderna behöver för att kunna konkurrera på slutkundsmarknaden. Anpassningen av systemen, för att kunna tillhandahålla lika insatsresurser, ställer högre krav på TeliaSonera än det tidigare mer generella kravet på icke-diskriminering. Fördelarna av att införa sådana system måste därför vara stora nog att överväga de kostnader som det medför för TeliaSonera.

När det gäller kopparbaserad infrastruktur är situationen en annan, med hänsyn till att tekniken minskar i betydelse och ingen nyanläggning sker. Med tanke på detta är det inte lämpligt och proportionerligt att begära att TeliaSonera ska förändra sina processer och system för kopparbaserad infrastruktur.

Grundläggande, oavsett form av icke-diskriminering, är enligt EU-kommissionen möjligheten för alternativa operatörer att tekniskt replikera SMP-operatörens

¹⁷³ EU-kommissionens rekommendation från 2013.

detaljsterbjudande på grundval av de reglerade resurserna i grossistledet. PTS bör därför se till att ett tekniskt replikerbarhetstest utförs för en ny detaljisttjänst eller ett nytt detaljistpaket och se till att ett antal faktorer undersöks. PTS har att bedöma resultatet av testet, med hänsyn till risken för monopolbildning i efterföljande led.

Det är med hänsyn till ovanstående viktigt att PTS vid åläggandet av skyldigheter beaktar det sammanlagda resultatet av skyldigheterna, och vid utformningen av varje skyldighet överväger hur syftet att uppnå en situation med EoI bäst tillgodoses. PTS måste därför se över utformningen av samtliga skyldigheter så att syftet uppnås, samtidigt som konsekvenserna är rimliga och proportionerliga.

5.4.2 Prisreglering på fiberbaserat tillträde kan vara oproportionerlig

Ett syfte med PTS reglering är att marknaden till största del ska kunna fungera utan ingripanden från myndigheten. I den mån det är möjligt bör därför regleringen fasas ut och detaljstyrning bör endast förekomma i den utsträckning det är nödvändigt. Vad gäller fiberinfrastruktur finns ett stort antal aktörer på såväl infrastruktur- som tjänstenivå och förutsättningarna för konkurrens i efterföljande led har stärkts under de senaste tre åren. PTS anser det vara av stor vikt att inte ålägga en alltför ingripande reglering och därigenom skada den konkurrenssituation som har uppnåtts.

Prisreglering anses normalt vara den mest ingripande skyldigheten som kan åläggas. Ett borttagande av prisregleringen på tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur skulle innebära en lättnad i regleringen av TeliaSonera, samt en minskad nivå av detaljstyrning av marknaden. Som EU-kommissionen framhåller kan detta ge incitament till anläggning av ny infrastruktur. Såväl TeliaSonera som vissa andra innehavare av fiberinfrastruktur har tidigare uttryckt att en slopad prisreglering skulle underlätta anläggandet av fiberbaserad infrastruktur.

Samtidigt är det av vikt att överprissättning och en prissättning som indirekt leder till en snedvridning av konkurrensen förhindras. Att det saknas risk för överprissättning på grossistmarknaden är således en förutsättning för att prisregleringen ska kunna tas bort.

EU-kommissionens rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkning innehåller en genomgång av de omständigheter som leder till att det inte finns behov av att ställa krav på kostnadsorienterad prissättning i grossistledet för NGA-nät. Dessa omständigheter föreligger till stor del i Sverige beträffande fiber. Samtidigt har prissättningen av fiberbaserat tillträde inte gett upphov till några underrättelser eller förelägganden under den gångna regleringsperioden. Riskerna för överprissättning på fiber förefaller därför små. Det finns således anledning att överväga att ta bort kravet på kostnadsorienterad prissättning på tillträde till fiberbaserad infrastruktur, särskilt om den striktare tillämpning av icke-diskrimineringsprincipen som PTS diskuterat i avsnittet ovan genomförs.

Motsvarande gäller inte för tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur. Den kopparbaserade nätinфраstrukturen är fortfarande en efterfrågad resurs, som uteslutande ägs av SMP-operatören. Det finns heller inte samma behov av flexibilitet i prissättningen av koppar eftersom det oavsett prisreglering inte kommer att byggas ut någon ny kopparbaserad nätinфраstruktur.

PTS bedömer att ett reglerat kopparpris kan ha en återhållande effekt på prissättningen av fiberbaserade slutkundstjänster. Avsaknad av krav på prissättningen både vad gäller tillträde till den kopparbaserade infrastrukturen och den fiberbaserade infrastrukturen skulle sannolikt leda till en överhängande risk för överprissättning, utan någon motsvarande nytta skulle uppnås. Det är således av vikt för marknaden att det finns en återhållande reglering av priserna på tillträde till kopparbaserad infrastruktur och att dessa hålls på en stadig nivå, trots nedgång i volymer.

6 Skyldigheter på marknaden för lokalt tillträde till nätinфраstruktur

6.1 Tillträde till nät och tillhörande installationer

En vertikalt integrerad SMP-operatör som är verksam på både grossist- och slutkundsnivå har ett intresse av att förstärka sin egen ställning på den berörda slutkundsmarknaden genom att överföra makt från grossistmarknaden. Det kan framförallt ske genom agerande som är knutet till leveranser och villkor för leveranser. En SMP-operatör som kontrollerar grundkomponenter som är nödvändiga för att andra aktörer ska kunna etablera sig och konkurrera på en underliggande slutkundsmarknad kan skapa väsentliga konkurrensproblem genom sitt agerande på grossistmarknaden.

Med leveransvägran kan likställas de fall då oskäligena leveransvillkor i praktiken omöjliggör leverans. Genom att på olika sätt fördröja leverans till konkurrenterna, genom långa avtalsförhandlingar eller påstådda tekniska svårigheter, kan SMP-operatören ge de egna dotterbolagen ett avgörande försprång på marknaden vid lanseringen av en ny produkt, eller orsaka en fördröjning av en konkurrents inträde på marknaden. Vidare kan SMP-operatören ställa otillbörliga krav för leverans, såsom fördyrande tekniska krav, krav på bankgarantier och säkerheter, eller krav på information om utbyggnadsplaner, kunder och försäljningsbudget.

Om SMP-operatören åläggs en skyldighet att tillhandahålla tillträde till produktionsresurser som är nödvändiga för att etablera sig och bedriva verksamhet på slutkundsmarknaden förhindras SMP-operatören att vägra, försvåra eller fördröja leveranser till grossistkunder. En skyldighet att tillhandahålla tillträde är till nackdel för SMP-operatören såtillvida att denne hindras från att dra full fördel av sitt innehav av produktionsresursen. Utan en sådan skyldighet kommer man emellertid inte tillrätta med de konkurrensproblem som härrör från SMP-operatörens dominans på grossistmarknaden.

En SMP-operatör som kontrollerar grundkomponenter som är nödvändiga för att andra aktörer ska kunna etablera sig och konkurrera på en underliggande slutkundsmarknad kan skapa väsentliga konkurrensproblem genom sitt agerande på grossistmarknaden.

Om SMP-operatören åläggs en skyldighet att tillhandahålla tillträde till produktionsresurser som är nödvändiga för att etablera sig och bedriva verksamhet på slutkundsmarknaden förhindras SMP-operatören att vägra, försvåra eller fördröja leveranser till grossistkunder. En skyldighet att tillhandahålla tillträde är till nackdel för SMP-operatören såtillvida att denne hindras från att dra full fördel av sitt innehav av produktionsresursen.

Som en allmän grundprincip gäller att skyldigheter som åläggs ska vara proportionerliga i förhållande till de krav – rimliga ur tekniskt och ekonomiskt hänseende – som kan ställas av andra företag. Åläggandet ska syfta till att skapa effektiv konkurrens (se 8 kap. 4 § LEK). Åtgärden kan vara ett direkt resultat av den analys som gjorts av en marknad enligt 8 kap. 6 § LEK, men kan också aktualiseras efter konkreta klagomål från ett konkurrerande företag, varigenom ett hinder för effektiv konkurrens på den analyserade marknaden uppdagats.¹⁷⁴

Skyldigheter om tillträde måste vidare utformas på ett sätt som inte långsiktigt minskar företagets incitament att investera i ny teknik och infrastruktur eller hämmar företagets innovationsförmåga och produktutveckling.¹⁷⁵ I 4 kap. 10 § LEK anges att vid tillämpning av 4 kap. 8 § ska särskilt beaktas

1. den tekniska och ekonomiska bärkraften för användning och installation av alternativa nätdelar eller tillhörande installationer, med hänsyn tagen till marknadsutvecklingen samt art och typ av samtrafik och andra former av tillträde,
2. den tillgängliga kapaciteten,
3. de risker som nyinvestering medför för ägaren till nät eller tillhörande installationer,
4. behovet av att värna konkurrensen på lång sikt,
5. berörda immateriella rättigheter, och
6. intresset av gränsöverskridande tjänster inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

6.1.1 Rättsliga förutsättningar

Av 4 kap. 8 § LEK framgår att en SMP-operatör får förpliktas att *uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer* i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. Någon definition av begreppet *tillträde* finns inte i LEK. Bestämmelsen implementerar emellertid artikel 12 i tillträdesdirektivet, enligt vilken en nationell regleringsmyndighet får införa skyldigheter för operatörer att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av specifika nätdelar och tillhörande faciliteter. I propositionen till LEK anges att tolkningen av tillträdesbestämmelserna får ske bl.a. mot bakgrund av tillträdesdirektivets definition av tillträdesbegreppet.¹⁷⁶ Denna finns i artikel 2 (a) och lyder enligt följande:

¹⁷⁴ Prop. 2002/03:110, s. 378.

¹⁷⁵ Prop. 2002/03:110, s. 171 f.

¹⁷⁶ Prop. 2002/03:110, s. 165 f. Se även kammarrättens dom den 4 oktober 2011 i mål nr 1690-10, s. 13, i vilken kammarrätten anförde att det uppenbarligen varit lagstiftarens mening att ”rimliga krav på tillträde” i 4 kap. 8 § LEK ska tolkas med tillträdesdirektivets definition av tillträdesbegreppet som grund.

”när faciliteter och/eller tjänster görs tillgängliga för ett annat företag på fastställda villkor, med eller utan ensamrätt, i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster...”

Begreppet *tillhörande installation* definieras i 1 kap. 7 § LEK och avser ”anordning, funktion eller annat som har samband med en elektronisk kommunikationstjänst eller ett elektroniskt kommunikationsnät, och som möjliggör, stödjer eller kan stödja den tjänsten, eller tillhandahållande av tjänster via det nätet eller tjänsten”. Begreppet avser enligt propositionen samma sak som *tillhörande faciliteter* i tillträdesdirektivet.¹⁷⁷

4 kap. 8 § LEK innehåller vidare en – icke-uttömmande – uppräkningslista av exempel på rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer.¹⁷⁸ En sådan skyldighet kan avse att SMP-operatören ska

1. ge annan tillträde till specificerade nätdelar och tillhörande installationer,
2. förlänga ett redan beviljat tillträde till tillhörande installationer,
3. erbjuda andra operatörer specificerade tjänster för återförsäljning,
4. bevilja tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för samverkan mellan tjänster,
5. erbjuda samlokalisering eller andra möjligheter till gemensamt utnyttjande av tillhörande installationer,
6. erbjuda specificerade tjänster som krävs för att säkerställa samverkan mellan tjänster ända fram till slutanvändarna,
7. erbjuda tillträde till driftstödsystem eller liknande programsystem som krävs för att garantera en sund konkurrens när det gäller tillhandahållande av tjänster,
8. erbjuda tillträde till sådana tjänster som möjliggör, stödjer eller kan stödja tillhandahållande av tjänster via elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster,
9. bedriva samtrafik eller i övrigt vidta åtgärder så att nät eller tillhörande installationer kan förbindas.

I förarbetena förtydligas att syftet med att ålägga skyldigheter angående tillträde till och användning av specificerade nätdelar och tillhörande installationer är att i ett längre perspektiv skapa en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutanvändarnivå, i slutanvändarnas intresse. Sådana skyldigheter kan införas bl.a. i situationer när ett nekat tillträde, eller orimliga villkor med liknande verkan, skulle hindra uppkomsten av en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutanvändarnivå, eller att det inte skulle ligga i slutanvändarens intresse. Det kan bl.a. innebära att operatörer ska öppna upp sin verksamhet för andra företag och låta dessa nyttja och samverka med

¹⁷⁷ Jfr. prop. 2002/03:110, s. 171.

¹⁷⁸ Uppräkningen kan härledas från artikel 12(1) tillträdesdirektivet.

operatörernas nät och tillhörande installationer, exempelvis lämna tillträde till det metallbaserade accessnätet.¹⁷⁹

PTS har mot bakgrund av tillträdesdirektivets definition av tillträdesbegreppet och enligt kammarrättens dom i mål nr 1690-10 inte endast befogenhet att föreskriva om vilka faciliteter och tjänster som ska tillhandahållas av TeliaSonera, utan även att ålägga TeliaSonera att tillämpa vissa villkor vid tillhandahållandet av tillträde. Såväl tillhandahållandet av en facilitet eller tjänst som de villkor på vilket detta ska ske ska dock ha till syfte att den tillträdande operatören ska kunna tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster.¹⁸⁰

Syftet med regleringen är att lösa de konkurrensproblem som kan uppstå till följd av TeliaSoneras betydande inflytande på marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastuktur. För att detta syfte ska uppnås måste TeliaSonera åläggas att tillhandahålla de resurser som andra operatörer behöver för att själva kunna tillhandahålla bredbandstjänster till grossist- och slutkunder. Det innebär att tillträdet inte bara kan omfatta sådana kompletta förbindelser som det talas om i marknadsdefinitionen, utan också de nätdelar som tillsammans konstituerar sådana förbindelser. I vissa fall är det också nödvändigt att TeliaSonera tillhandahåller t.ex. enskilda nätelement eller tjänster som inte i sig är en del av sådana förbindelser. Det kan t.ex. gälla samlokalisering, backhaul eller kanalisation så länge åtgärden utgör en lämplig, ändamålsenlig och proportionerlig åtgärd utifrån det beskrivna syftet med regleringen. Detta framgår indirekt av LEK och direktiven, och ligger i linje med såväl EU-kommissionens tolkning som den praxis som utvecklats bland europeiska regleringsmyndigheter.

6.1.2 PTS bedömning avseende behovet av tillträdesskyldighet

Genom att vägra att tillhandahålla nödvändiga grundkomponenter till konkurrenter på slutkundsmarknaden har en vertikalt integrerad SMP-operatör möjlighet att stänga ute konkurrenterna eller åtminstone orsaka dem högre kostnader och därmed sämre konkurrenskraft. Det skulle leda till försvagad konkurrens på slutkundsmarknaden, vilket är till skada för slutanvändarna. För att man ska komma tillrätta med de konkurrensproblem som härrör från SMP-operatörens ställning på grossistmarknaden är det nödvändigt att säkerställa att SMP-operatören inte kan leveransvägra, ta ut överpriser, diskriminera eller annars försvåra för andra operatörer att köpa de produktionsresurser som behövs för att kunna konkurrera på slutkundsmarknaden.

En skyldighet att tillhandahålla tillträde till nätinfrastuktur har normalt ansetts vara nödvändig för att komma till rätta med de konkurrensproblem som kan uppstå om

¹⁷⁹ Prop. 2002/03:110, s. 171.

¹⁸⁰ Kammarrättens i Stockholm dom den 4 oktober 2011 i mål nr 1690-10, s. 12 f.

SMP-operatören vägrar att upplåta tillträde till sitt nät, och för att ge konkurrerande tjänsteleverantörer nödvändiga förutsättningar att träda in på slutkundsmarknaden. Berec har i sin gemensamma ståndpunkt kring skyldigheter på marknaden för nätinfrastukturtillträde betonat att varje medlemsstat ska ålägga skyldigheter om tillträde med hänsyn till nationella omständigheter, exempelvis i fråga om nätarkitektur.¹⁸¹

PTS gör, mot bakgrund av konkurrensproblemen på marknaden och den efterfrågan som finns, bedömningen att TeliaSoneras innehav av accessnätsinfrastruktur i kombination med de andra omständigheter som har beskrivits ovan ger företaget goda förutsättningar att stärka sin marknadsmakt och stänga ute konkurrenter på slutkundsmarknaden genom att förvägra dem tillträde till nödvändig nätinfrastuktur.

PTS bedömer därför att det, för att på ett effektivt sätt förebygga och komma till rätta med strukturella konkurrensproblem samt konkurrenshämmande beteenden på marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastuktur, är nödvändigt att ålägga TeliaSonera skyldigheter om att företaget ska ge tillträde till och användning av specificerade nätdelar och tillhörande installationer.

Sådana skyldigheter ger konkurrerande operatörer möjlighet att få tillgång till produktionsresurser som är nödvändiga för att etablera sig och bedriva verksamhet på slutkundsmarknaden. De syftar således till att i slutanvändarnas intresse och i ett längre perspektiv skapa en hållbar konkurrens på slutkundsmarknaden. Skyldigheterna ger dessutom förutsebara spelregler för såväl TeliaSonera som andra operatörer som verkar eller avser att verka på slutkundsmarknaden.

¹⁸¹ BEREC common position on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, BoR (12) 127, 26.11.2012.

6.2 Skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur

1. Skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur

1. TeliaSonera AB med berörda dotterbolag (TeliaSonera) ska vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla fysiskt tillträde till företagets koppar- och fiberbaserade nätinфраstruktur enligt följande.
 - a. Inom ett stationsområde ska tillträde till fiber- och kopparbaserad nätinфраstruktur tillhandahållas i, och mellan, följande punkter i nätet:
 - i) i korskoppling (KK) eller optisk distributionspunkt (ODF) i berörd telestation,
 - ii) i primärskåp,
 - iii) i spridningspunkt (SP) eller fiberoptisk spridningspunkt (FOS), eller
 - iv) i första kopplingspunkt (FKP).
 - b. Om en operatör begär tillträde till två nätförbindelser inom samma stationsområde ska TeliaSonera på begäran förbinda dessa med varandra i korskoppling eller ODF, s.k. bygling.
 - c. Om TeliaSonera väljer att tillhandahålla tillträde för andra operatörer i en särskild anordnad korskoppling eller ODF, ska denna vara belägen i direkt anslutning till de tillträdespunkter där TeliaSonera är ålagt att tillhandahålla tillträde.

2. Särskilt om tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur

- a. Tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur ska tillhandahållas som hel eller delad ledning.
- b. TeliaSoneras leverans av tillträde ska som huvudregel komma till stånd genom enbart kopplingsarbete i telestation, primärskåp eller SP, s.k. enkel installation.
- c. TeliaSonera ska i förekommande fall koppla ned bärfrekvensutrustning som inte används.

3. Särskilt om tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur

- a. Skyldigheten att tillhandahålla tillträde till befintlig fiberbaserad infrastruktur omfattar även anslutningspunkter som genom en mindre anpassning kan anslutas till berörd telestation, genom t.ex.

bygling, skarvning och nyanläggning av abonnentanslutningskabel.

- b. TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om tillträde till fiberbaserad nätinfrastuktur mellan en tillträdande operatörs tillträdespunkt i ett stationsområde och en mindre än 10 km avlägsen anslutningspunkt i ett annat stationsområde.
- c. I de fall TeliaSonera inte kan tillgodose en rimlig begäran om tillträde till befintlig fiberbaserad nätinfrastuktur för hela den begärda sträckan, ska TeliaSonera presentera en fullständig dokumentation som visar att det inte är möjligt att tillgodose begäran, samt upplysa om vilka sträckor det är möjligt att erhålla tillträde till befintlig fiberbaserad nätinfrastuktur.

PTS ålägger denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.2.1 En skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras koppar- och fiberbaserade nätinfrastuktur är nödvändig

TeliaSonera är den dominerande aktören på grossistmarknaden för lokalt tillträde och kan som tidigare redovisats i detta beslut agera oberoende av sina kunder och konkurrenter. TeliaSonera har sedan 2001 varit ålagt en skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till sitt kopparbaserade nät, s.k. LLUB¹⁸²-tillträde.¹⁸³ Sedan år 2010 är även lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras fiberbaserade nät reglerat genom beslut av PTS.

Nätinfrastrukturen i accessnätet såsom den har beskrivits ovan utgör en flaskhalsresurs som svårligen kan replikeras av andra operatörer. En skyldighet att tillhandahålla tillträde till nätinfrastuktur har normalt ansetts vara nödvändig för att komma till rätta med de konkurrensproblem som kan uppstå om SMP-operatören vägrar att upplåta tillträde till sitt nät, och för att ge konkurrerande tjänsteleverantörer nödvändiga förutsättningar att träda in på slutkundsmarknaden. Berec har i sin gemensamma ståndpunkt kring skyldigheter på marknaden för nätinfrastrukturentillträde betonat att varje medlemsstat ska ålägga skyldigheter om tillträde med hänsyn till nationella omständigheter, exempelvis i fråga om nätarkitektur.¹⁸⁴

¹⁸² LLUB står för *Local Loop Unbundling*

¹⁸³ Från 2001 genom Europaparlamentets och Rådets förordning nr 2887/2000 om tillträde till accessnät (LLUB-förordningen) och sedan 2004 genom PTS regleringsbeslut enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

De förhållanden som motiverar att TeliaSonera ska lämna tillträde till sin nätinфраstruktur föreligger på hela den fastställda marknaden. Skyldigheten ska således avse både koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur.

Det måste dock finnas en balans mellan en infrastrukturägares rätt att utnyttja sin infrastruktur för egen del och andra tjänsteleverantörers rätt att få tillträde till nätdelar som är nödvändiga för att erbjuda konkurrerande tjänster.¹⁸⁵ Det är därför viktigt att tillträdet begränsas i omfattning till vad som kan bedömas som nödvändigt för att uppnå syftet med regleringen.

Tillträdesskyldigheten bör innebära en skyldighet att lämna tillträde i ett antal olika punkter, så att tillträdet begränsas till vad som krävs för att en operatör ska kunna använda resurserna lika effektivt som TeliaSonera självt. PTS återkommer nedan till vilka punkter i nätet som är lämpliga för tillträde, och vilka nätdelar och tjänster som det är motiverat att TeliaSonera tillhandahåller.

Det är inte frågan om att TeliaSonera ska ge tillträde utan rätt till kompensation, utan skyldigheten avser att *sälja* nätinфраstruktur tillträde till den som önskar köpa. Frågan om vilket pris som TeliaSonera får ta regleras genom en särskild skyldighet. I detta avsnitt behandlas således endast *vad* TeliaSonera ska sälja, och inte till vilket pris försäljningen ska ske.

PTS bedömer att en skyldighet om lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras nätinфраstruktur inte i sig påverkar den tekniska eller ekonomiska bärkraften för användning eller installation av alternativ infrastruktur. PTS anser inte heller att nätets funktion eller tekniska säkerhet äventyras till följd av denna skyldighet.

Eftersom lokalt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur är av sådan avgörande betydelse för konkurrensen på både grossist- och slutkundsnivå finner PTS inte några andra alternativ för att uppnå syftet med regleringen.

TeliaSonera ska därför tillmötesgå varje rimlig begäran från annan operatör om lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur på den relevanta marknaden. En begäran är t.ex. inte rimlig om det finns objektiva godtagbara tekniska skäl (dvs. tillträdet är inte praktiskt genomförbart och/eller att nätets integritet och driftsäkerhet äventyras genom tillträdet) eller om uppfyllandet av en begäran skulle orsaka en kränkning av en oberoende tredje parts rättigheter.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Se prop. 2002/2003:110, s. 172.

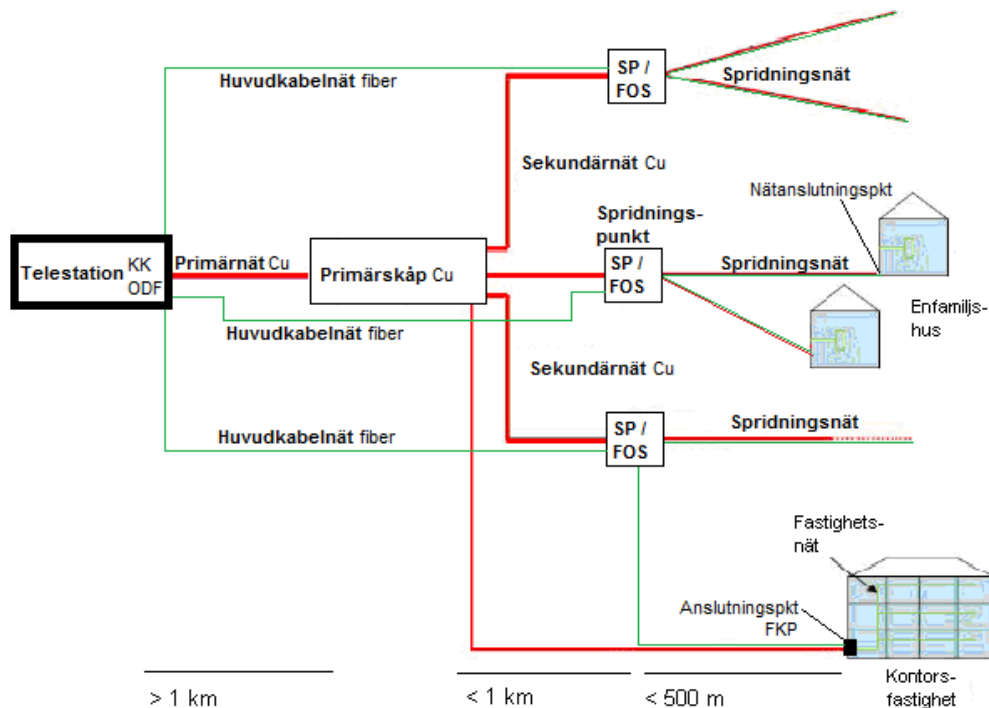
¹⁸⁶ Prop. 2002/03:110, s. 378.

6.2.2 Övergripande beskrivning av TeliaSoneras nät

Accessnätets uppbyggnad gör det möjligt för nätägaren att realisera tillträde till grossistkunder på olika sätt. Beroende på placeringen av telestationer och skåp och spridningspunkter kan fysiskt tillträde ske i olika punkter i nätet. För att bedöma exakt vad TeliaSonera måste lämna tillträde till, måste man därför titta på hur TeliaSoneras nät är uppbyggt och var de aktuella flaskhalsresurserna finns. Nedan kommer detta översiktligt att beskrivas, varefter PTS kommer att göra en bedömning av tillträdesskyldighetens omfattning.

Figur 19 nedan är en schematisk bild av ett telestationsområde i TeliaSoneras nät. Den syftar till att beskriva de nätdelar till vilka TeliaSonera ska ge tillträde. Begreppsanvändningen i bilden baseras på den ordlista som Skanova använder sig av för att förklara förkortningar och facktermer.¹⁸⁷ "Cu" betecknar kopparbaserade nät.¹⁸⁸ Med tillträdespunkter avses nedan de två punkter i TeliaSoneras nät som utgör början respektive slut på den nätsträcka som grossistkunden får tillträde till.

Figur 19 Schematisk bild av stationsområde i TeliaSoneras nät

¹⁸⁷ Skanovas ordlista per 2013-01-01, <https://www.skanova.se/Om-Skanova/Ordlista.html>

¹⁸⁸ Beskrivningen i detta avsnitt av TeliaSoneras nät och de punkter i och mellan vilka tillträde ska ges syftar endast till att förklara skyldighetens omfattning på ett sätt som överensstämmer med de beteckningar som TeliaSonera använder. Med hänsyn till pågående rättsprocess avseende marknads avgränsning i PTS beslut med dnr 07-11757/23 kan begreppen komma att ändras beroende på processens utgång.

6.2.3 **Omfattning av skyldigheten om lokalt fysiskt tillträde till TeliaSonerars kopparbaserade nät**

TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran från annan operatör om fysiskt tillträde till kopparaccessnät (LLUB), vilket avser den fysiska förbindelsen i form av en tvinnad parkabel av metall som förbinder en slutkunds nätanslutningspunkt, eller motsvarande nättermineringspunkt i TeliaSonerars nät, med korskopplingen (KK) i en telestation, dvs. kopparbaserad nätinfrastuktur inom ett stationsområde.

Skyldigheten att tillhandahålla tillträde till kopparbaserade nät omfattar de fall där det finns en abonnentledning till den aktuella nättermineringspunkten, och där grossistkunden har slutit ett leveransavtal med den berörda slutkunden.

Tillträde till kopparaccessnät för leverans av bredbandstjänster ska tillhandahållas som hel ledning eller delad ledning. Delad ledning innebär att TeliaSonera, eller annan operatör, använder parkabelns talfrekvensspektrum för kretskopplad fast telefoni. TeliaSonera ska tillhandahålla delad ledning oavsett vilken operatör som samtidigt tillhandahåller fast telefoni som slutkundstjänst. I de fall talfrekvensspektrum inte används för fast telefoni är grossistkunden hänvisad till att köpa hel ledning.

Vanligtvis efterfrågas tillträde till kopparaccessnät i den korskoppling som finns i telestationen. För att kunna leverera xDSL-baserade bredbandstjänster med högre överföringskapacitet måste det även vara möjligt för grossistkunden att erhålla tillträde närmare slutkunden. Skyldigheten omfattar därför även tillträde till endast sekundärnät och spridningsnät.

Således ska TeliaSonera tillhandahålla tillträde till kopparbaserade nät inom ett stationsområde i, och mellan, följande tillträdespunkter i nätet:

- korskopplingen (KK) i berörd telestation,
- primärskåp,
- spridningspunkt (SP) och
- första kopplingspunkt (FKP)¹⁸⁹.

Om TeliaSonera väljer att tillhandahålla tillträde för andra operatörer i en särskild anordnad korskoppling, ska denna vara belägen i direkt anslutning till de tillträdespunkter där TeliaSonera är ålagt att tillhandahålla tillträde.

¹⁸⁹ Första kopplingspunkt, fkp. Den punkt i bostad, där kabel är avslutad i ett teleuttag, i vissa fall i en kopplingsplint eller skarv. Denna punkt utgör gränsen för Telias (i enfamiljs-fastighet) alternativt fastighetsägarens (i flerfamiljsfastighet) anläggnings-, drifts- och underhållsansvar. Efter denna punkt benämns nätet bostadsnät. Källa: Bygga bostadsnät; Telias rekommendationer för att bygga bostadsnät för telekommunikation, T 10 984-06

En tillträdande operatörs beställning av hel eller delad ledning till hushåll ska som huvudregel realiseras genom enbart kopplingsarbete i telestation, primärskåp eller SP, s.k. enkel installation. Endast i de fall som TeliaSonera kan visa att ytterligare arbeten varit nödvändiga och att ytterligare arbeten faktiskt har utförts, har TeliaSonera rätt till ersättning för sådana arbeten.

Om en operatör begär två tillträden till hel ledning inom samma stationsområde ska TeliaSonera på begäran ombesörja att abonnentledningarna förbinds i korskopplingen, s.k. bygling.

Med hjälp av bärfrekvensutrustning kan TeliaSonera tillhandahålla fast telefoni till två slutanvändare på en och samma abonnentledning. Utrustningen förhindrar dock att slutanvändarna kan erhålla bredband med xDSL-teknik. Nedkoppling av bärfrekvensutrustning som inte används är därför nödvändigt för att en operatör ska kunna leverera bredband till en slutanvändare. Skyldigheten att tillgodose varje rimlig begäran om tillträde till kopparaccessnät inkluderar därför i förekommande fall även en skyldighet att koppla ned bärfrekvensutrustning som inte används.

6.2.4 Omfattning av skyldigheten om lokalt fysiskt tillträde till TeliaSoneras fiberbaserade nätinfrastruktur

TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran från annan operatör om tillträde till fiberaccessnät, vilket avser den fysiska förbindelsen i form av ett fiberpar eller en enkelfiber som förbinder en slutkunds nätanslutningspunkt, eller motsvarande nättermineringspunkt i TeliaSoneras nät, med ett optiskt delningsfält (ODF) i en telestation, dvs. fiberbaserad nätinfrastruktur inom ett stationsområde.

Skyldigheten att tillhandahålla fysiskt tillträde till fiberbaserade accessnät omfattar de fall där det finns en fiberförbindelse till den aktuella nättermineringspunkten. Skyldigheten omfattar även situationer där mindre anpassningar krävs, såsom t.ex. bygling, skarvning och indragning av abonnentanslutningskabel. Med indragning av abonnentanslutningskabel avses den sista länken mellan en fiberoptisk spridningspunkt och slutkundens fastighet, den s.k. abonnentadressen. Detta avser således fall där en fastighet passeras av fiber men ännu inte är ansluten. Under förutsättning att det finns en fiberoptisk spridningspunkt och avståndet inte är längre än att betraktas som en mindre åtgärd, är TeliaSonera alltså skyldigt att inom ramen för tillträdesskyldigheten anlägga en abonnentanslutningskabel.¹⁹⁰

¹⁹⁰ Jmfr. EU-domstolens mål C-556/12 där generaladvokaten den 16 januari 2014 föredragit sitt förslag till yttrande i en begäran om förhandsavgörande från Östre Landsret, Danmark. En av frågorna i målet rör rätten för en regleringsmyndighet att införa en skyldighet om att anlägga abonnentanslutningskabel upp till 30 meters längd, och en sådan skyldighet ansågs förenlig med tillträdesdirektivet (2002/19/EG)

Vanligtvis efterfrågas tillträde till fiberaccessnät i den ODF som finns i telestationen, samt i anslutningspunkt. Vissa grossistkunder har dock behov av att ansluta sin utrustning i andra tillträdespunkter i accessnätet. PTS anser därför att även fiberoptiska spridningspunkter (FOS) är lämpliga som tillträdespunkter.

Således ska TeliaSonera tillhandahålla fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur inom ett stationsområde i, och mellan, följande tillträdespunkter:

- optiskt delningsfält (ODF) i berörd telestation,
- fiberoptisk spridningspunkt (FOS), och
- första kopplingspunkt (FKP).

Om TeliaSonera väljer att tillhandahålla tillträde för andra operatörer i en särskild anordnad ODF för detta syfte, ska denna vara belägen i direkt anslutning till de punkter där TeliaSonera är ålagt att tillhandahålla tillträde. Om en operatör begär tillträde till två fiberförbindelser inom samma stationsområde, ska TeliaSonera också på begäran ombesörja att förbindelserna förbinds i ODF:n, s.k. bygling.

Tillträde i svetsade skarvar i fiberbaserade nät skulle innebära att TeliaSonera måste bryta fysiskt sammanhängande fiberförbindelser. PTS bedömer att den tillträdande operatörens nytta av att också kunna erhålla tillträde i sådana skarvar inte uppväger den olägenhet som uppstår för TeliaSonera om det fysiskt sammanhängande fibernätet styckas upp i mindre nätdelar. En skyldighet att generellt tillhandahålla tillträde i svetsade skarvar är därför enligt PTS uppfattning inte proportionerlig. Däremot anser PTS att TeliaSonera ska lämna tillträde till fiber i skarvpunkter där anslutning sker med kontakterade fiberpar. Eftersom skarvboxar ofta är förlagda i mark eller skarvbrunn är det i många fall inte lämpligt att använda kontakterade fiberändar vid skarvning. Rimligheten i en begäran om tillträde i skarvpunkt får därför bedömas från fall till fall. Vanligen är det mer lönsamt för en tillträdande operatör att kunna ansluta grupper av slutkunder i ett så stort område som möjligt. I ett fibernät som TeliaSoneras kan enskilda abonnentförbindelser i olika stationsområden anslutas till en aktiv utrustning samlokaliserad i en gemensam telestation för ett större område. Den tillträdande operatören måste därför ha möjlighet att erhålla tillträde till fiberförbindelser mellan närliggande telestationer. TeliaSonera ska därför tillmötesgå en rimlig begäran om tillträde till fiberförbindelser mellan en tillträdande operatörs tillträdespunkt i ett stationsområde och en mindre än 10 km avlägsen tillträdespunkt i ett annat stationsområde.

I de fall TeliaSonera inte kan tillgodose en rimlig begäran om tillträde till befintlig svart fiber hela den begärda sträckan, ska TeliaSonera presentera en fullständig

dokumentation som visar att det inte är möjligt att tillgodose begäran samt upplysa om vilka sträckor det är möjligt att erhålla tillträde till befintlig fiber.

Enligt EU-kommissionen är det lämpligt att inkludera icke-fysiskt eller virtuellt tillträde i den relevanta marknaden för lokalt tillträde, om de virtuella produkterna har sådana egenskaper att de av grossistkunderna betraktas som ett funktionellt substitut till fysiskt tillträde.

Typiska situationer där det är nödvändigt att ålägga en skyldighet att tillhandahålla virtuellt tillträde till det fiberbaserade accessnätet är där fiberaccessnätet byggts med PON-struktur. I Sverige används inte denna struktur utan PTS ålägger TeliaSonera sedan 2010 en skyldighet att tillhandahålla fysiskt tillträde till fiberaccessnätet. Eftersom en sådan tillträdesskyldighet ligger längre ner på förädlingslistan och är ekonomiskt och tekniskt fungerande så bedömer PTS inte att det är nödvändigt eller proportionerligt att ålägga en virtuell tillträdesskyldighet utöver det fysiska tillträdet.

6.2.5 Slutsats och proportionalitetsbedömning

Genom skyldigheten kan konkurrensen på marknaden gynnas, vilket är också syftet med LEK. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

För TeliaSonera innebär ett åläggande att lämna lokalt fysiskt tillträde till företagets nätinфраstruktur en begränsning av företagets möjligheter att utnyttja sin infrastruktur och även kostnader i samband med tillhandahållandet av tillträde till externa grossistkunder. Det är därför angeläget att TeliaSonera får ersättning för de kostnader som uppstår till följd av åläggandet. Eftersom tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur är av sådan avgörande betydelse för konkurrensen på både grossist- och slutkundsnivå, och med hänsyn till att TeliaSonera erhåller ersättning, finner PTS sammantaget att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

PTS finner därför att fördelarna för operatörerna uppväger det intrång i TeliaSonerars verksamhet som skyldigheten medför.

6.3 Skyldighet att tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur

2. Skyldighet att tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserade accessnät

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till företagets kopparbaserade nätinфраstruktur enligt följande.
 - a. TeliaSonera ska tillhandahålla virtuellt tillträde i form av en dedikerad bredbandsförbindelse mellan TeliaSoneras aktiva ändutrustning i berörd telestation eller kopplingsskåp och slutkunders ändutrustning, som kan stödja överföring av fasta bredbandstjänster, i den utsträckning som nätet medger.
 - b. Bredbandsförbindelsens kapacitet ska motsvara den som TeliaSonera kan erbjuda sina egna slutkunder.
 - c. TeliaSonera ska tillhandahålla sådan funktionalitet att grossistkunden kan kontrollera väsentliga kvalitetsparametrar för respektive förbindelse.
 - d. Virtuellt tillträde ska tillhandahållas i anslutning till den av TeliaSonera använda aktiva ändutrustningen i form av DSLAM (koppar). Överlämning av virtuellt tillträde till grossistkund ska göras via ett standardiserat Ethernet-gränssnitt.
 - e. TeliaSonera ska medge att grossistkunden tillhandahåller ändutrustning i enlighet med av TeliaSonera fastställd standard till de slutkunder som ansluts med virtuellt tillträde.

PTS ålägger denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.3.1 En skyldighet om lokalt virtuellt tillträde till nätinфраstruktur är nödvändig

Flera faktorer i samband med övergången till NGA-nät bidrar till att fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet i viss mån kan försvåras under den kommande regleringsperioden.

I takt med att TeliaSonera bygger ut sitt fibernät kommer antalet användbara kopparaccesser per station att minska. Detta beror bl.a. på att många villaägare som investerat i en fiberanslutning inte längre kommer att vara intresserade av xDSL-baserat bredband. Antalet kvarvarande xDSL-kunder per telestation sjunker därför.

En eventuell framtida utbyggnad av VDSL baserat på FttC, dvs. att DSLAM ansluts till kopparnätet i primär eller sekundär spridningspunkt, skulle sannolikt också medföra att antalet användbara kopparaccesser inom ett stationsområde minskar

I flera medlemsstater genomförs en kapacitetshöjning av xDSL-tekniken genom införande av s.k. vektoringteknik. För att kunna erbjuda högre kapaciteter genom vektoring krävs att trafiken över samtliga kopparaccesser samordnas genom en DSLAM. Detta medför i praktiken att endast en operatör per telestation, vanligtvis SMP-operatören, kan etablera sig genom fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet. Förutsättningen för att kunna erbjuda högre kapaciteter är således att övriga operatörer får avstå från att använda fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet. Det kan inte uteslutas att TeliaSonera kommer att tillämpa vektoring i vissa områden inom de närmaste åren.

Att TeliaSonera successivt uppgraderar till ett nationellt NGA-nät kommer därför på sikt att medföra att antalet potentiella slutkunder som på ett konkurrenskraftigt sätt kan erbjudas xDSL-baserat bredband från en telestation minskar. Härigenom försämras möjligheten för konkurrerande operatörer att uppnå skalfördelar, och det ekonomiska underlaget för att samlokalisera utrustning för kopparbaserat nätinfrastrukturtillträde minskar successivt.

För att alternativa operatörer fortsatt ska kunna erbjuda xDSL-baserat bredband till befintliga slutkunder måste de kunna använda sig av TeliaSoneras kopparbaserade accessnät. Om den ekonomiska möjligheten att använda sig av fysiskt tillträde försämras kan slutkunderna som fortsatt vill använda sig av xDSL-baserat bredband komma att drabbas, i form av stigande priser eller minskad valfrihet mellan operatörer.

Övergången till NGA-nät medför därför att TeliaSoneras skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde till kopparbaserad nätinfrastruktur inte i sig är tillräcklig för att lösa de konkurrensproblem som uppstår på marknaden för nätinfrastrukturtillträde. Utöver denna skyldighet finns därför ett behov av ett virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinfrastruktur, som ger möjlighet att med en mer begränsad investering kunna konkurrera med TeliaSonera. Ett sådant tillträde skulle ge grossistkunderna motsvarande möjligheter som ett nätinfrastrukturtillträde ger, och vara flexibelt och möjliggöra utveckling och introduktion av egna slutkundstjänster. Skyldigheten ska dock enbart vara tillämplig i de fall då aktuell grossistkund har en relation med slutkund om tillhandahållandet av xDSL-baserat bredband och önskar migrerar över kunden till lokalt virtuellt tillträde.

Vad avser prissättningen av ett virtuellt tillträde till det kopparbaserade accessnätet ska TeliaSonera prissätta detta tillträde baserat på kostnader framtagna enligt de principer som överensstämmer med PTS tillämpning av LRIC-metoden, vilket framgår av prisskyldigheten i detta beslut.

PTS bedömer däremot inte att det är lämpligt eller proportionerligt att ålägga TeliaSonera en skyldighet om lokalt virtuellt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur. Typiska situationer där det är nödvändigt att ålägga en sådan skyldighet är där fiberaccessnätet byggts med PON-struktur och lokalt fysiskt tillträde därmed inte är tekniskt möjligt. I Sverige används inte denna struktur. PTS ålägger TeliaSonera sedan 2010 en skyldighet att tillhandahålla fysiskt tillträde till fiberaccessnätet. Eftersom en sådan tillträdesskyldighet ligger längre ner på förädlingslistan och är ekonomiskt och tekniskt fungerande så bedömer PTS inte att det är nödvändigt eller proportionerligt att ålägga en virtuell tillträdesskyldighet till det fiberbaserade accessnätet utöver det fysiska tillträdet.

6.3.2 **Omfattningen av skyldigheten till lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur**

En skyldighet att tillhandahålla virtuellt tillträde syftar till att lösa konkurrensproblem i de situationer där fysiskt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur till följd av fiberutbyggnaden inte längre är ekonomiskt eller praktiskt möjligt. Skyldigheten avser därför endast virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur.

Ett virtuellt tillträde i situationer där fysiskt, lokalt tillträde inte är möjligt bör ge grossistkunden tillgång till en oförädlad bredbandsanslutning mellan slutkunden och närmaste telestation. TeliaSonera producerar transmissionen mellan slutkund och telestation, men grossistkunden har full kontroll över hur transmissionen används. Grossistkunden ges på så vis möjlighet att utnyttja slutkundsanslutningen på ett sätt som motsvarar vad denne kan göra med ett fysiskt tillträde. En skyldighet att tillhandahålla ett sådant oförädlad, lokalt virtuellt tillträde ger därför en motsvarande konkurrensfrämjande effekt som en skyldighet att tillhandahålla fysiskt lokalt tillträde.

TeliaSonera har ingen skyldighet att tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde i de fall då TeliaSonera skulle behöva investera i ny aktiv utrustning eller på annat sätt behöva nyinvestera i telestation för att tillgodose möjligheten att tillhandahålla tillträdet.

TeliaSonera ska tillse att det finns en fungerande rutin vad avser grossistkundernas begäran om lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur.

Det virtuella tillträdet ska så långt som möjligt ge grossistkunderna tillgång till en produkt som har motsvarande funktionalitet som ett fysiskt tillträde, och ska stödja överföring av alla former av bredbandsbaserade tjänster på den i detta beslut avgränsade slutkundsmarknaden, i den utsträckning som nätet medger i det aktuella fallet.

Det innebär att grossistkunden erhåller tillträde lokalt, dvs. i den lokala telestation som slutkunden är ansluten till via accessnätet. I likhet med vad som är fallet för

nätinfrastruktur tillträde kontrollerar grossistkunden själv den backhaulförbindelse som ansluter till det egna nätet.

Ett lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad infrastruktur ska därför ske som dedikerad transmission på lager 2 med garanterad bandbredd, och med överlämnings-/tillträdespunkt i, eller i omedelbar närhet av, telestation/korskoppling, eller i kopplings-skåp. I praktiken kommer ett lokalt virtuellt tillträde till kopparbaserad infrastruktur att bestå av följande beståndsdelar:

- det fysiska överföringsmediet i form av kopparpar,
- ändrustning i telestation eller kopplings-skåp i form av DSLAM,
- xDSL-modem hos slutkunden enligt TeliaSonerans tekniska specifikation, samt
- backhaul från TeliaSonerans DSLAM till grossistkundens lokala tillträdespunkt.

Virtuellt tillträde överlämnas till grossistkunden via ett standardiserat Ethernet-gränssnitt.

Grossistkunden ska ha så stor kontroll över hur anslutningen används som är tekniskt möjligt, framförallt beträffande QoS-parametrar.

Grossistkunden ska också ha erforderlig kontroll över den ändrustning som är placerad hos slutkunden. Grossistkunden ska kunna tillhandahålla slutkundens ändrustning i enlighet med TeliaSonerans tekniska specifikation.

6.3.3 **Slutsats och proportionalitetsbedömning**

TeliaSonerans utbyggnad av fibernät kan leda till att skyldigheten om lokalt fysiskt tillträde till kopparbaserad nätinfrastruktur förlorar sin verkan, till följd av sjunkande kundunderlag för xDSL och därmed sammanhängande minskade ekonomiska möjligheter för grossistkunder att använda sig av egen samlokaliserad aktiv nätutrustning. En eventuell användning av vektoringsteknik skulle helt förhindra ett fysiskt tillträde till det kopparbaserade accessnätet.

Denna utveckling kan medföra en minskad valfrihet eller till och med högre priser för slutkunderna. Nyttan med regleringen av lokalt tillträde till nätinfrastruktur skulle begränsas. Genom att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla lokalt virtuellt tillträde till företagets kopparbaserade accessnät säkerställs att alternativa operatörer kan etablera sig och bedriva verksamhet på slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster, även i områden där fysiskt tillträde till kopparnätet blir olönsamt eller omöjligt till följd av TeliaSonerans utbyggnad av fibernät. Beslutet att ålägga TeliaSonera en skyldighet om virtuellt tillträde till nätinfrastruktur är således ägnat att tillgodose regleringens ändamål.

Det ska finnas en jämvikt mellan TeliaSonerars rätt att utnyttja sin nätinфраstruktur för egen del och andra tjänsteleverantörers rätt att få tillträde till de nätdelar som är nödvändiga för att erbjuda konkurrerande tjänster.¹⁹¹

Därför har TeliaSonera rätt att få ersättning för de kostnader som uppstår till följd av åläggandet. Det är också viktigt att skyldigheten inte utformas så att den blir mer ingripande än vad som är nödvändigt mot bakgrund av det aktuella konkurrensproblemet. PTS begränsar därför skyldigheten om virtuellt tillträde till att enbart gälla lokalt tillträde till det kopparbaserade accessnätet.

PTS finner därför att möjligheten som ges alternativa operatörer att kunna konkurrera med TeliaSonera i områden där lokalt fysiskt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur inte är möjligt, och de konkurrensfrämjande effekter en sådan möjlighet medför, överväger det intrång i TeliaSonerars verksamhet som skyldigheten medför. Skyldigheten kan inte utformas på ett mindre ingripande sätt för att på ett motsvarande sätt tillgodose syftet med skyldigheten.

Vid en avvägning av betydelsen av skyldigheten för att komma tillrätta med konkurrensproblemen på marknaden för nätinфраstruktur tillträde och hur betungande den bedöms vara för TeliaSonera, bedömer PTS att skyldigheten är proportionerlig.

¹⁹¹ Se prop. 2002/2003:110, s. 172.

6.4 Skyldighet att vid rimlig begäran ge tillträde till kanalisation

3. Skyldighet att vid rimlig begäran ge tillträde till kanalisation

1. På de sträckor av accessnätet där TeliaSonera inte kan tillgodose en rimlig begäran om tillträde till fiberbaserad nätinfrastuktur med anledning av att det där saknas tillgänglig fiber ska TeliaSonera tillmötesgå varje rimlig begäran från en annan operatör att få anlägga egen fiber i TeliaSoneras kanalisation inom ett stationsområde.
2. En begäran att få anlägga egen fiber i TeliaSoneras kanalisation ska anses rimlig om TeliaSonera har tillgänglig kanalisation. En begäran är inte rimlig om TeliaSonera saknar rätt att upplåta kanalisationen i andra hand. En begäran är inte heller rimlig om TeliaSonera eller annan redan använder kanalisationen, och det inte finns möjlighet att installera tomma slangar, rör eller andra former av anordningar som möjliggör att den tillträdande operatörens fiber hålls åtskild från de ledningar som redan finns i kanalisationen.
3. Med kanalisation avses tunnlar, kulvertar, rör, stolpar och andra anordningar som är avsedda för eller lämpliga för att dra fram en ledning.
4. Begreppet tillgänglig kanalisation inkluderar även de fall där den aktuella kanalisationen behöver iordningställas för att fiber ska kunna anläggas och där det är nödvändigt att göra markarbeten eller att skarva med ny kanalisation.
5. För det fall TeliaSonera inte kan tillgodose en begäran om tillträde till kanalisation ska TeliaSonera presentera en fullständig dokumentation som visar varför det inte är möjligt att tillgodose begäran.

PTS ålägger denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.4.1 Rättsliga förutsättningar

Enligt 4 kap. 8 § LEK får en SMP-operatör förpliktas att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. En sådan skyldighet kan bl.a. avse att operatören ska ge annan tillträde till specificerade nätdelar och tillhörande installationer.

I egentlig mening ligger kanalisation utanför den relevanta marknaden men regleringsmyndigheten kan ålägga skyldigheter om tillträde som inte specifikt utgör en del av den relevanta marknaden, om detta bedöms nödvändigt för att skapa en effektiv lösning på konkurrensproblemen. Kanalisation är ett exempel på ett sådant tillträde och det är således möjligt att ålägga en skyldighet om tillträde till kanalisation.

Mot bakgrund av betydelsen av kanalisation för anläggandet av ny nätinфраstruktur har EU-kommissionen framhållit att tillgången till anläggningsinfrastruktur är en förutsättning för att parallella fibernät ska kunna skapas.¹⁹² En operatör som redan har ett rikstäckande nät, har vanligen tillgång till sådan anläggningsinfrastruktur, genom att den befintliga nätinфраstrukturen vanligen ligger i någon form av kanalisation. Det innebär att en SMP-operatör som har ett kopparnät sannolikt har ett övertag gentemot sina konkurrenter när det gäller att etablera ny infrastruktur genom att den befintliga kanalisationen kan användas för detta syfte. På så sätt kan denne anlägga fiber både billigare och snabbare än andra aktörer.

EU-kommissionen har med anledning av ovanstående förhållanden rekommenderat att de nationella regleringsmyndigheterna, när ledningskapacitet finns tillgänglig, ålägger en skyldighet om tillträde till anläggningsinfrastruktur mot kostnadsorienterad ersättning.¹⁹³ Kanalisationstillträde har reglerats i en rad medlemsstater och det finns därför starka skäl för PTS att åter överväga om en sådan reglering behövs även i Sverige. En utgångspunkt för ett sådant övervägande är att en skyldighet till tillträde till kanalisation är en huvudregel som det krävs starka skäl för att avvika från.

Tillträde till annans kanalisation kan vara praktiskt komplicerat och är en ingripande åtgärd för kanalisationsägaren. Det är långt ifrån all kanalisation som utan åtgärd kan användas för att anlägga fiber. TeliaSoneras kanalisation varierar kraftigt vad gäller kvalitet och typ. Enligt vad PTS erfar varierar kvaliteten även mellan olika sträckor, vilket ytterligare försvårar användningen av befintlig kanalisation för anläggning av ny fiber.

Att släppa in andra i den fysiska kanalisationen skulle bl.a. innebära att TeliaSoneras nätplanering påverkas och att företaget inte skulle ha full kontroll över de arbeten som utförs i kanalisationen. Det kan vara komplicerat att dra in ytterligare fiber i ett rör där det redan ligger fiber. Till det kommer utmaningar med dokumentation och kvalitet. TeliaSonera har idag valt att inte medge tillgång till kanalisation och har flera gånger framhållit att en generell skyldighet om tillträde till kanalisation är betydligt mer ingripande för TeliaSonera än en skyldighet att bevilja tillträde till svart fiber.

¹⁹² NGA-rekommendationen, p. 12 i ingressen.

¹⁹³ EU-kommissionens rekommendation från 2010, p. 13 och 14.

6.4.2 **Kanalisation är en förutsättning för anläggande av nätinfrastruktur**

Med kanalisation menas vanligen sådan anläggningsinfrastruktur som utgör framföringsväg för kablar som kan användas för höghastighetskommunikation, det vill säga bredbandstjänster. Kanalisationen utgörs normalt sett av någon form av struktur förlagd i mark eller inbyggd i byggnad, till exempel kulvert, rör, slang eller annan sammanhängande struktur som möjliggör relativt enkel framdragning till låg kostnad av till exempel fiberkabel.

Det är även relevant att tala om kanalisation ovan mark eller utanför byggnader. När det gäller kanalisation för fiberkabel finns det idag möjlighet att antingen installera rör, slangar eller tuber i olika typer av ledningar ovan mark, till exempel luftledningar för elöverföring eller telekommunikation – i vardagligt tal kallat luftkanalisation. Röret, slangen eller tuben kan antingen integreras i själva ledningen, till exempel som en del av en strömförande lina för elöverföring eller hängas upp under eller över ledningen eller ledningarna för elöverföring eller telekommunikation. Istället för att installera ett rör, slang eller en tub i ledningen kan en fiberkabel också hängas upp direkt i till ledningen tillhörande stolpar. Även sådana utgör därför exempel på kanalisation.

Kanalisationen i sig kan vara av olika dimension eller storlek, vilket möjliggör framdragning av olika antal fiberkablar innan den kan sägas vara full. Med detta menas att även om en kanalisation redan är utnyttjad för en eller flera fiberkablar kan det finnas plats för ytterligare fiberkablar. Detta innebär i sin tur att även om en kanalisation redan är (delvis) utnyttjad kan den vara intressant för operatörer att få tillträde till, eftersom de därigenom slipper gräv- eller anläggningskostnaderna.

Den största kostnaden vid anläggande av fiberkablar genom nedläggning i marken utgörs av schakt-, gräv- och återställningskostnader. Kostnaderna för själva fiberkabeln utgör endast en liten del av den totala anläggningskostnaden.

Att modifiera gammal kanalisation för att göra den lämplig att lägga fiber i medför också kostnader för visst anläggningsarbete, som dock är låga jämfört med kostnaden att gräva ner ny kanalisation. Tillgång till redan befintlig kanalisation vid nyanläggning av fiberkablar innebär därför en stor kostnadsfördel för den anläggande operatören och kan följaktligen öka incitamenten för investering i ny fiberbaserad infrastruktur.

6.4.3 **Tillträde till kanalisation kan undanröja vissa konkurrensproblem**

TeliaSonera är den enskilt största innehavaren av kanalisation i Sverige, till följd av företagets innehav av det rikstäckande metallbaserade accessnätet för telefoni. Det ger TeliaSonera en fördel framför andra operatörer vid nyanläggning av fibernät för leverans av bredbandstjänster.

Kanalisation betraktas som en insatsvara som är mer eller mindre nödvändig vid anläggning av fiber. Det finns ingen rätt för andra att få utnyttja befintlig, outnyttjad kanalisation, utan det är beroende av om innehavaren önskar sälja sådant tillträde eller ej. Det existerar inte heller någon egentlig marknad för kanalisation i Sverige där utrymme i kanalisation säljs och köps mellan aktörer. Ett begränsat utbyte sker mellan kanalisationsägare.

Under oktober och november 2011 genomförde PTS i samarbete med SKL en enkätundersökning riktad till alla Sveriges kommuner. Resultatet presenterades i rapporten Affärsmöjligheter med bredbandskanalisation.¹⁹⁴ Svaren från kommunerna – i enkäten och i den övriga utredningen – indikerar att det idag sker en del kanalisationsaffärer, men vanligen hyrs kanalisation endast ut internt. Förhållandevis få kommuner uppgav att de har outnyttjad kanalisation, men de som har sådan kanalisation var i relativt hög grad positivt inställda till att hyra ut den till andra. TeliaSonera har för närvarande valt att inte hyra ut kanalisation. Det finns enstaka exempel på att kanalisation hyrs ut även av andra ägare än kommunala bolag och förvaltningar, men i mindre omfattning.

Efterfrågan på tillträde till kanalisation har hittills förefallit vara begränsad. Senast PTS ställde frågor om detta i Svensk Telemarknad var 2011 och då svarade 66 procent av de tillfrågade att de inte var intresserade av att köpa eller hyra kanalisation. Det framgår också av samma undersökning att operatörer i stället i första hand efterfrågar svart fiber, med vilken de vill producera egna slutkundstjänster, det vill säga för eget nyttjande. Av de tillfrågade svarade vidare 81 procent nej på frågan om de hellre vill köpa eller hyra kanalisation där det idag finns möjlighet att köpa eller hyra svart fiber. Operatörernas primära efterfrågan synes därmed röra tillträde till svart fiber.

I de senaste samråden med marknaden beträffande regleringen av marknaden för lokalt tillträde har dock framkommit att det hos köpande operatörer finns ett intresse av att hyra kanalisation för anläggning av egen fiberbaserad nätinfrastuktur.¹⁹⁵ Det har bl.a. framförts att ett kanalisationstillträde skulle ge alternativa operatörer ökad möjlighet att bygga effektiva nät och till och med är en förutsättning för en bättre konkurrenssituation.

I egenskap av operatör med betydande inflytande på marknaden för nätinfrastuktur skulle TeliaSonera kunna åläggas en skyldighet om tillträde till kanalisation. Detta förutsätter dock att en sådan är ändamålsenlig, nödvändig och proportionerlig. En kanalisationsskyldighet kan bidra till att sänka en av de största inträdesbarriärerna för att etablera egen accessinfrastruktur, nämligen de höga grävkostnader som är

¹⁹⁴ PTS-ER-2011:26, s. 28 ff.

¹⁹⁵ Se samrådssvar i PTS ärende med dnr 11-9306.

förenade med anläggning av infrastruktur. Genom att det öppnas en möjlighet för övriga grossistkunder att nyttja TeliaSoneras kanalisation och därmed anlägga ny fiber till en väsentligt lägre kostnad. Detta gäller även om det är nödvändigt att gräva en mindre sträcka för att iordningställa kanalisationen för dragning av fiberkabel.

6.4.4 **TeliaSonera har inte alltid möjlighet att upplåta sin kanalisation i andra hand**

TeliaSonera har ett stort antal ledningsrätter och nyttjanderätter, samt i viss mån även servitut, för sin kanalisation. Många av ledningsrätterna är av äldre datum och tillkom innan ledningsrättslagen möjliggjorde att rätt till andrahandsupplåtelse skrevs in i ett ledningsrättsbeslut. Många av TeliaSoneras nyttjanderättsavtal begränsar företagets rätt att upplåta kanalisationen i andra hand. För det fall markägaren inte vill medge en andrahandsupplåtelse kan TeliaSonera ansöka om ledningsrätt. Om det redan finns ett ledningsrättsbeslut, utan rätt till andrahandsupplåtelse, krävs ett nytt sådant beslut enligt 11 a § ledningsrättslagen för att andrahandsupplåtelse ska vara möjlig. När det gäller ledningsrätter beslutade efter 2004 kan ledningsrättsbeslutet redan innefatta en rätt till upplåtelse i andra hand om TeliaSonera särskilt yrkat på det. Om en sökande av ledningsrätt innehar servitut eller nyttjanderätt förenklar det Lantmäteriets prövning.

För att TeliaSonera ska ha rättsliga möjligheter att upplåta kanalisation i andra hand krävs alltså ett markavtal som föreskriver sådan rätt alternativt ett ledningsrättsbeslut. I de fall där det finns ett ledningsrättsbeslut som inte föreskriver rätt till andrahandsupplåtelse är det möjligt att genom en ny lantmäteriförrättning foga en sådan rätt till beslutet. Detta sker dock med den tidsutdräkt och kostnad som en ny lantmäteriförrättning innebär. Bestämmelsen om andrahandsupplåtelse ger endast rätt att dra fram *ytterligare* ledning, vilket för kanalisation innebär att andrahandshavaren inte får dra fram ledning före ledningsrättshavaren.¹⁹⁶ En andrahandsupplåtelse av ledningsrätt kan därmed aldrig möjliggöra en dragning av ledning i tom kanalisation.

Eftersom det i vissa fall finns rättsliga svårigheter förbundna med upplåtelse av kanalisation i andra hand, måste en skyldighet om sådan upplåtelse vara begränsad till de fall där TeliaSonera har rättslig möjlighet att upplåta sin kanalisation till den som önskar dra ledningar. Detta innebär att antalet fall då TeliaSonera är skyldigt att lämna tillträde till kanalisation kan bli begränsad.

6.4.5 **En skyldighet att lämna tillträde till kanalisation är nödvändig**

Som beskrivs ovan har EU-kommissionen rekommenderat att de nationella regleringsmyndigheterna, när ledningskapacitet finns tillgänglig, ålägger en skyldighet om tillträde till anläggningsinfrastruktur mot kostnadsorienterad ersättning.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Prop. 2004/05:175 s. 302, *bet. 2005:06:TU4, rskr. 2005/06:142.*

¹⁹⁷ EU-kommissionens rekommendation från 2010, p. 13 och 14.

Kanalisationstillträde har därför också reglerats i en rad medlemsstater. Frågan är därför om det finns tillräckligt starka skäl för PTS att i nuläget inte ålägga TeliaSonera en sådan skyldighet.

Den 15 maj 2014 beslutades ett EU-direktiv om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation (grävdirektivet).¹⁹⁸ Det innebär en skyldighet för ett flertal olika ägare av passiv infrastruktur, bl.a. teleoperatörer med egen kanalisation, att upplåta denna till operatörer som ska bygga ut element av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation. Grävdirektivet ska implementeras i svensk rätt till den 1 januari 2016 och träda i kraft senast den 1 juli 2016. Arbetet med implementeringen pågår och kommer inte att vara färdigt vid tidpunkten för detta beslut. PTS bedömer att det ändå finns skäl för myndigheten att beakta grävdirektivet vid en analys av behovet av en kanalisationskyldighet. Att direktivet kommer att påverka TeliaSonera är klart, likaså att det innebär en möjlighet för andra operatörer att förlägga fiber i TeliaSoneras kanalisation. Dessa faktorer talar för att grävdirektivet kan komma att minska behovet av en kanalisationskyldighet.

Det föreligger emellertid också skäl att i detta skede inte lägga allt för stor betydelse till grävdirektivet i detta avseende. Ett betydelsefullt skäl är att grävdirektivet primärt inte syftar till att komma till rätta med konkurrensproblem. Syftet är i stället att påskynda och att sänka kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät, generellt. Det leder till att grävdirektivet och dess implementering inte på samma sätt som en kanalisationskyldighet kan utformas för att lösa ett specifikt konkurrensproblem. Ett ytterligare skäl att vara försiktig med att dra slutsatser om grävdirektivets betydelse är att direktivet vid tidpunkten för detta beslut ännu inte är implementerat i svensk rätt. Det innebär att det under minst ett och ett halvt år inte kommer att kunna ha någon effekt på TeliaSonera och bolagets kanalisation. Att implementeringen i svensk rätt ännu inte fått sin slutliga utformning och att det ännu saknas erfarenheter av hur väl det kommer att fungera i praktiken innebär dessutom att det är svårt att bedöma de effekter som grävdirektivet kommer att få även under perioden efter den 1 juli 2016.

PTS bedömer mot bakgrund av de orsaker som beskrivs närmast ovan att grävdirektivet och dess kommande implementering i svensk rätt sammantaget inte utgör ett bärande skäl för att PTS ska avstå från att ålägga TeliaSonera en skyldighet att upplåta sin kanalisation.

En viktig fråga är då om det finns någon mindre ingripande åtgärd som PTS kan besluta om i stället för en skyldighet att upplåta sin kanalisation. Vid analysen av marknaden för nätinfrastrukturstillträde år 2010 fann PTS att en skyldighet om kanalisationstillträde inte var proportionerlig, framförallt till följd av tekniska och

¹⁹⁸ Dir 2014/61/EU

juridiska svårigheter.¹⁹⁹ PTS ansåg i stället att det var tillräckligt att ålägga en mindre ingripande skyldighet, dvs. skyldigheten att TeliaSonera på begäran ska dra fiber i befintlig kanalisation för det fall att tillgänglig svart fiber saknas på en sträcka. Skyldigheten var ämnad att ge samma resultat som ett traditionellt kanalisationstillträde, men var anpassad till de rättsliga och faktiska förhållandena i Sverige. PTS gör följande bedömning av frågan om sådana förhållanden fortfarande kan anses föreligga.

Skyldigheten för TeliaSonera att på begäran dra fiber i befintlig kanalisation har inte kommit till användning under den senaste regleringsperioden. Vad PTS känner till har endast en operatör försökt att använda sig av skyldigheten och begärt att TeliaSonera ska nyanlägga fiber i befintlig kanalisation. I det fallet hänvisade TeliaSonera till att kanalisationen inte var tillgänglig.²⁰⁰ PTS kan konstatera att skyldigheten att dra fiber i befintlig kanalisation inte har fått avsedd effekt under den senaste regleringsperioden. Möjligheten att använda en sådan mindre ingripande åtgärd bedöms därför inte längre vara aktuell. För att komma tillrätta med konkurrensproblemen återstår då för PTS att, i ljuset av EU-kommissionens tydliga rekommendation, nu reglera tillträde till TeliaSoneras kanalisation med denna skyldighet. Det finns dock skäl att ta hänsyn till de legala begränsningarna vid utformningen av skyldigheten, bl.a. vad gäller frågan om hur omfattande skyldigheten bör vara.

6.4.6 Omfattning av skyldigheten

På de sträckor inom ett stationsområde där TeliaSonera inte kan tillhandahålla tillträde till svart fiber ska TeliaSonera tillhandahålla tillträde till kanalisation. En begäran om tillträde till kanalisation kan avse hela eller någon del av sträckan mellan telestation och slutkundens nätanslutningspunkt. En begäran kan också avse flera sådana sträckor, t.ex. inom ett visst geografiskt avgränsat område. En skyldighet för TeliaSonera att tillhandahålla tillträde till kanalisation förutsätter dock att begäran är rimlig. En begäran om tillträde till kanalisation är inte rimlig om TeliaSonera saknar rättslig möjlighet att upplåta sin kanalisation i andra hand. En begäran är inte heller rimlig om TeliaSonera redan använder kanalisationen och det inte finns möjlighet att hålla den tillträdande operatörens fiber åtskild från de ledningar som redan finns i kanalisationen.

PTS finner därför att en skyldighet för TeliaSonera att upplåta sin kanalisation till andra operatörer i de fall där TeliaSonera inte kan tillgodose en rimlig begäran om tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur är nödvändig för att minska det försprång som TeliaSonera till följd av sitt kanalisationsinnehav har vid nyanläggning av fiberbaserade nät. Skyldigheten kan också bidra till en ökad fiberutbyggnadstakt och

¹⁹⁹ PTS beslut den 24 maj 2010 med dnr 07-11757/23, s. 217 ff.

²⁰⁰ Se PTS ärende med dnr 12-4384.

en ökad konkurrens på infrastrukturnivå. Kanalisationskyldigheten gäller oavsett typ av anläggningsinfrastruktur, dvs. såväl stolpar som markförlagda rör. Den omfattar också de fall där den aktuella kanaliseringen behöver iordningsställas för att lägga ny fiber eller där det behövs markarbeten eller skarvning med ny kanalisation. De fall där stolplinjer är föremål för avveckling, vilket ska styrkas av TeliaSonera, kan det inte anses vara en rimlig begäran och TeliaSonera har därför ingen skyldighet att lämna tillträde i dessa fall.

Eftersom en operatör som begär tillträde till kanalisation av naturliga skäl inte kan bedöma kanaliseringens skick är det rimligt att TeliaSonera, för det fall en begäran om tillträde till kanalisation nekas, ska presentera en fullständig dokumentation som visar att det inte är möjligt att tillgodose begäran.

6.4.7 Frågor om prissättning

Frågor om prissättning regleras i prisskyldigheten i detta beslut. Det finns emellertid skäl att här särskilt beskriva hur PTS bedömer att prissättning av tillträde till kanalisation ska behandlas. En utgångspunkt för prissättningen är att ett krav på icke-diskriminering alltid gäller. Det innebär att TeliaSonera inte får negativt särbehandla en tillträdande operatör i relation vare sig till den egna slutkundsverksamheten eller till andra operatörer. Tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut, som inte finns angivna i prisbilagan v 1.0, ska av TeliaSonera prissättas baserat på kostnader framtagna enligt de principer som överensstämmer med PTS tillämpning av LRIC-metoden, vilket således även omfattar denna skyldighet för TeliaSonera att vid rimlig begäran ge tillträde till kanalisation.

6.4.8 Slutsats och proportionalitetsbedömning

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten är att ge grossistkunder möjlighet att nyttja TeliaSoneras kanalisation och därmed kunna anlägga ny fiber till en väsentligt lägre kostnad. Kanalisation betraktas som en insatsvara som i praktiken oftast är nödvändig vid anläggning av fiber och genom TeliaSoneras kanalisationsinnehav har företaget en betydande fördel. Att ålägga TeliaSonera skyldigheten bedömer PTS, mot bakgrund av de skäl som anges ovan, nödvändigt för att komma tillrätta med de problem som följer av TeliaSoneras marknadsstyrka. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

För TeliaSonera innebär ett åläggande att lämna tillträde till företagets kanalisation en begränsning av företagets möjligheter att utnyttja sin kanalisation. Som framgått ovan finns det i vissa fall rättsliga svårigheter förbundna med upplåtelse av kanalisation i andra hand. Antalet fall då TeliaSonera är skyldigt att lämna tillträde till kanalisation kan därför bli begränsat. Mot bakgrund av skyldighetens ingripande natur och de begränsningar som finns i möjligheterna att upplåta kanalisation är det enligt PTS inte rimligt att ålägga TeliaSonera att ta fram ett standardiserat erbjudande för

tillträde till företagets kanalisation. Således ska TeliaSonera på begäran, i de fall det saknas tillgänglig svart fiber, iordningställa kanalisation och hyra ut denna mot offertkostnad och till ett kostnadsorienterat pris. För att kanalisationsskyldigheten inte ska vara mer ingripande än nödvändigt gäller den endast i de fall där TeliaSonera har möjlighet att upplåta sin kanalisation i andra hand med hänsyn till befintliga avtal och ledningsrätter, och där utrymme finns. Det behov av skyldigheten som beskrivits ovan uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten ger upphov till. PTS anser att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

Det intrång i TeliaSoneras verksamhet som den aktuella skyldigheten medför, uppvägs av grossistkundernas behov av att kunna nyttja TeliaSoneras befintliga kanalisation och därmed kunna anlägga fiber till en rimlig kostnad. På så vis kan grossistkunderna bedriva en kostnadseffektiv verksamhet, vilket främjar konkurrensen på marknaden. PTS anser därför att de fördelar som skyldigheten medför, uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.5 Skyldighet att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer

4. Skyldighet att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer

1. TeliaSonera ska, i samband med tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiber- och kopparbaserad nätinfrastruktur samt tillträde till kanalisation, vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer.

Tillträdet omfattar följande:

- a. TeliaSonera ska möjliggöra anslutning av tillträdande operatörers utrustning genom att erbjuda plats i och tillträde till, TeliaSoneras produktionslokaler, t.ex. telestation, kopplingsskåp, utbrutna abonnentsteg, teknikskåp (s.k. samlokalisering), samt erbjuda gemensamt nyttjande av tillhörande installationer såsom kraft, kyla, ventilation m.m. och tillträde till kabel samt annat som krävs för att den tillträdande operatören ska kunna realisera tillträde enligt detta beslut på ett effektivt sätt.
- b. TeliaSonera ska möjliggöra att operatörer som samlokaliserar i samma utrymme kan dela på förbindelser och bereds möjlighet att sammankoppla sin utrustning i samlokaliseringsutrymmet. TeliaSonera ska under sådana förutsättningar tillåta installation av kablage och annan nödvändig utrustning i TeliaSoneras samlokaliseringsutrymme.
- c. TeliaSonera ska möjliggöra att samlokalisering operatörer i rimlig omfattning kan dra in egen eller annans kabelförbindelser för anslutning till samlokaliserad utrustning för backhauländamål.
- d. TeliaSonera ska, vid ny-, om- eller tillbyggnad, dimensionera samlokaliseringsutrymmets storlek med beaktande av övriga operatörers behov av plats för tillträde, så att utrymmet är tillräckligt för att möta beställningar om samlokalisering från övriga operatörer. TeliaSonera ska samråda med grossistkunderna innan ny-, om eller tillbyggnad sker. I de fall bygglov krävs ska samrådet ske innan TeliaSonera lämnar in ansökan om bygglov för produktionslokalen.
- e. TeliaSoneras reservation av utrymme i sina produktionslokaler för att senare kunna inplacera egen utrustning för att erbjuda bredbandstjänster till slutkunder, utgör inte ett objektiva godtagbart skäl att neka operatörer samlokalisering.
- f. TeliaSonera ska tillåta att operatörer som begärt eller avser att begära nätinfrastruktur tillträde inspekterar platser där samlokalisering är

tillgänglig eller platser där de nekats samlokalisering.

- g. TeliaSonera ska tillämpa villkor som inte inskränker samlokaliseringens operatörers möjligheter att i rimlig omfattning använda samlokaliserad utrustning för annat ändamål än nätinfrastruktur tillträde.

2. TeliaSonera ska minst fem år i förväg informera samlokaliseringens operatörer om kommande nedläggningar av telestationer eller liknande kopplingspunkter. Informationen ska vara tydlig och konkret med en tidpunkt för planerad nedläggning preciserad till månad och år.

3. Om TeliaSonera underlåter att informera i enlighet med punkten 2, eller om en telestation eller liknande kopplingspunkt annars läggs ned innan de fem åren förflutit, ska TeliaSonera ersätta samlokaliseringens operatörer för den del av den totala investeringskostnaden i telestationen/liknande kopplingspunkt som när tillträdet upphör inte är avskriven i den tillträdande operatörens bokföring, dvs. tillgångens bokförda värde enligt god redovisningssed.

TeliaSonera är inte ersättningskyldigt om en överenskommelse om att tidigare lägga nedläggningen har träffats med samlokaliseringens operatörer, eller vid händelse av sådan force majeure som medför att nedläggning måste genomföras med kortare varsel.

4. TeliaSonera ska erbjuda samlokaliseringens operatörer som berörs av en nedläggning av telestation eller liknande kopplingspunkt möjlighet att samlokalisera på de nya platser där TeliaSonera avser ansluta sin aktiva utrustning till kopparledning eller fiber, för att vid denna plats ansluta befintliga slutkunder.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.5.1 Rättsliga förutsättningar

Enligt artikel 12 i tillträdesdirektivet får en nationell regleringsmyndighet i enlighet med artikel 8 införa skyldigheter för operatörer att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av specifika nätdelar och tillhörande faciliteter, bl.a. i situationer då den nationella regleringsmyndigheten anser att nekat tillträde eller orimliga villkor med liknande verkan skulle hindra uppkomsten av en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutkundsnivå eller att det inte skulle ligga i slutanvändarnas intresse. Av artikelns tredje stycke framgår att de nationella regleringsmyndigheterna får förena dessa skyldigheter med villkor som gäller rättvis behandling, rimlighet och läglighet.

I 4 kap. 8 § LEK (som genomför artikel 12 i tillträdesdirektivet) anges i punkten 5 att en SMP-operatör får förpliktas att erbjuda samlokalisering eller andra möjligheter till gemensamt utnyttjande av tillhörande installationer.

Enligt 1 kap. 7 § LEK avses med tillhörande installation en anordning, funktion eller annat som inte utgör men har samband med en elektronisk kommunikationstjänst eller ett elektroniskt kommunikationsnät, och som möjliggör eller stöder den tjänsten eller tillhandahållande av tjänster via det nätet. Enligt förarbetena till 1 kap. 7 § LEK omfattar detta utrustning i form av t.ex. datorer för databaser för driftstödsystem med programvara och de system som erfordras för drift av databasen samt anläggningar såsom telefonstationer med utrymme för kopplingsutrustning, liksom stödsystem för kyla, reservkraft, inpasseringskontroll osv.²⁰¹

6.5.2 En skyldighet att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer är nödvändig

En skyldighet för TeliaSonera att tillhandahålla tillträde till koppar- eller fiberbaserad nätinфраstruktur är inte ändamålsenlig om inte alla övriga delar som behövs för att kunna använda tillträdet på ett effektivt sätt omfattas. För grossistkunderna är tillträde till vissa tillhörande installationer en förutsättning för att kunna erbjuda slutkundstjänster baserade på lokalt fysiskt tillträde till nätinфраstruktur på konkurrenskraftiga villkor. De installationer som främst är nödvändiga för en tillträdande operatör är samlokalisering i TeliaSoneras produktionslokaler inklusive tillgång till kraft, kyla och ventilation.

TeliaSonera har som ägare av accessnätet egna telestationer där placering av aktiv utrustning, och sammankoppling av olika förbindelser kan ske. Det är inte ekonomiskt hållbart att alternativa operatörer i motsvarande utrustning anlägger egna telestationer och liknande utrymnen för placering av aktiv utrustning vid tillträde till fysisk nätinфраstruktur. En vägran från TeliaSonera att erbjuda samlokalisering och andra tillhörande installationer kan medföra att tillträdesskyldigheterna blir verkningslösa och leda till etableringshinder som kan omintetgöra nyttan med regleringen. För att det fysiska tillträdet till accessnät ska bli verkningsfullt är det därför av stor vikt att TeliaSonera erbjuder samlokalisering och andra möjligheter till gemensamt nyttjande av tillhörande installationer i sina produktionslokaler.

Fysiskt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande samlokalisering medför stora investeringar från grossistkundens sida, framförallt i egen aktiv utrustning. Dessa investeringar gör grossistkunderna med förväntningar på viss avkastning över tid. Risker att avtalet med TeliaSonera upphör i förtid kan därför verka hämmande på grossistkundernas investeringsvilja, vilket kan få negativa konsekvenser för konkurrensen på slutkundsmarknaden.

För att skyldigheterna om tillträde till nätinфраstruktur och samlokalisering ska få avsedd verkan bör de därför kompletteras med en skyldighet för TeliaSonera att i

²⁰¹ Prop. 2002/03:110 s. 361.

god tid i förväg informera grossistkunderna om kommande nedläggningar av telestationer.

6.5.3 **Omfattning av skyldigheten att ge tillträde till samlokalisering**

En skyldighet att ge tillträde till samlokalisering syftar till att förhindra att TeliaSonera kan använda grossistkundernas behov av samlokalisering för att begränsa deras valfrihet och möjligheter att använda sin utrustning på effektivast möjliga sätt, till men för konkurrensen på slutkundsmarknaden.

För att samlokalisering i TeliaSoneras produktionslokaler ska bli möjlig krävs att TeliaSonera bereder tillträde till de platser grossistkunden kan placera aktiv utrustning och ansluta till nätinfrastrukturen i fråga. Det krävs vidare att TeliaSonera ger tillträdande operatör möjlighet att inte bara installera utan också att montera ned utrustning.

En samlokalisering operatör som fått tillträde till den tillhörande installationen ska kunna använda sin del av densamma på ett sätt som möjliggör en så kostnadseffektiv och konkurrenskraftig produktion av tjänster som möjligt.

För detta krävs att operatörer som samlokaliserar i samma utrymme ska kunna dela på förbindelser och beredas möjlighet av TeliaSonera att sammankoppla sin utrustning i samlokaliseringens utrymme. Det krävs därför att TeliaSonera under sådana förutsättningar tillåter installation av nödvändig utrustning och kablage i TeliaSoneras samlokaliseringens utrymme.

TeliaSonera åläggs nedan i detta beslut en skyldighet att tillhandahålla backhaul eftersom det med hänsyn till anläggningskostnaderna normalt inte är kostnadseffektivt att samtliga samlokalisering operatörer anlägger infrastruktur för backhauländamål från TeliaSoneras telestationer. I vissa speciella fall kan det dock utgöra ett möjligt alternativ, t.ex. om TeliaSonera inte kan tillhandahålla en efterfrågad backhaulförbindelse.

Genom att de själva eller någon annan operatör får dra in backhaulförbindelser till samlokalisering utrustning kan de samlokalisering operatörerna lösa sitt behov av backhaul på annat sätt än genom att använda skyldigheten för TeliaSonera att tillhandahålla backhaul. Eftersom skyldigheten att ge tillträde till backhaulförbindelser torde vara mer ingripande är det i TeliaSoneras intresse att ett dylikt alternativ införs. Samtidigt är det till fördel såväl för den samlokalisering operatören och för utvecklingen av konkurrensen på slutkundsmarknaden att alternativa operatörer kan tillhandahålla backhaul från TeliaSoneras telestationer där det finns ekonomiska förutsättningar för detta. Samlokalisering operatörer ska därför om de så önskar, ha möjlighet att anlägga egen backhaulförbindelse eller nyttja andra nätleverantörer än TeliaSonera för backhaulförbindelser från ett

samlokaliseringsutrymme till sitt eget tjänstenät. För att det ska vara möjligt att nyttja egen eller annan nätleverantörs förbindelse, måste TeliaSonera tillmötesgå begäran om indragning av annan än TeliaSoneras kabel, så kallad externt ägd kabel (t.ex. optokabel) för backhauländamål.

En sådan skyldighet innebär ett villkor som TeliaSonera ska tillämpa avseende tillträde till tillhörande installationer och övrigt nödvändigt tillträde, med syfte att den tillträdande operatören ska kunna tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. TeliaSonera får endast neka begäran om tillträde till samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer om företaget kan visa att det föreligger objektivt godtagbara skäl för detta. TeliaSoneras reservering av utrymme för samlokalisering, för att senare kunna inplacera egen utrustning, kan inte anses utgöra ett objektivt godtagbart skäl att neka operatörer samlokalisering.²⁰²

Det är viktigt att TeliaSonera inte dimensionerar samlokaliseringsutrymmen på ett sådant sätt att nätinfrastrukturtillträde inte är möjligt utan att grossistkunderna kan påverka. Vid ny, till- och ombyggnad av TeliaSoneras produktionslokaler ska företaget samråda och dimensionera utrymmets storlek med beaktande av grossistkunders behov av plats, vilket ska ha framkommit i samråd med marknaden. Detta gäller även vid minskning av produktionslokalernas yta t.ex. vid övergången till nästa generations accessnät. I de fall bygglov krävs ska samråd ske innan TeliaSonera lämnar in ansökan om bygglov. Med samråd avses att TeliaSonera ska tillfråga grossistkunderna om det finns grossistkunder som önskar beställa plats för samlokalisering i det utrymme som TeliaSonera planerar att bygga. TeliaSonera får endast neka plats för samlokalisering då det föreligger objektivt godtagbara skäl. Med objektivt godtagbara skäl avses i detta sammanhang exempelvis att bygglov inte medges p.g.a. lokalens planerade storlek.

För att tillträdande operatörer ska kunna göra en affärsmässig bedömning om de vill etablera sig eller inte i samlokaliseringsutrymmet krävs att de kan inspektera platsen. Dessutom krävs att en operatör som nekats samlokalisering lämnas möjlighet att inspektera utrymmet för att kontrollera att avslaget grundats på objektivt godtagbara skäl.

TeliaSonera har, som ägare av den lokal där samlokalisering sker, en mycket stark ställning i förhållande till de samlokaliserande operatörerna som i detta sammanhang är helt beroende av TeliaSoneras agerande. Det krävs att den samlokaliserande operatören kan använda sin samlokaliserade utrustning utan begränsningar från TeliaSonera. TeliaSonera ska därför tillämpa villkor som inte inskränker samlokaliserande operatörers möjligheter att i rimlig omfattning använda samlokaliserad utrustning för annat ändamål än nätinfrastrukturtillträde. Det kan t.ex.

²⁰² Se PTS ärende med dnr 04-14965/23.

vara ekonomiskt fördelaktigt att två samlokalisering operatörer delar tillgänglig kapacitet i den ena operatörens fiberförbindelse för att båda därigenom ska erhålla lägre kostnader för backhaul. Det skulle varken vara rättvist eller rimligt om TeliaSonera skulle ha möjlighet att ställa villkor som begränsar operatörens rätt att använda sin utrustning och tillgängliga kapacitet på ett effektivt sätt. Samlokalisering operatörer behöver i likhet med TeliaSonera kunna använda sin samlokalisering utrustning med tillhörande backhaul på ett kostnadseffektivt sätt. Att TeliaSonera inte ställer upp villkor som begränsar hur de samlokalisering operatörerna använder sin utrustning är nödvändigt för att dessa ska kunna konkurrera med TeliaSonera och med andra operatörer på slutkundsmarknaden.

6.5.4 **Omfattning av skyldigheten att informera samlokalisering operatörer vid planerad nedläggning av telestationer samt av ersättningskyldigheten vid utebliven information**

TeliaSonera kan av olika anledningar, exempelvis övergången till NGA-teknik, välja att förändra arkitekturen i sitt nät och lägga ned befintliga telestationer. De grossistkunder som samlokalisering i TeliaSoneras telestationer, eller liknande kopplingspunkter, har gjort investeringar i teknisk utrustning på den specifika platsen. Dessa investeringar har vanligen en linjär avskrivningstid på fem år. En nedläggning av telestationer innebär en risk att operatörerna inte hinner uppnå full kostnadstäckning för sina investeringar.

TeliaSonera ska därför minst fem år i förväg informera samlokalisering operatörer om kommande nedläggning av telestationer eller liknande kopplingspunkter. PTS bedömning är att den valda tidsperioden motsvarar en marknadsmässig avskrivningstid och därför är rimlig.²⁰³ För att de samlokalisering operatörerna ska ha möjlighet att planera utifrån informationen krävs att den är tydlig och konkret med en tidpunkt för planerad nedläggning preciserad till månad och år.

I det fall en telestation eller liknande kopplingspunkt ändå läggs ned innan fem år förflutit sedan TeliaSonera informerade de samlokalisering grossistkunderna, riskerar grossistkunderna att inte hinna få avkastning på den gjorda investeringen utifrån ett avkastningskrav på fem år. TeliaSonera ska, beträffande sådan utrustning som installerats innan TeliaSonera informerade om nedläggning av den aktuella stationen, därför ersätta samlokalisering operatörer för den del av den totala investeringskostnaden i telestationen som när tillträdet upphör inte är avskriven i den tillträdande operatörens bokföring, dvs. tillgångens bokförda värde. Principerna för avskrivningarna ska följa god redovisningssed.

Kravet på att TeliaSonera ska ersätta operatörens investeringskostnad i de fall tillträdet upphör i förtid, ger en stabilitet som kan öka operatörens vilja att investera i

²⁰³ Fem år är också den tidsperiod som PTS använder som avskrivningstid för aktiv utrustning i den nu gällande hybridmodell för det fasta nätet v. 10.1.

samlokalisering. Skyldigheten kan därför sägas utjämna konkurrensförhållandena mellan TeliaSonera och de samlokaliserade operatörerna vilket är positivt för konkurrensen på marknaden.

Om yttre omständigheter, exempelvis i form av naturfenomen som en storm eller dylikt, förorsakat problem med det kopparbaserade nätet som inte kunnat förutses (s.k. force majeure) kan det vara mest kostnadseffektivt för TeliaSonera att omedelbart genomföra övergång till NGA-teknik genom att ersätta kopparledningarna med optisk fiber och att lägga ned en viss telestation. I sådana fall saknar TeliaSonera möjlighet att i god tid informera övriga operatörer om en förestående nedläggning av en telestation. Därför ska TeliaSonera inte vara ersättningskyldigt i dessa fall.

TeliaSonera är inte heller ersättningskyldigt om en överenskommelse om att tidigarelägga nedläggningen träffats med samlokaliserande operatörer.

6.5.5 TeliaSonera ska erbjuda ny samlokalisering

I de fall TeliaSonera beslutar att en telestation ska läggas ned, kan den samlokaliserande operatören inte heller längre tillhandahålla tjänster till slutanvändare via fysiskt eller virtuellt tillträde i den aktuella telestationen. För att motverka en försämring av konkurrensen på infrastrukturnivå ska samlokaliserande operatörer som berörs av en stationsnedläggning ges möjlighet att samlokalisera på de nya platser där TeliaSonera avser ansluta sin aktiva utrustning till kopparledning eller fiber, för att vid denna plats ansluta befintliga kunder.

Utan en skyldighet att tillhandahålla ett alternativt fysiskt tillträde för att ansluta de av stationsnedläggningen berörda slutkunderna till de operatörer som i förtid tvingas upphöra med beviljat tillträde och därtill hörande samlokalisering, finns risk att slutkunderna helt står utan valmöjligheter efter stationsnedläggningen.

I de fall samlokaliserande operatörer skulle vilja ta över den telestation som TeliaSonera har för avsikt att lägga ned, är detta i så fall något parterna med fördel kan komma överens om utanför förevarande reglering.

6.5.6 Slutsats och proportionalitetsbedömning

Skyldigheten att ge tillträde till samlokalisering och andra tillhörande installationer är en förutsättning för att operatörerna ska kunna erbjuda slutkundstjänster baserade på fysiskt tillträde på konkurrenskraftiga villkor. Skyldigheten syftar till att förhindra att TeliaSonera ställer orimliga villkor för nätinfrastrukturtillträde och därmed hindrar uppkomsten av en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutkundsnivå. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

För TeliaSonera innebär ett åläggande att lämna tillträde till företagets infrastruktur en begränsning av företagets möjligheter att utnyttja sin infrastruktur. Utan en skyldighet om tillträde till samlokalisering och tillhörande installationer föreligger det dock en risk att tillträdande operatörer inte kan erbjuda slutkundstjänster på ett effektivt sätt. Konkurrensen riskerar därmed att snedvridas till fördel för TeliaSonera, med negativa efterverkningar för slutanvändarna. Det behov av skyldigheten som beskrivits ovan uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten ger upphov till. PTS bedömer att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

Det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför, uppvägs därför av de tillträdande operatörernas behov av samlokalisering för att på så vis kunna bedriva en kostnadseffektiv verksamhet trots TeliaSoneras ägande av de aktuella lokalerna. Utan skyldigheten skulle TeliaSonera kunna utnyttja sin starka ställning på marknaden och utestänga andra operatörer, vilket skulle försvåra deras verksamhet och samtidigt minska deras konkurrenskraft. Den aktuella skyldigheten medför på så vis en ökad förutsägbarhet för operatörerna, vilket ökar deras konkurrenskraft. PTS bedömer därför att de fördelar som skyldigheten medför, uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

I de fall där grossistkunden har möjlighet och väljer att använda sig av egen backhaulförbindelse, eller att hyra en backhaulförbindelse av annan operatör än TeliaSonera behöver TeliaSonera endast möjliggöra att samlokalisering operatörer i rimlig omfattning kan dra in egen eller annans kabelförbindelser för anslutning till samlokaliserad utrustning för backhauländamål.

Skyldigheten att möjliggöra indragning av grossistkunders eller andra operatörers kabelförbindelser är inte särskilt betungande för TeliaSonera. TeliaSonera åläggs inte att koppla samman samlokaliserad utrustning med nätinфраstruktur som inte ägs av TeliaSonera, utan endast att möjliggöra, dvs. medverka till och inte förhindra, att den samlokaliserade utrustningen kan anslutas till sådan nätinфраstruktur.

Även skyldigheten att TeliaSonera ska informera med fem års varsel om kommande nedläggning av telestationer, eller ersätta grossistkunden för ännu inte avskrivna kostnader när telestationer läggs ned, syftar till att säkerställa att skyldigheten om fysiskt tillträde till nätinфраstruktur får avsedd verkan och förhindra att TeliaSonera genom uppställande av orimliga villkor förhindrar uppkomsten av en konkurrensutsatt marknad på slutkundsnivå. Skyldigheten ska säkerställa att tillträdande operatörer ska få avkastning för gjorda investeringar och motverka att TeliaSonera använder nedläggning av telestationer på ett sätt som försämrar situationen för konkurrenterna eller hämmar investeringsviljan hos konkurrenterna. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

Utan en skyldighet att informera vid nedläggning av telestation och att betala ersättning till den samlokalisering operatören vid underlåtenhet att informera och att erbjuda möjlighet till ny samlokalisering, finns en risk att slutkunderna helt står utan valmöjligheter när en telestation läggs ned och att konkurrensen försämras. Konkurrensen riskerar därmed att snedvridas eftersom konkurrerande operatörers investeringar blir oanvändbara och därmed inte längre kan generera avkastning. Det behov av skyldigheten som beskrivits ovan uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten ger upphov till. PTS anser att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende. PTS anser således att skyldigheten är proportionerlig.

6.6 Skyldighet att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse

5. Skyldighet att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla tillträde till en förbindelse mellan en operatörs samlokaliserade utrustning och en punkt högst 50 km bort (avser fågelvägen) där avlämning för transport till operatörens eget nät kan ske, s.k. backhaulförbindelse, enligt följande.
 - a) TeliaSonera ska i första hand tillhandahålla backhaulförbindelse genom att tillhandahålla tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur (svart fiber).
 - b) TeliaSonera ska i andra hand tillhandahålla backhaulförbindelse genom att tillhandahålla optisk våglängd eller digital förbindelsekapacitet, enligt önskemål från tillträdande operatör.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.6.1 Rättsliga förutsättningar

Enligt 4 kap. 8 § LEK får en SMP-operatör förpliktas att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. En sådan skyldighet kan bl.a. avse att operatören ska ge annan tillträde till specificerade nätdelar och tillhörande installationer.

I egentlig mening ligger backhaulförbindelsen utanför den relevanta marknaden men regleringsmyndigheten kan ålägga skyldigheter om tillträde som inte specifikt utgör en del av den relevanta marknaden, om detta bedöms nödvändigt för att skapa en effektiv lösning på konkurrensproblemen.²⁰⁴ Backhaul är exempel på ett sådant tillträde, och det är således möjligt att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla sådant.

²⁰⁴ Enligt förklaringsdokumentet, avsnitt 2.6. Se även yttrandet av kommissionen av den 19 april 2010, aktbil. 94 i dnr 07-11757. Såväl länsrätt som kammarrätt har emellertid fastslagit att tillträde till backhaul inte omfattas av begreppet ”tillhörande installationer”, se länsrättens i Stockholm dom den 29 februari 2008 i mål 17063-07 och Kammarrättens i Stockholm dom den 21 augusti 2008 i mål nr 2369-08.

6.6.2 **En skyldighet att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse är nödvändig.**

Med *backhaulförbindelse* avses den förbindelse som förbinder operatörens aktiva utrustning i TeliaSonerans nod med dennes tjänstenät.

TeliaSonera är den enda operatör som har backhaulförbindelser från alla de noder som kan bli föremål för samlokalisering enligt detta beslut. För en operatör som bedriver verksamhet på den nationella slutkundsmarknaden för fasta bredbandstjänster baserat på lokalt fysiskt tillträde till nätinфраstruktur kan det bli nödvändigt att samlokalisera i hundratals telestationer. I det fall operatörerna saknar lokal fiberinfrastruktur måste de själva parallellanlägga fiber för backhaulförbindelser från samtliga dessa telestationer eller hyra en förbindelse. Det är dock inte ekonomiskt hållbart för operatörer att i så hög utsträckning själva anlägga backhaulförbindelser. En väggran från TeliaSonerans sida att leverera backhaulförbindelser kan således medföra att tillträdesskyldigheterna blir verkningslösa, varför etableringshindren kan omintetgöra nyttan med regleringen av nätinфраstruktur tillträde.

Av just denna anledning har, alltsedan det europeiska regelverket infördes, LLUB-tillträde runt om i Europa kompletterats med reglerat tillträde till backhaulförbindelser. I NGA-rekommendationen slår EU-kommissionen fast att regleringsmyndigheten bör förena ålagda tillträdesskyldigheter till fibernätet med skyldigheter som säkerställer tillgång till samlokalisering och backhaulförbindelser.²⁰⁵ Även Berec har framhållit att regleringsmyndigheterna inom ramen för regleringen av accessnätmarknaderna bör se till att det finns möjlighet till effektiva backhaullösningar, vilket kan inkludera tillträde till kanalisation eller svart fiber.²⁰⁶

Eftersom TeliaSonera i likhet med andra operatörer har behov av backhaulförbindelser, har företaget som beskrevs ovan redan sådana förbindelser anslutna till sina stationer och övriga noder. Dessa förbindelser kan successivt och utan större kostnader eller tidsfördröjning anpassas efter grossistkundernas behov. Det finns ingen annan operatör än TeliaSonera som har backhaulförbindelser från *alla* de telestationer som kan bli föremål för samlokalisering i enlighet med detta beslut. Detta innebär att det därför i ett stort antal fall inte är någon annan än TeliaSonera som har möjlighet att erbjuda backhaulförbindelse till operatörer som samlokaliserar i TeliaSonerans lokaler.

PTS anser såsom i tidigare beslut, och i likhet med EU-kommissionen och Berec, att det måste säkerställas att samlokaliserade operatörer kan erhålla backhaulförbindelse.

²⁰⁵ EU-kommissionens rekommendation från 2010, se p. 22.

²⁰⁶ Se Berec Common Position (BoR(12) 127) on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, BP 13.

I annat fall kan inte skyldigheten om tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinfrastuktur få den avsedda verkan.

6.6.3 **Omfattningen av skyldigheten**

TeliaSonera ska i första hand tillgodose varje rimlig begäran om tillträde till backhaul genom att tillhandahålla tillträde till passiv fiberbaserad nätinfrastuktur, dvs. en svart fiber-förbindelse. Vid tillträde till det kopparbaserade accessnätet kan grossistkundens behov av överföringskapacitet i vissa fall tillgodoses med backhaul via optisk våglängd eller digital förbindelsekapacitet. När TeliaSonera inte har svart fiber tillgänglig avgör den tillträdande operatören därför i dessa fall om tillträdet i stället ska realiseras genom tillhandahållande av optisk våglängd eller genom digital förbindelsekapacitet. En sådan skyldighet utgör en väsentlig del i att stödja skyldigheten om tillträde till det kopparbaserade accessnätet. Vid tillträde till fiberbaserad infrastrukturer är backhaulförbindelser i form av optisk våglängd eller digital förbindelsekapacitet däremot vanligen inte ett alternativ med hänsyn till den kapacitetsbegränsning som dessa medför.

En rimlig begäran om tillträde till backhaulförbindelse bör endast innefatta förbindelselängder som är så långa att de ger den samlokaliserade operatören möjlighet att nå det egna tjänstenätet. I 2010 års beslut fann PTS att lämplig förbindelselängd var högst 50 km (fågelvägen). Enligt PTS uppfattning är förbindelselängder som är upp till högst 50 km så pass långa att den samlokaliserade operatören kan nå det egna, eller alternativa leverantörers, tjänstenät, men samtidigt så korta att regenerering av den optiska signalen inte är nödvändig. Det är lämpligt att backhaulförbindelser i form av optisk våglängd eller digital förbindelsekapacitet omfattas av samma längdbegränsning.

En rimlig begäran om tillträde till backhaulförbindelser innefattar därför tillträde till en förbindelse mellan en operatörs samlokaliserade utrustning och en punkt högst 50 km bort (avser fågelvägen) där avlämning för transport till operatörens eget nät kan ske.

6.6.4 **Slutsats och proportionalitetsbedömning**

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse, är således att tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinfrastuktur ska kunna realiseras på ett verkningsfullt sätt för en samlokaliserad operatör. Genom att tillträdet kan realiseras på ett sådant sätt kan grossistkunder etablera sig och bedriva verksamhet på slutkundsmarknaden för bredbandstjänster, vilket främjar konkurrensen. Beslutet att ålägga TeliaSonera en skyldighet om tillträde till backhaulförbindelser är således ägnad att tillgodose regleringens ändamål.

Skyldigheten att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelser innebär ett ingrepp i TeliaSoneras verksamhet eftersom den begränsar företagets egna möjligheter att

utnyttja sin nätinфраstruktur. Skyldigheten medför även kostnader i samband med tillhandahållandet av backhaulförbindelser till externa grossistkunder. Det måste finnas en jämvikt mellan TeliaSoneras rätt att utnyttja sin nätinфраstruktur för egen del och andra tjänsteleverantörers rätt att få tillträde till de nätdelar som är nödvändiga för att erbjuda konkurrerande tjänster.²⁰⁷

Det är därför angeläget att TeliaSonera får ersättning för de kostnader som uppstår till följd av skyldigheten. Det är också viktigt att skyldigheten inte utformas så att den blir mer ingripande än vad som är nödvändigt mot bakgrund av det aktuella konkurrensproblemet. Därför begränsar PTS skyldigheten till att avse förbindelselängder om högst 50 km (fågelvägen).

PTS finner således att de möjligheter till effektivt realiserande av tillträdesskyldigheterna som möjliggörs genom skyldigheten, överväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför. Skyldigheten kan inte utformas på ett mindre ingripande sätt för att på ett motsvarande sätt tillgodose syftet med skyldigheten.

Vid en avvägning av betydelsen av skyldigheten för att komma tillrätta med konkurrensproblemen på marknaden för nätinфраstruktur tillträde och hur betungande den bedöms vara för TeliaSonera, bedömer PTS att skyldigheten är proportionerlig.

²⁰⁷ Se prop. 2002/2003:110, s. 172.

6.7 Skyldighet att tillhandahålla migrering och operatörsbyte

6. Skyldighet att tillhandahålla migrering och operatörsbyte

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från en operatör tillhandahålla migrering från en av företagets grossistprodukter till en produkt för lokalt fysiskt eller virtuellt tillträde till nätinfrastruktur. Detta innefattar att TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om migrering:
 - a. från en form av lokalt tillträde till en annan,
 - b. från sådana grossistprodukter som inte omfattas av reglering till lokalt tillträde
2. TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om migrering mellan olika typer av backhaul.
3. TeliaSonera ska möjliggöra att migrering kan komma till stånd utan dröjsmål för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas. Detta innebär t.ex. att TeliaSonera ska tillhandahålla migrering utanför ordinarie arbetstid om den tillträdande operatören begär det. TeliaSonera ska möjliggöra att migrering, på begäran av operatören, kan ske för flera slutkundsförbindelser i ett sammanhang, s.k. massmigrering.
4. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran från operatör tillhandahålla operatörsbyte. TeliaSonera ska möjliggöra att operatörsbyte kan komma till stånd utan dröjsmål för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas. Detta innebär t.ex. att TeliaSonera ska tillhandahålla operatörsbyte utanför ordinarie arbetstid om den tillträdande operatören bedömer att detta är det bästa i det enskilda fallet.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.7.1 Rättsliga förutsättningar

En SMP-operatör får enligt 4 kap. 8 § LEK förpliktas att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. En sådan skyldighet kan avse att operatören ska erbjuda tillträde till sådana tjänster som möjliggör, stödjer eller kan stödja tillhandahållande av tjänster via elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster. Migrering och operatörsbyte är sådana tjänster, och det är således möjligt att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla dessa.

6.7.2 **En skyldighet att tillhandahålla migrering och operatörsbyte är nödvändig**

Ordet migrering används i tekniska sammanhang för att beskriva en flytt från en produkt som baseras på en typ av teknisk plattform till en produkt som baseras på en annan plattform. Detta kan t.ex. bero på att arkitekturen eller tekniken i nätet förändras. TeliaSonera kan byta från en infrastruktur till en annan under en operatörs pågående avtal med slutkund. Vid en migrering sker alltså förändringar i den tjänst som grossistkunden köper av TeliaSonera utan att den behöver ha initierats av förändringar i relationen till slutkunden.

Det är viktigt att en grossistkund har möjlighet att klättra på investeringsstegen, för att bland annat få större kontroll och uppnå skalfördelar. Detta kan ske genom att en grossistkund som idag köper någon av TeliaSoneras grossistprodukter för bredbandstillträde istället övergår till att köpa lokalt tillträde till nätinфраstruktur. En grossistkund kan av olika anledningar också vilja övergå från kopparbaserade tjänster till fiberbaserade. Som en följd av migrering från t.ex. koppar till fiber, eller av annan anledning, kan en operatör på samma sätt vilja byta från en grossistprodukt till en annan när det gäller backhaul.

För att tillträdesskyldigheten ska fylla det avsedda syftet och för att operatörerna ska kunna få del av de stordrifts- och samproduktionsfördelar som TeliaSonera har är det av stor vikt att byte av grossistprodukter kan komma till stånd på ett effektivt och smidigt sätt. Bytet måste kunna ske utan onödig tidsutdräkt för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas. Eftersom en migrering inte behöver vara initierad av slutkunden är det särskilt viktigt att den sker så effektivt som möjligt och att eventuell avbrotts-tid minimeras.²⁰⁸

En skyldighet att tillhandahålla migrering är därför nödvändig i de fall då en grossistkund byter produkt antingen genom att förflytta sig på investeringsstegen till en produkt på marknaden för lokalt tillträde, eller byter till annan produkt inom denna marknad.

För att konkurrensen på slutkundsmarknaden ska fungera krävs att slutkunderna har möjlighet att byta operatör på ett effektivt sätt. TeliaSonera har möjlighet att genom sitt agerande minska slutkundernas incitament att byta operatör genom att försvåra att ett operatörsbyte kommer till stånd. Detta kan ske t.ex. genom att en fiber installeras på ett sådant sätt att ett eventuellt operatörsbyte kräver onödigt omfattande arbete. Det kan också ske genom att det uppstår onödigt lång nedtid i slutkundens tjänsteleverans vilket kan minska viljan att byta operatör. Det är därför viktigt att eventuell nedtid hålls på ett minimum. Om operatörsbyten inte fungerar på ett effektivt sätt kan slutkundernas incitament att byta operatör minska, vilket i

²⁰⁸ Detta är något som ERG (numera Berec) understryker i best practices, se ERG (07) 53, Report on ERG Best Practices on Regulatory Regimes in Wholesale Unbundled Access and Bitstream Access, 080604.

förlängningen kan leda till en försämrad konkurrenssituation på slutkundsmarknaden. En skyldighet att tillhandahålla operatörsbyten är därför nödvändig.

6.7.3 **Omfattning av skyldigheten**

Skyldigheten att tillhandahålla migrering innebär att TeliaSonera ska tillmötesgå varje rimlig begäran om migrering både från en grossistprodukt som inte omfattas av reglering till en produkt för nätinfrastukturtillträde och från en form av lokalt tillträde till en annan, vanligtvis från koppar- till fiberbaserade tjänster. TeliaSonera ska också tillmötesgå varje rimlig begäran om operatörsbyte.

För att operatörerna ska kunna erbjuda tjänster på konkurrenskraftiga och rättvisa villkor krävs att migreringar eller operatörsbyten inte orsakar problem för slutkunderna. Därför måste TeliaSonera möjliggöra att byte av grossistprodukt eller operatör kan komma till stånd utan onödig tidsutdräkt för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas. Detta innebär t.ex. att migrering eller operatörsbyte ska kunna ske utanför ordinarie arbetstid om den tillträdande operatören bedömer att detta är det bästa i det enskilda fallet. I vissa situationer har den tillträdande operatören behov av att migrera ett flertal slutkundsförbindelser i ett sammanhang, varför skyldigheten även ska omfatta så kallad massmigrering.

6.7.4 **Slutsats och proportionalitetsbedömning**

Syftet med att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla migrering är att TeliaSonera ska möjliggöra för operatörer att kunna byta till en grossistprodukt på marknaden för lokalt tillträde eller annan grossistprodukt på samma marknad. Migreringar utgör ett normalt inslag i grossistkundernas verksamhet och det är av vikt att en grossistkund har möjlighet att klättra på investeringsstegen för att bland annat få större kontroll och uppnå skalfördelar. Detta främjar grossistkundernas möjligheter att erbjuda tjänster på konkurrenskraftiga och rättvisa villkor. Beslutet att ålägga TeliaSonera en sådan skyldighet är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

Syftet med att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla operatörsbyten är att TeliaSonera inte ska minska slutkundernas incitament att byta operatör. I förlängningen kan ett sådant agerande leda till försämrad konkurrenskraft för grossistkunderna samt ett försämrat utbud för slutkunderna. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

Utän skyldigheter om migrering och operatörsbyte finns en risk att TeliaSonera försvårar effektiva och smidiga migreringar eller operatörsbyten för grossistkunder, vilket kan påverka grossistkundernas relationer med slutkunderna och grossistkundernas möjlighet att konkurrera på marknaden. Dessutom kan grossistkundernas möjligheter att skapa stordrifts- och samproduktionsfördelar

försvåras av TeliaSonera. Skyldigheten är därför nödvändig för att skapa förutsättningar för konkurrens på marknaden. Behovet av skyldigheten uppväger därför det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten ger upphov till. PTS anser att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

Den aktuella skyldigheten ger grossistkunderna möjligheter till större kontroll och uppnå skalfördelar samt minskar risken för att TeliaSonera försvårar grossistkundernas relation till sina slutkunder. Den aktuella skyldigheten medför på så vis en ökad kontroll för grossistkunderna, vilket ökar deras konkurrenskraft. PTS anser därför att de fördelar som skyldigheten medför, uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.8 Skyldighet att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur

7. Skyldighet att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster

1. TeliaSonera ska tillämpa icke-diskriminerande villkor vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster, vilket innebär att:
 - a. TeliaSonera, under likvärdiga omständigheter, ska tillämpa likvärdiga villkor mot andra som tillhandahåller likvärdiga slutkundstjänster, samt
 - b. de tjänster och den information som TeliaSonera erbjuder andra ska tillhandahållas på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för företagets egna tjänster eller för dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.
2. Skyldigheten att tillämpa icke-diskriminerande villkor innebär bl.a. att TeliaSonera ska ge externa grossistkunder samma kvalitet och villkor som TeliaSoneras interna verksamhet får vad gäller till exempel:
 - a. pris,
 - b. tekniska parametrar,
 - c. leveranstid,
 - d. leveransprecision,
 - e. felavhjälpningstid,
 - f. felavhjälpningsprecision,
 - g. beställningsprocess,
 - h. tillgång till stödsystem, inklusive affärsrelaterade funktioner och administrativa rutiner, samt
 - i. information.
3. TeliaSonera ska vid tillhandahållandet av tjänster som efterfrågas av externa operatörer men som inte fyller någon funktion för TeliaSoneras egen verksamhet, t.ex. nätsammankoppling, basera villkoren för tillhandahållandet på objektiva grunder, så att tillämpningen av villkoren inte medför nackdelar för externa operatörer.
4. Vid tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera, från och med den 1 december 2016, dessutom
 - a. tillämpa icke-diskriminering enligt principen om lika insatsresurser (EoI), dvs. ett tillhandahållande av samma tjänster och information till

TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet och externa operatörer, inbegripet tjänsternas pris- och kvalitetsnivå, inom samma tidsramar och med samma system och processer, samt med samma grad av tillförlitlighet och prestanda.

- b. endast använda samma produkter, tjänster, information, stödsystem och processer i den interna slutkundsverksamheten som företaget även tillhandahåller externa grossistkunder.
5. TeliaSonera ska genom ett tekniskt replikerbarhetstest, kunna visa att de fiberbaserade slutkundstjänster TeliaSonera tillhandahåller kan produceras med de fiberbaserade nätinfrastukturtillträden och därtill hörande tjänster som företaget tillhandahåller. TeliaSonera ska senast tre månader efter detta beslut träder i kraft ta fram en metod och redovisa för PTS hur testet av teknisk replikerbarhet ska genomföras.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 6 §§ LEK.

6.8.1 Rättslig utgångspunkt

Enligt 4 kap. 6 § LEK får en operatör som avses i 4 § förpliktas att tillämpa icke-diskriminerande villkor i sin verksamhet. En sådan skyldighet ska särskilt säkerställa:

1. att operatören under likvärdiga omständigheter tillämpar likvärdiga villkor mot andra som tillhandahåller likvärdiga tjänster, samt
2. att de tjänster och den information som operatören erbjuder andra, tillhandahålls på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för operatörens egna tjänster eller för dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.

Genom paragrafen genomförs artikel 10.1 och 10.2 i tillträdesdirektivet.

Att ett villkor eller en tjänst ska vara likvärdigt eller likvärdig innebär inte nödvändigtvis att det måste vara fråga om samma villkor eller samma tjänst som erbjuds andra.²⁰⁹ Genom bestämmelsen ges en möjlighet att ställa krav på ett företag med ett betydande inflytande på en bestämd marknad att inte snedvrیدا konkurrensen genom att, utan objektivt godtagbara skäl, särbehandla vissa konkurrenter.

EU-kommissionens rekommendation från 2013²¹⁰ lägger stor vikt vid att uppnå neutrala villkor för marknadsaktörerna och betonar därför vikten av en strikt tillämpning av icke-diskrimineringsprincipen för att skapa lika villkor för alla

²⁰⁹ Se prop. 2002/03:110 s. 376 f.

²¹⁰ EU-kommissionens rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder.

(”Equivalence of Access”). I första hand bör myndigheterna enligt EU-kommissionen, försöka åstadkomma en reglering som innebär ”Equivalence of Inputs” (EoI), dvs. en i princip fullständig enhetlighet mellan samtliga grossistkunders insatsvaror, inklusive de insatsvaror som används i SMP-operatörens egna slutkundsverksamhet. EoI har i den svenska översättningen av rekommendationen benämnts ”lika insatsresurser”.

6.8.2 Särbehandling kan leda till snedvridna konkurrensförhållanden

En allmän skyldighet om icke-diskriminering är nödvändig för att komma till rätta med problemet att SMP-operatören ger den egna slutkundsverksamheten orättvisa fördelar eller särbehandlar vissa externa grossistkunder.²¹¹ En icke-diskrimineringskyldighet syftar till att skapa en jämn spelplan på slutkundsmarknaden, så att effektiva operatörer har möjlighet att konkurrera på slutkundsmarknaden även om de är hänvisade till att köpa en insatsvara från SMP-operatören.

PTS har sedan år 2004 ålagt TeliaSonera en skyldighet att tillämpa icke-diskriminerande villkor. I 2010 års beslut ålades TeliaSonera att tillämpa likvärdiga villkor mot andra som tillhandahåller likvärdiga tjänster i slutkundsledet, samt att tillhandahålla tjänster och information på samma villkor och med samma kvalitet externt och internt.

6.8.3 En skyldighet att inte diskriminera behövs

Även om TeliaSonera har ålagts en skyldighet att tillhandahålla lokalt fysiskt tillträde kvarstår risken att detta tillhandahållande sker på diskriminerande villkor. För att skyldigheten att tillhandahålla tillträde ska få avsedd verkan är det en förutsättning att de externa operatörerna ges förutsättning att leverera bredbandstjänster till slutkunderna på samma villkor som TeliaSonera. PTS reglering syftar till att uppnå en situation där marknadsaktörerna beter sig som de skulle göra i en situation med fungerande konkurrens, dvs. där det inte finns någon vertikalt integrerad operatör med betydande marknadsinflytande. I en sådan situation skulle effektiva investeringar ske och tillträde skulle säljas till icke-diskriminerande villkor och till ett pris som motsvarar kostnaderna med påslag för skälig vinst.

En allmän skyldighet om icke-diskriminering ska bl.a. förhindra beteenden som ger upphov till konkurrenshämmande prisrelaterade klämeffekter eller exkluderande effekter. Skyldigheten ska säkerställa att en köpare av nätinfrastukturtillträde och därtill hörande tjänster inte otillbörligt särbehandlas i förhållande till andra köpare, eller i förhållande till verksamheter inom TeliaSonera, som baserar sina slutkundserbudanden på insatsvaran lokalt fysiskt tillträde till nätinfrastuktur och

²¹¹ Jfr Berec common position on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, BoR (12) 127, 26.11.2012.

verkar på motsvarande slutkundsmarknad som de externa konkurrerande grossistkunderna. TeliaSonera ska med andra ord inte kunna gynna sin egna interna verksamhet i förhållande till externa grossistkunder, och inte heller otillbörligt gynna enskilda externa grossistkunder. Därför finns ett behov av att säkerställa att företagets tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster sker på ett likvärdigt sätt externt som internt.

6.8.4 Icke-diskriminering innebär att operatörer under likvärdiga omständigheter ska behandlas lika

En skyldighet att inte diskriminera innebär för det första att TeliaSonera ska tillämpa likvärdiga villkor mellan externa operatörer under likvärdiga förhållanden, exempelvis vad gäller prissättning. Detta innebär exempelvis att om det förekommer volymrabatter ska en sådan rabatt vara lika stor för de operatörer vars volymer är jämförbara.

6.8.5 Icke-diskriminering innebär att operatörerna ska få samma villkor och kvalitet som den egna organisationen

En skyldighet att inte diskriminera innebär dessutom att TeliaSonera ska tillhandahålla tjänster och information till externa grossistkunder på samma villkor och med samma kvalitet som till den interna slutkundsverksamheten. Tillträdande operatörer ska ges minst lika goda förutsättningar som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.

Detta innebär att TeliaSonera ska säkerställa att externa och interna grossistkunder får samma kvalitet och villkor vad gäller exempelvis pris, tekniska parametrar, leveranstid, leveransprecision, felavhjälpningstid, felavhjälpningsprecision, tillgång till stödsystem, inklusive affärsrelaterade funktioner och administrativa rutiner, samt information.

6.8.6 Omfattning av skyldigheten att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinфраstruktur

Vid tillhandahållande av lokalt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera under likvärdiga omständigheter tillämpa likvärdiga villkor mot de externa grossistkunder som tillhandahåller likvärdiga slutkundstjänster som TeliaSonera. Det innebär att TeliaSonera inte får gynna eller missgynna någon grossistkund i förhållande till hur andra grossistkunder behandlas. Det krävs objektivt godtagbara skäl för att särbehandla vissa kunder i förhållande till andra.²¹²

Som ovan beskrivits syftar skyldigheten till att säkerställa att de externa grossistkunderna ges förutsättningar att leverera bredbandstjänster till slutkunder på samma villkor som TeliaSonera. Det behöver alltså inte vara fråga om att samma

²¹² Prop. 2002/03:110, s. 376 f.

tjänster och processer erbjuds internt och externt, men tjänsterna och processerna ska vad gäller funktion och pris vara jämförbara. Det innebär exempelvis att om TeliaSonera gör en förbättring i de egna systemen måste motsvarande förbättringar göras i system som erbjuds externa operatörer, för att dessa inte ska få en konkurrensnackdel.

Skyldigheten är generell och gäller samtliga de tjänster och den information som TeliaSonera tillhandahåller på grundval av detta beslut. Det krävs inte att avtal faktiskt har träffats med annan för att skyldigheten att inte diskriminera ska vara tillämplig, utan det räcker med att TeliaSonera erbjuder en tjänst på villkor som inte är konkurrensneutrala.²¹³

6.8.7 **En förstärkt skyldighet att inte diskriminera behövs för fiberbaserad infrastruktur**

En skyldighet att inte diskriminera de externa operatörerna gentemot den egna slutkundsverksamheten innebär inte i sig att SMP-operatören behöver tillhandahålla exakt samma produkter, stödsystem och processer internt och externt. En sådan något mindre ingripande form av icke-diskriminering, som syftar till att säkerställa att de externa kunderna med stöd av grossisttjänsterna får möjlighet att konkurrera på slutkundsmarknaden på samma villkor som SMP-operatören, brukar benämnas *Equivalence of Output* (EoO). I den svenska översättningen av EU-kommissionens rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder benämns detta *likvärdiga resultat*.

En mer ingripande form av icke-diskriminering är *Equivalence of Input* (EoI), som i den svenska översättningen av EU-kommissionens rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder benämns *lika insatsresurser*. Enligt denna princip ska externa grossistkunder erbjudas samma tjänster till samma priser och med samma transaktionsprocesser som SMP-operatörens egen slutkundsverksamhet. Regleringsmyndigheten har i varje enskilt fall att bestämma vilken form av icke-diskriminering som krävs.²¹⁴

I beslutet från 2010 ålade PTS TeliaSonera en skyldighet om icke-diskriminering enligt principen om likvärdiga resultat, dvs. EoO, att gälla för lokalt tillträde till både koppar- och fiberbaserad nätinfrastruktur. Sedan dess har det skett förändringar som ger PTS anledning att se över utformningen av skyldigheten om icke-diskriminering vid lokalt tillträde till fiberbaserad infrastruktur.

²¹³ Prop. 2002/03:110, s. 377.

²¹⁴ Se Berec common position on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, BoR (12) 127, 26.11.2012.

Marknaden har förändrats genom att det nu finns tydliga tecken på en ökad efterfrågan på tillträde också till svart fiber till enfamiljshus. Detta ställer nya och högre krav på bl.a. tillträdande operatörers tillgång till information och till lika effektiva stödsystem som de som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet använder då antalet tillträden kan väntas bli högre. Även regelverket har ändrats genom tidigare nämnda rekommendation från EU-kommissionen 2013. PTS har också under den gångna regleringsperioden fått erfarenheter från tillsynen av lokalt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur, som också föranleder PTS att ålägga en tillträdes- och icke-diskrimineringsreglering som är bättre anpassad till den rådande marknadssituationen.

Enligt EU-kommissionens rekommendation från 2013 är EoI den säkraste metoden för att uppnå effektiv icke-diskriminering. Regleringsmyndigheterna bör därför undersöka om det är proportionerligt att ålägga SMP-operatörerna att tillhandahålla resurser i grossistledet på basis av EoI. Vid en sådan proportionalitetsbedömning ska hänsyn bl.a. tas till SMP-operatörens marginalkostnader för att erbjuda EoI, möjligheten att inte reglera priserna i grossistledet för NGA-nät, möjliga positiva effekter på innovation och konkurrens, eventuella frivilliga åtaganden från SMP-operatören samt SMP-operatörens storlek.²¹⁵

Rekommendationen syftar till att främja effektiva investeringar och innovation i ny och bättre infrastruktur och samtidigt tillgodose behovet av att upprätthålla konkurrensen. Att skapa goda förutsättningar för investeringar ger vanligen en ökad konsumentnytta och är en viktig faktor för PTS att ta hänsyn till vid utformningen av regleringen. I Sverige sker för närvarande omfattande fiberinvesteringar. Efterfrågan på bredband med högre överföringskapacitet är mycket hög och på sikt kommer betydelsen av kopparbaserad infrastruktur att minska och betydelsen av fiberinfrastruktur att fortsätta att öka. Det är därför viktigt att den reglering som åläggs avseende tillträde till fiberinfrastruktur är väl ägnad att skapa goda förutsättningar för konkurrens på slutkundsmarknaden.

PTS har i sin tillsyn kunnat konstatera att konkurrensproblemen på marknaden för lokalt tillträde till stor del hänger samman med TeliaSoneras vertikala integration och risken för särbehandling av företagets externa grossistkunder i jämförelse med den interna slutkundsverksamheten. TeliaSonera tillämpar t.ex. olika rutiner och stödsystem m.m. för den interna slutkundsverksamheten²¹⁶ och de externa grossistkunderna, vilket försvårar tillsynen. Det finns också asymmetrier i den information som externa och interna kunder har tillgång till.

²¹⁵ EU-kommissionens rekommendation om icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder, rek. 7.

²¹⁶ Jfr t.ex. PTS tillsynsärende med dnr 14-5283

Det är därför angeläget att uppnå en högre grad av likabehandling, vilket kan ske genom att ålägga TeliaSonera ett strikt krav på icke-diskriminering genom principen om EoI. Det ger också PTS förbättrade förutsättningar för insyn och jämförelse mellan externa och interna transaktioner. PTS bedömer på ovanstående grunder att principen om EoI är en lämplig utgångspunkt för utformningen av regleringen om tillträde till fiberbaserad infrastruktur.

Att tillhandahålla tillträde enligt principen om EoI är en ingripande skyldighet för TeliaSonera, eftersom företaget sannolikt behöver genomföra relativt omfattande anpassningar av framförallt system och processer. Skyldigheten är dessutom ett större ingrepp i TeliaSoneras frihet att agera jämfört med tidigare icke-diskrimineringsskyldighet. För att EoI ska vara en proportionerlig skyldighet måste nyttan av åtgärden överväga kostnaderna för densamma.

De fiberbaserade grossistprodukterna är fortfarande relativt nya och för vissa produkter saknas systemstöd. TeliaSonera tog år 2010 ett inriktningsbeslut om att utveckla beställningsgränssnittet NetBusiness till att inkludera även TeliaSoneras interna försäljning.²¹⁷ Arbetet med att föra över TeliaSoneras interna fiberbeställningar till det beställningsgränssnitt som används för externa grossistkunder befinner sig i ett inledande skede.

TeliaSonera har till PTS redovisat bl.a. följande information om tidplanen för införandet av de systemförändringar som utgör en avgörande del av införandet av EOI²¹⁸:

1 januari 2015 – *Fiber Småföretag och Fiber Lägenhet säljstartade i maj 2014. För dessa produkter finns det redan idag bara ett gemensamt beställningsflöde för Telia respektive övriga kunder till Skanova. Detta gäller både beställning av fiberförbindelsen och service. Införandet av EOI och borttagandet av prisregleringen för denna produkt bör därför genomföras vid ikraftträdandet av beslutet.*

1 december 2016 - *Fiber Villa (SDU): Beställning av fiberförbindelser och service via gemensamt gränssnitt.*

1 december 2016 - *Fiber till flerbostadshus (MDU): Beställning av fiberförbindelser och service via gemensamt gränssnitt.*

1 oktober 2017 - *Fiber till Företag: Beställning av fiberförbindelser och service via gemensamt gränssnitt.*

²¹⁷ Avrapportering EAB Kvartal 4 2010, 2011-02-15.

²¹⁸ ”Tidplan för införandet av EOI för tillträde till fiberförbindelser och service via gemensamt gränssnitt”, 2014-10-06, ab 238

Tidplanen kan uppfattas som ett åtagande från TeliaSoneras sida endast under förutsättning att PTS i det kommande skyldighetsbeslutet fastställer tidpunkter för avskaffandet av prisregleringen för fibertillträde och att dessa tidpunkter inträffar senast vid samma tidpunkt som EOI enligt beslutet ska vara infört för respektive fiberprodukt.

Kostnaderna för TeliaSonera att anpassa system och processer till EoI är sannolikt högre för befintliga produkter med befintliga system jämfört med nya produkter som inte omfattas av något befintligt systemstöd. TeliaSoneras kopparbaserade tillträdestjänster har tillhandahållits under lång tid och befintliga system och processer utvecklades till stor del ursprungligen för att kunna tillhandahålla fast telefoni. Det skulle sannolikt bli kostsamt för TeliaSonera att förändra dessa för att uppfylla principen om EoI. Dessutom medför substitutionen från kopparbaserade produkter till fiberbaserade produkter att en förstärkt icke-diskrimineringskyldighet för kopparbaserade tillträdesprodukter på något längre sikt skulle få en begränsad nytta.

PTS gör därför bedömningen att införandet av en striktare form av icke-diskriminering enligt principen om EoI endast medför sådana fördelar att det kan anses proportionerligt i förhållande till kostnaderna när det gäller tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster.

6.8.8 Omfattning av skyldigheten att tillämpa principen om lika insatsvaror vid tillhandahållande av tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster

Skyldigheten innebär att TeliaSonera från och med den 1 december 2016 vid tillhandahållande av lokalt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster, utöver vad som gäller dessförinnan, ska tillämpa principen om lika insatsresurser. Detta innebär att TeliaSonera ska tillhandahålla samma tjänster och information till TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet och externa grossistkunder, inbegripet tjänsternas pris- och kvalitetsnivå, inom samma tidsramar och med samma system och processer, samt med samma grad av tillförlitlighet och prestanda. TeliaSonera är även skyldiga att endast använda samma produkter, tjänster, information, stödsystem och processer i den interna slutkundsverksamheten som företaget även tillhandahåller externa grossistkunder.

En skyldighet om icke-diskriminering enligt principen om EoI är mer ingripande än den skyldighet om icke-diskriminering som gäller i övrigt, eftersom den innebär att externa grossistkunder ska få tillgång till precis samma tjänster till samma priser och med samma transaktionsprocesser som TeliaSonera. Detta är det mest verkningsfulla sättet att ge grossistkunderna möjlighet att konkurrera i efterföljande led på samma villkor som TeliaSonera.

Som beskrivits ovan är en förstärkt skyldighet om icke-diskriminering endast proportionerlig vad gäller tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster. Skyldigheten gäller generellt för alla aspekter av tillträdet enligt detta beslut. För att en verklig likabehandling ska komma till stånd krävs att därtill hörande tjänster som är nödvändiga för att realisera tillträdet också omfattas av EoI. Det finns därför ett behov av att se över utformningen av samtliga skyldigheter för att säkerställa att syftet med EoI uppnås. Pris, tekniska parametrar, beställnings- respektive leveransprocess, felavhjälpning, tjänstenivåavtal och garantier, tillgång till stödsystem, inklusive affärsrelaterade funktioner och administrativa rutiner och annat tillträde till tillhörande installationer, och information är exempel på faktorer som ska vara samma enligt principen om EoI.

PTS bedömer att tillämpningen av principen om EoI på tillträden till fiberbaserad infrastruktur framförallt innebär en väsentligt ökad börda på TeliaSonera när det gäller tillhandahållande av information samt stödsystem och processer.

Vad avser skyldigheten för TeliaSonera att tillhandahålla samlokalisering och annat tillträde till tillhörande installationer (skyldighet 4 i detta beslut), skyldigheten att vid rimlig begäran ge tillträde till kanalisation (skyldighet 3 i detta beslut) samt skyldigheten för TeliaSonera att tillhandahålla tillträde till backhaulförbindelse (skyldighet 5 i detta beslut) ska TeliaSonera tillse att dessa resurser även från och med den 1 december 2016 tillhandahålls enligt principen om likvärdiga resultat (EoO).

6.8.8.1 Samma stödsystem och processer ska tillhandahållas externt och internt
Skyldigheten innebär att TeliaSonera ska tillhandahålla fiberbaserade tillträdesprodukter över samma beställnings- och informationssystem, och på exakt samma villkor, till externa grossistkunder och den interna verksamheten. PTS har i sin tillsyn kunnat konstatera att det är svårt att säkerställa ”likartad nivå” när olika system och processer används för externa och interna kunder.²¹⁹ PTS erfarenhet visar också att TeliaSoneras interna system och processer för kopparbaserat tillträde under lång tid fungerat avsevärt bättre än motsvarande system och processer för externa grossistkunder, vilket bl.a. förorsakat onödigt långa ledtider, sämre tillgång till information om bl.a. adresser och nät och sämre felavhjälpning.

En skyldighet att tillhandahålla tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster i samma system och på samma villkor vid både interna och externa transaktioner är enligt PTS avgörande för att skapa den säkerhet som grossistkunderna behöver för att kunna agera konkurrenskraftigt på slutkundsmarknaden och för att säkerställa syftet med EoI.

²¹⁹ I ärenden gällande nyckeltal för koppar, PTS dnr 10-8069 och 11-12008.

Anpassningen till en striktare form av icke-diskriminering, framförallt anpassning och utveckling av system, är en process som kräver stora insatser av TeliaSonera. Det är därför rimligt att företaget har viss tid på sig för detta, samt att denna tid varierar mellan olika typer av fibertillträden baserat på de specifika förutsättningarna för varje grossistproduktkategori. Tidplanen för införandet bygger på att detta sker genom att TeliaSoneras slutkundsverksamhet övergår till att använda befintliga system som redan innan övergången används av externa grossistkunder. Detta gäller gränssnitt för maskin till maskin-kommunikation²²⁰, web-gränssnitt²²¹ och manuell hantering via t.ex. en kundtjänst. Därmed bedöms externa grossistkunders rimliga krav på tid för att anpassa sina interna processer och systemstöd vara tillgodosedda.

PTS bedömer att införandet av EoI behöver ske med särskilt beaktande av förutsättningarna för att ändra framförallt system och processer för felavhjälpning. Den främsta orsaken till detta är att system och processer för felavhjälpning är något som omfattar ett mycket stort antal befintliga slutkundsförbindelser. Därmed finns ett behov av att överföringen av dessa till nya system sker under ordnade former med minimerad risk för att befintliga slutkunders tillgång till kommunikationstjänster äventyras i händelse av fel. Den fördröjning som detta innebär med införande av EoI kan delvis kompenseras av att efterlevnaden av skyldigheterna att redovisa nyckeltal bl.a. förbättras vad gäller felavhjälpningstider och felavhjälpningsprecision på tillträden baserade på fiber. Därmed ökar möjligheterna att genom tillsyn upptäcka och ingripa mot misstänkt diskriminering av externa grossistkunder i förhållande till vad som tidigare har gällt. Sammanfattningsvis bedöms behoven av anpassning av stödsystem och processer för felavhjälpning vara omfattande varför fullständig EoI förväntas kunna uppnås vid en senare tidpunkt än senast den 1 december 2016.

PTS bedömer, mot bakgrund av vad företaget har redovisat till PTS om tidplanen för systemförändringar (se ovan), att TeliaSonera för nya och befintliga produkter ska anpassa systemstöd och processer med utgångspunkt i EoI till den 1 december 2016. PTS ser att en tid om nästan två år generellt och mot bakgrund av vad TeliaSonera har redovisat, är en rimlig tid för anpassningar av stödsystem och processer, även om dessa är komplicerade. PTS bedömer vidare att ett påskyndat genomförande av förändringarna riskerar att medföra ytterligare kostnader för TeliaSonera som inte står i proportion till nyttan för marknaden som helhet. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att under tiden fram till den 1 december 2016 gäller kombinationen av krav på icke-diskriminering, utan tillämpning av principen om lika insatsresurser, och prisreglering.

EU-kommissionens rekommendation från 2013 förutsätter att det åtminstone ska finnas en tydlig plan för införandet av EoI, som är möjlig att följa upp, även om inte

²²⁰ För närvarande benämnt NetBusiness Connect

²²¹ För närvarande benämnt NetBusiness Web

alla delar har kommit på plats vid tidpunkten för lättningen i prisregleringen. Detta ställer särskilda krav på att PTS har insyn i och kan följa de steg som TeliaSonera tar för att förverkliga EoI även i de delar som rör t.ex. felavhjälpning. För att PTS ska kunna göra bedömningen att de villkor som krävs för att prisregleringen ska kunna lättas även om EoI inte fullt ut är på plats vad gäller felavhjälpning måste TeliaSonera på andra sätt kunna visa att riskerna för diskriminering i dessa delar är effektivt hanterade. PTS bedömer således att EoI för felavhjälpning är mycket viktigt, men att det under i övrigt gynnsamma omständigheter inte behöver vara ensamt styrande för lättningen av prisregleringen.

TeliaSonera åläggs därför att tillämpa icke-diskriminering enligt principen om EoI på så sätt som beskrivs ovan från och med den 1 december 2016 för lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster, med undantag för felavhjälpning så länge TeliaSonera i övrigt följer planen för införandet av EoI.

6.8.8.2 Information m.m.

Icke-diskriminering enligt principen om EoI innebär att externa grossistkunder ska få tillgång till den information som är nödvändig för att kunna tillgodogöra sig nätinfrastrukturtillträdet på ett effektivt sätt, på samma villkor som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. Informationsasymmetri är ett av de vanligaste konkurrensproblemen på en marknad där det finns en vertikalt integrerad dominerande aktör. Det är också ett av de problem som kan vara svårast att upptäcka och bevisa, samtidigt som frågan har stor betydelse för utvecklingen av konkurrensen på slutkundsmarknaden.

Det är därför av stor betydelse att personal inom TeliaSoneras slutkundsverksamhet har tydliga begränsningar i sina befogenheter och praktiska möjligheter att använda annan information, andra stödsystem, andra beställningsprocesser och motsvarande än vad som är tillgängligt för externa grossistkunder. Detta är dels en fråga om begränsningar i tillgång till hård- och mjukvara i tekniska system, men också en fråga om styrning, ledning och intern kontroll inom TeliaSonera. För att möjliggöra en effektiv tillsyn och för att skapa ett nödvändigt förtroende från externa grossistkunder ska TeliaSonera anpassa bl.a. processer, stödsystem, interna regelverk, incitamentsprogram och intern kontroll och uppföljning i linje med den striktare skyldigheten om icke-diskriminering. PTS bedömer att företaget genom dels den uppdelning som finns mellan slutkundsverksamheten och TeliaSonera Skanova Access AB, dels TeliaSoneras Equality of Access Board (EAB) har goda förutsättningar att åstadkomma detta utan stora kostnader.

Det finns också ett behov av att i detta sammanhang förtydliga att TeliaSonera även har en skyldighet att tillhandahålla information till grossistkunderna när ny fiberbaserad infrastruktur anläggs i enlighet med skyldighet 8 i detta beslut. Externa grossistkunder måste ges goda förutsättningar att planera införsäljning mot slutkund

och bedöma ekonomiska förutsättningar för etablering, så att konkurrensförutsättningarna inte onödigt snedvrids vid övergången från koppar till fiber.

Från den tidpunkt då TeliaSonera lämnar en beställningsbekräftelse på en godkänd order eller motsvarande om nyanläggning till slutkundsadresser i ett område ska TeliaSonera informera också övriga operatörskunder om detta. En sådan skyldighet gäller såväl när TeliaSonera nyanlägger på beställning av den egna koncernen som i övriga fall. Informationsplikten omfattar således även områden där TeliaSonera anlägger fiber åt sin egen kommunikationsoperatör (vilket för närvarande marknadsförs som ”Öppen fiber” via TeliaSonera Operator Business).²²²

6.8.9 Teknisk replikerbarhet

För att externa grossistkunder inte ska ha sämre förutsättningar än TeliaSoneras slutkundsverksamhet är det viktigt att det säkerställs att externa grossistkunder tekniskt kan replikera TeliaSoneras slutkundserbudanden genom de nätinfrastruktur tillträden som TeliaSonera tillhandahåller. TeliaSonera ska därför genom ett s.k. tekniskt replikerbarhetstest kunna visa att de slutkundstjänster TeliaSonera tillhandahåller kan produceras med de nätinfrastruktur tillträden och tillhörande installationer som företaget tillhandahåller externa grossistkunder. TeliaSonera ska senast tre månader efter detta beslut ta fram en relevant testmetod och redovisa för PTS hur det tekniska replikerbarhetstestet ska genomföras. Att ta fram och genomföra ett tekniskt replikerbarhetstest bör inte föranleda något omfattande arbete från TeliaSoneras sida då det enbart är fråga om lokalt fysiskt tillträde till svart fiber.

TeliaSonera ska genomföra ett tekniskt replikerbarhetstest och redovisa resultatet för PTS innan en ny slutkundstjänst lanseras. TeliaSonera ska även på uppmaning av PTS utföra testet och redovisa resultatet även för redan lanserade slutkundstjänster. För att en slutkundstjänst ska anses möjlig att tekniskt replikera krävs att testet innefattar hela kedjan med nödvändiga komponenter för att replikera slutkundstjänsten. Detta innefattar bl.a. tillgång till information, samlokalisering och leverans. För det fall PTS anser att teknisk replikerbarhet inte föreligger har myndigheten möjlighet att meddela nödvändiga förelägganden och förbud enligt 7 kap. 5 § LEK.

6.8.10 Villkor för tjänster utan funktion för TeliaSoneras egen verksamhet ska baseras på objektiva grunder

Till skillnad från TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet behöver TeliaSoneras externa grossistkunder en del speciella tjänster för att kunna ansluta sig och använda TeliaSoneras infrastruktur och tekniska lösningar. Vissa tjänster köps därför endast

²²² Jfr. nedan i skyldighet att tillhandahålla information

av externa grossistkunder, och det är därför inte möjligt att för sådana tjänster tillämpa principen om likvärdiga insatsresurser i förhållande till TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. Bedömningen av om ett villkor är diskriminerande kan dock enligt konkurrensrätten ske även utifrån om handelspartnern får en konkurrensnackdel²²³, eller om det finns objektivt godtagbara skäl för utformningen av villkoret.

Således ställer ett åläggande om icke-diskriminering krav på att TeliaSonera utformar sina villkor på objektiva grunder, och att tillämpningen av villkoren inte medför nackdelar för konkurrerande operatörer. Villkoren vid tillhandahållandet av tjänster, t.ex. nätsammankoppling, som efterfrågas av externa operatörer men som inte fyller någon funktion för TeliaSoneras egen verksamhet, måste därför baseras på objektiva kriterier.

6.8.11 Slutsats och proportionalitetsbedömning

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten att inte diskriminera vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster är att TeliaSonera inte ska snedvrída konkurrensen genom att särbehandla vissa grossistkunder. Genom att konkurrensen inte snedvríds kan grossistkunderna lättare etablera sig och verka på den relevanta slutkundsmarknaden, vilket TeliaSoneras allmänna tillträdesskyldighet syftar till. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet och det allmänna syftet med LEK.

TeliaSonera är ett vertikalt integrerat företag med betydande inflytande på marknaden för lokalt tillträde samtidigt som företaget tillhandahåller egna slutkundsprodukter. Företaget kan således genom sin prissättning eller andra avtalsvillkor gynna den egna verksamheten i förhållande till externa grossistkunder. Med hänsyn till det betydande inflytande som TeliaSonera har, krävs en omfattande icke-diskrimineringskyldighet som förhindrar att företaget kan utnyttja sin starka ställning på marknaden och därmed minska grossistkundernas konkurrenskraft. För att avsedd effekt ska kunna uppnås, dvs. att TeliaSonera inte ska särbehandla sin egen verksamhet eller vissa grossistkunder, finner PTS att det inte finns något mindre ingripande alternativ än EoO för att uppnå ändamålet i detta avseende.

Principen om lika insatsvaror (EoI) ställer större och mer precisa krav på en SMP-operatörs agerande. Genom att ålägga TeliaSonera att tillämpa EoI vid tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur uppnås, enligt PTS uppfattning, syftet med LEK på ett bättre sätt än med en mindre ingripande icke-diskrimineringskyldighet. Samtidigt är det ett större ingrepp i TeliaSoneras verksamhet som innebär ökade kostnader. Som beskrivits är nyttan av

²²³ 2 kap. 1 § Konkurrenslagen (2008:579).

att införa EoI på tillträden till fiberbaserad infrastruktur större jämfört med vad som gäller för tillträde till kopparbaserad infrastruktur. Samtidigt skulle det sannolikt också bli mer kostsamt att förändra processer och system för att uppfylla principen om EoI beträffande tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur. Tillämpning av principen om EoI är dock en viktig förutsättning för att kunna lätta på skyldigheten för TeliaSonera att tillämpa en kostnadsorienterad prissättning på tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur. Bördan av en striktare icke-diskrimineringskyldighet uppvägs sammantaget till stor del av möjligheten till en lättad prisreglering.

PTS gör därför bedömningen att det är proportionerligt med den striktare formen av icke-diskriminering när det gäller lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster, men inte vad gäller tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur.

6.9 Skyldighet att tillhandahålla information

8. Skyldighet att tillhandahålla information

1. TeliaSonera ska utan dröjsmål tillhandahålla information som en grossistkund har behov av i samband med tillträde i enlighet med detta beslut. Det kan avse information som efterfrågas för att kunna planera etableringar, utforma marknadsföring, genomföra beställningar eller som påverkar redan beviljat tillträde (såsom information om planerat underhåll, om driftstörningar och fel och om förändringar i befintliga nät). Informationen ska åtminstone omfatta:
 - a. adresser avseende tillträdespunkternas och anslutningarnas belägenhet samt förbindelsernas sträckning och exakta längd,
 - b. tillgänglig kapacitet i telestationer, kopplingsskåp och liknande utrymmen,
 - c. tillgänglighet för befintliga anslutningar,
 - d. ledningslängder från station till slutkund för identifierade slutkundsaccesser, och
 - e. relevant information om telestation/kopplingsskåp, innefattande dess belägenhet, tillgänglig kapacitet i korskoppling, uppgift om eventuella etableringshinder, antal kopparpar till slutkund i kopplingsskåp och i förekommande fall kontaktuppgifter till fastighetsägare.
 - f. övriga omständigheter som är av väsentlig betydelse för att grossistkunderna ska kunna ta tillvara sina rättigheter enligt detta beslut.
2. TeliaSonera ska tillhandahålla informationen som avses i p. 1 till grossistkunderna på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för TeliaSoneras egen verksamhet.
3. TeliaSonera ska beträffande fiberbaserad nätinfrastruktur särskilt lämna information till grossistkunderna om
 - a. fastigheter som kan anslutas genom en mindre anpassning, t ex i form av anläggning av abonnentanslutningskabel; och
 - b. nyanlagd fiber till slutkundsadresser vid den tidpunkt då TeliaSonera lämnat en beställningsbekräftelse på en godkänd order eller motsvarande.
4. TeliaSonera ska om operatören så begär lämna informationen i samlat dataformat vid ett tillfälle.
5. TeliaSonera ska tillhandahålla den information som krävs för att identifiera unika koppar- eller fiberpar till grossistkunderna.

6. Prognoser och dylik information som TeliaSonera får tillgång till från annan operatör får TeliaSonera endast använda för avsett ändamål.
7. TeliaSonera ska informera berörda operatörer och PTS om sådana planerade nätförändringar som påverkar operatörernas tekniska utrustning vilken behövs för att realisera ett tillträde som följer av detta beslut, minst ett år innan förändringen ska genomföras.
8. TeliaSonera ska hålla sina nätregister uppdaterade så att enbart aktiva eller bokade abonnentledningar är registrerade som upptagna.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 6 §§ LEK.

6.9.1 Rättsliga förutsättningar

Enligt 4 kap. 6 § LEK får en SMP-operatör förpliktas att tillämpa icke-diskriminerande villkor i sin verksamhet. TeliaSonera har ovan ålagts en sådan. En sådan skyldighet ska, enligt 2 p i 4 kap. 6 § LEK särskilt säkerställa att de tjänster och den information som operatören erbjuder andra tillhandahålls på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för operatörens egna tjänster eller för dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.

PTS kan således ålägga TeliaSonera de skyldigheter som behövs för att se till att information tillhandahålls andra på samma villkor och med samma kvalitet som den tillhandahålls internt.

6.9.2 En skyldighet om att tillhandahålla information är nödvändig

Även om TeliaSonera tillmötesgår en begäran om tillträde kan företaget undanhålla grossistkunderna nödvändig information som ges den egna slutkundsverksamheten, t.ex. om beläggning, utbyggnad eller tekniska förändringar i nätet.

TeliaSoneras betydande inflytande på marknaden innebär en risk att företaget försvårar och fördyrar grossistkundernas verksamhet t.ex. genom att undanhålla information från grossistkunderna som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet har. Genom att TeliaSoneras grossistkunder som konkurrerar med företaget i efterföljande led inte har samma information kan de hindras från att tillhandahålla tjänsten eller endast kunna tillhandahålla den till en lägre kvalitet eller högre kostnad. Detta kan således försämra grossistkundernas konkurrenskraft. För att regleringen ska få avsedd effekt krävs därför att grossistkunderna tillförsäkras nödvändig information.

6.9.3 **TeliaSonera ska tillhandahålla erforderlig information till sina grossistkunder**

Syftet med att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla nödvändig information som är korrekt och uppdaterad är att grossistkunderna, vid rätt tidpunkt, ska ha tillgång till all den information som exempelvis är nödvändig för att kunna avgöra om en eventuell etablering är lönsam. Genom att grossistkunderna har tillgång till nödvändig information kan deras konkurrenskraft öka och även deras etablering på marknaden underlättas, vilket också är syftet med TeliaSoneras tillträdesskyldighet. Utan sådan information kan grossistkunderna sannolikt inte använda skyldigheterna om lokalt tillträde till nätinфраstruktur på avsett vis, och man kommer inte till rätta med problemen som härrör från TeliaSoneras ställning på marknaden. Det är också frågan om åtgärder som en grossistleverantör normalt torde vidta på en marknad med fungerande konkurrens. Att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla information är således nödvändigt för att tillgodose ändamålet med regleringen och LEK och kan inte uppnås med mindre ingripande medel.

För att skyldigheten att lämna erforderlig information ska fungera som avsett, krävs dock att denna förtydligas i vissa delar, så att kraven på TeliaSonera blir tydliga för såväl företaget självt som för grossistkunderna. Detta innebär egentligen inga ytterligare ålägganden mot TeliaSonera, utan får anses ligga i den generella skyldigheten som beskrivits ovan. Erfarenheten visar dock att marknaden har ett behov av tydlighet när det gäller kraven på TeliaSonera och det är därför nödvändigt att PTS så noggrant det är möjligt förtydligar vad som kan anses inrymmas i skyldigheten om tillträde till information.

6.9.4 **Vilken information är nödvändig?**

För att en operatör ska kunna använda sig av lokalt tillträde enligt detta beslut med lönsamhet krävs oftast en viss volym slutkunder inom ett geografiskt begränsat område om operatören ska kunna uppnå nödvändiga skalfördelar. En etablering föregås ofta av en omfattande planering varför tillgången till information från TeliaSonera är av stor betydelse. PTS bedömer därför att det krävs en skyldighet att delge information om de fysiska platserna för tillträde och relevanta anläggningar samt huruvida tillträde är tillgängligt.

TeliaSonera ska därför åläggas en skyldighet att tillhandahålla information som grossistkunden har behov av i samband med tillträde enligt detta beslut. Skyldigheten omfattar alltså både tillträde till befintlig fiberaccess och fiberaccesser som kan anslutas genom en mindre anpassning, t ex i form av anläggning av abonnentanslutningskabel. Vad avser information om utbyggnad av fiber i nya områden gäller även krav på TeliaSonera att lämna erforderlig information vid den tidpunkt då TeliaSonera lämnat en beställningsbekräftelse på en godkänd order eller motsvarande vilket framgår under punkten 6.9.5 nedan.

Information som grossistkunden har behov av i samband med tillträde enligt detta beslut kan avse information som grossistkunden efterfrågar för att kunna planera etableringar, utforma marknadsföring, genomföra beställningar eller som påverkar redan beviljat tillträde (såsom information om planerat underhåll, om driftstörningar och fel och om förändringar i befintliga nät). Informationen ska åtminstone omfatta:

- adresser avseende tillträdespunkternas och anslutningarnas belägenhet samt förbindelsernas exakta sträckning och längd,
- tillgänglig kapacitet i telestationer, kopplingsskåp och liknande utrymmen,
- tillgänglighet för befintliga anslutningar, vilket bl.a. innebär att TeliaSonera måste hålla sina register uppdaterade så att enbart aktiva eller bokade abonnentledningar är registrerade som upptagna, TeliaSonera ska också tillhandahålla information om vilka slutkunder (adresser) som avtalat om fiberanslutning med TeliaSoneras slutkundsverksamhet samt vilka adresser som är fortsatt bearbetningsbara för externa grossistkunder,
- ledningslängder från station till slutkund för identifierade förbindelser; och
- relevant information om telestation/kopplingskåp, innefattande dess belägenhet, tillgänglig kapacitet i korskoppling, uppgift om eventuella etableringshinder, antal kopparpar till slutkund i kopplingskåp och i förekommande fall kontaktuppgifter till fastighetsägare.

För att grossistkunderna ska kunna erbjuda en slutkund bredbandstjänster måste de begära tillträde som möjliggör anslutning till en specifik slutkundsadress. Därför måste grossistkunderna kunna få den information som krävs för att identifiera unika koppar- eller fiberpar som tillhandahålls till grossistkunderna. Grossistkundernas behov av information för att identifiera korrekt koppar- respektive fiberpar är detsamma oavsett om det gäller en nybeställning, operatörsbyte och/eller migrering. Adressinformationen behöver utöver gatuadress och nummer, postnummer och ort, också i förekommande fall inkludera uppgifter om lägenhetsnummer. Eftersom grossistkunderna förväntas matcha slutkundens adressinformation med befintlig adressinformation i TeliaSoneras beställningssystem, är det nödvändigt att TeliaSoneras adressinformation är korrekt och kontinuerligt uppdaterad.

Förändringar i TeliaSoneras nät i form av exempelvis förändrade gränssnitt och uppdateringar till nya generationer av utrustningar, kan innebära att andra operatörens nät inte blir helt kompatibla med det uppdaterade nätet. Härigenom kan störningar uppstå, som medför lägre kvalitet och ett mindre effektivt nyttjande av grossistkundens nät. För att grossistkunderna ska hinna ta om hand de ändrade förutsättningarna krävs att TeliaSonera informerar grossistkunderna och PTS om

planerade nätförändringar som påverkar teknisk utrustning som behövs för att realisera tillträdet minst ett år innan förändringen ska genomföras.

För att möjliggöra ett effektivt tillträde måste också TeliaSoneras register vara uppdaterade så att enbart aktiva eller bokade abonnentledningar är registrerade som upptagna.

Ovanstående är alltså nödvändigt för att grossistkunderna ska anses få den information de behöver. Om skyldigheten skulle vara mindre omfattande än som beskrivits skulle den inte få avsedd verkan, och grossistkunderna skulle inte kunna använda sig av skyldigheterna att lämna tillträde till nätinфраstruktur. Därmed skulle inte syftet med regleringen och LEK kunna uppnås. Att förtydliga att TeliaSonera i vart fall ska uppfylla detta är därför ändamålsenligt och nödvändigt. Syftet kan inte uppnås med mindre ingripande skyldigheter. Dessutom bidrar dessa förtydliganden till en större förutsägbarhet för såväl TeliaSonera som grossistkunderna. Det är således nödvändigt att på beskrivet sätt förtydliga innebörden av informationsskyldigheten.

6.9.5 Information då ny fiber anläggs

TeliaSonera har ålagts strängare krav på icke-diskriminering vid lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad infrastruktur. Ett av de vanligaste problemen med vertikalt integrerade operatörer som har ett betydande inflytande på en grossistmarknad är just informationsflödet. Det är tämligen vanligt att den egna slutkundsorganisationen har tillgång till bättre information än de externa kunderna. Informationsasymmetri är också en av de frågor där det kan vara svårt för grossistkunderna att kunna se och visa på ett diskriminerande agerande. Samtidigt är det en fråga som har mycket stor betydelse för utvecklingen av konkurrensen på längre sikt på slutkundsmarknaden. Det gäller särskilt då ny infrastruktur anläggs, eftersom det finns risk för att strukturer som försvårar konkurrens skapas redan från början. Sammantaget finns det därför anledning att undersöka om kraven på TeliaSonera när det gäller tillgången till information angående företagets fiberinfrastruktur ska förtydligas och skärpas för att man ska kunna anses leva upp till kravet på lika insatsresurser. Detta gäller särskilt informationen då ny fiber anläggs.

När TeliaSonera ska anlägga fiber till villor erbjuds i normalfallet de boende i ett begränsat område möjlighet att ansluta sig. Först när TeliaSonera har fått tillräckligt många kunder i området för att få en rimlig avkastning på investeringen, fattas beslut om att bygga ut till det aktuella området.

Enligt tillträdesskyldigheten ska TeliaSonera tillgodose varje rimlig begäran om lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad infrastruktur. Erfarenheter från PTS tillsyn visar att TeliaSonera har nekat tillträde till fiber i vissa områden med hänvisning till att området fortfarande befinner sig i en utbyggnadsfas och att slutbesiktning inte är

gjord. Enligt TeliaSonera kan nästkommande operatör begära tillträde först i etableringsfasen, dvs. efter slutbesiktning.²²⁴ Detta innebär att övriga operatörer inte har tillgång till samma information om fastigheter som ska anslutas, fastigheter som kan anslutas och fastigheter till vilka anslutning förbereds (med fastigheter som kan anslutas avses t.ex. sådana fastigheter som passerar av en befintlig fiber [”homes passed”] eller som ingår i ett geografiskt område där ett större antal fastigheter har erbjudits anslutningar, ett blivande så kallat fibermarknadsområde, FMO) som TeliaSoneras egen slutkundsinformation.

En infrastrukturägare som inte är vertikalt integrerad skulle ha fördel av att flera slutkundsoperatörer bearbetade marknaden eftersom det skulle förbättra sannolikheten att så många som möjligt ansluter sig. På så sätt skulle en tillräckligt hög penetration sannolikt uppnås snabbare och de gemensamma kostnaderna skulle kunna slås ut på ett större antal slutkunder. En infrastrukturägare som inte vore vertikalt integrerad skulle därför sannolikt lämna den information som samtliga slutkundsoperatörer behöver för att bearbeta marknaden på lika villkor. TeliaSonera, däremot, som är ett vertikalt integrerat företag har sannolikt fördel av att begränsa denna information eftersom det försvårar för grossistkunderna att planera införsäljning mot slutkund och bedöma ekonomiska förutsättningar såsom hur stort det bearbetningsbara kundunderlaget är i respektive område.

På så sätt försenas konkurrensoperatörers inträde på slutkundsmarknaden och det finns risk att fiberutbyggnaden försenas och att förutsättningarna för konkurrens på slutkundsmarknaden avsevärt minskar genom övergången från koppar till fiber. Detta vore i högsta grad olämpligt, och ett sådant informationsövertag står inte i överensstämmelse med det skärpta krav på icke-diskriminerande agerande som PTS funnit lämpligt att ålägga TeliaSonera.

PTS finner därför att det är nödvändigt att förtydliga att vid den tidpunkt då TeliaSonera lämnar en beställningsbekräftelse på en godkänd order eller motsvarande om nyanläggning till slutkundsadresser i ett område är TeliaSonera skyldiga att också lämna samma information till övriga operatörskunder. En sådan skyldighet gäller såväl när TeliaSonera nyanlägger på beställning av den egna koncernen som i övriga fall. Informationsplikten omfattar således även områden där TeliaSonera anlägger fiber åt sin egen kommunikationsoperatör (vilket för närvarande marknadsförs som ”Öppen fiber” via TeliaSonera Operator Business). Informationen bör innehålla åtminstone uppgifter om fastigheter som ska anslutas, fastigheter som kan anslutas och fastigheter till vilka anslutning förbereds eller som ingår i ett geografiskt område där ett större antal fastigheter har erbjudits anslutningar, ett blivande så kallat fibermarknadsområde, FMO. TeliaSonera är skyldiga att hålla sina register över tillkommande områden kontinuerligt uppdaterade. Om slutbesiktning eller

²²⁴ Se PTS tillsynsärende med dnr 12-4384.

uppdatering av information i stödsystem inte sker skyndsamt kan grossistkunderna ändå begära tillträde eller operatörsbyte till en enskild fiberanslutning, oavsett status på övriga anslutningar i det aktuella området.

TeliaSonera ska se till att begärande operatörer ges tillgång till samma information i ovan angivna avseenden som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet har tillgång till oaktat TeliaSoneras arrangemang beträffande uppdelning av koncernen²²⁵. I de fall grossistkunderna har behov av en annan information än TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet, ska TeliaSonera se till att grossistkunderna erbjuds likvärdig information. Informationen ska, om operatören så begär, lämnas i samlat dataformat vid ett tillfälle. Informationen ska tillhandahållas utan dröjsmål. Vid nybyggnation ska informationen tillhandahållas senast vid den tidpunkt som anges i skyldighet 8.3b.

6.9.6 Information från grossistkunderna får bara användas för avsett syfte

TeliaSonera skulle kunna utnyttja information som man fått från sina grossistkunder för att konkurrera med dem på slutkundsmarknaden genom skraddarsydda erbjudanden till konkurrentens kunder, eller för att öka konkurrenternas kostnader. Ett SMP-företag har genom sin grossistverksamhet ofta tillgång till prognoser för sina konkurrenters kundtillväxt genom sin grossistverksamhet. Prognoserna är nödvändiga för att grossistverksamheten ska kunna planera och driva nätet på ett effektivt sätt, men det skulle kunna leda till konkurrensproblem om SMP-operatörens egen slutkundsverksamhet fick ta del av dem. TeliaSonera får därför inte använda prognoser och dylik information som TeliaSonera på grund av sin grossistverksamhet får tillgång till för annat än avsett ändamål och på så sätt skaffar sig otillbörliga kommersiella fördelar. Detta är nödvändigt för att TeliaSonera inte ska kunna utnyttja sin ställning på marknaden för att snedvrیدا konkurrensen och är en nödvändig och proportionerlig skyldighet. Samma resultat kan inte åstadkommas med mindre ingripande medel, och skyldigheten ska därför åläggas TeliaSonera.

6.9.7 Slutsats och proportionalitetsbedömning

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten är att grossistkunderna ska ha tillgång till all den information som exempelvis är nödvändig för att kunna avgöra om en eventuell etablering är lönsam och lämplig. Genom att grossistkunderna har tillgång till nödvändig information kan deras konkurrenskraft öka och även deras etablering på marknaden underlättas. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet med LEK.

TeliaSoneras betydande inflytande på marknaden innebär en risk att företaget försvårar och fördyrar grossistkundernas verksamhet t.ex. genom att undanhålla information från grossistkunderna som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet har

²²⁵ Jfr. sid. 6 i beslut av Kammarrätten i Stockholm, mål nr 6223-08, meddelat den 22 augusti 2008.

tillgång till. Genom att grossistkunderna inte har tillgång till samma information kan de hindras från möjligheten att tillhandahålla tjänster. Detta kan således försämra grossistkundernas konkurrenskraft. PTS finner att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

Det intrång i TeliaSoneras verksamhet som den aktuella skyldigheten medför, uppvägs av grossistkundernas behov av all nödvändig information som gör att de kan konkurrera på lika villkor som TeliaSonera såväl vid etablering som vid befintligt tillträde. TeliaSonera skulle utan skyldigheten annars kunna begränsa grossistkundernas informationstillgång, vilket skulle kunna försvåra grossistkundernas verksamhet och därigenom minska deras konkurrenskraft. PTS finner därför att fördelarna för grossistkunderna uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.10 Skyldighet att tillhandahålla stödsystem

9. Skyldighet att tillhandahålla stödsystem

1. TeliaSonera ska vid varje rimlig begäran tillhandahålla tillträde via effektiva gränssnitt till stödsystem, inklusive affärsrelaterade funktioner och administrativa rutiner, som behövs för att grossistkundens hantering i relation till såväl TeliaSonera som slutanvändare ska vara kostnadseffektiv.

Vid tillhandahållande av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera tillhandahålla tillträde till stödsystem för TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet och för externa operatörer i enlighet med de principer som framgår av skyldighet 7. TeliaSonera ska därvid även tillämpa samma villkor för intern och extern användning i enlighet med principerna i skyldighet 7.

2. TeliaSonera ska tillhandahålla grossistkunden all den information, exempelvis dokumentation och programspecifikation, som behövs för att grossistkundens användning, systemutveckling, implementering och drift av stödsystemen ska kunna genomföras kostnadseffektivt.
3. TeliaSonera ska se till att driftsäkra och funktionella stödsystem tillhandahålls grossistkunderna. Vid systemfel eller systemavbrott i ett stödsystem som används för hantering av nätinfrastruktur tillträde, ska TeliaSonera utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för effektiv hantering av nätinfrastruktur tillträdet (exempelvis beställning eller felavhjälpning), exempelvis genom att TeliaSonera ställer manuella resurser till förfogande för hanteringen.
4. TeliaSonera ska vid utveckling och vidareutveckling av samt vid uppgradering eller annan ändring i stödsystemen som används för hanteringen av tillträdet och som påverkar grossistkundens verksamhet, beakta dennes behov, kostnader och eventuella olägenheter till följd av ändringen.
5. Vid utveckling och vidareutveckling av samt vid uppgradering eller annan ändring i stödsystemen, eller vid ändring av administrativa rutiner, som leder till att grossistkunden även behöver göra större anpassningar i sina egna gränssnitt, system eller interna rutiner, ska TeliaSonera även samråda med grossistkunden om hur förändringen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt, funktionellt och driftsäkert sätt. TeliaSonera ska ge grossistkunden tillgång till all nödvändig information som behövs för att denne ska få rimlig tid - minst 90 dagar efter avslutat samråd - till att vidta de åtgärder som behövs för att anpassa sin verksamhet till TeliaSoneras planerade ändring. Om grossistkunden begär testkörning av sina system mot de stödsystem som TeliaSonera tillhandahåller till följd av ändringen, får TeliaSonera inte genomföra ändringen förrän all rimlig testkörning slutförts. TeliaSonera har inte rätt att begära ersättning från grossistkunden för sådan testning.

6. När TeliaSonera genomför förbättringar av stödsystem som företaget använder internt och som motsvarar de stödsystem som ska tillhandahållas grossistkunden, ska TeliaSonera samtidigt genomföra motsvarande förbättringar i de system som TeliaSonera tillhandahåller för grossistkundernas hantering.
7. TeliaSonera ska tillgodose grossistkundernas behov av registervård. Detta innebär att TeliaSonera ska säkerställa att grossistkunderna har möjlighet att kontinuerligt uppdatera information i stödsystemen. Detta innebär också att TeliaSonera kontinuerligt måste uppdatera den information TeliaSonera ansvarar för i stödsystemen. TeliaSonera ska ge grossistkunderna möjlighet att på eget initiativ lämna synpunkter. TeliaSonera ska beakta dessa synpunkter och göra nödvändiga ändringar när så är påkallat.
8. TeliaSonera ska tillhandahålla en sökfunktion där grossistkunderna erhåller information om förbindelsenummer, s.k. FB-nummer, i kombination med adressuppgifter och eventuellt telefonnummer för att säkerställa effektiva operatörs- och/eller produktbyten. Sökfunktionen ska fungera oavsett vilken av informationsindikatorerna operatören har tillgång till.
9. TeliaSonera ska hålla sådana stödsystem tillgängliga som underlättar för grossistkunderna att hantera ärenden
 - då en slutkund flyttar,
 - då en slutkund flyttar och byter operatör, eller
 - då en slutkund byter operatör utan att flytta.

TeliaSonera ska se till att stödsystemen möjliggör att grossistkunden vid behov samtidigt kan byta produkt för tillträdet.

10. TeliaSonera ska ha administrativa rutiner för att säkerställa tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster som omfattar förfrågan om tillträde, nyetablering av tillträde, övertagande av befintligt tillträde från annan operatör och uppsägning. Rutinerna ska vara klara och enhetliga för att förenkla förfarandet och säkerställa dessa funktioner. TeliaSonera ska också säkerställa att leveranstider och frister för svar på begäran om leverans inte är längre än vad som är skäligt mot bakgrund av det arbete som ska utföras.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ LEK.

6.10.1 Rättsliga förutsättningar

Enligt 4 kap 8 § LEK kan en SMP-operatör förpliktas att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. En sådan skyldighet kan bl.a. avse att operatören ska bevilja tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan

nyckelteknik som är nödvändig för samverkan mellan tjänster; erbjuda tillträde till driftstödssystem eller liknande programsystem som krävs för att garantera en sund konkurrens när det gäller tillhandahållande av tjänster; samt erbjuda tillträde till sådana tjänster som möjliggör, stödjer eller kan stödja tillhandahållande av tjänster via elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster. Det är således möjligt att ålägga TeliaSonera skyldighet att tillhandahålla tillträde till stödssystem samt att föreskriva på vilka villkor detta ska ske.

6.10.2 **TeliaSonera ska tillhandahålla effektiva stödssystem**

En avsaknad av effektiva stödssystem kan medföra att tillträdande operatörer inte kan tillhandahålla bredbandstjänster till slutanvändarna med den tillförlitlighet och funktionalitet som TeliaSonera kan erbjuda. Detta kan i sin tur leda till att slutanvändarnas intresse av att använda annan leverantör än TeliaSonera minskar avsevärt. Vidare kan en avsaknad av effektiva stödssystem leda till att grossistkundernas hantering av nätinfrastrukturtillträde försvåras och fördyras i en sådan omfattning att det inte är kommersiellt intressant att tillhandahålla bredbandstjänster baserat på lokalt tillträde till nätinfrastruktur.

Genom att grossistkunderna erbjuds samma eller i vissa fall motsvarande servicenivå som TeliaSoneras egen vertikalt integrerade slutkundsverksamhet kan grossistkundernas konkurrenskraft öka och deras etablering på slutkundsmarknaden underlättas, vilket också är syftet med TeliaSoneras tillträdesskyldighet.

TeliaSoneras betydande inflytande på marknaden innebär en risk att företaget försvårar och fördyrar grossistkundernas verksamhet t.ex. genom att tillhandahålla stödssystem som inte ger samma tillförlitlighet och funktionalitet som TeliaSonera kan erbjuda. Utan skyldigheten skulle TeliaSonera därför kunna minska grossistkundernas konkurrenskraft gentemot slutanvändarna, genom att minska stödssystemens driftsäkerhet och funktionalitet.

För att syftet med skyldigheten att tillhandahålla lokalt tillträde till nätinfrastruktur i ska kunna uppnås måste det därför säkerställas att TeliaSonera via effektiva gränssnitt tillgodoser varje rimlig begäran från annan operatör om tillgång till de stödssystem, inklusive affärsrelaterade funktioner, som behövs för att operatörens hantering av tillträde ska vara kostnadseffektiv i relation till såväl TeliaSonera som slutanvändare. I annat fall kan konkurrensen på marknaden komma att snedvridas.

Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten ligger dessutom i linje med vad EU-kommissionen har uttalat i den s.k. NGA-rekommendationen.²²⁶ Det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten att tillhandahålla stödssystem medför,

²²⁶ Kommissionens rekommendation av den 20 september 2010 om reglerat tillträde till nästa generations accessnät (2010/572/EU) L251/35, se särskilt bilaga II punkt 3

uppvägs av grossistkundernas behov av tillförlitliga och kostnadseffektiva stödsystem som är utvecklade i samråd med berörda grossistkunder och som kan användas för att tillhandahålla bredbandstjänster.

6.10.3 **Vid lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur ska system tillhandahållas internt och externt i enlighet med de principer som framgår av skyldighet 7 (icke-diskriminering)**

PTS har tidigare i detta beslut funnit att en förstärkt skyldighet att inte diskriminera behövs för tillträde till fiberbaserad infrastruktur. Denna innebär att principen om lika insatsresurser (EoI) ska tillämpas, snarare än principen om likvärdiga produkter som möjliggör lika resultat (EoO). Den skyldighet som hittills ålegat TeliaSonera beträffande stödsystem ger uttryck för principen EoO – det behöver inte vara fråga om samma eller lika stödsystem så länge de är likvärdiga och möjliggör samma resultat. Det kan konstateras att det faktum att TeliaSonera haft olika system internt och externt historiskt har gjort det svårt att säkerställa att lika villkor verkligen föreligger. Stödsystemen torde i praktiken ha en avgörande betydelse för grossistkundernas förmåga att konkurrera med TeliaSonera på slutkundsmarknaden, och är därmed en av de viktigaste delarna i en fungerande reglering. För att principen om lika insatsresurser ska fungera som tänkt krävs därför att TeliaSonera använder sig av samma – inte bara likvärdiga – system internt och för externa kunder.

I ett långsiktigt perspektiv synes det också mer effektivt att samla kunderna i ett flöde som stöds av gemensamma system, snarare än drift och underhåll av parallella processer och system. Optisk fiber är, till skillnad från koppar, en teknik som kommer att användas under en lång tid framöver varför de system som nu tas fram kan komma att användas och betala sig under en längre tid. Kostnader för detta torde således gå att återvinna.

Detta gör att ett åläggande om stödsystem fullt ut i enlighet med de principer som framgår av skyldighet 7 (Icke-diskriminering) är lämpligare för fiberbaserad infrastruktur än för kopparinfrastruktur. Till detta kommer att Skanova enligt egen uppgift år 2010 tagit ett inriktningsbeslut om att utveckla systemet NetBusiness (som hittills använts för externa grossistkunder) till ett gränssnitt även för kunden TeliaSonera vid dess beställningar av fiberprodukter. TeliaSonera har under oktober 2014 i underlag till myndigheten uppgivit att företaget kan ha implementerat EoI för produkterna fiber till villa, fiber till flerfamiljshus samt till lägenhet och småföretag senast den 1 december 2016²²⁷. PTS bedömer därför att den tidpunkt som framgår av skyldighet 7, dvs. senast den 1 december 2016, även är väl avvägd för att införa en skyldighet om att TeliaSonerans slutkundverksamhet ska beställa tillträde till fiberbaserad infrastruktur i samma system som övriga kunder.

²²⁷ Skrivelse från TeliaSonera daterad den 6 oktober 2014, aktbilaga 238.

Däremot finner inte PTS det proportionerligt att ålägga samma skyldighet för tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur. Principen om EoO har där funnits tillräcklig, och en skyldighet att använda samma stödsystem skulle vara förenad med stora kostnader som svårigen kan motiveras med tanke på att kopparnätet inte är lika framtidssäkert som fiber.

6.10.4 Dokumentation om stödsystemen ska tillhandahållas

För att grossistkunderna ska få en effektiv och över huvud taget funktionell tillgång till stödsystem krävs att grossistkunderna har tillräcklig information för att kunna genomföra egen användning, systemutveckling, implementering och drift. För att möjliggöra kostnadseffektiv hantering av nätinфраstruktur tillträde ska TeliaSonera därför tillhandahålla dokumentation som tydligt beskriver stödsystemen. Den dokumentation som TeliaSonera ska tillhandahålla ska innehålla den information som krävs för att grossistkundernas systemutveckling, implementering och drift inte onödigt ska försvåras eller fördras.

6.10.5 TeliaSonera ska vidta de åtgärder som behövs vid systemfel eller systemavbrott

Det måste säkerställas att TeliaSonera kan hantera en begärd åtgärd även om det finns fel i systemen eller gränssnitten som gör att den begärda åtgärden inte kan genomföras utan att felet åtgärdas. Likaså måste TeliaSonera kunna hantera en begärd åtgärd vid störningar i tillhandahållna stödsystem.

TeliaSonera ska därför åläggas en skyldighet att utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för effektiv hantering av nätinфраstruktur tillträdet (exempelvis beställning eller felavhjälpning) vid systemfel eller systemavbrott i ett stödsystem som används för hantering av nätinфраstruktur tillträde, eller när TeliaSonera av andra skäl inte kan tillhandahålla en fungerande automatiserad process. En sådan åtgärd kan vara att TeliaSonera ställer manuella resurser till förfogande för hanteringen. Exempelvis skulle TeliaSonera kunna tillhandahålla grossistkunderna en manuellt betjänad operatörskundtjänst med samma service och kvalitet som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet har.

6.10.6 TeliaSonera ska beakta grossistkundernas behov vid systemutveckling

Den ojämlika förhandlingspositionen gör att grossistkunderna inte kan förhandla fram de serviceåtaganden och kvalitetsnivåer som krävs för att garantera ett effektivt tillträde. Grossistkunderna har heller inte möjlighet att ställa upp villkor som ger TeliaSonera incitament att erbjuda fullgoda system. PTS finner det därför nödvändigt att ålägga TeliaSonera att erbjuda effektiva stödsystem som säkerställer tillträde i enlighet med regleringens syfte. Tillgängligheten i TeliaSoneras stödsystem ska anpassas efter grossistkundernas behov och processerna ska medge en kvalitet som

motsvarar den som hade förhandlats fram av jämnstarka parter på en fungerande marknad.

Det är utifrån syftet med skyldigheten rimligt att kräva att TeliaSonera ska beakta grossistkundernas behov, kostnader och eventuella olägenheter som förändringar och utveckling av stödsystem medför. För det fall en grossistkund hävdar att TeliaSonera inte omhändertagit dennes behov måste TeliaSonera kunna visa att den planerade förändringens effekter för grossistkunderna har beaktats. TeliaSonera ska följaktligen involvera grossistkunderna i beslutsprocessen vid sådan förändring och utveckling av stödsystemen som riskerar leda till kostnader eller andra olägenheter för grossistkunderna.

Sådan utveckling, vidareutveckling, uppgradering eller annan ändring i stödsystemen som inte bara påverkar en grossistkunds verksamhet, utan också leder till att denne behöver göra större anpassningar i sina egna system eller gränssnitt, ställer särskilda krav på TeliaSonera vad gäller samråd med grossistkunden. TeliaSonera ska därför samråda med grossistkunden om hur förändringen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt, funktionellt och driftsäkert sätt. Vidare är det rimligt att samrådet sker i god tid så att grossistkunden får tillräcklig tid på sig att, efter avslutat samråd och beslutad förändring, göra nödvändiga anpassningar.

TeliaSonera ska därför ge grossistkunden tillgång till all nödvändig information som behövs för att denne ska få rimlig tid – minst 90 dagar efter avslutat samråd – till att vidta de åtgärder som behövs för att anpassa sin verksamhet till TeliaSoneras planerade ändringar. Att dessa ändringar är testkörda både inom TeliaSonera och gentemot grossistkunden innan de tas i bruk är en förutsättning för att förändringen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt, funktionellt och driftsäkert sätt. Om grossistkunden begärt testkörning av sina system mot de stödsystem som TeliaSonera tillhandahåller, får TeliaSonera därför inte genomföra ändringen i skarpt läge förrän all rimlig testkörning slutförts. Vidare anser PTS att sådana tester ska kunna ske utan krav på ersättning från TeliaSonera eftersom stödsystemen är ett nödvändigt verktyg för att kunna realisera tillträdet.

I skyldigheten att tillhandahålla effektiva stödsystem ingår också en skyldighet för TeliaSonera att tillgodose grossistkundernas behov av registervård. TeliaSonera måste kontinuerligt uppdatera den information TeliaSonera ansvarar för i stödsystemen inklusive information om planerad fiberutbyggnad. TeliaSonera måste också säkerställa att samtliga operatörer har möjlighet att förmedla uppdaterad information om slutkundsadresser för uppdatering av information i stödsystemen.

PTS bedömer det vidare nödvändigt att ålägga TeliaSonera skyldighet att ge grossistkunderna möjlighet att, på grossistkundens eget initiativ, lämna synpunkter på stödsystemen, att beakta dessa synpunkter och att göra nödvändiga ändringar när så är påkallat.

6.10.7 **Systemförbättringar för TeliaSonera ska införas samtidigt för grossistkunderna**

För att TeliaSoneras tillhandahållande av stödsystem ska medge konkurrenskraftiga förhållanden förutsätter det att TeliaSonera inte gynnar sin egen slutkundsverksamhet jämfört med det som erbjuds grossistkunderna. PTS gör bedömningen att TeliaSonera av ekonomiska skäl kommer att behålla delvis separata stödsystem för TeliaSonera och de externa grossistkunderna för kopparbaserat tillträde. Så länge som TeliaSonera har olika system och processer för TeliaSoneras slutkundsverksamhet jämfört med andra operatörer finns det skäl att ålägga TeliaSonera en skyldighet att, när företaget genomför förbättringar av stödsystem som företaget självt använder och som motsvarar de stödsystem som ska tillhandahållas grossistkunderna, samtidigt genomföra motsvarande förbättringar i de system som TeliaSonera tillhandahåller grossistkunderna. Detta innebär bl.a. att TeliaSonera måste säkerställa att varje förbättring i egna system samtidigt leder till motsvarande förändringar i system som erbjuds grossistkunder.

6.10.8 **TeliaSonera ska tillhandahålla ändamålsenliga sökverktyg**

För att underlätta identifiering och matchning av unika koppar- eller fiberpar ska TeliaSonera tillhandahålla sökverktyg som möjliggör sökning på förbindelsenummer, i kombination med adressuppgifter (inklusive lägenhetsnummer) och eventuellt telefonnummer. Detta innebär att det måste finnas en sökfunktion där grossistkunderna erhåller information om förbindelsenummer, s.k. FB-nummer, i kombination med adressuppgifter och eventuellt telefonnummer för att säkerställa effektiva operatörs- och/eller produktbyten. Sökfunktionen ska fungera oavsett vilken av informationsindikatorerna operatören har tillgång till.

6.10.9 **TeliaSonera ska tillhandahålla stödsystem som underlättar bl.a. operatörsbyte**

En konkurrensutsatt marknad förutsätter att slutkunderna kan göra informerade val om tillgängliga alternativ ifråga om tjänsteutbud, pris, kvalitet osv. En effektiv konkurrens förutsätter också att slutkunderna kan göra nya val hela tiden, inte minst avseende val av operatör. Därför ska TeliaSonera åläggas en skyldighet att hålla sådana stödsystem tillgängliga som underlättar för grossistkunderna att hantera ärenden då en slutkund flyttar, då en slutkund flyttar och byter operatör eller då en slutkund byter operatör utan att flytta och samtidigt möjliggöra att grossistkunden vid behov kan byta produkt för tillträdet.

Det krävs administrativa rutiner för att säkerställa att tillträde till nätinfrastuktur och därtill hörande tjänster kan omfatta förfrågan om tillträde, nyetablering av tillträde, övertagande av befintligt tillträde från annan operatör och uppsägning. Rutinerna ska vara klara och enhetliga för att förenkla förfarandet och säkerställa dessa funktioner. Det är också viktigt att säkerställa att leveranstider och frister för svar på begäran om leverans inte är längre än vad som är skäligt mot bakgrund av det arbete som ska

utföras. TeliaSonera ska således se till att driftsäkra och funktionella stödsystem tillhandahålls grossistkunderna.

Vid nyanläggning av fiber till villa-områden har TeliaSonera hittills valt att erbjuda fiberbaserade tjänster genom TeliaSoneras Öppen-fiber-produkt som möjliggör flera alternativa tjänsteleverantörer. Ett tänkbart scenario vid framtida operatörsbyten är därför att grossistkunder vill genomföra migrering från TeliaSoneras Öppen fiber till ett lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinfrastruktur. TeliaSonera ska medverka till sådana operatörsbyten och migrering, vilket framgår av skyldighet 6.

6.10.10 **Slutsats och proportionalitetsbedömning**

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten, att tillhandahålla stödsystem, är att grossistkunderna ska erbjudas samma eller i vissa fall motsvarande servicenivå som TeliaSoneras egen vertikalt integrerade slutkundsverksamhet. På så vis kan grossistkundernas konkurrenskraft öka och deras etablering på slutkundsmarknaden underlättas, vilket också är syftet med TeliaSoneras tillträdesskyldighet. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet och ligger dessutom i linje med vad EU-kommissionen har uttalat i NGA-rekommendationen.²²⁸

TeliaSoneras betydande inflytande på marknaden innebär en risk att företaget försvårar och fördröjar grossistkundernas verksamhet t.ex. genom att tillhandahålla stödsystem som inte ger samma tillförlitlighet och funktionalitet som TeliaSonera kan erbjuda. Därmed kan slutanvändarnas intresse av att välja en annan leverantör än TeliaSonera minska. Även grossistkundernas incitament att vilja tillhandahålla bredbandstjänster baserat på lokalt tillträde kan minska. Det är således motiverat och rimligt att införa en skärpt skyldighet för fiberbaserad infrastruktur som innebär att samma stödsystem ska användas internt och externt. De klagoranden i form av specifika skyldigheter som ålagts TeliaSonera ovan inryms alla i den generella skyldigheten och får anses nödvändiga med hänsyn till syftet med regleringen och LEK. PTS finner därför att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

Det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten att tillhandahålla stödsystem medför, uppvägs av grossistkundernas behov av tillförlitliga och kostnadseffektiva stödsystem. Utan skyldigheten skulle TeliaSonera kunna minska grossistkundernas konkurrenskraft gentemot slutanvändarna, genom att minska stödsystemens driftsäkerhet och funktionalitet. PTS anser att det behov av skyldigheten som beskrivits ovan uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

²²⁸ Kommissionens rekommendation av den 20 september 2010 om reglerat tillträde till nästa generations accessnät (2010/572/EU) L251/35, se särskilt bilaga II punkt 3

6.11 Generella villkor för tillhandahållandet

10. Skyldighet om generella villkor för tillhandahållandet

1. TeliaSonera ska förhandla med den som begär lokalt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster enligt detta beslut samt på begäran av begärande operatör utan dröjsmål lämna ut all den information som i det enskilda fallet är nödvändig för att överenskommelse om tillträde ska kunna träffas.
2. En begäran om lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster anses inkommen till TeliaSonera i åtminstone följande situationer:
 - a. I de fall TeliaSonera erbjuder det tillträde/den tjänst som en operatör efterfrågar och det finns klara rutiner för att tillträdet ska kunna ske, ska en begäran anses ha lämnats till TeliaSonera då en beställning har inkommit till TeliaSonera. För det fall beställningen nekats eller på annat sätt inte accepteras av beställningssystemen anses ändå en begäran ha lämnats till TeliaSonera.
 - b. I de fall TeliaSonera inte redan erbjuder det tillträde/den tjänst som en operatör efterfrågar, och det inte finns några klara rutiner för hur sådant tillträde ska kunna ske, ska en begäran anses ha lämnats till TeliaSonera då en anbudsbegäran inkommit till TeliaSonera. En sådan anbudsbegäran ska anses utgöra underlag för begäran om den beskriver det efterfrågade tillträdets funktion och prestanda, plats för leverans samt önskad leveranstid.
3. En operatörs begäran om nätinфраstruktur tillträde och därtill hörande tjänster är rimlig om inte TeliaSonera kan visa att det ur tekniskt hänseende finns objektiva godtagbara skäl för att vägra tillhandahållande. Exempelvis kan det i ett enskilt fall finnas objektiva godtagbara skäl att vägra leverans när:
 - a. TeliaSonera visar att det saknas tekniska eller rättsliga möjligheter att genomföra tillhandahållandet,
 - b. vägran är nödvändig för att förebygga att TeliaSoneras nät, dess användare eller något allmänt intresse av särskild betydelse skadas,
 - c. TeliaSonera kan visa att nätets drift äventyras,
 - d. TeliaSonera inte har fått de uppgifter från operatören som är nödvändiga för att tillträde ska kunna realiserats och som operatören har tillgång till, eller
 - e. TeliaSonera kan visa att tredje parts rättigheter skulle kränkas.
4. TeliaSonera ska, när företaget avser att vägra att tillgodose en operatörs begäran om tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster, utan dröjsmål skriftligen upplysa operatören om detta och ange skälen samt lämna

sådan information att den begärande operatören kan avgöra om denne kan vidta åtgärder för att tillträde ska kunna tillhandahållas. Ett avslag måste grundas på objektiva godtagbara skäl. Det åligger TeliaSonera att visa att samtliga rimliga möjligheter att tillgodose en begäran är uttömda.

5. TeliaSonera ska säkerställa att ett skriftligt avtal om tillträde till lokal nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster åtminstone innehåller följande:
 - a. Beskrivning av vad tillträdet och därtill hörande tjänster består av.
 - b. Alla relevanta och nödvändiga uppgifter om de tekniska specifikationerna och nätegenskaperna för tillträdet.
 - c. Prissättningen av tillträdet och därtill hörande tjänster samt andra ersättningar som grossistkunden ska betala med anledning av avtalet. Alla priser och ersättningar ska framgå av avtalet och vara uppdelade på de olika tjänster och komponenter som ingår i tillträdet och i samband med tillhandahållandet av tillträdet, inklusive förekommande rabatter och rabattens beräkningsgrund.
 - d. Villkor för fakturering och betalning.
 - e. Ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning, underhåll och support. Om det är grossistkunden som ska bära ansvaret ska detta framgå uttryckligen av de avtalade villkoren för tillträdet.
 - f. Villkoren för ändring i och omförhandling av avtalet om tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster.
 - g. Giltighetstid och uppsägningsvillkor samt vilka väsentliga avtalsbrott som kan leda till uppsägning.
 - h. Kvalitetsnivåer, leveransvillkor och servicenivåer för tillträdet och därtill hörande tjänster. Dessa ska specificeras i tjänstenivåavtal.
 - i. De uppgifter om villkor för tillhandahållande och användning som ska specificeras innefattar bl.a. beskrivning av orderförfarande och leveranstider, frister för svar på begäran om leverans, parametrar för tjänsternas kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden, rutiner för åtgärdande av fel och tillvägagångssätt vid byte av operatör. Rutiner för åtgärdande av fel innefattar också förfarande för att återgå till normal servicenivå efter att fel har åtgärdats.
 - j. Leveranstiden för tillträde och därtill hörande tjänster.
 - k. Avtalsvite vid avvikelse från utfäst kvalitetsnivå, leveransvillkor och servicenivå för tillträdet och därtill hörande tjänster enligt punkten h ovan. Villkoren för avtalsvite ska tydligt ange på vilka grunder sådant ska utgå, dvs. vad som ska anses utgöra en avvikelse från utfästa nivåer och villkor, när TeliaSonera ska erlagga avtalsvite, samt vilka belopp som ska erläggas.

- I. När TeliaSonera som förutsättning för tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster ställer krav på ekonomisk säkerhet eller andra villkor för fördelning av ekonomisk risk ska detta framgå tydligt av villkoren. Det ska även anges på vilka grunder kreditvärdigheten prövas, dels vid avtalets ingående, dels under pågående avtalsperiod.
6. TeliaSonera ska tillämpa villkor för lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster som möjliggör konkurrenskraftig och ändamålsenlig försäljning på slutkundsmarknaden. Detta innebär att samtliga villkor ska vara rimliga och motiverade av objektiva skäl, och innebär bland annat följande:
 - a. Villkoren ska säkerställa att grossistkunderna ges samma kvalitet, leveransvillkor och service som TeliaSonera ger sin egen slutkundsverksamhet för närmast jämförbara slutkundserbudande, åtminstone vad gäller leveranstid och felavhjälpningstid.
 - b. Villkor för fakturering och betalning ska vara rimliga.
 - c. Leveranstiden för tillträde och därtill hörande tjänster ska vara skälig i förhållande till det arbete som krävs och inte vara längre än de leveranstider som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. TeliaSonera ska tillhandahålla minst två nivåer av leveranstider, som är samma som de som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.
 - d. Vid tillhandahållande av felavhjälpning ska TeliaSonera tillämpa minst två servicenivåer, som är samma som dem som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.
 - e. Villkoren för ändring i och omförhandling av avtalet om tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster ska vara rimliga. TeliaSonera ska beakta grossistkundernas behov av produkter och tjänster samt möjligheten att använda ersättningsprodukter och tjänster. TeliaSonera får endast upphöra med en produkt eller tjänst efter samråd med de berörda grossistkunderna. Samrådet ska ha slutförts senast 180 dagar innan utbudet eller del därav upphör. Resultatet av samrådet ska offentliggöras på TeliaSoneras webbplats i god tid innan omförhandling av avtalsvillkoren.
 - f. Endast väsentliga avtalsbrott ska kunna medföra uppsägning av avtalet i förtid. Att ett avtalsbrott är väsentligt innebär att det ska vara av sådan beskaffenhet att en uppsägning är en rimlig

och adekvat åtgärd.

- g. Prishöjningar får inte träda i kraft förrän efter 90 dagar från det att TeliaSonera informerat PTS och berörda grossistkunder om det nya priset. Prisförändringar till följd av domstolsavgöranden eller till följd av PTS beslut ska dock gälla omedelbart, eller fr.o.m. den dag som domstolen/PTS förordnar.
 - h. Villkor om avtalsvite ska innebära att nivån på vitet är skäligt utifrån syftet att det ska ge TeliaSonera tillräckliga ekonomiska incitament att snabbt åtgärda varje enskild avvikelse från utfästa nivåer eller villkor. Ersättningsnivån ska successivt höjas till dess avtalsvillkoren uppfyllts. TeliaSonera ska betala avtalsvitet vid närmast följande faktureringsstillfälle efter avvikelsen.
 - i. Eventuella krav på säkerhet och annan riskfördelning ska vara rimliga och avspegla den ekonomiska risk som TeliaSonera har både vid avtalets ingående och under pågående avtalsperiod.
7. TeliaSonera ska, i det fall en begäran kräver en offert från TeliaSonera, utforma offerten tillräckligt specificerat för att se till att grossistkunden inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga och för att grossistkunden ska ha en möjlighet att bedöma rimligheten i erbjudandet.
- a. Offerten ska innehålla leveranstid och den ersättning som betalas till beställaren om leveranstiden inte kan uppfyllas.
 - b. Allt relevant underlag i form av utredningar över nödvändiga stationsanpassningar, nyanläggningar m.m., kostnadsberäkningar och fakturor (t.ex. fakturor från underleverantörer och entreprenörer) ska redovisas för berörda parter så detaljerat att det klart går att bedöma om kostnaderna är skäliga och avser nödvändiga åtgärder.
 - c. TeliaSonera ska tillhandahålla offerten utan dröjsmål och offerten ska vara giltig i två månader.
 - d. För de fall att en fiberoptisk förbindelse som offereras tas i anspråk av någon annan part under offerttiden, ska TeliaSonera tillhandahålla en likvärdig förbindelse.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4, 5, 8 och 9 §§ LEK.

6.11.1 Rättslig utgångspunkt

Av 4 kap. 8 § LEK framgår att en SMP-operatör får förpliktas att *uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer* i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. Bestämmelsen implementerar artikel 12 i tillträdesdirektivet, enligt vilken en nationell regleringsmyndighet får införa skyldigheter för operatörer att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av specifika nätdelar och tillhörande faciliteter. I propositionen till LEK anges att tolkningen av tillträdesbestämmelserna får ske bl.a. mot bakgrund av tillträdesdirektivets definition av tillträdesbegreppet.²²⁹

I kammarrättens dom den 4 oktober 2011 i mål nr 1690-10 (s. 12 ff) framhålls att det är uppenbart att lagstiftarens mening varit att ”rimliga krav på tillträde” i 4 kap. 8 § LEK ska tolkas med tillträdesdirektivets definition av tillträdesbegreppet som grund. I detta mål fann kammarrätten specifikt att villkor om att erbjuda avtalsvite omfattades av LEK och tillträdesdirektivet. Möjligheten att föreskriva om villkor är dock som framgår av domen tämligen vid eftersom villkor som tillgodoser syftet att den tillträdande operatören ska kunna tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster definitionsmässigt är en del av begreppet tillträde. PTS har därför befogenhet att enligt 4 kap 8 § LEK, inom de ramar som framgår av direktivet, ålägga en SMP-operatör att vid tillträde erbjuda vissa villkor vid tillgängliggörande av tjänster åt tillträdande operatörer.

6.11.2 Tydliga villkor för tillhandahållandet är nödvändiga

För att det ska vara möjligt för en operatör att konkurrera med TeliaSonera i slutkundsledet, är det inte bara viktigt vad denne får köpa utan också på vilka villkor tillträdet sker. Genom att ställa vissa krav eller neka till att gå med på krav från grossistkunderna som är rimliga och normalt förekommande på en fungerande marknad kan det i praktiken bli omöjligt för andra operatörer att använda nätinfrastrukturtillträde som insatsvara. Det mest uppenbara fallet är villkor om pris, men även andra villkor kan vara av mycket stor, indirekt betydelse för möjligheten att utnyttja rätten att köpa nätinfrastrukturtillträde.

För att regleringen ska bli ändamålsenlig måste därför avtal kunna träffas på villkor som gör att syftet med regleringen uppnås, nämligen uppkomsten av en marknad med långsiktigt hållbar konkurrens på slutanvändarens nivå. Det finns därför t.ex. behov av att det klart framgår att TeliaSonera är skyldigt att förhandla med den som begär tillträde och att företaget endast får tillämpa villkor som är rimliga, sakligt motiverade och som bidrar till att syftet med regleringen uppnås. För att tillträdesregleringen ska fungera krävs också att det förtydligas vad som utgör en rimlig begäran om tillträde och när en begäran anses inkommen till företaget. Utöver vad TeliaSonera ska tillhandahålla finns alltså behov av att klargöra *på vilka villkor* det

²²⁹ Prop. 2002/03:110, s. 165 f.

som beskrivits i tidigare avsnitt ska tillhandahållas, och *vilken information om villkoren* som ska lämnas i avtalet och vid avtalslutet.

Det finns i fortgående köp- och säljrelationer mellan företag villkor som parterna behöver reglera i avtal för att skapa ömsesidig förutsägbarhet och tydlig riskfördelning under avtalsperioden. Vad gäller avtal om lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster är behov av förutsägbarhet och riskfördelning särskilt stort eftersom TeliaSonera är ett vertikalt integrerat företag som konkurrerar på samma slutkundsmarknader som sina grossistkunder.

En tydlig reglering mellan parterna vad gäller exempelvis fel, dröjsmål och avvikelser samt konsekvenserna av dessa, är en viktig förutsättning för att grossistkunderna ska kunna fatta kommersiellt välgrundade investeringsbeslut inför avtalets ingående. För en sådan bedömning krävs det bl.a. att TeliaSonera preciserar den kvalitet och de leveransvillkor som ska gälla. Vad som ska ingå i ett specifikt avtal mellan TeliaSonera och en grossistkund är i första hand upp till parterna att avgöra. PTS anser därför att det finns ett behov av att fastställa vilka villkor som måste finnas i ett avtal om tillträde och vilka kvalitativa nivåer som dessa villkor mellan parterna ska uppgå till, eftersom det annars finns en risk att TeliaSonera ställer upp villkor som försvårar, fördröjer eller fördyrar andra operatörers tillträde, vilket minskar effekten av skyldigheten.

6.11.3 TeliaSonera har en förhandlingsskyldighet

För att begärande operatörer ska kunna tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster med motsvarande förutsättningar som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet måste dessa ha möjlighet att bedöma när det är möjligt och rimligt att ingå avtal om att få köpa de tjänster som TeliaSonera är skyldigt att tillhandahålla. Detta kräver att TeliaSonera förhandlar med den som begär tillträde enligt detta beslut, samt att TeliaSonera utan dröjsmål lämnar ut all den information som i det enskilda fallet är nödvändig för att överenskommelse om tillträde ska kunna träffas. En sådan skyldighet är inte i sig särskilt ingripande men en absolut förutsättning för avtal ska kunna ingås. Samma syfte kan inte uppnås på något annat sätt än att en dylik skyldighet åläggs. En skyldighet om att förhandla och att lämna ut nödvändig information är därför lämplig, ändamålsenlig och proportionerlig.

6.11.4 TeliaSonera ska tillgodose varje rimlig begäran om tillträde

Enligt ovan framgår det avseende tillträdesskyldigheterna när en begäran i vissa fall är, alternativt inte är att betrakta som rimlig, men det är inte möjligt att exakt och uttömmande ange alla omständigheter som kan göra en begäran rimlig. För att förutsägbarhet och tydlighet ska uppnås ska därför vissa generella kriterier anges för när en begäran är att betrakta som rimlig. Dessa utgör alltså villkor som ska vara uppfyllda för att TeliaSonera ska tillhandahålla en begärd tjänst.

Genom att TeliaSonera inte utan objektivt godtagbara skäl kan vägra en rimlig begäran och i annat fall lämna information om varför det inte är möjligt, kan grossistkunderna konkurrera på samma villkor som TeliaSonera, vilket är syftet med TeliaSoneras tillträdesskyldighet. Eftersom TeliaSonera dels levererar grossisttjänster till grossistkunder, dels konkurrerar med grossistkunderna om samma slutkunder så saknar TeliaSonera incitament att tillhandahålla tillträde till grossistkunder. För att möjliggöra att TeliaSonera, trots frånvaron av incitament, tillhandahåller tillträde till grossistkunder och annars informerar om anledning till vägran är det nödvändigt att PTS ålägger företaget den aktuella skyldigheten.

Samtidigt är tydlighet kring när en begäran är rimlig även till fördel för TeliaSonera som enklare kan avgöra när en begäran ska tillgodoses. En dylik skyldighet bidrar således även till förutsägbarheten för TeliaSonera.

I princip följer av syftet och omfattningen av de ovan beskrivna tillträdesskyldigheterna att en begäran om lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster är rimlig så länge det inte finns några ur tekniskt eller juridiskt hänseende objektivt godtagbara skäl som visar motsatsen. Exempelvis kan det i ett enskilt fall finnas objektivt godtagbara skäl att inte medge leverans av lokalt tillträde när

- TeliaSonera kan visa att det saknas tekniska eller rättsliga möjligheter att genomföra tillhandahållandet,
- det är nödvändigt för att förebygga att TeliaSoneras nät, dess användare eller något allmänt intresse av särskild betydelse skadas,
- TeliaSonera kan visa att nätets drift äventyras,
- TeliaSonera inte har fått de uppgifter från operatören som är nödvändiga för att tillträde ska kunna levereras och som operatören har tillgång till, eller
- TeliaSonera kan visa att tredje parts rättigheter skulle kränkas.

När TeliaSonera avser att inte tillmötesgå annan operatörs begäran om tillträde, ska företaget skyndsamt upplysa operatören om detta. TeliaSonera ska också ange skälen till att begäran inte kan tillmötesgå och lämna sådan information att den begärande operatören kan avgöra om denne kan vidta åtgärder för att tillträde ska kunna tillhandahållas. Ett avslag måste grundas på objektivt godtagbara skäl. Det åligger TeliaSonera att visa att samtliga rimliga möjligheter att tillgodose en begäran är uttömda.

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten är att grossistkunderna normalt ska kunna ges tillträde till nätinфраstruktur tillträde och därtill hörande tjänster samt att grossistkunderna vid TeliaSoneras vägran ska få information om detta och kunna

möjliggöra tillträdet på annat sätt. Genom att TeliaSonera lämnar tillträde till grossistkunder när det inte finns objektiva och rimliga skäl för och annars informerar om dessa skäl i tid, underlättas grossistkundernas möjlighet att etablera sig på marknaden. I annat fall skulle inte syftet med regleringen kunna uppnås. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK och direktiven. PTS finner därför att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende. Skyldigheten är därför lämplig och proportionerlig.

6.11.5 När har en begäran lämnats?

Eftersom skyldigheterna att lämna tillträde till nätinfrastruktur bygger på att en grossistkund har lämnat en rimlig begäran till TeliaSonera, uppstår frågan när en begäran kan anses ha lämnats. Det är av stor vikt för förutsägbarheten i regleringen att förutsättningarna för detta är väl kända av såväl TeliaSonera som grossistkunderna. I annat fall finns risk för att oenighet uppstår. Att det finns en skyldighet som tydligt beskriver när en begäran kan ha anses inkommit till TeliaSonera är således i både grossistkundernas och TeliaSoneras intresse.

Det är rimligt att en begäran ska ha viss tydlighet och uppfylla vissa formella krav för att ha rättslig betydelse som en begäran. Samtidigt får inte kraven på utformning eller mottagande vara sådana att det i praktiken försvårar för grossistkunderna. I de fall TeliaSonera erbjuder det tillträde/den tjänst som en operatör efterfrågar och då det finns klara rutiner för att tillträdet ska kunna ske ska en begäran därför anses ha lämnats till TeliaSonera då en beställning har inkommit till företaget. Om beställningen nekas eller på annat sätt inte accepteras av beställningssystemen anses ändå en begäran ha lämnats till TeliaSonera.

I de fall TeliaSonera inte redan erbjuder det tillträde/den tjänst som en operatör efterfrågar, och det inte finns några klara rutiner för hur sådant tillträde ska kunna ske, ska en begäran anses ha lämnats till TeliaSonera då en anbudsbegäran inkommit till TeliaSonera. En sådan anbudsbegäran ska anses utgöra underlag för begäran om den beskriver det efterfrågade tillträdets funktion och prestanda, plats för leverans samt önskad leveranstid.

Denna skyldighet är inte i sig särskilt betungande, utan är endast avsedd att göra det tydligare när tillträdesskyldigheten aktualiseras. Syftet med regleringen kan inte uppnås om kraven på formerna för att överlämna en begäran är allt för komplicerade. Skyldigheten är därför nödvändig och motsvarande resultat kan inte uppnås med en mindre ingripande skyldighet. Den är således att betrakta som lämplig och proportionerlig.

6.11.6 Villkor ska vara tydliga, rimliga och icke-diskriminerande

TeliaSonera kan genom att utnyttja sin ställning försvåra för tillträdande operatörer genom att de inte får skäligena leveransvillkor, vilket minskar grossistkundernas

konkurrenskraft. För att grossistkunderna ska vara konkurrenskraftiga måste de i tillräcklig utsträckning få samma villkor som TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. Detta följer av den allmänna skyldigheten om icke-diskriminering som ålagts TeliaSonera ovan. För att det ska bli tydligt både för TeliaSonera och de tillträdande operatörerna vad detta innebär i praktiken finns anledning att förtydliga detta genom en särskild skyldighet.

Att tillträdande operatörer får tillträde på rimliga villkor skapar både förutsägbarhet och möjligheter till att bedriva verksamheten effektivt, vilket i sin tur ger förutsättningar för ökad konkurrens på slutkundsmarknaden. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK. Samma syfte kan inte uppnås på något annat sätt och en sådan skyldighet är därför lämplig, ändamålsenlig och proportionerlig.

Till detta kommer att det är nödvändigt att avtalet tillräckligt tydligt ger uttryck för samtliga väsentliga villkor så att det går att bedöma vad avtalet i realiteten innebär och om de villkor som TeliaSonera ställer verkligen uppfyller de i detta beslut ställda kraven. Det finns därför anledning att ställa krav på avtalet i detta hänseende. Att villkoren klart uttrycks i ett avtal kan inte anses en särskilt ingripande skyldighet, utan torde vara normal praxis inom de flesta områden och motsvarande syfte kan inte uppnås på något mindre ingripande sätt. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK och får anses vara lämplig, ändamålsenlig och proportionerlig åtgärd.

Det går inte att uttömmande ange exakt vilka villkor som ett avtal ska innehålla i varje enskilt fall. Däremot finns vissa minimikrav som i vart fall ska vara uppfyllda, både vad gäller innehållet i och informationen om villkor i ett avtal. Det finns därför anledning att särskilt erinra om dessa, även om uppräkningsen inte är uttömmande. Dessa, särskilt väsentliga och vanliga villkor, går igenom och motiveras nedan.

6.11.7 Beskrivning av tillträdet och dess egenskaper

TeliaSonera kan genom att utnyttja sin ställning försvåra för grossistkunderna genom att de inte får tillräcklig information om bl.a. tekniska specifikationer samt vad som ingår i respektive tjänst eller produkt, vilket minskar förutsägbarheten för operatörerna. Om grossistkunden måste betala för inslag i tjänsten/produkten som inte efterfrågas eller behövs, fördyras grossistkundens verksamhet och dess möjligheter att konkurrera minskar.

Grossistkunderna måste därför ges tillräcklig information för att kunna bedöma vad som är nödvändigt att tjänsten/produkten innehåller. När grossistkunderna har likvärdig eller samma information som TeliaSonera har tillgång till skapas förutsättningar för ökad konkurrens på slutkundsmarknaden. För att operatörerna ska vara konkurrenskraftiga krävs att de i tillräcklig utsträckning får specificerade

uppgifter avseende produkterna eller tjänsterna. Eftersom TeliaSonera har bristande incitament att tillhandahålla tjänsten/produkten till konkurrenskraftiga villkor, dvs. förse operatörerna med specificerade uppgifter, finner PTS att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således nödvändig för att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK. Samma syfte kan inte uppnås med mindre ingripande åtgärder. Samtidigt utgör uppgifter om en varas beskaffenhet ett normalt inslag i de flesta köpeavtal. PTS anser därför att de fördelar som skyldigheten medför, uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.11.8 Krav på villkor om pris

Priset på en tjänst är ett av de viktigaste villkoren och normalt avgörande för den tillträdande operatörens beslut att köpa eller inte köpa en tjänst. Det är därför nödvändigt att priset för tillträdet och därtill hörande tjänster som ingår i avtalet tydligt framgår. Därför måste priset vara uppdelat på de olika tjänster och komponenter som ingår i tillträdet, inklusive förekommande rabatter och rabattens beräkningsgrund. Ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning, underhåll och driftsstöd ska vara tydlig. I det fall det är grossistkunden som ska bära ansvaret måste detta också framgå för att grossistkunderna ska kunna bedöma vad den verkliga kostnaden blir. Likaså krävs att klara och tydliga villkor för fakturering och betalning framgår.

Det är också viktigt att det finns en förutsägbarhet vad gäller villkor om priser och betalning, eftersom det annars blir omöjligt för grossistkunderna att planera och effektivt använda sig av de reglerade tjänsterna. Prishöjningar ska därför inte få ske annat än då dessa annonserats i god tid. En prishöjning kan nämligen leda till att en grossistkund inte längre är intresserad av just den aktuella produkten utan istället behöver se sig om efter ett alternativ, t.ex. en billigare produkt.

Sedan 2010 har prishöjningar inte fått träda i kraft förrän efter 90 dagar från det att TeliaSonera informerat PTS och berörda grossistkunder om det nya priset. Motsvarande gäller inte vid prissänkningar. Prisförändringar till följd av domstolsavgöranden, till följd av PTS beslut, eller uppdateringar och revideringar av hybridmodellen ska gälla omedelbart, eller den dag som domstolen eller PTS förordnar. Detta framstår fortfarande som rimliga krav som är nödvändiga för att syftet med regleringen ska uppnås. PTS anser inte att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet i detta avseende.

TeliaSonera ska därför åläggas en skyldighet att ange priser och ersättningar i avtalet. Prishöjningar, som inte beror på domstolsavgöranden, beslut av PTS eller förändringar i prismodellen får inte träda i kraft förrän efter 90 dagar från det att TeliaSonera informerat PTS och berörda grossistkunder om det nya priset. Villkor

för fakturering och betalning ska framgå samt vara rimliga. Likaså ska ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning, underhåll och support tydligt framgå.

Uttryckliga villkor om pris och betalning torde i princip alltid förekomma i affärsmässiga avtal. Beslutet att ålägga TeliaSonera de aktuella skyldigheterna är också som beskrivits ovan nödvändiga för att tillgodose ändamålet med tillträdesskyldigheten samt det allmänna syftet med LEK och direktiven och samma syfte kan inte uppnås med mindre än att de beskrivna skyldigheterna åläggs. PTS anser därför att de fördelar som skyldigheten medför uppväger det intrång i TeliaSonerans verksamhet som skyldigheten medför.

6.11.9 Ändring, omförhandling och uppsägning

För att skapa tillräcklig förutsägbarhet och tydlighet för parterna brukar normalt giltighetstid och uppsägningsvillkor (inklusive villkor för ändring av avtalsvillkor för bl.a. tillträde, omförhandling och uppsägning) tydliggöras i avtal. TeliaSonera har ett sådant betydande inflytande att företaget skulle kunna uppställa orimliga avtalsvillkor eller villkor som endast ger grossistkunden bristande förutsägbarhet. Sådana villkor hämmar en effektiv konkurrens.

Genom att TeliaSonera uppställer rimliga och tydliga avtalsvillkor minskas risken för orimliga och eventuella oförutsedda kostnader för grossistkunderna. Detta ökar i sin tur möjligheterna för grossistkunderna att agera konkurrenskraftigt, vilket är syftet med TeliaSonerans tillträdesskyldighet. I avtalssituationer där parterna normalt inte är jämnstarka måste det ställas högre krav på att den starkare parten endast uppställer objektiva, rimliga och förutsägbara villkor för ändring av avtal. Att ålägga TeliaSonera skyldigheter som åstadkommer detta är således väl ägnat att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

PTS finner att grossistkunderna har ett särskilt behov av att endast objektiva, tydliga, förutsägbara och rimliga avtalsvillkor för ändring och uppsägning uppställs av TeliaSonera. De avtalsbrott som kan leda till uppsägning av avtal ska därför framgå av villkoren för uppsägning. Sådana avtalsbrott ska vara av en för avtalet väsentlig natur så att en uppsägning utgör en rimlig och adekvat åtgärd.

Villkor för ändring av villkoren för tillhandahållandet av tillträdet respektive omförhandling av avtalet ska vara rimliga och tydligt framgå. Villkoren för omförhandling ska tillgodose behovet av att under pågående avtalstid kunna nå en överenskommelse för fortsatt avtal. Om en grossistkund begär att ett avtal om tillträde och därtill hörande tjänster inte ska innehålla en rätt för TeliaSonera att ensidigt ändra i avtalsvillkor som är av betydelse, ska detta i regel anses vara ett rimligt villkor. En avtalspart ska således som en utgångspunkt ha rätt till förhandling av avtalsvillkoren.

TeliaSonera har en skyldighet att tillhandahålla lokalt tillträde till nätinfrastuktur och därtill hörande tjänster och kan därför inte ensidigt välja att upphöra med en viss produkt/tjänst. Om ett utbud skulle upphöra kan det vålla stora problem och kostnader för de grossistkunder vars verksamhet är beroende av tillgången till dessa. Den tekniska utvecklingen kan dock medföra att grossistkunderna i framtiden inte längre har användning för vissa produkter/tjänster och att TeliaSonera därför inte bedömer det lönsamt och/eller rimligt att tillhandahålla dessa.

För att grossistkundernas behov av produkten/tjänsten ska kunna tillgodoses måste TeliaSonera samråda med berörda grossistkunder innan företaget upphör eller ändrar befintligt utbud. När utbudet ändras ska TeliaSonera således ha slutfört ett samråd med berörda grossistkunder senast 180 dagar innan det är tänkt att tillhandahållandet ska upphöra. För att möjliggöra transparens och inge förtroende hos grossistkunderna ska TeliaSonera offentliggöra samrådet på företagets webbplats tillsammans med TeliaSoneras synpunkter på samrådet. Sådant offentliggörande ska ske på ett sätt som inte kräver inloggning eller motsvarande, för att bl.a. möjliggöra en effektiv automatiserad bevakning. Därefter blir det fråga om omförhandling av avtalsvillkoren parterna emellan.

PTS finner att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå ändamålet med LEK och direktiven än att TeliaSonera uttryckligen åläggs skyldigheter att endast ställa tydliga, rimliga och förutsägbara villkor om giltighetstid och uppsägningsvillkor (inklusive villkor för ändring av avtalsvillkor för bl.a. tillträde, omförhandling och uppsägning). Åläggandet är inte betungande i sådan utsträckning att TeliaSoneras intresse skulle väga tyngre än grossistkundernas behov av rimliga villkor. PTS finner därför att fördelarna för grossistkunderna uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.11.10 Tjänstenivåavtal m.m.

För att kunna konkurrera på slutkundsmarknaden med TeliaSonera måste grossistkunderna ges samma kvalitet, leveransvillkor och service som TeliaSonera ger sin egen slutkundsverksamhet. TeliaSonera kan genom att utnyttja sin marknadsmakt försvåra för grossistkunderna bl.a. genom att inte erbjuda grossistkunderna samma kvalitets- och servicenivåer, vilket minskar grossistkundernas konkurrenskraft.

Att TeliaSonera måste ge grossistkunderna lika förmånliga villkor som sin egen slutkundsorganisation följer av skyldigheten att agera icke-diskriminerande. Denna är dock uttryckt i allmänna ordalag och för att det ska bli tydligt för både TeliaSonera och grossistkunderna vilka krav som ställs på villkoren i detta avseende finns anledning att förtydliga vad som ska framgå av avtalet i detta hänseende.

I ett avtal om tillträde ska det således framgå vilken leveranstid och felavhjälpningstid som gäller. TeliaSonera åläggs att tillämpa vissa tjänstenivåer vid tillhandahållande av

tillträde. Villkoren ska säkerställa att grossistkunderna ges samma kvalitet, leveransvillkor och service som TeliaSonera ger sin egen slutkundsverksamhet för närmast jämförbara slutkundserbudanden, åtminstone vad gäller leveranstid och felavhjälpningstid.

Uppgifter om villkor för tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster samt användning av dessa ska specificeras, bl.a. beskrivning av orderförfarande och leveranstider, frister för svar på begäran om leverans, tjänsternas kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden, rutiner för åtgärdande av fel och tillvägagångssätt vid operatörbyte. Rutiner för åtgärdande av fel innefattar också förfarande för att återgå till normal servicenivå efter att fel har åtgärdats. Därför måste överenskommelsen även omfatta bl.a. servicenivå för varje produkt.

Leveranstiden för tillträde och därtill hörande tjänster ska vara skälig i förhållande till det arbete som krävs och samma som de leveranstider som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet. Slutkunder och därmed grossistkunder kan i särskilda fall ha behov av snabbare leverans än vad som är normalt. Det är därför rimligt att TeliaSonera ska tillhandahålla minst två nivåer av leveranstider, som är samma som dem som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.

Olika grossistkunder kan även ha olika behov vad gäller felavhjälpningstid för olika kunder, t.ex. har företagskunder ofta behov av snabbare felavhjälpning än privatkunder. Vid tillhandahållande av felavhjälpning ska därför TeliaSonera tillämpa minst två servicenivåer, som är samma som dem som tillämpas gentemot TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet.

Genom att ålägga TeliaSonera de beskrivna skyldigheterna säkerställs att TeliaSonera agerar icke-diskriminerande och att grossistkunderna kan erbjuda slutkunderna bl.a. samma kvalitets- och servicenivåer som TeliaSonera erbjuder sin egen slutkundsverksamhet. Den aktuella skyldigheten medför på så vis en ökad konkurrens på marknaden. PTS anser därför att den fördel som det innebär för grossistkunderna uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.11.11 Avtalsvite

I avtal mellan marknadsaktörer som ingår köp- och säljrelationer på en fri och konkurrensutsatt marknad, är det normalt att parterna via villkor i avtalen (t.ex. via avtalsviten) utsätts för ett ömsesidigt incitamentsskapande ekonomiskt tryck att göra sitt yttersta för att fullgöra sina överenskomna förpliktelser gentemot varandra. Syftet är bland annat att en avtalspart i förväg ska veta om att en avvikelse från överenskommen förpliktelse medför ekonomiska konsekvenser. Avvikelserna kan gälla t.ex. kvalitetsnivå på tjänsten ifråga, leveranstid eller tid för felavhjälpning.

På en konkurrensutsatt marknad är leverantören i en sådan relation dessutom kontinuerligt utsatt för risken att köparen säger upp ett ingånget avtal till följd av säljarens upprepade dröjsmål eller bristande leverans kvalitet och att köparen sedan kan välja annan konkurrerande leverantör. Det finns därför ett intresse för leverantören att uppfylla det som utlovats till köparen.

TeliaSoneras betydande inflytande på marknaden medför dock att det saknas en sådan ömsesidighet i köp- och säljrelationen mellan TeliaSonera och dess grossistkund som skulle kunna leda till att det uppstår ett verkningsfullt incitamentsskapande ekonomiskt tryck som vid en avtalsrelation på en konkurrensutsatt marknad ses som naturligt och anses nödvändigt för att parterna ska hålla ingångna överenskommelser.

Till detta ska dessutom läggas att TeliaSonera inte heller i tillräcklig utsträckning är utsatt för risken att grossistkunderna kan välja en alternativ leverantör av lokalt tillträde till nätinfrastruktur. Byte av leverantör skulle annars ha varit naturligt om TeliaSonera inte tillgodosåg grossist kundens behov.

PTS anser att det för att syftet med tillträdesskyldigheten ska kunna uppnås finns ett behov av att särskilt säkerställa att det tillträde som TeliaSonera erbjuder grossistkunden är ändamålsenligt utifrån grossist kundens behov. Vidare har grossistkunden särskilda behov av förutsägbarhet vad gäller exempelvis risker till följd av grossist kundens beroendeställning gentemot TeliaSonera. PTS anser därför att myndighetens reglering av marknaden måste innehålla bestämmelser som skapar incitament för TeliaSonera att uppfylla sina förpliktelser gentemot grossistkunden som motsvarar de som företaget skulle ha haft på en marknad kännetecknad av effektiv konkurrens.

PTS anser sammantaget att det får anses utgöra ett rimligt krav enligt 4 kap. 4 och 8 §§ LEK att TeliaSonera för företagets tillhandahållande av nätinfrastruktur tillträde och därtill hörande tjänster till grossistkunden erbjuder verkningsfulla avtalsviten, liksom att villkoren för avtalsviten tydligt anger på vilka grunder och när betalningsskyldighet uppstår för TeliaSonera, samt vilka belopp som ska utbetalas i varje enskilt fall. Detta har godtagits i domar från 2011 och 2013.²³⁰

Avtalsvillkoren för TeliaSoneras tillhandahållande måste således, för att TeliaSonera ska anses efterleva detta beslut, innehålla incitamentsskapande avtalsviten, där betalningsskyldighet för TeliaSonera uppstår vid varje enskild avvikelse från vad som överenskommit mellan parterna. Sådan avvikelse kan exempelvis utgöras av leverans förseningar eller försenad felavhjälpning.

²³⁰ Kammarrättens i Stockholm dom 2011-10-04, mål nr 1690-10. Förvaltningsrättens i Stockholm dom 2013-02-22, mål nr 34132-10.

Vidare måste beloppen vara såpass höga att konsekvensen av en avvikelse får en så kännbar verkan att TeliaSonera självmant väljer att så effektivt som möjligt minimera risken att avvikelser som utlöser sådan betalningsskyldighet uppkommer. Eftersom TeliaSonera inte är utsatt för hot om att grossistkunder byter leverantör, måste avtalsvitesnivåerna sannolikt sättas högre än på en marknad med fungerande konkurrens för att det incitamentsskapande ekonomiska trycket gentemot TeliaSonera ska motsvara det tryck företaget skulle ha känt på en marknad med fungerande konkurrens.

Ersättningen ska utgå för varje dag som leveransen uteblivit eller förseningen fortgått. Ersättningsnivån ska successivt höjas till dess avtalsvillkoren fullföljts, dock maximalt motsvarande tre månadsavgifter för det aktuella tillträdet. Enligt PTS bedömning åtgärdas majoriteten av ärenden om felavhjälpning respektive leveransförseningar inom en vecka, varför ett vite utan tak kan ses som alltför betungande.

Avtalsvite som ska utbetalas i enlighet med förevarande skyldighet ska utbetalas av TeliaSonera, vid närmast följande faktureringsstillfälle efter avvikelsen. PTS finner det inte proportionerligt att avtalsvite ska utgå om försening eller dylika avvikelser beror på force majeure eller omständigheter som motsvarar en sådan situation.

Avtalsvitesklausulen fyller delvis samma funktion som ett skadestånd enligt 7 kap. 13 a § LEK men det finns avgörande skillnader. Skadeståndets krav på att visa skada finns inte i vitesklausulen. Därigenom undanröjs orsaken till tvister och beroende på ersättningsnivå kan påtryckningseffekten samtidigt öka. Den minskade bevisbördan sänker även den skadelidandes kostnader. TeliaSonera kan också få fördel av en vitesklausul, jämfört med skadestånd, genom att företaget på förhand kan uppskatta sin riskexponering av att behöva utge ersättning vid dröjsmål. När det gäller skadestånd är det däremot svårt att beräkna ersättningsnivån på förhand.

Det är osäkert huruvida skadestånd ska kunna utgå utöver vitet för den förlust som inte täcks av vitet. Detta är något som får fastställas av domstolen från fall till fall. Oavsett detta, konstaterar PTS i likhet med kammarrätten²³¹ att möjligheterna att påkalla myndighetens tillsyn samt begära skadestånd inte kan ersätta villkoren om avtalsvite.

Den aktuella skyldigheten är betungande för TeliaSonera. Syftet med skyldigheten är dock att ge TeliaSonera ekonomiska motiv att uppfylla sina leveransåtaganden mot grossistkunderna, vilket ökar deras ekonomiska säkerhet och underlättar deras etablering på marknaden. Den bidrar således till att syftet med LEK och direktiven uppnås. TeliaSonera har möjlighet att påverka om och hur avtalsviten faller ut genom

²³¹ Kammarrättens i Stockholm dom 2011-10-04, mål nr 1690-10.

att företaget själv påverkar kvaliteten på tjänsterna som levereras och dessutom utformar sitt referenserbjudande. PTS anser därför att den fördel som det innebär för grossistkunderna att erbjudas reglerade tjänster på rimliga och rättvisa villkor uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.11.12 **Krav på säkerhet**

Det har förekommit att TeliaSonera har ställt krav på både ekonomisk säkerhet och förskottsbetalning av ersättning till TeliaSonera. Dylika krav kan vara rimliga och berättigade och förekommer även på marknader med fungerande konkurrens. TeliaSonera har dock en sådan marknadsmakt att företaget vid en avtalsförhandling kan uppställa krav på ekonomisk säkerhet som är orimliga eller endast ger grossistkunderna bristande förutsägbarhet. PTS anser därför att det finns en risk för att TeliaSonera avslår en grossistkunds rimliga begäran om tillträde och därtill hörande tjänster på grund av obefogade krav på ekonomisk säkerhet. Det finns också en risk för att TeliaSonera ställer sådana krav på säkerheter och riskfördelning som inte motsvaras av den risk som avtalssituationen medför för TeliaSonera. Alltför långtgående krav i dessa avseenden fördyrar grossistkundens verksamhet och minskar dess konkurrenskraft i relation till TeliaSonera.

PTS anser därför att det ur ekonomiskt hänseende är nödvändigt att villkoren för ekonomisk säkerhet och annan riskfördelning är rimliga och avspeglar den risk som TeliaSonera har dels vid avtalets ingående, dels under pågående avtalsperiod. TeliaSonera ska därför åläggas en skyldighet om detta. För att säkerställa förutsägbarhet för grossistkunden ska TeliaSoneras krav på ekonomisk säkerhet eller andra villkor avseende fördelning av ekonomisk risk mellan avtalsparterna i fråga normalt klarläggas i förväg. Det ska tydligt framgå hur prövningen av en parts kreditvärdighet ska gå till och vilka steg som ska ingå i bedömningen, dels vid avtalets ingående, dels under pågående avtalsperiod. Den part mot vilken TeliaSonera riktar krav på säkerhet ska få en redogörelse för de omständigheter som i det enskilda fallet motiverar ett krav på säkerhet, och få ta del av det underlag som läggs till grund för bedömningen.

Genom att ålägga den aktuella skyldigheten kan grossistkunderna undvika att drabbas av orimliga och oförutsedda krav på ekonomisk säkerhet, vilket gynnar deras konkurrenskraft och möjlighet att etablera sig på marknaden. I avtalssituationer där parterna normalt inte är jämnstarka måste det ställas högre krav på att den starkare parten endast uppställer objektiva, rimliga och förutsägbara krav på ekonomisk säkerhet, och samma syfte kan därför inte uppnås med mindre än att TeliaSonera åläggs de beskrivna skyldigheterna. Åläggandet är inte betungande i den utsträckningen för TeliaSonera att företagets intresse skulle väga tyngre än grossistkundernas behov av rimliga villkor. Det bör särskilt noteras att TeliaSonera fortfarande har en möjlighet att kräva säkerhet, i den utsträckning det är rimligt. PTS

finner därför att fördelarna för grossistkunderna uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.11.13 Offert

I vissa fall ska TeliaSonera på begäran lämna en offert till en grossistkund. Denna utgör då underlag för grossistkundens beslut att köpa eller inte köpa tillträde. Det är därför viktigt att en offert ger ett fullgott underlag för att grossistkunden ska kunna ta ställning i frågan.

TeliaSonera kan genom att utnyttja sin ställning försvåra för operatörerna genom att de inte får tillräcklig information om bl.a. nödvändiga stationsanpassningar eller kostnadsberäkningar, vilket minskar operatörernas förutsägbarhet. För att operatörerna ska vara konkurrenskraftiga krävs att de i tillräcklig utsträckning får tillräckliga uppgifter i offerter avseende kostnader eller tillhörande åtgärder. Det krävs därför att de krav en grossistkund har rätt att ställa på en offert fastställs genom en särskild skyldighet.

Den begärande operatören behöver en rimlig tid att överväga offerten. Operatören behöver också en rimlig tid för att, baserat på offerten, i sin tur kunna lämna offert till slutkund med en månads giltighetstid. Operatörerna ska ha samma förutsättningar att offerera med samma löptid på slutkundsofferten som TeliaSonera. TeliaSonera ska därför tillhandahålla offerten utan dröjsmål. Offerten ska också ha en giltighetstid om två månader och vara bindande för TeliaSonera.

Liksom vid avtalslutande är det viktigt att det tydligt framgår exakt vad offerten avser, samt vad olika kostnader avser, för att grossistkunden ska ha en möjlighet att bedöma rimligheten i erbjudandet. På så vis kan grossistkunden kunna avgöra om denne åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga. I det fall en begäran kräver en offert från TeliaSonera ska offerten således utformas tillräckligt specificerat för att det klart ska gå att bedöma om kostnaderna är skäligen och avser nödvändiga åtgärder. Allt relevant underlag, i form av utredningar, kostnadsberäkningar och fakturor (t.ex. fakturor från underleverantörer och entreprenörer) ska redovisas för berörda parter på en tillräckligt detaljerad nivå. Av offerten ska framgå leveranstid och den ersättning som beställaren har rätt till om leveranstiden inte kan uppfyllas.

TeliaSonera gör inga reservationer av förbindelser under offerttiden, utan först vid en nybeställning. Genom att *inte* reservera en förbindelse har fler operatörer möjlighet att t.ex. lämna anbud vid en upphandling då de kan få en likvärdig offert från TeliaSonera som den första operatören. Om en reservation hade gjorts när den första operatören begärde offert skulle den blockera för andra potentiella konkurrenter som också vill erbjuda en lösning för den aktuella förbindelsen.

För de fall att en fiberoptisk förbindelse som offereras tas i anspråk av någon annan part under offerttiden, ska TeliaSonera tillhandahålla en likvärdig förbindelse.

Genom att ålägga den aktuella skyldigheten kan operatörerna få offerter med nödvändiga uppgifter för att kunna bedöma om kostnaderna och åtgärderna är skäligen och nödvändigen. Den aktuella skyldigheten medför på så vis en ökad förutsägbarhet för operatörerna, vilket ökar grossistkundernas konkurrenskraft.

6.11.14 Slutsats och proportionalitetsbedömning

PTS anser att det behov av de generella villkor för tillhandahållandet som beskrivits ovan uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten ger upphov till. PTS anser vidare inte att det finns någon mindre långtgående skyldighet som ger motsvarande verkan. Skyldigheten är således nödvändig och proportionerlig.

PTS ålägger TeliaSonera, med stöd av 4 kap. 5, 8 och 9 §§ LEK, en skyldighet om generella villkor för tillhandahållandet i enlighet med ovan.

6.12 Prisreglering av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster

11. Prisreglering av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster

1. TeliaSonera ska vid tillhandahållandet av
 - a. lokalt fysiskt tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur (i enlighet med skyldighet 1 i detta beslut),
 - b. samlokalisering och tillhörande installationer (i enlighet med skyldighet 4 i detta beslut),
 - c. backhaulförbindelse (i enlighet med skyldighet 5 i detta beslut),
 - d. migrering och operatörsbyte (i enlighet med skyldighet 6 i detta beslut), samt
 - e. information och stödsystem (i enlighet med skyldighet 8 och 9 i detta beslut)

tillämpa högst de priser som framgår av PTS prisbilaga v.1.0. Priserna är beräknade enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC (Long Run Incremental Cost) och är baserade på PTS hybridmodell version 10.1 i det fasta allmänna kommunikationsnätet. Hybridmodellen är utformad enligt Modellreferensdokument (MRP rev c) Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna. Av detta följer att TeliaSonera vid tillhandahållandet av lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur ska tillämpa geografiskt differentierade priser och vid tillhandahållandet av lokalt fysiskt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur tillämpa antingen nationella eller geografiskt differentierade priser i enlighet med PTS prisbilaga v. 1.0.

2. TeliaSonera får i sin prissättning avvika från vad som följer av punkten 1 ovan genom att:
 - a. avseende lokalt tillträde till fiberbaserad infrastruktur ta ut ett genomsnittspris i en kommun som motsvarar ett genomsnitt för de ingående geotyperna i denna kommun.
 - b. avseende lokalt tillträde till fiberbaserad infrastruktur för flerfamiljshus ta ut olika priser för olika hustyper så länge genomsnittet per geotyp motsvarar vad som framgår av punkten 1.4 i PTS prisbilaga v. 1.0.
 - c. avseende prissättningen av tjänsten "svart fiber till villa – per access" geotyp 1 respektive geotyp 2 tillämpa ett pris som högst uppgår till priset för motsvarande tillträdesprodukter för geotyp 3 som anges i PTS prisbilaga v.1.0.

- d. tillämpa rabatter vid prissättningen, under förutsättning att dessa är i överensstämmelse med skyldigheterna i detta beslut, särskilt skyldighet 7 om icke-diskriminering.
3. Tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut, som inte finns angivna i PTS prisbilaga v.1.0, ska av TeliaSonera prissättas baserat på kostnader framtagna enligt de principer som överensstämmer med PTS tillämpning av LRIC-metoden och som framgår av Modellreferensdokumentet (MRP rev c) Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna.
4. TeliaSoneras skyldighet att tillämpa visst pris för lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster enligt punkterna 1-3 ovan ska gälla till och med den 30 november 2016.

Från och med den 1 december 2016 ska TeliaSonera vad avser företagets tillhandahållande av lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster tillämpa en prissättning som säkerställer att den som köper en sådan tjänst ekonomiskt kan replikera de mest relevanta produkterna på slutkundsmarknaden. Med detta avses att ett ekonomiskt replikerbarhetstest, utfört enligt de principer och den metodik som följer av PTS Modellreferensdokument MRD 1.0, Riktlinjer för framtagande av ett ekonomiskt replikerbarhetstest, Bilaga 4 till detta beslut, visar att skillnaden mellan TeliaSoneras pris i slutkundsledet för en tjänst som har definierats såsom en mest relevant produkt, och priset på tillträde i grossistledet är tillräcklig för att täcka förädlingskostnaden i slutkundsledet.

För det fall att TeliaSonera inte bedöms kunna efterleva skyldighet 7 om icke-diskriminering den 1 december 2016, kan PTS ompröva detta beslut såvitt avser TeliaSoneras skyldighet att från denna tidpunkt tillämpa en prissättning på fiberbaserad nätinфраstruktur som säkerställer ekonomisk replikerbarhet i enlighet med stycke 1 i denna punkt 4, och istället förordna att TeliaSonera fortsatt ska tillämpa en kostnadsorienterad prissättning.

5. Med de mest relevanta slutkundsprodukterna som ska utgöra grunden för det ekonomiska replikerbarhetstestet i punkt 4 ovan, avses den enskilda och den sampaketerade bredbandstjänst som utifrån volym eller värde bedöms ha den största betydelsen för konkurrensen på marknaden för slutkunder i enfamiljshus respektive flerfamiljshus.
6. PTS avser att genomföra ett ekonomiskt replikerbarhetstest enligt p 4 vid ett tillfälle efter den 1 december 2016, samt därefter då väsentliga förändringar inträffar som kan bedömas få betydelse för utgången av testet, exempelvis om TeliaSonera vidtar sådana väsentliga förändringar av prissättning,

innehåll, kvalitet eller andra villkor som kan bedömas få betydelse för utgången av testet, eller lanserar nya produkter.

7. PTS kommer vid genomförandet av ett ekonomiskt replikerbarhetstest enligt p 4 ovan att begära in sådan data som TeliaSonera ska särredovisa i enlighet med skyldighet 12 i detta beslut, samt de övriga uppgifter som PTS i det enskilda fallet bedömer behövs för att testet ska kunna genomföras på ett korrekt sätt.
8. Vid tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera tillse att företagets prissättning i samtliga fall står i överensstämmelse med skyldighet 7 om icke-diskriminering.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4, 11 och 12 §§ LEK.

6.12.1 Rättslig utgångspunkt

Enligt 4 kap. 11 § LEK får en operatör som avses i 4 kap. 4 § samma lag förpliktas att iaktta kostnadstäckning eller tillämpa kostnadsorienterad prissättning eller annan prissättning för specificerade typer av samtrafik och andra former av tillträde. Detta får ske om en marknadsanalys enligt 8 kap. 6 § LEK visar att en brist på effektiv konkurrens innebär att operatören kan ta ut överpriser eller använda prispress på ett sätt som missgynnar slutanvändarna.

PTS har i avsnitt 4 i detta beslut fastställt att TeliaSonera har ett betydande inflytande på marknaden för nätinfrastrukturtillträde såsom den avgränsats i detta beslut. PTS har därför ålagt TeliaSonera skyldigheter om att tillhandahålla tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinfrastruktur, tillträde till backhaulförbindelser, samlokalisering, migrering samt information och stödssystem. Hur effektiva dessa skyldigheter är för att komma till rätta med konkurrensproblemen på marknaden beror dock på om tjänsterna tillhandahålls till ett pris som närmast motsvaras av det som skulle ha rått på en konkurrensutsatt marknad.

6.12.2 Konkurrensproblem relaterade till prissättningen

Ett företag med betydande inflytande på en marknad kan ha incitament att utnyttja sitt marknadsinflytande för att ta ut ett högt pris och därmed maximera vinsten. En sådan överprissättning leder till fördelningsmässiga ineffektiviteter och påverkar såväl slutkunderna som den allmänna välfärden negativt. Ett vertikalt integrerat företag har dessutom incitament att utnyttja sin ställning på en marknad för att förstärka den egna marknadspositionen på andra nedströms liggande marknader. Detta benämns som vertikal överföring av marknadsinflytande och kan åstadkommas på tre olika sätt:

- *Prisdiskriminering*, som innebär att ett företag gynnar den egna slutkundsverksamheten och fakturerar ett högre pris till externa grossistkunder än till den egna slutkundsverksamheten.
- *Korssubventionering*, som innebär att ett företag tar ut ett för högt grossistpris vilket kan subventionera slutkundsverksamheten som går med förlust. Detta kan likställas med marginalklämning.
- *Underprissättning*, som innebär att ett företag tar ut ett pris som är lägre än produktionskostnaden och därmed underminerar verksamheten för konkurrenter och förhindrar marknadsinträde, vilket försämrar konkurrensen.

Korssubventionering, enligt ovan, kan också utnyttjas av ett företag med verksamhet på flera horisontellt näraliggande marknader. Företaget kan underprissätta produkter på en konkurrensutsatt marknad och sedan täcka förlusterna med hjälp av vinsterna från den marknad där företaget har ett betydande inflytande, vilket därmed medför överprissättning av produkterna.

TeliaSonera är ett vertikalt integrerat företag som använder sin egen nätinфраstruktur för produktion av egna bredbandstjänster till slutkunder. TeliaSonera konkurrerar således i efterföljande led med sina grossistkunder, vilket ger företaget incitament att överprissätta tillhandahållandet av tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster. TeliaSonera kan på så sätt både vinstmaximera försäljningsintäkterna för grossisttjänsterna och stärka sin ställning på slutkundsmarknaden. Den vertikala integrationen ger också TeliaSonera möjlighet att korssubventionera mellan grossist- och slutkundsled, vilket kan ge marginalklämningseffekter. Risken för överprissättning föreligger främst avseende de produkter som ingår på den relevanta produktmarknaden men föreligger också beträffande övriga produkter och tjänster som är nödvändiga för att nätinфраstruktur tillträde ska kunna användas, såsom t.ex. samlokalisering.

De konkurrensproblem som finns på marknaden för lokalt tillträde till nätinфраstruktur härrör från att TeliaSonera äger en övervägande del av koppar- och fiberaccessnäten i Sverige, samtidigt som företaget är vertikalt integrerat. Utan tydliga regler om hur prissättningen ska ske finns det därför risk att TeliaSonera genom en samhällsekonomiskt ineffektiv prissättning skadar grossistkunderna och orsakar en snedvridning av konkurrensförhållandena på slutkundsmarknaden, vilket i slutändan drabbar slutanvändarna genom högre priser.

PTS har i tidigare beslut på marknaden för nätinфраstruktur tillträde²³² anfört att prisreglering är den enda skyldighet som fullt ut motverkar en överprissättning i

²³² Se PTS beslut från den 24 maj 2010 med dnr 07-11757/23.

grossistledet. PTS har i samma beslut funnit att prisreglering baserad på LRIC-metoden varit den form av prisreglering som bäst tagit hänsyn till de överväganden som ska göras för att ge slutkunderna en så förmånlig situation som möjligt, i termer av urval och tjänster, pris och kvalitet samt för att främja investeringar i infrastruktur, såsom bredband via fiber.

PTS anser alltså att en pris skyldighet i dagsläget är nödvändig för att komma tillrätta med de konkurrensproblem som härrör från TeliaSoneras ställning på marknaden. Vad avser fiberbaserat nätinfrastruktur tillträde kan dock en annan skyldighet om prissättning, under vissa förutsättningar, vara tillräcklig. Detta resonemang utvecklar PTS nedan.

6.12.3 Möjliga prisregleringsmetoder

PTS har enligt 4 kap. 11 § LEK möjlighet att välja den prisregleringsmetod som är mest lämplig i det enskilda fallet för att komma tillrätta med de konkurrensproblem som härrör från SMP-operatörens dominerande ställning på marknaden. De metoder som framhålls i LEK är kostnadsorienterad prissättning eller annan prissättning. Nedan följer en beskrivning av de vanligaste prisregleringsmetoderna.²³³

6.12.3.1 Icke-diskriminerande prissättning

En prisregleringsmetod som skulle kunna tillämpas som ”annan prissättning” är en icke-diskriminerande prissättning. En sådan innebär att SMP-operatören i sin prissättning inte får diskriminera mellan olika köpare där det inte är motiverat av objektiva godtagbara skäl, som faktiska kostnadsskillnader. En sådan skyldighet kan vara tillräcklig för att garantera en prissättning som motsvarar den som skulle ha gällt på en konkurrensutsatt marknad.

6.12.3.2 Kostnadsorienterad prissättning

En kostnadsorienterad prissättning innebär att grossistpriset fastställs utifrån kostnaden för att producera den aktuella tjänsten. Det finns två huvudsakliga principer för att beräkna kapitalbasen, nämligen återanskaffningskostnader och historiska kostnader. Kapitalbasen ligger sedan till grund för att beräkna kostnadsresultat genom en kostnadsberäkningsmetod som ger underlag för en kostnadsorienterad prissättning. De två mest förekommande metoderna är FDC (Fully Distributed Cost)²³⁴ och långsiktig särkostnad LRIC (Long Run Incremental Cost). FDC innebär vanligtvis att kostnadsresultatet beräknas på historiska kostnader och LRIC-metoden innebär att kostnadsresultatet antingen kan baseras på återanskaffningskostnader eller på historiska anskaffningsvärden.

²³³ Det finns även andra metoder t ex marginalkostnad, prissättning med beaktande av priselasticiteten (Ramsey-prissättning) och alternativkostnadsprissättning (Efficient Component Pricing Rule, ECPR).

²³⁴ FDC benämns också som Fully Allocated Cost.

En beräkning enligt FDC-metoden innebär att priset beräknas utifrån fullt fördelade kostnader. Metoden är en efterkalkyl, eftersom den utgår från historiska kostnader. Utgångspunkten är SMP-operatörens bokförda värden för näten, vilket innebär att anskaffningskostnader justeras med gjorda avskrivningar. De historiska kostnaderna gör det möjligt att verifiera operatörens prissättning utifrån den bokförda kapitalbasen men däremot är möjligheterna till insyn för grossistköparna av det aktuella tillträdet begränsade i och med att det rör sig om företagskänslig information. FDC-metoden ger täckning för faktiska kostnader enligt självkostnadsmetoden. Det medför att operatören har svaga incitament att minska kostnaderna genom effektivisering eftersom det medför en motsvarande minskning av tillträdespriserna. Fördelarna med FDC är att de verkliga kostnaderna ligger till grund och ger rimlig avkastning på en anläggningstillgång som andra utnyttjar. Metoden ger vidare möjligheter att verifiera den reglerade operatörens prissättning mot bokföringen.

LRIC innebär en metod för beräkning av kostnadsorienterad ersättning som baseras på en långsiktig särkostnad för en effektiv operatör som använder sig av en modern teknik. LRIC-metoden, såsom PTS tillämpar den, har ett framåtblickande perspektiv och ger SMP-operatören ersättning för effektiva kostnader, inklusive avkastning på investerat kapital med utgångspunkt från vad det kostar att bygga ett nytt nät med modern teknik i dag. En strikt tillämpning av LRIC-metoden innebär att en operatör inte får ersättning för kostnader som delas med andra produkter eller tjänster, s.k. samkostnader. En annan variant är att den reglerade operatören även får rätt till ersättning för samkostnader genom ett påslag baserat på de samkostnader som en effektiv operatör skulle ha under konkurrensmässiga förhållanden.

Ett framåtblickande perspektiv är gynnsamt i de fall man önskar skapa ökad neutralitet i valet mellan att hyra en grossistprodukt av det prisreglerade företaget eller att bygga egen infrastruktur. LRIC-metoden utgår därför vanligtvis från återanskaffningsvärdet, vilket motiveras av att en operatör i en konkurrensutsatt position inte prissätter sina tjänster baserat på historiska kostnader, utan anpassar sina priser till den nivå som konkurrerande operatörer med modern teknik sätter.

6.12.3.3 Marginalbaserad prissättning

En marginalbaserad prissättning (s.k. Retail minus-prissättning) innebär att grossistpriset motsvarar slutkundspriset minus en fastställd procentuell marginal. Marginalen utgår från kostnader i detaljistledet hos TeliaSonera eller från kostnader hos den tillträdande operatören. Kostnader i detaljistledet utgör de kostnader som TeliaSonera kan undvika (avoidable costs) när bolaget erbjuder tjänsten på grossistmarknaden i stället för på slutkundsmarknaden. När marginalen beräknas skall det också beaktas om det finns tillkommande eller avgående kostnader i fall då tjänsten som erbjuds på slutkundsmarknaden innehåller komponenter som inte ingår i tjänsten som erbjuds på grossistmarknaden, eller tvärtom.

Fördelar med en marginalbaserad prissättning är att den stimulerar konkurrensen på slutkundsmarknaden, eftersom risken för klämeffekter i detaljistledet minskar, och ger tillträdande operatörer förutsägbarhet genom att de i förväg får kännedom om marginalens storlek. När marginalen väl är fastställd skapar således prissättningsmetoden transparens för tillträdande operatörer. Marginalreglering är lämplig för marknader som ännu inte kännetecknas av väl fungerande konkurrens men där det finns skäl att anta att marknaderna ifråga utvecklas mot ökad konkurrens, dvs. en operatörs marknadsmakt kan komma att minska.

6.12.4 En fortsatt prisreglering baserad på LRIC är lämplig för kopparbaserad infrastruktur och under en övergångsperiod även för fiberbaserad infrastruktur

När PTS ska ta ställning till vilken form av prisreglering som ska åläggas beträffande tillträde till nätinfrastuktur och övriga tjänster som TeliaSonera har ålagts att tillhandahålla enligt detta beslut måste PTS överväga vilka effekter prisregleringen kan få på kort och lång sikt. Vid detta övervägande ska PTS ta hänsyn till bl.a. slutkundernas intresse av största möjliga utbyte avseende urval, pris och kvalitet för elektroniska kommunikationstjänster genom konkurrens.

6.12.4.1 Prissättning utifrån kostnader beräknade enligt LRIC-metoden

TeliaSonera har sedan 2004 haft en skyldighet att tillämpa kostnadsorienterad prissättning enligt LRIC-metoden för tillträde till konventionella abonnentledningar och sedan 2010 för tillträde till svart fiber i accessnätet.

Användandet av LRIC-metoden stöds av uttalanden i förarbetena till LEK där det konstateras att kostnadsorientering baserat på LRIC-metoden ger mer rättvisande investeringssignaler till marknaden än andra beräkningsmodeller och leder till en effektiv konkurrens på lång sikt.²³⁵ Även EU-kommissionen understryker att användningen av återanskaffningskostnaden som bas för beräkning av kostnadsresultatet ger bäst förutsättningar för effektiva investeringar.²³⁶

På marknaden för lokalt tillträde till nätinfrastuktur pågår ett teknikskifte och den fiberbaserade infrastrukturen rullas ut till allt fler hushåll och arbetsställen. I en situation där gammal infrastrukturer uppgraderas och investeringar görs i parallella infrastrukturer är det viktigt att prisregleringen ger samhällsekonomiskt effektiva signaler när det gäller nyttjandet av existerande infrastrukturer och investeringar i ny infrastrukturer. En reglering baserad på historiska kostnader skulle exempelvis riskera att minska alternativa operatörers möjligheter att etablera sig som grossistleverantörer av svart fiber och generellt ha en negativ påverkan på utvecklingen mot infrastrukturbaserad konkurrens.

²³⁵ Se prop. 2002/03:110 s. 198.

²³⁶ European Commission, MEMO, Enhancing the broadband investment environment – policy statement by Vice President Kroes, 12 July 2012.

PTS anser som framgår ovan att en prissättning baserad på kostnadsredovisningsmetoden LRIC är den form av prissättning som bäst tar hänsyn till de kortsiktiga och långsiktiga överväganden som ska göras för att ge slutkunderna en så förmånlig situation som möjligt i termer av urval av tjänster samt pris på dessa tjänster. LRIC ger förutsättningar till neutrala investeringsincitament och ligger i linje med målen med regleringen som innebär kostnadstäckning för en effektiv operatör och förutsättningar för infrastrukturbaserad konkurrens. Priserna ska tillämpas både för tillhandahållande av tillträde till koppar- och fiberbaserad nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster.

Beträffande tillträde till den kopparbaserade infrastrukturen, som i princip uteslutande ägs av TeliaSonera, har situationen på den svenska marknaden inte förändrats på ett sådant sätt som påverkar PTS bedömning av att det alltjämt behövs en prisskyldighet baserad på kostnadsorientering enligt LRIC för att komma tillrätta med de konkurrensproblem som föreligger.

Mot bakgrund av ovanstående samt TeliaSoneras ställning på marknaden och de konkurrensproblem som finns anser PTS att TeliaSonera ska åläggas att tillämpa en prissättning baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden, när företaget enligt skyldigheterna i detta beslut tillhandahåller tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur, tillträde till backhauflinor, samlokalisering samt information och stödsystem.

För fiberbaserad infrastruktur finns det dock anledning att se över befintlig prisreglering mot bakgrund av förhållandena på marknaden och de principer som följer av EU-kommissionens rekommendation från 2013, vilket utvecklas nedan i avsnitt 6.12.6. Fram till dess att skyldighet 7 om en striktare icke-diskriminering är fullständigt implementerad anser PTS dock att TeliaSonera även för tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur ska åläggas en skyldighet att tillämpa en prissättning baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden.

6.12.4.2 PTS beslutar om vilka priser som TeliaSonera ska tillämpa

Den 1 juli 2014 trädde ändringar i LEK i kraft, vilket bl.a. innebär att den som ålagts en skyldighet om att tillämpa kostnadsorienterad prissättning kan förpliktas att tillämpa ett visst högsta eller lägsta pris för samtrafik och andra former av tillträde som omfattas av skyldigheten (4 kap. 11 § andra stycket LEK).

De nya möjligheter som anges i lagen har gjorts för att främja konkurrensen i syfte att uppnå målen med regleringen. För att uppnå dessa behövs tydliga och förutsägbara förutsättningar för samhällsekonomiskt effektiva investeringar. Det system för prisreglering som gällt på marknaden har visat sig vara ineffektivt, då det i skyldighetsbeslutet inte angivits vilket pris som ska gälla utan prissättningen först flera år senare har godkänts eller underkänts av domstol. Med hänsyn till att PTS

tillsynsförelägganden om justering av priser ofta överklagas kännetecknas marknaden av viss osäkerhet.

I propositionen (prop. 2013/14:72) framhåller regeringen att den nuvarande prisregleringen inte har skapat tillräckliga förutsättningar för konkurrens, exempelvis på marknaderna för bredbandsaccess. Den osäkerhet om vilka priser som slutligt ska gälla skapar osäkerhet och negativa effekter för operatörerna, vilket i sin tur medför nackdelar för slutanvändarnas elektroniska kommunikationstjänster samt minskade investeringar från operatörerna. Det finns således skäl för en prisreglering där PTS har möjlighet att i förväg besluta om vilka priser som ska gälla. Med en sådan ordning skulle även tillsynsprocessernas tidsåtgång kunna förkortas avsevärt och operatörerna ha ett högsta pris, eller i varje fall vissa övergripande principer, att förhålla sig till från början.

PTS tillämpar i detta beslut dessa nya möjligheter att i förväg besluta om vilka priser som ska gälla för att skapa stabilitet och ökad förutsägbarhet i prissättningen. På så vis kan operatörerna på ett tidigt stadium få klarhet i vilka priser som ska gälla på marknaden. I detta beslut fastställer således PTS priser beräknade enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC för respektive produkt.

Tidigare beskrevs myndighetens syn på LRIC-metoden i föreskrifter som meddelades av PTS. Med anledning av lagändringen ovan upphörde PTS bemyndigande att utfärda föreskrifter enligt 28 § förordningen om elektronisk kommunikation (2003:396). Myndigheten har dock i samband med upphävandet av föreskrifterna, enligt PTSFS 2014:3, föreskrivit att de upphävda föreskrifterna fortfarande ska vara tillämpliga för beslut som fattas före den 1 juli 2014. I samband med att detta skyldighetsbeslut träder i kraft är således föreskrifterna inte längre tillämpliga beträffande marknad 3a.

Istället framgår principerna för beräkningen av de relevanta kostnaderna samt prissättningen av detta beslut för att skapa ökad tydlighet avseende prissättningen, och i den mån det är möjligt anges högsta prisnivåer direkt i beslutet. I den mån PTS inte beräknat några prisnivåer för en viss tjänst i detta beslut får en beräkning ske i det enskilda fallet utifrån de principer som gäller för PTS tillämpning av LRIC-metoden som kommer till uttryck i modellreferensdokumentet MRP rev c. MRPn finns även fogad till detta beslut i Bilaga 3.

På så vis kan operatörerna från beslutsdagen överblicka på vilka grunder myndigheten har utformat sin prissättning samt avgöra huruvida beslutet ska överklagas. De mer detaljerade grunderna för prissättningen framkommer således inte längre i en senare tillsynsprocess utan direkt i beslutet, varför någon materiell prövning av vilka prisnivåer som ska gälla inte sker i själva tillsynsprocessen. Vidare

ska frågan om vilket pris som operatörerna ska hålla vara slutligt avgjord när ett beslut om ett högsta eller lägsta pris har vunnit laga kraft.

Processen vid överklagande av ett skyldighetsbeslut som avser att tillämpa ett visst högsta pris blir på så sätt mer inriktad på vilket pris som ska bestämmas, och operatören skulle redan i sitt överklagande behöva ange vilken ändring av beslutet, i denna del, som yrkas. På så vis undviks ett regulatoriskt vakuüm där ett beslut från myndighetens sida eventuellt underkänns av domstolen med följd att prisregleringen för den aktuella perioden helt undanröjs.

För att åstadkomma en stabil och förutsägbar prisreglering, i enlighet med EU-kommissionens rekommendation från 2013, är priserna avsedda att gälla under hela beslutets giltighetstid. PTS har således använt kostnadsresultaten från hybridmodell version 10.1, utformad enligt MRP rev c²³⁷ (se Bilaga 3 till detta beslut), för att fastställa priser att gälla tills vidare under regleringsperioden, dvs. utan regelbundna uppdateringar eller revideringar av modellen.

I jämförelse med PTS tidigare tillämpning av begreppet kostnadsorientering, där prissättningen vid varje tidpunkt ska motsvara kostnaderna plus ett tillägg för samkostnader, innebär detta att begreppet kostnadsorientering nu tillämpas mindre strikt. Detta genom att den aktualitetsprincip som PTS tidigare tillämpat nu frångås. PTS anser dock att den stabilitet och förutsägbarhet som en frysning av modellen ger, medför större fördelar för marknaden än en fortsatt strikt tillämpning av aktualitetsprincipen. Det bör i detta sammanhang även påpekas att EU-kommissionen i rekommendationen från 2013 framhåller att det är mycket viktigt att skapa förutsägbarhet i regleringen för att främja effektiva investeringar och innovationer i ny och bättre infrastruktur. PTS anser därmed att fastställda priser bidrar till att uppnå stabilitet och förutsägbarhet för marknaden.

Det kan dock hända att marknadsförutsättningarna ändras under beslutets giltighetstid på ett sådant sätt att PTS måste göra förändringar i prissättningen genom t.ex. ett nytt beslut eller på annat sätt. Vidare måste PTS, enligt rekommendationen från 2013, senast den 31 december 2016 ha implementerat en nedifrån-och-upp-kalkylmodell (BULRIC+) som är i enlighet med de krav på utformning som följer av rekommendationen, vilket således leder till förändringar jämfört med den modell som idag tillämpas.

PTS beräknar enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC de högsta priser som TeliaSonera har att tillämpa vilka framgår av PTS prisbilaga v.1.0. De priser som

²³⁷ MRP rev c. Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom up och top down-modellerna, 7 maj 2010, dnr 10-420/2.1.2.

finns angivna i prisbilagan utgår från hybridmodellen v.10.1 och antaganden i MRP rev c (se Bilaga 3 till detta beslut).

6.12.5 **PTS metod för beräkning av kostnader för tillhandahållande av tillträde till nätinфраstruktur enligt LRIC-metoden**

Den LRIC-metod som PTS tillämpar i dag modellerar ett nytt nät med modern teknik som drivs av en hypotetisk operatör som verkar på en fullt konkurrenspräglad marknad i Sverige, men med samma omfattning på verksamheten och efterfrågan som den befintliga SMP-operatören. Det säkerställer att såväl stordrifts- som skalfördelar fördelas lika mellan SMP-operatören och tillträdande operatörer, vilket möjliggör för operatörer att konkurrera med SMP-operatören på lika villkor.

PTS tillämpar LRIC-metoden för att utforma en kalkylmodell. Kalkylmodellen består av en s.k. *bottom up-modell* (BU-modellen), som innebär att PTS utformar en teoretisk modell av ett nät ”nedifrån och upp”. PTS efterfrågar sedan en s.k. *top down-modell* (TD-modell) från TeliaSonera, vilket är en ”uppifrån och ned” modell som innebär att företaget utifrån sitt befintliga nät omvärderar det till återanskaffningsvärdet (gross replacement cost) vilket ska motsvara kostnaden för att bygga upp nätet på nytt. PTS sammanväger därefter de två modellerna till en *hybridmodell*, vilket innebär att PTS stämmer av nyckeltal och kostnadsdata för att bedöma vilka värden som är representativa för en effektiv operatör. Denna kalkylmodell ger grunden för att kostnadsberäkna access- och samtrafiktjänster utifrån de grundantaganden som följer av PTS tillämpning av modellreferensdokumentet MRP rev c²³⁸ (*Model Reference Paper*) se Bilaga 3 till detta beslut.

Priserna enligt PTS kalkylmodell baseras således på en sammanvägning av kostnader för att återanskaffa ett nät, vilka utgår från TeliaSoneras nät, och av kostnader som utgår från ett effektivt nät med modern teknik.

Av EU-kommissionens rekommendation från 2013 följer vissa krav på utformningen av den kalkylmodell som tillämpas av regleringsmyndigheterna. Dessa ska ha implementerats senast den 31 december 2016. PTS kommer därför att se över den befintliga hybridmodellen under de närmaste åren för att säkerställa att PTS har en modell som uppfyller kraven i rekommendationen på plats senast den 31 december 2016.

Nedan beskrivs utgångspunkterna för den hybridmodell som tagits fram av PTS och som legat till grund för de prisberäkningar som framgår av prisbilaga v.1.0. Därefter beskrivs hur dessa kostnader används för att beräkna det pris som TeliaSonera får ta ut.

²³⁸ MRP rev c. Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom up och top down-modellerna, 7 maj 2010, dnr 10-420/2.1.2.

6.12.5.1 Sam- och särkostnader

PTS tillämpning av LRIC-metoden innebär att kostnaderna beräknas utifrån en långsiktig särkostnad för en effektiv operatör som använder sig av modern teknik. Utöver den långsiktiga särkostnaden ska prissättningen även inkludera påslag för fördelade samkostnader. För att TeliaSonera inte ska erhålla kompensation för kostnader orsakade av t.ex. ineffektivitet ska detta påslag baseras på samkostnader som en effektiv operatör har under konkurrensmässiga förhållanden.

6.12.5.2 Kostnader för koppar och fiber beräknas i samma modell

I den nu gällande kalkylmodellen använder PTS en helt fiberbaserad modell, dvs. fiber används som den moderna likvärdiga tillgången (MEA)²³⁹ men med radio i vissa områden. Fiber är nämligen den typ av nätinfrastuktur som i första hand skulle väljas vid nyutbyggnad idag och som ger bäst förutsättningar för ekonomiskt effektiva investeringar. Eftersom kostnadsberäkningen ska göras med hjälp av en framåtblickande modell saknas anledning att behandla koppar och fiber olika. Kostnaderna för fiberbaserad nätinfrastuktur (dvs. MEA) utgör därför även underlag för beräkning av kostnaderna för kopparbaserad nätinfrastuktur.

6.12.5.3 Modellen beaktar TeliaSoneras verkliga nät

I den gällande hybridmodellen har PTS, vid beräkningen av kostnaderna för att anlägga ett nytt nät, tagit hänsyn till hur TeliaSoneras nät är uppbyggt. Ett exempel på hur detta påverkar modellen är antagandet om s.k. *scorched node*, vilket innebär att man utgår ifrån de befintliga noder som finns i TeliaSoneras nät och ersätter dessa med MEA vid modelleringen av det nyanlagda nätet. Vidare utgår PTS från den verkliga utbredningen, omfattningen och volymen av TeliaSoneras nät.

6.12.5.4 Modellen avser en effektiv operatörs kostnader

En prisreglering baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden såsom PTS tillämpar den, innebär att beräkningen utgår ifrån en effektiv operatörs kostnader snarare än TeliaSoneras faktiska kostnader. Detta eftersom en prisreglering där kapitalkostnaden beräknas på historiska anskaffningsvärden, istället för återanskaffningsvärden, kan leda till en prissättning som inte ger effektiva signaler när det gäller utnyttjande av existerande infrastruktur eller investeringar i ny infrastruktur. Det reglerade priset baseras därmed på de kostnader (återanskaffningsvärden) som en effektiv operatör med modern teknik har. Detta innebär att SMP-operatören får täckning för relevanta kostnader, förutsatt att verksamheten bedrivs effektivt.

6.12.5.5 Principer för fördelningen av kostnader

Kostnadsberäkningen enligt kalkylmodellen ger en samlad kostnads massa, som sedan måste fördelas på ett sätt som gör det möjligt att räkna ut kostnaderna för att tillhandahålla just de produkter som omfattas av PTS reglering.

²³⁹ Modern Equivalent Asset.

En avgörande fråga i samband med detta är vilken fördelningsnyckel som ska användas, dvs. vilken enhet som kostnaderna för accessnätet ytterst ska fördelas på. I kalkylmodellen fördelar PTS kostnaderna utifrån TeliaSoneras aktiva anslutningar, dvs. befintliga abonnemangskunder i nätet, eftersom det ligger i linje med vad en effektiv operatör skulle göra. Modellen är således uppbyggd av fiberbaserad infrastruktur ända fram till slutanvändaren (FTTH). I de fall när SMP-operatören istället har byggt FTTB-nät, dvs. fiber fram till en byggnad, där fibern ansluter till mer än en slutkund, beräknas kostnaderna för denna anslutningsform genom att kostnaderna för FTTH multipliceras med genomsnittlig beläggningsgrad i fastigheter i den aktuella geotypen. Koppar, FTTH och FTTB behandlas därför lika i modellen. En ”aktiv anslutning” är således en aktiv anslutning i kostnadssammanhang oavsett om den i verkligheten motsvaras av en kopparledning, en FTTH eller en slutkund ansluten via FTTB. På så sätt kostar alla slutkunder i princip lika mycket i modellen.

6.12.5.6 Kalkylmodellen avspeglar väsentliga geografiska kostnadsskillnader
Kostnaden för anläggning av accessnät kan variera geografiskt beroende på befolkningstäthet, terrängtyp och grävunderlag. Kostnaden för exempelvis markavtal och grävning per meter är oftast betydligt högre i tätorter än i glesbygd men detta motverkas av att kostnaden fördelas på fler anslutningar. I glesare bebodda områden blir kostnaderna därför ändå ofta betydligt högre per slutanvändare.

I PTS modell används fem olika geotyper med olika kostnader: 1) stad, 2) tätort, 3) landsbygd A, 4) landsbygd B och 5) glesbygd. Geotyperna delas in efter abonnenttäthet per km², dvs. antalet accessförbindelser i området dividerat med ytan för området. Användningen av geotyper innebär att kalkylmodellen representerar geografiska olikheter i Sverige och undanröjer behovet av detaljerad analys av samtliga accessnätsområden. Fem geotyper är enligt PTS mening tillräckligt för att avspegla de olika förhållanden för anläggning av nät som finns i Sverige.

6.12.5.7 Rimlig avkastning ingår i kostnadsunderlaget
För att TeliaSonera ska få en rimlig avkastning på investeringar inkluderar prissättningen enligt LRIC-modellen en avkastning på investerat kapital. Kapitalbasen (dvs. investerat kapital) beräknas genom hybridmodellen. Att beräkna en lämplig avkastningsnivå är av central betydelse för att ge korrekta incitament till nya investeringar.

En etablerad metod som används både av regulatoriska myndigheter²⁴⁰ och inom branschen för att beräkna ett avkastningskrav är WACC-metoden²⁴¹ baserat på CAPM²⁴², som är en modell som beskriver sambandet mellan risk och avkastning i ett

²⁴⁰ Principles of Implementation and Best Practice, PIB, framtaget av Independent Regulators Group (IRG).

²⁴¹ WACC är en förkortning för Weighted Average Cost of Capital.

²⁴² CAPM är en förkortning för Capital Asset Pricing Model. CAPM är en modell som beskriver sambandet mellan risk och avkastning i ett finansiellt instrument eller en portfölj.

finansiellt instrument eller en portfölj. Metoden används även av PTS för att beräkna den kalkylränta som används för att beräkna ett pris som baseras på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden.

Enligt PTS bedömning ger WACC-metoden en kalkylränta som återspeglar en adekvat riskkompensation för SMP-operatören. I beräkningen av kalkylräntan används ett antal parametrar som på olika sätt representerar risken och som ytterst säkerställer en rimlig avkastning. De faktorer som ligger till grund för beräkningen av kalkylräntan är:

1. Riskfri ränta, vilket är ett genomsnitt av räntan på 10-åriga svenska statsobligationer under 7 år, vilket ger en ränta på 3,07 procent.
2. Skuldsättningsgrad, vilket är nettoskulder i förhållande till bolagsvärde och mäts som ett genomsnitt under fem år för en jämförelsegrupp bestående av tretton europeiska integrerade operatörer vilket är 40 procent.
3. Kreditriskpremie, vilket är räntedifferensen mellan riskfri ränta och avkastning på företagsobligationer, och mäts på företagsobligationer som utfärdas av jämförelsebolagen under en femårsperiod, vilket resulterar i en kreditriskpremie på 2,00 procent.
4. Bolagsskatten, som är 22 procent i Sverige.
5. Aktiemarknadsriskpremie, vilket är den avkastning som investerare kräver för att investera i aktier utöver riskfri ränta, och räknas som ett viktat medelvärde på tre metoder: a) implicit prissättning, vilket baseras på marknadspriser på handlade tillgångar, b) historisk avkastning på aktier utöver riskfri ränta, och intervjuundersökning, c) investerare eller företagsledares förväntningar på framtida avkastning på aktier och sammantaget ger det en aktiemarknadspremie på 5,50 procent.
6. Beta, vilket är en akties risk i förhållande till hela aktiemarknaden, och baserat på aktieutvecklingen för jämförelsebolagen i förhållande till ett internationellt index, MSCI World Index, och räknat på ett genomsnitt och rensat för skuldsättning ger det ett tillgångsbeta på 0,44 procent, vilket med en skuldsättningsgrad på 40 procent ger en beta på 0,73.

Sammantaget ger detta en kalkylränta på 7,5 procent, vilket är nivån på avkastningskravet som ska tillämpas vid beräkning av priser enligt detta beslut.²⁴³

6.12.5.8 Priset för tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur ska avspegla geografiska kostnadsskillnader

PTS har tidigare ansett att prissättning av tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur ska avspegla befintliga geografiska kostnadsskillnader.²⁴⁴ En prissättning baserad på nationell genomsnittskostnad ger nämligen inte neutrala investeringssignaler i de anslutningsområden där anläggningskostnaden för fiberbaserad nätinфраstruktur avviker väsentligt från den genomsnittliga kostnaden.

PTS LRIC-kalkyl beräknar som beskrivits ovan specifika kostnader för fiber i ett antal olika geotyper. Dessa avspeglar relevanta geografiska kostnadsskillnader som varierar med hänsyn till bl.a. befolkningstäthet, terrängtyp och grävunderlag. Kostnaden vad gäller exempelvis markavtal och grävning per meter är oftast betydligt högre i tätorter än i glesbygd, men detta motverkas av att kostnaden fördelas på fler anslutningar. I de fall operatörer har att välja mellan att anlägga sin egen fiberaccess eller hyra svart fiber är det därför extra viktigt att prisregleringen ger så effektiva investeringssignaler som möjligt. För att ge korrekta investeringssignaler bedömer PTS alltså att det är ändamålsenligt att tillämpa olika priser för nätinфраstruktur tillträde baserade på svart fiber i olika geografiska anslutningsområden. TeliaSoneras prissättning ska således avspegla kostnaderna per geotyp.

TeliaSoneras prissättning ska således beakta de väsentliga kostnadsskillnaderna för sådant tillträde i olika geografiska anslutningsområden. Detta framgår av PTS prisbilaga v. 1.0. Avseende lokalt tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur har TeliaSonera möjlighet att ta ut ett nationellt genomsnittspris eller geografiskt differentierade priser. Vid ett nationellt genomsnittspris kan detta därmed leda till att kopparpriset och fiberpriset skiljer sig åt, vilket medför att kopparpriset i vissa områden blir högre än fiberpriset medan fiberpriset i andra områden blir högre. PTS bedömer att detta inte kommer att ha en snedvridande effekt på marknaden eller investeringsincitamenten.²⁴⁵

6.12.5.9 För villaområden får prissättningen avspegla en lägre initial belägningsgrad

Även om det pågår en omfattande utbyggnad av fiber till villor är det fortfarande en relativt outvecklad marknad, som är förknippad med stora risker i och med den höga

²⁴³ PTS konsultationssvar på samråd om uppdaterad kalkylränta för det fasta nätet, 16 december 2013, dnr 13-1949. Se även samrådsdokumentet <http://www.pts.se/sv/Dokument/Remisser/2013/Samrad-om-forslag-till-uppdaterad-kalkylranta-for-det-fasta-natet/>

²⁴⁴ Se PTS skyldighetsbeslut den 24 maj 2010 med dnr 07-11757/23.

²⁴⁵ Se promemorian Relationen mellan koppar- och fiberprissättningen – en fördjupad analys av den 24 maj 2011 med dnr 10-420.

utbyggnadskostnaden per villa och osäkerhet om förväntad anslutningsgrad vilket påverkar investeringsbeslut och kostnaderna per ansluten villa. Då fiberinfrastruktur anläggs i ett villaområde får man sannolikt räkna med en avsevärt lägre beläggning i nätet än den PTS hybridmodell räknar med. På längre sikt får man räkna med att beläggningen stiger men i vart fall under en överskådlig tid kommer beläggningen för villaområden som helhet betraktat att vara lägre än i PTS modell.

PTS anser därför att det finns stöd för en justering av fiberpriset till villor, utifrån den initialt lägre beläggningsgraden i ett område eftersom det återspeglar kostnaderna vid denna typ av utbyggnad. Det ger, enligt PTS bedömning, en rimlig riskjustering vid nyutbyggnad med hänsyn till såväl geografiska som geologiska aspekter samt främjar utbyggnaden av fiber till villor.

Konsekvensen av detta är att de grossistkunder som köper fibertillträde av SMP-operatören är med och betalar, och därmed delar på, den risk som en utbyggnad innebär i form av ett inte fullt utnyttjat nät. Denna kostnad överförs på slutkunderna som får betala ett högre pris för sina tjänster initialt. Som tidigare beskrivet anser PTS att den främsta drivkraften för utbyggnad av fiberinfrastruktur är slutkundernas efterfrågan, vilken får antas minska med kraftigt höjda priser.

Vid prissättningen av den periodiska avgiften för fibertillträde till villa får därför priset för geotyp 3, enligt PTS prisbilaga v.1.0, användas som ett högsta pris även om villan ligger i geotyp 1 eller 2. Genom att denna kostnad används vid prissättningen får TeliaSonera ersättning för sina kostnader, inklusive riskkompensation för den högre risken genom att den initialt lägre beläggningsgraden får genomslag på priset.

6.12.5.10 Fiber till flerfamiljshus ska prissättas utifrån kostnaderna i enlighet med PTS modell

PTS har i sin hybridmodell fördelat kostnader utifrån TeliaSonerars aktiva anslutningar, dvs. befintliga abonnemangskunder i nätet. En utgångspunkt är därför att priset för en FTTB-anslutning inte får vara högre än vad som motsvarar kostnaden för samtliga lägenheter med en aktiv anslutning i en fastighet. Om priset sattes högre skulle det annars överstiga kostnaderna i modellen för hela fastigheten och därmed utgöra en prissättning som inte var baserad på kostnadsorientering.

PTS bedömer därför att det finns ett behov av att definiera en högsta nivå för prissättningen av FTTB-anslutningar motsvarande kostnaden för samtliga lägenheter med aktiv anslutning i TeliaSonerars nät (dvs. befintliga abonnemangskunder i nätet) i en fastighet. Utifrån denna utgångspunkt har PTS beräknat en genomsnittskostnad per fastighet och geotyp.

För varje geotyp finns ett antagande om ett genomsnittligt antal lägenheter per flerfamiljshus. Likaså finns för varje geotyp även ett uppskattat genomsnitt för hur

stor andel av abonnenterna i ett genomsnittligt flerfamiljshus som är anslutna till TeliaSoneras nät. För att beräkna priset för att ansluta en genomsnittsfastighet i en geotyp multipliceras antalet lägenheter med andelen som har en aktiv anslutning till TeliaSoneras nät multiplicerat med kostnaden per lägenhet.

Fastigheterna kan dock i praktiken vara både avsevärt större och mindre än detta genomsnitt. Den genomsnittliga kostnaden i kalkylmodellen, som räknar på ett befintligt nät med en hög andel av fiberanslutna hus, kan därför hamna långt från de kostnader som verkligen finns i ett enskilt fall.

Att endast tillämpa ett genomsnittspris kan därför medföra en prissättning som i ett enskilt fall inte avspeglar antalet aktiva anslutningar i fastigheten. Detta kan medföra att priset blir alltför högt för att tillträdande operatörer ska ha möjlighet att köpa tillträde till en viss fastighet, eller ett så lågt pris att TeliaSonera inte får kostnadstäckning.

PTS anser därför att det är rimligt att TeliaSonera har möjlighet att ytterligare differentiera sin prissättning avseende FTTB-tillträde jämfört med vad som framgår av prisbilagan v. 1.0 utifrån faktorer såsom antalet lägenheter anslutningen avser. Samtidigt vore det dock sannolikt alltför komplicerat, ur såväl köparens som säljares synvinkel, att ha olika priser för varje fastighet genom att låta den verkliga fastighetens storlek gälla i varje enskilt fall. Det är därför rimligt att TeliaSoneras möjlighet att differentiera prissättningen i PTS prisbilaga v. 1.0 av FTTB-tillträde görs utifrån en schematisk uppdelning eller klassning av fastigheter utifrån antalet anslutna kunder så att prissättningen hålls enkel och tydlig. Däremot saknas anledning att låta TeliaSonera differentiera priset utifrån andelen verkliga aktiva anslutningar i det enskilda fallet, då detta kan komma att variera över tiden.

En differentiering av FTTB-priserna som bättre avspeglar förhållandena i det enskilda fallet bör således tillåtas. Genomsnittspriset får dock inte överstiga den genomsnittliga FTTB-kostnaden i varje geotyp, enligt PTS prisbilaga v.1.0. Prissättningen får inte heller till sin struktur vara sådan att den i praktiken är avsedd att ge fördelar för TeliaSonera eller nackdelar för konkurrenter eller annars få snedvridande effekter på marknaden.

6.12.5.11 Rabatter måste stå i överensstämmelse med icke-diskrimineringskyldigheten

Vissa faktorer kan minska kostnaderna för att tillhandahålla en tjänst i ett enskilt fall. Dessa faktorer kan under vissa förhållanden tillåtas påverka prissättningen genom en rabattkonstruktion under förutsättning att särskilda kriterier är uppfyllda. TeliaSoneras användning av rabatter får dock inte vara godtycklig eller gynna en särskild part, t.ex. genom rabattstegar som i princip gynnar enskilda operatörer på bekostnad av andra. Rabatter måste därför vara sakligt motiverade och utformade så

att de inte diskriminerar någon part eller innebär snedvridande effekter i övrigt och därigenom begränsar konkurrensen.

6.12.5.12 Reglerade tillträden och därtill hörande tjänster som inte kostnadsberäknas i PTS kalkylmodell

Reglerade tillträden och därtill hörande tjänster som inte finns angivna i PTS prisbilaga v.1.0 ska av TeliaSonera prissättas baserade på kostnader framtagna enligt de principer som överensstämmer med PTS tillämpning av LRIC-metoden och som framgår av Modellreferensdokumentet (MRP rev c) Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna.

6.12.6 **En prissättning som säkerställer ekonomisk replikerbarhet kan vara tillräcklig**

Marknadens struktur, och därmed även konkurrenssituationen, har förändrats sedan PTS marknadsöversyn och beslut år 2010. Det har gjorts omfattande investeringar i fiberbaserad nätinфраstruktur av såväl TeliaSonera som andra aktörer, främst kommunalt ägda stadsnät. Denna utveckling är alltjämt fortgående och leder till att TeliaSoneras betydande inflytande på grossistmarknaden avtar i betydelse. Det är viktigt att den reglering som nu åläggs beaktar utvecklingen för att skapa goda förutsättningar för en effektiv konkurrens på slutkundsmarknaden på längre sikt. Det är framförallt viktigt att skapa goda förutsättningar för fortsatta investeringar i ny infrastruktur. På längre sikt är det också önskvärt att marknaden i möjligaste mån fungerar utan regulatoriska ingrepp från PTS sida.

Mot bakgrund av EU-kommissionens rekommendation från 2013 ser PTS att det finns skäl att överväga vissa förändringar i omfattningen av prisregleringen av lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur. Framförallt anser PTS att det finns anledning att undersöka, mot bakgrund av förhållandena på den svenska marknaden, huruvida förändringar i regleringen i form av en striktare icke-diskrimineringskyldighet, EoI, skyldighet 7 i detta beslut, samt förekomsten av återhållande effekt på priset på slutkundsmarknaden från ett s.k. kopparprisankare eller från annan alternativ infrastruktur kan leda till en bedömning att skyldigheten för TeliaSonera att tillämpa visst reglerat pris beräknat enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC inte längre är nödvändig eller proportionerlig.

6.12.6.1 EU-kommissionens rekommendation om kostnadsberäkning och icke-diskriminering

EU-kommissionens rekommendation från 2013 om kostnadsberäkning och icke-diskriminering framhåller att priserna på tillträde till passiva NGA-resurser i grossistledet inte bör regleras under vissa angivna förutsättningar. Nämnade förutsättningar är att SMP-operatören åläggs att efterleva ett krav om strikt icke-diskriminering genom att tillämpa metoden om lika insatsvaror, EoI, vilket innefattar ett krav på garanterad teknisk replikerbarhet, i kombination med ett krav på en

garanterad ekonomisk replikerbarhet av produkter i efterföljande slutkundsled. Därutöver anger EU-kommissionen att en ytterligare förutsättning för att prisrelaterade konkurrensproblem ska anses ha hanterats tillfredsställande, och prisreglering av tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur sålunda inte är nödvändig, är att det finns en påvisbar återhållande effekt på slutkundspriset. En sådan återhållande effekt kan antingen bestå av ett prisankare i form av kostnadsorienterade grossistpriser för tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur – ett s.k. kopparankare – eller av infrastrukturkonkurrens från annan alternativ infrastruktur som inte kontrolleras av SMP-operatören.

6.12.6.2 Prissättningen av lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur

Den reglering som åläggs TeliaSonera ska vara nödvändig för att upprätthålla en fungerande konkurrens på slutkundsmarknaden och ska om möjligt fasas ut. Prisreglering anses vara den mest ingripande skyldighet som kan åläggas och ett borttagande av kravet på kostnadsorienterad prissättning skulle innebära en lättnad i regleringen av TeliaSonera och en ökad flexibilitet för TeliaSonera i prissättningen av tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur. PTS anser det vara av stor vikt att inte ålägga en alltför ingripande reglering och därigenom skada den konkurrenssituation som har uppnåtts.

Tillsynserfarenheten är att TeliaSoneras prissättning av fiberbaserade grossistprodukter inte varit föremål för föreläggande under den gångna regleringsperioden. Inte heller förändrades TeliaSoneras prissättning avsevärt efter det att skyldigheten att tillämpa kostnadsorienterade priser för fiberbaserade tillträdestjänster infördes i maj 2011. Priserna har till och med legat på en lägre nivå än PTS kostnadsresultat. Givet att de övriga krav som EU-kommissionen ställer upp i rekommendationen från 2013 är uppfyllda, bedömer PTS att risken för överprissättning av tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur är liten. I så fall skulle det finnas förutsättningar för att lyfta skyldigheten mot TeliaSonera att hålla kostnadsorienterade priser på tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur.

6.12.6.3 Återhållande effekter på slutkundsmarknaden

Kopparankarets återhållande effekt på priset i slutkundsledet

PTS har i definitionen av den relevanta marknaden fastslagit att koppar- och fiberbaserade slutkundstjänster utgör substitut och således ska ingå på samma marknad. Att produkterna ingår på samma marknad innebär att det finns ett konkurrenstryck och att prissättningen av den ena produkten påverkar efterfrågan på den andra. Höjda priser på fiberbaserade bredbandstjänster leder till en ökad efterfrågan på xDSL-baserade bredbandstjänster och hämmar därmed den pågående övergången från xDSL- till fiberbaserade bredbandstjänster.

Detta förutsätter att inte priserna på xDSL-baserade tjänster stiger i motsvarande mån. Kopparnätet ägs av TeliaSonera, vilket innebär att priset för de kopparbaserade insatsvarorna i grossistledet måste vara reglerat för att en återhållande effekt ska uppstå på slutkundsmarknaden. De reglerade priserna för tillträde till det kopparbaserade accessnätet beräknas med PTS LRIC-modell. EU-kommissionen rekommenderar användningen av en BULRIC+-modell, för att hålla kopparpriserna låga och stabila inom ett intervall på 8-10 euro. PTS bedömer dock att även den nu gällande LRIC-modellen ger tillräckligt låga och stabila kopparpriser i grossistledet, till dess att PTS tagit fram en ny modell i enlighet med EU-kommissionens rekommendation från 2013, senast 31 december 2016.

Alternativa infrastrukturers återhållande effekt på priset i slutkundsledet

Konkurrenstryck mot TeliaSonera finns på slutkundsmarknaden även från försäljningen av bredbandstjänster över kabel-tv-nät och över fibernät som inte ägs av TeliaSonera. Konkurrenstrycket från de slutkundstjänster som levereras över de alternativa fibernäten kommer att tillta i styrka i takt med att näten byggs ut.

En återhållande effekt på prissättningen kan också komma från tjänster som inte ingår på slutkundsmarknaden eftersom de inte i tillräcklig mån är utbytbara ur efterfrågeperspektiv. Sådana tjänster är mobila bredbandstjänster, som under den kommande regleringsperioden inte bedöms komma att utöva sådant konkurrenstryck på försäljningen av fasta bredbandstjänster att de ska inkluderas på samma marknad. Emellertid kan mobila bredbandstjänster med LTE-teknik i vissa områden i landet vara ett alternativ för slutkunderna och således ha en viss återhållande effekt på TeliaSoneras prissättning av fast bredband över fiberbaserade nät. Det är särskilt aktuellt i områden där xDSL-baserade bredbandstjänster ger låg överföringshastighet på grund av avståndet till telestationen.

6.12.6.4 Återhållande effekter på grossistmarknaden

Ett konkurrenstryck på slutkundsmarknaden, som verkar återhållande på prissättningen av de bredbandstjänster som levereras över TeliaSoneras fiberbaserade nätinfrastuktur, påverkar även TeliaSoneras möjligheter att fritt prissätta de fiberbaserade grossisttjänsterna. En prishöjning i grossistledet ger högre kostnader för grossistkunden, som tvingas höja priset på slutkundstjänsten. Konkurrenstrycket på slutkundsmarknaden, från bredbandstjänster som levereras över andra nät, leder emellertid till att slutkunderna i så hög utsträckning byter tjänst att en prishöjning blir olönsam. Eftersom det inte är möjligt att rulla över prishöjningen till slutkundsnivån kommer grossistkunden att välja en annan grossisttjänst alternativt tvingas lämna marknaden. Oavsett utfallet blir prishöjningen olönsam för leverantören i grossistledet, som förlorar sina kunder.

TeliaSonera är dock ett vertikalt integrerat företag som konkurrerar med sina grossistkunder på slutkundsmarknaden. För TeliaSonera kan det därför finnas incitament att överprissätta grossistprodukterna för att driva ut konkurrenterna från marknaden och därefter ta över slutkunderna. Skyldigheten om icke-diskriminering förhindrar emellertid TeliaSonera från att ta ut ett högre pris från externa grossistkunder än från den interna slutkundsverksamheten. Det är därför inte möjligt för TeliaSonera att överprissätta utan att den egna slutkundsverksamheten drabbas av höjda kostnader i samma utsträckning som andra grossistkunder.

En möjlighet skulle i teorin kunna finnas för TeliaSonera att höja grossistpriserna både internt och externt och ändå behålla sina befintliga kunder på slutkundsmarknaden genom att hålla de egna slutkundspriserna låga och därmed ha en negativ marginal. TeliaSonera har verksamhet på flera olika marknader och därför en teoretisk möjlighet att korssubventionera mellan mer och mindre lönsamma verksamheter. För att förhindra en sådan underprissättning på slutkundsmarknaden är det nödvändigt att ålägga TeliaSonera en skyldighet att garantera ekonomisk replikerbarhet. Åläggande av en sådan skyldighet anges också vara en förutsättning för att prisreglering på tillträde till fiberbaserad nätinfrastuktur inte ska anses nödvändig i EU-kommissionens rekommendation från 2013.

6.12.6.5 EoI utgör en förutsättning för en förändrad prisreglering

En förutsättning för att behovet av prisregleringsmekanismer ska minska är att det finns ett större mått av transparens och likabehandling genom en striktare tillämpning av principen om icke-diskriminering. Först då uppnås den tydlighet och insyn som krävs för att kostnadsorienterad prissättning inte längre ska vara nödvändig. En sådan strikt icke-diskrimineringsskyldighet utgör också en väsentlig del av EU-kommissionens rekommendation från 2013.

PTS har funnit skäl att ålägga TeliaSonera en sådan striktare icke-diskrimineringsskyldighet beträffande tillträde till fiberbaserad infrastrukturer, vilket

framgår av skyldighet 7 ovan. Det kommer dock att ta tid för TeliaSonera att implementera denna. EU-kommissionens rekommendation från 2013 anger att det kan vara tillräckligt att en sådan skyldighet åläggs och att det finns en plan för implementering av denna för att kostnadsorienterad prissättning inte ska vara behövlig. Emellertid kan det i ett enskilt fall föreligga omständigheter som gör att man med hänsyn till intresset av stabila och förutsägbara villkor ändå bör ha en kostnadsorienterad prissättning till dess att EoI implementerats, för att skydda konkurrensen och framför allt för att undvika risken för störningar i befintliga avtal om tillträde.²⁴⁶

På den svenska marknaden är det inte en fråga om att ålägga prisreglering för första gången, utan frågan om det är lämpligt att låta denna bestå tills vidare. För det fall att EoI inte skulle implementeras som planerat kan det bli aktuellt att omvärdera behovet av framtida prisreglering. I så fall skulle kostnadsorienterad prissättning kunna bli en nödvändighet. Detta skulle innebära en olämplig ryckighet i regleringen som inte skulle skapa stabila och förutsägbara villkor. Med hänsyn till den relativt långa tid om ca 2 år som har bedömts nödvändig för att implementera EoI är det också fråga om en lång tid – med tanke på att 3 år är den normala regleringsperioden – där den ökade grad av tydlighet och likabehandling som EoI innebär inte kommer att finnas på plats, och behovet av prisreglering inte minskat. Detta sammantaget gör att PTS finner att lättnaden i prisregleringen inte bör träda i kraft före den tidpunkt då EoI ska ha implementerats enligt skyldighet 7, dvs den 1 december 2016. I annat fall finns risk att de negativa effekter på konkurrensen som PTS beskrivit ovan kan komma att uppstå.

PTS kommer noggrant att följa hur TeliaSoneras implementering av EoI fortgår i jämförelse med beräknad tidplan. Eftersom efterlevnaden av sådan tidplan till stor del förutsätter vidareutveckling av TeliaSoneras stödsystem, bedömer myndigheten att det finns goda förutsättningar att tidigt upptäcka eventuella avvikelser från sådan tidplan. Enligt vad PTS erfar är all systemutveckling inom TeliaSonera väl strukturerad i företagets IT-releaseplaner. Det innebär att alla större förändringar kravställs, planeras och beslutas för att driftsättas vid ca fyra tillfällen per år. Större IT-förändringar har därmed relativt långa ledtider med identifierade beslutspunkter/milstolpar. PTS kommer därför löpande inom myndighetens tillsyn följa upp och begära information från TeliaSonera att relevanta projekt och processer fortlöper enligt tidplan.

Om PTS finner avvikelser som gör att det finns anledning att anta att EoI inte kommer att vara på plats den 1 december 2016 kommer PTS att vidta åtgärder. Dessa kan komma att bestå av åtgärder för att påskynda införandet. Om detta inte är tillräckligt så kan PTS behöva ompröva beslutet att ändra prisregleringen vid den

²⁴⁶ EU-kommissionens rekommendation från 2013, p. 58 i skälen.

planerade tidpunkten för att tillförsäkra fortsatt god konkurrens på slutkundsmarknaden.

Av denna anledning förbehåller sig därför PTS rätten att ompröva beslutet att upphäva skyldigheten om kostnadsorienterad prissättning för det fall att TeliaSonera inte bedöms kunna efterleva skyldighet 7 om icke-diskriminering den 1 december 2016. PTS kan då förordna att kostnadsorienterad prissättning ska gälla tills vidare eller besluta om ny tidpunkt för lättnad i prisregleringen. Ett sådant omprövningsbeslut omfattas av skyldigheterna om samråd och notifiering i 8 kap. LEK, vilket innebär vissa ledtider. Naturligtvis kommer PTS att eftersträva att i så god tid som möjligt innan den 1 december 2016 få full klarhet om eventuella avvikelser från aktuell tidplan. Om det ändå på grund av TeliaSoneras förseningar med införandet av EoI uppstår risk för att regleringen på marknad 3a sammantaget inte blir tillräcklig för att säkerställa goda förutsättningar för konkurrens på slutkundsmarknaden eller skydda användarnas intressen så har dock PTS en möjlighet att interimistiskt förordna om de åtgärder som anses nödvändiga med stöd av 8 kap. 13 § LEK.

6.12.6.6 Skyldighet om ekonomisk replikerbarhet

En skyldighet om ekonomisk replikerbarhet syftar till att säkerställa att TeliaSonera håller en tillräcklig marginal mellan priset för slutkundstjänster och priset för grossisttjänsten, så att andra operatörer har möjlighet att konkurrera på slutkundsmarknaden genom sådant tillträde till TeliaSoneras fiberbaserade nät som regleras i detta beslut. För att kunna bedöma vad som är en tillräcklig marginal och om det följaktligen finns förutsättningar för ekonomisk replikerbarhet har PTS tagit fram ett ekonomiskt replikerbarhetstest. De principer och den metodik för det ekonomiska replikerbarhetstestet som PTS ska tillämpa i detta hänseende framgår av Modellreferensdokument MRD 1.0, Riktlinjer för framtagande av ett ekonomiskt replikerbarhetstest, Bilaga 4.

TeliaSonera uppfyller kravet på ekonomisk replikerbarhet när testet visar att skillnaden mellan TeliaSoneras pris i slutkundsledet för slutkundsprodukten i fråga och priset för tillträde i grossistledet är tillräcklig för att täcka förädlingskostnaderna i slutkundsledet för en effektiv operatör.

6.12.6.7 Utformning och genomförande av det ekonomiska replikerbarhetstestet

För att kunna genomföra det ekonomiska replikerbarhetstestet utformar PTS en modell, den s.k. ERT-modellen. PTS har vid utformningen av denna utgått från ett antal principer. En mer utförlig redogörelse med förklaringar och motiveringar till dessa principer framgår av modellreferensdokumentet MRD 1.0, Bilaga 4. Nedan beskrivs kortfattat ett sammandrag av dessa principer.

Det ekonomiska replikerbarhetstestet syftar, som beskrivits ovan, till att säkerställa att alternativa operatörer ekonomiskt kan replikera de mest relevanta bredbandstjänsterna levererade över fiber som SMP-operatören tillhandahåller på slutkundsmarknaden, vilka är baserade på insatsvaror (grossisttillträde) som tillhandahålls av SMP-operatören. Det ekonomiska replikerbarhetstestet undersöker således huruvida SMP-operatörens slutkundsintäkter för en relevant produkt är tillräckliga för att täcka såväl kostnaderna för förädlingen i slutkundsledet, som kostnaden för grossisttillträdet.

Ekonomisk replikerbarhet innebär därför att slutkundsintäkten (P) är större eller lika med grossistkostnaden för den reglerade insatsvaran (r) plus tillkommande nät- och trafik kostnader (tillsammans benämnda w) plus återförsäljarkostnader (d). Resultatet av testet är att betrakta som godkänt då testresultatet ger en marginal som inte är mindre än noll, d.v.s. att vinstmarginalen inte är negativ.

Detta kan uttryckas genom följande formel:

$$P - (r + w + d) \geq 0$$

Principerna i PTS ERT-modell beskrivs i MRD 1.0. I samband med varje enskilt testtillfälle ska PTS, i enlighet med dessa principer, uppdatera modellen med aktuell data som ska föras in i en databaserad version av modellen.

Enligt EU-kommissionens rekommendation från 2013 ska det ekonomiska replikerbarhetstestet inte genomföras för samtliga slutkundsprodukter som SMP-operatören tillhandahåller, utan endast för de mest relevanta slutkundsprodukterna, vilka EU-kommissionen benämner flaggskeppsprodukter. För genomförandet av testet måste PTS därför definiera vilka dessa är, och sedan ta fram de intäkter och kostnader som är relevanta för att kunna räkna ut ovanstående marginal för dessa produkter. Hur dessa produkter kommer identifieras anges i avsnitt 6.12.6.8 nedan.

PTS kommer beräkna skillnaden mellan slutkundsintäkter och grossistkostnaden för en genomsnittskund hos SMP-operatören som konsumerar en relevant produkt. Detta innebär att det ska ske en fördelning av kostnaderna för den relevanta produkten, liksom slutkundsintäkterna på hela den relevanta kundbasen för en specifik produkt eller en grupp av produkter. Detta gör det möjligt att fastställa marginalen för en genomsnittskund. Intäkter och kostnader ska matcha varandra enligt kostnadskausalitetsprincipen, vilket innebär att alla slutkundsintäkter från den relevanta produkten ska beaktas och alla de kostnader, som dessa intäkter ger upphov till i slutkundsledet, ska inkluderas i förädlingskostnaden.

PTS kommer att basera intäkterna i slutkundsledet i ERT-modellen på genomsnittsentäkter. Aggregerad data kommer att hämtas från SMP-operatörens

ekonomi-och redovisningssystem och baseras på intäkter och kostnader för en genomsnittskund som är ansluten via fiber. Intäkten motsvarar vad en slutkund i genomsnitt betalar (exklusive moms) för den relevanta produkten per månad och representeras därigenom av priset. Kostnader och intäkter ska fördelas på hela den relevanta kundbasen för en specifik produkt eller en grupp av produkter.

ERT-modellen ska modellera sådana kostnader som en operatör har för att förädla ett grossisttillträde till slutkundstjänster. En utgångspunkt i ERT-modellen är att beräkningen ska utföras enligt metoden för en ”lika effektiv operatör”, den s.k. EEO-metoden. Det innebär att SMP-operatörens kostnader i slutkundsledet ligger till grund för beräkningen. Detta är huvudregeln vid marginalklämningstester i den allmänna konkurrensrätten. Även EU-kommissionens rekommendation från 2013 pekar ut denna metod men anger att det under vissa omständigheter kan vara berättigat att modifiera denna princip. Eftersom PTS inte bedömer att dessa omständigheter föreligger på den svenska marknaden, så ska EEO-metoden tillämpas utan någon justering av marknadsandel, dock med beaktande av SMP-operatörens alla relevanta kostnader.

En betydande fråga för det ekonomiska replikerbarhetstestet är sedan hur de kostnader, som uppstår i samband med de aktiviteter som krävs för att förädla en grossistprodukt till en slutkundsprodukt, ska beräknas. Det finns flera möjliga sätt att göra detta. EU-kommissionen anger i rekommendation från 2013 att LRIC+ metoden bör användas i detta sammanhang. Termen LRIC innebär att man ska beräkna den inkrementella kostnaden, där även icke återvinningsbara kostnader, s.k. sunk costs, inkluderas i den inkrementella kostnaden. Att det är en LRIC+ modell innebär att man dessutom, i enlighet med vad som förordas i EU-kommissionens rekommendation från 2013, inkluderar en rimlig andel av samkostnaderna, och inte använder en strikt LRIC-metod där endast särkostnader tas med. PTS har bedömt att 50 procent av de totala samkostnaderna ska fördelas på den relevanta produkten och således inkluderas vid beräkning av kostnaderna i slutkundsledet.

Vad gäller kostnaden för grossisttillträde, är utgångspunkten för det ekonomiska replikerbarhetstestet att använda ett nationellt och genomsnittligt pris för lokalt tillträde till fiberaccessen som motsvaras av det pris som SMP-operatören betalar för det aktuella grossisttillträdet. Detta ska utgöra kostnaden för tillträde i det ekonomiska replikerbarhetstestet. Kostnaden för tillträde ska utgöras av den genomsnittliga nationella grossistkostnaden för SMP-operatören för lokalt tillträde till fiberaccessen, dels för flerfamiljshus (MDU), dels för enfamiljshus (SDU).

För att genomföra det ekonomiska replikerbarhetstestet har PTS fastställt en lämplig referenstidsperiod. Denna referenstidsperiod ska motsvara den tidsperiod under vilken testet ska utvärdera huruvida marginalen mellan den relevanta produktens slutkundsintäkt och priset för insatsvaran i grossistledet medger täckning av

förädlingskostnaderna i slutkundsledet. Det bör i detta sammanhang noteras att testet således inte utgår ifrån en viss given tidpunkt, utan snarare tar sikte på en utveckling över tid för att på så vis undvika störningar orsakade av marknadsdynamiken. PTS anser att testet bör utvärdera lönsamheten över tolv månader. Metoden benämns period-för-period och ger goda förutsättningar för att prognostisera intäkter och kostnader som baseras på verkliga utfall.

ERT-modellen ska baseras på SMP-operatörens faktiska och granskade förädlingskostnader i slutkundsledet, liksom på intäkter från relevanta produkter. Modellen ska således baseras på data som inhämtas från SMP-operatörens ekonomi- och redovisningssystem. För att kvalitetssäkra den data som används i ERT-modellen, och som bygger på uppgifter som lämnats av SMP-operatören, krävs det att underlaget är upprättat enligt god redovisningssed och i enlighet med de kriterier som framgår av MRD 1.0. PTS ska kunna låta en godkänd eller auktoriserad revisor granska aktuell data för att fastställa att kraven i MRD 1.0, är uppfyllda.

PTS kommer att använda historiska data som omfattar en tidsperiod om ett år för att hantera säsongvariationer. För det fall historiska data för en relevant produkt saknas, t.ex. vid lansering av en ny relevant produkt, kommer justerade värden att användas. Kostnader och intäkter ska i denna del baseras på uppgifter för en rullande 12-månaders period mätt från senaste kvartal.

PTS kommer att använda den kalkylränta som med hjälp av en WACC-metod har beräknats för PTS hybridmodell, för att i ERT-modellen beräkna avkastning på sådana anläggningstillgångar som tas i anspråk för att tillhandahålla relevanta produkter. Denna kalkylränta har fastställts till 7,5 procent.

Nedan följer, som ett tillägg till ovan beskrivna principer, en förklaring av schematisk karaktär som syftar till att belysa hur det ekonomiska replikerbarhetstestet kommer att genomföras i samband med varje enskilt testtillfälle. Såsom påpekats ovan ska PTS anpassa och således uppdatera ERT-modellen med relevant data utifrån den, vid var tid gällande och av PTS identifierade, relevanta produkt som utgör föremål för det ekonomiska replikerbarhetstestet. Det bör i detta sammanhang poängteras att följande principiella förklaring ska läsas mot bakgrund av MRD 1.0, Bilaga 4, som redogör för de specifika och mer uttömmande beskrivningarna av principerna för det ekonomiska replikerbarhetstestet som ligger till grund för ERT-modellen.

Modellen ska, såsom framgår i enlighet med ovan, baseras på data som inhämtas från SMP-operatörens ekonomi- och redovisningssystem. De kostnader och intäkter som beskrivs i det följande ska således inhämtas från SMP-operatören.

1. Inhämta de totala slutkundsintäkterna för den relevanta slutkundsprodukten.

2. Dividera dessa intäkter med antalet abonnenter, vilket ger ARPU (P).
3. Inhämta de totala särkostnaderna som krävs för produktion av den relevanta produkten inkl. rimlig andel av samkostnader.
4. Inhämta de totala trafik kostnaderna som uppstår till följd av konsumtionen av den relevanta produkten.
5. Dividera den gemensamma produktionskostnaden och trafik kostnaden för den relevanta produkten med antalet abonnenter (w).
6. Inhämta de totala återförsäljningskostnaderna för den relevanta slutkundsprodukten.
7. Dividera den totala återförsäljningskostnaden för slutkundsprodukten med antalet abonnenter (d).
8. Inhämta de totala och nationella kostnaderna för inköp av fiberaccess nationellt.
9. Dividera kostnaden för grossistprodukten med antalet fiberaccesser (r).

6.12.6.8 Definition av de mest relevanta slutkundsprodukterna

Grundläggande principer för definitionen av de mest relevanta slutkundsprodukterna

EU-kommissionen tydliggör i rekommendationen från 2013 att de nationella regleringsmyndigheterna vid tillämpningen av ett *ex ante*-test av ekonomisk replikerbarhet bör bedöma de mest relevanta produkterna i slutkundsledet. Identifieringen av de mest relevanta slutkundsprodukterna ska ske på grundval av aktuella och framåtblickande marknadsobservationer, särskilt med beaktande av produkternas relevans för den nuvarande och framtida konkurrensen. Detta bör enligt EU-kommissionen omfatta en bedömning av marknadsandelarna i slutkundsledet när det gäller volymen och värdet på de produkter som är baserade på reglerade NGA-resurser i grossistledet och reklamutgifter, när sådana finns tillgängliga.²⁴⁷

PTS har, med utgångspunkt i EU-kommissionens rekommendation om relevanta marknader, avgränsat en slutkundsmarknad som dels omfattar fasta bredbandstjänster oavsett överföringshastighet, och dels bredbandstjänster som sampaketeras med andra tjänster eftersom sådana sampaketeringar får anses

²⁴⁷ EU-kommissionens rekommendation från 2013, p. iv, bilaga 2.

utbytbara med bredband som singeltjänst. Det är således på denna marknad som PTS ska välja de mest relevanta produkterna.

PTS val av relevant slutkundsprodukt ska alltid kunna produceras med ett sådant lokalt fysiskt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur som regleras enligt detta beslut, som insatsvara.

PTS kommer att göra valet av vad som är en relevant produkt på slutkundsmarknaden vid varje enskilt tillfälle som det blir aktuellt att tillämpa det ekonomiska replikerbarhetstestet. I detta beslut kommer PTS således endast att fastslå de principer som ska gälla för valet av de mest relevanta produkterna.

De relevanta slutkundsprodukterna ska motsvara de av TeliaSoneras fiberbaserade produkter som vid tidpunkten för testet har störst betydelse för den nuvarande och framtida konkurrensen. Grundläggande vid valet av relevanta slutkundsprodukter är att både volymen och värdet ska beaktas, för att ge en rättvisande bild av effekterna på konkurrensen. PTS kommer därför att beakta de sålda produkternas andel av dels TeliaSoneras totala antal sålda produkter och dels av TeliaSoneras totala försäljningsintäkter. Det förstnämnda visar vilka produkter som möter stor efterfrågan på slutkundsmarknaden och det senare visar vilka produkter som genererar störst intäkt.

Relevanta slutkundsprodukter utses endast för segmentet privatkunder

Den avgränsade slutkundsmarknaden inkluderar fiberbaserade bredbandstjänster till både privatkunder och små företag, eftersom dessa bedöms ha likartade behov av funktionalitet och prestanda vid användningen av bredbandstjänster. Bredbandstjänster till små företag utgör dock endast en mycket liten del av slutkundsmarknaden, och PTS bedömer därför att dessa tjänster inte har sådan betydelse för konkurrensen att det finns anledning att tillämpa det ekonomiska replikerbarhetstestet på dessa.

Relevanta slutkundsprodukter måste utses för de båda kundsegmenten enfamiljshus och flerfamiljshus

Konkurrenssituationen skiljer sig något åt mellan olika segment av privatkunder på slutkundsmarknaden till följd av olika förutsättningar vid tillhandahållandet av fiberbaserade bredbandstjänster. PTS bedömer att det framförallt finns sådana skillnader mellan tillhandahållandet av bredbandstjänster till kunder i enfamiljshus och till kunder i flerfamiljshus att förutsättningarna för ekonomisk replikerbarhet kan skilja sig åt.

Skillnaderna består framförallt i de olika tekniska lösningar som används för att ansluta kunder i respektive segment. Flerfamiljshus är ofta utbyggda med FttB, vilket

innebär att en fastighetsanslutning kan användas för att leverera bredbandstjänster till flera slutkunder. Det är vanligt med kollektiva lösningar vad gäller valet av bredbands- och tv-tjänster. Enfamiljshus är däremot regelmässigt utbyggda med FttH. Fastighetsanslutningen används således endast för att leverera bredbandstjänster till en slutkund. Det är sällsynt med kollektiva lösningar vid valet av tjänster. På grossistnivå tillämpas olika affärsmodeller för respektive segment, vilket bl.a. visar sig genom att TeliaSonera erbjuder olika fiberbaserade grossistprodukter beroende på vilket slutkundssegment som anslutningen gäller.

Det finns därför anledning att göra separata bedömningar av den ekonomiska replikerbarheten i dessa två kundsegment.

PTS kommer att välja en relevant smpaketerad produkt i respektive kundsegment

Ett stort antal slutkunder köper idag fasta fiberbaserade bredbandstjänster som en del av en smpaketerad produkt, vanligtvis tillsammans med ip-telefoni och ip-tv. PTS bedömer att bredbandstjänster som en del av en smpaketerad produkt även fortsättningsvis kommer att vara av så stor betydelse för konkurrensen på slutkundsmarknaden att en smpaketerad produkt ska anses vara en relevant produkt för det ekonomiska replikerbarhetstestet.

En viss smpaketering, exempelvis fast bredband, ip-telefoni och ip-tv, kan erbjudas till slutkunder i olika varianter, där de ingående komponenternas egenskaper varierar. Exempelvis kan bredbandstjänsten erbjudas med olika hastigheter uppströms och nedströms, och ip-tv och ip-telefoni kan tillhandahållas med olika kanalpaket och samtalsvillkor, vilket påverkar kostnader och prissättning.

PTS bedömer att det ekonomiska replikerbarhetstestet lämpligen ska genomföras på en aggregerad nivå, genom att inkludera alla de olika varianter som TeliaSonera erbjuder i en viss smpaketering, dvs alla varianter av en viss kombination av fast bredband och andra tjänster, oavsett hastighet eller andra villkor. Vid aggregeringen beaktar PTS den samlade kostnads- och intäktsmassan för dessa produkter och räknar på ett genomsnitt per slutkund.

På så sätt kan PTS göra en bedömning av om en operatör som är lika effektiv som TeliaSonera ekonomiskt kan replikera den mest relevanta smpaketerade produkten som PTS har valt. Att bryta ner kostnaderna på en mer detaljerad nivå för olika varianter av en viss smpaketering skulle ge ett mer godtyckligt och svårgranskat resultat.

PTS kommer således att vid varje testtillfälle att utse den av TeliaSoneras smpaketerade produkter, dvs. en viss smpaketering av fast bredband och andra tjänster, som har störst betydelse för konkurrensen i respektive kundsegment.

PTS kommer att välja en relevant bredbandstjänst i respektive kundsegment

Även fast bredband som enskild tjänst kommer fortsatt att ha betydelse för konkurrenssituationen på slutkundsmarknaden och därmed vara relevant för det ekonomiska replikerbarhetstestet. Efterfrågan på fast bredband som enskild tjänst kan förväntas öka i takt med den ökade efterfrågan från slutkunder på tjänster som tillhandahålls över internet (OTT-tjänster). OTT-tjänsternas utveckling kan innebära ett minskat behov av ip-tv eller ip-telefoni. PTS bedömer att eftersom fast bredband som enskild tjänst sannolikt kommer att öka i betydelse för konkurrensen på slutkundsmarknaden och stå för en ökande andel av volymen och intäkterna, ska även en fast bredbandstjänst anses vara en relevant produkt för det ekonomiska replikerbarhetstestet.

PTS kommer vid varje testtillfälle att utse den av TeliaSoneras fasta fiberbaserade bredbandstjänster, med viss överföringshastighet uppströms och nedströms, som har störst betydelse för konkurrensen i respektive kundsegment.

Sammanfattningsvis kommer PTS således att vid varje testtillfälle utse de mest relevanta fiberbaserade slutkundsprodukterna i respektive kundsegment (slutkunder i enfamiljs- respektive flerfamiljshus) inom produktkategorierna bredband som enskild tjänst med viss hastighet och bredband som del av en viss sampaketering. Detta innebär att PTS vid genomförandet av testet efter det att skyldigheten om ekonomisk replikerbarhet trätt i kraft den 1 december 2016 kommer att genomföra testet på totalt fyra produkter på slutkundsmarknaden, dvs. den enskilda och den sampaketerade bredbandstjänst som utifrån volym och värde bedöms ha den största betydelsen för konkurrensen på marknaden, för slutkunder i enfamiljshus respektive flerfamiljshus.

6.12.6.9 Tidpunkt för genomförandet av det ekonomiska replikerbarhetstestet
Eftersom det ekonomiska replikerbarhetstestet syftar till att säkerställa att alternativa operatörer kan konkurrera med TeliaSonera på slutkundsmarknaden samt utgör en skyddsåtgärd som ska säkerställa att det föreligger en tillräcklig marginal mellan priset för slutkundstjänster och priset för grossisttillträde till nätinfrastruktur kommer PTS att genomföra det ekonomiska replikerbarhetstestet i rimlig tid efter det att skyldigheten om ekonomisk replikerbarhet börjar gälla den 1 december 2016. Därefter kommer PTS endast att genomföra testet vid sådana väsentliga förändringar som kan bedömas få betydelse för utgången av testet, exempelvis om TeliaSonera vidtar väsentliga förändringar av grossist- eller slutkundsprodukters prissättning, innehåll, kvalitet eller andra villkor, eller då TeliaSonera lanserar nya produkter på grossist- eller slutkundsmarknaden.

Vad som utgör rimlig tid i detta avseende beror på omständigheterna och prissättningens struktur efter den 1 december 2016, men precis som EU-

kommissionen framför i rekommendationen från 2013 är det viktigt att ge TeliaSonera en sådan flexibilitet så att företaget kan testa prispunkter och fastställa lämpliga penetrationspriser. Detta är givetvis framförallt relevant i samband med lättningen av prisregleringen. PTS bedömer därför att det är lämpligt att vid första tillfälle för testet genomföra detta senast inom 6 månader efter den 1 december 2016. Vad avser tidpunkt för genomförandet av testet vid sådana väsentliga förändringar som kan bedömas få betydelse för testet eller då TeliaSonera lanserar nya produkter avser PTS däremot att göra detta så snabbt som möjligt med beaktande av de tidsfrister som framgår av EU-kommissionens rekommendation från 2013, dvs inleda förfarande senast tre månader efter lansering av den berörda produkten i slutkundsledet och avsluta sådant inom fyra månader därefter.²⁴⁸

PTS kommer att genomföra det ekonomiska replikerbarhetstestet inom ramen för myndighetens tillsynsverksamhet enligt 7 kap. LEK. PTS kan därvid begära in sådan data som behövs för genomförandet av testet i enlighet med den särredovisningsskyldighet (skyldighet 12 i detta beslut) som åligger TeliaSonera.

För det fall att det ekonomiska replikerbarhetstestet visar att det inte är möjligt för en alternativ operatör att ekonomiskt replikera de mest relevanta produkterna på slutkundsmarknaden kan PTS komma att förelägga TeliaSonera att sänka sina grossistpriser till en nivå som PTS, utifrån detta test, bedömer utgör den nivå vid vilken ekonomisk replikerbarhet föreligger. Ett sådant föreläggande får enligt LEK förenas med vite.

6.12.7 Prissättning av tillhandahållandet av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster ska vara icke-diskriminerande

TeliaSonera har enligt ovan en viss flexibilitet avseende sin prissättning av lokalt tillträde och därtill hörande tjänster. TeliaSonera får dock inte gynna den egna slutkundsorganisationen eller missgynna vissa köpare eller på annat sätt agera så att konkurrensen snedvrids. Detta följer av den skyldighet om icke-diskriminering som åligger TeliaSonera samt av syftet med prisregleringsskyldigheten. Om TeliaSonera genom att utforma sin prissättning på visst sätt i praktiken kunde kringgå regleringen, skulle detta leda till att konkurrensproblemen på grund av företagets ställning bestod eller kanske till och med förvärrades.

Vid tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster ska TeliaSonera därför tillse att företagets prissättning i samtliga fall står i överensstämmelse med skyldighet 7 om icke-diskriminering.

²⁴⁸ EU-kommissionens rekommendation från 2013, p. 56 b.

6.12.8 Slutsats och proportionalitetsbedömning

6.12.8.1 Skyldigheten är ägnad att tillgodose ändamålet

TeliaSonera har i detta beslut ålagts skyldigheter att tillhandahålla lokalt tillträde till nätinfrastuktur och tillhörande tjänster. För att dessa skyldigheter ska vara ändamålsenliga kan det vara nödvändigt att kombinera skyldigheterna med krav på vilket pris TeliaSonera får ta ut. Effektiviteten i tillträdesskyldigheten är således beroende av att det aktuella tillträdet tillhandahålls till ett pris som är lämpligt i förhållande till konkurrensproblemen på marknaden.

PTS anser att TeliaSoneras starka ställning på den aktuella marknaden och faktumet att TeliaSonera är vertikalt och horisontellt integrerat innebär att det finns en betydande risk att företaget, i sin strävan efter vinstmaximering, kan tillämpa överprissättning eller marginalklämning, vilket missgynnar andra operatörer på marknaden och även, i sista hand, slutkunderna. Således finns en risk att TeliaSonera, som har betydande inflytande på marknaden, kan utnyttja sin marknadsmakt med följd att framväxten av effektiv konkurrens hämmas. Genom den ålagda prisskyldigheten kan konkurrensen på marknaden gynnas, vilket också är syftet med LEK. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet och det allmänna syftet med LEK.

6.12.8.2 Prisreglering baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden

PTS anser att tillträdesskyldigheten avseende koppar och inledningsvis fiber ska kombineras med en prisreglering som är baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden. Konsekvensen av att inte ålägga en prisreglering, baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden, skulle vara att de tillträdande operatörerna blir beroende av TeliaSonera när det gäller prissättning av tillträdet, vilket ökar risken för marginalklämning. Därmed försämras förutsättningarna för konkurrens på slutkundsmarknaderna, vilket får en negativ inverkan på konsumentnyttan. Ett tillhandahållande utan en kostnadsorienterad prisreglering avseende koppar och inledningsvis fiber skulle inte fullt ut undanröja de negativa effekterna av TeliaSoneras ställning på marknaden. Det finns således inte något mindre ingripande alternativ för att tillgodose målet.

PTS anser att en prissättning baserad på kostnadsredovisningsmetoden LRIC är den form av prissättning som bäst tar hänsyn till de kortsiktiga och långsiktiga överväganden som ska göras för att ge slutkunderna en så förmånlig situation som möjligt i termer av urval av tjänster samt pris på dessa tjänster. LRIC ger förutsättningar till neutrala investeringsincitament och ligger i linje med målen med regleringen som innebär kostnadstäckning för en effektiv operatör och förutsättningar för infrastrukturbaserad konkurrens.

I detta beslut har PTS fastställt vissa högsta priser som TeliaSonera får ta ut. De priser som PTS fastställer är beräknade enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC

för respektive produkt. PTS anser att angivandet av priser i beslutet skapar ökad tydlighet och minskar osäkerheten när det gäller prisnivåer. En osäkerhet om vilka priser som slutligt ska gälla skapar osäkerhet och negativa effekter för operatörerna, vilket i sin tur medför nackdelar för slutanvändaren samt minskade investeringar från operatörerna. PTS bedömer att fastställandet av priser i detta beslut skapar ökad stabilitet och förutsägbarhet i prissättningen, på ett mer effektivt sätt än tidigare reglering. Med tydligare och mer förutsägbara förutsättningar för effektiva investeringar kan konkurrensen främjas i syfte att få största möjliga utbyte när det gäller urvalet av tjänster och tjänsternas pris och kvalitet.

6.12.8.3 Skyldighet om ekonomisk replikerbarhet är tillräcklig för fiber efter den 1 december 2016

För att PTS prisreglering ska vara proportionerlig krävs att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att tillgodose målet. Vad avser fiberbaserad nätinфраstruktur framgår av EU-kommissionens rekommendation från 2013 att den nationella regleringsmyndigheten inte bör upprätthålla reglerade tillträdespriser om vissa förutsättningar är uppfyllda. Två förutsättningar är att de nationella regleringsmyndigheterna ålägger skyldigheter om striktare krav om icke-diskriminering, EoI, och krav på säkerställande av ekonomisk replikerbarhet. En annan förutsättning är att det föreligger faktorer som verkar återhållande på prissättningen, t.ex. från tillträde till kopparbaserad infrastruktur som omfattas av prisreglering.

PTS har i detta beslut funnit att tillträde till kopparbaserad infrastruktur utgör ett substitut till tillträde till fiberbaserad infrastruktur. Tillträde till kopparbaserad infrastruktur omfattas även fortsättningsvis av ett krav på en kostnadsorienterad prissättning. Även närvaron av annan infrastruktur bedöms kunna verka återhållande på prissättningen av tillträde till fiberbaserad infrastruktur. TeliaSonera åläggs i detta beslut att från och med den 1 december 2016 följa striktare krav om icke-diskriminering, EoI. Skyldigheten om striktare krav om icke-diskriminering innebär att möjligheterna till särbehandling av grossistkunderna ytterligare minskar. Från och med det att skyldigheten om EoI åläggs, bedömer PTS därför att en prisreglering baserad på kostnadsorientering enligt LRIC-metoden inte längre är nödvändig eller proportionerlig avseende fiberbaserad nätinфраstruktur.

Trots skyldigheten om EoI finns emellertid en risk att TeliaSonera, genom korssubventionering mellan olika verksamheter, kan hålla höga grossistpriser men sänka sina slutkundspriser och sälja med negativ marginal. För att förhindra en sådan marginalklämning är det nödvändigt att ålägga TeliaSonera en skyldighet att garantera ekonomisk replikerbarhet.

Då skyldigheten om EoI inträder för TeliaSonera är det tillräckligt att, avseende fiberbaserat tillträde, ålägga TeliaSonera en mindre ingripande prisskyldighet, som

innebär en skyldighet att tillämpa en prissättning som säkerställer att tillträdande operatörer ekonomiskt kan replikera de mest relevanta produkterna på slutkundsmarknaden.

6.12.8.4 Skyldigheten är proportionerlig

Sammantaget anser PTS att ett tillhandahållande utan en prisreglering, som innebär att PTS fastställer vilka högsta priser som TeliaSonera får ta ut och som, efter att skyldighet om EoI inträder avseende fiberbaserat tillträde, innebär en skyldighet att möjliggöra ekonomisk replikerbarhet, inte skulle tillgodose konkurrensmålen lika effektivt. Därför anser PTS att det inte finns något mindre ingripande alternativ för att uppnå målet.

PTS anser att den fördel som det innebär för begärande operatörer att kunna erhålla lokalt tillträde och därtill hörande tjänster till konkurrenskraftiga villkor uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som en prisreglering medför.

Sammanfattningsvis anser PTS således att det är proportionerligt att ålägga TeliaSonera en prisskyldighet i enlighet med vad som följer av detta avsnitt.

6.13 Särredovisning

12. Skyldighet att särredovisa

1. TeliaSonera ska särredovisa de kostnader och intäkter i grossist- och slutkundsled som enligt Riktlinjer för framtagandet av ett ekonomiskt replikerbarhetstest, MRD 1.0 (Bilaga 4), behövs för genomförandet av det ekonomiska replikerbarhetstestet som följer av skyldighet 11.
2. TeliaSonera ska vid utformningen av särredovisningen i tillämpliga delar beakta de riktlinjer som framgår av Europeiska kommissionens vid var tid gällande rekommendation om särredovisnings- och kostnadsredovisningssystem.
3. TeliaSonera ska på begäran av PTS ge in särredovisningen till myndigheten.
PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 7 §§ LEK.

6.13.1 Rättslig utgångspunkt

Enligt 4 kap. 7 § LEK får en operatör som avses i 4 § i samma kapitel förpliktas att särredovisa och rapportera specificerad verksamhet med anknytning till samtrafik och andra former av tillträde. En sådan skyldighet kan avse att operatören ska tillämpa en öppen prissättning för andra operatörer och för intern överföring eller tillhandahålla en myndighet sin redovisning, inbegripet uppgifter om intäkter från annan.

6.13.2 En skyldighet att särredovisa behövs

Enligt PTS beslut den 24 maj 2010 (dnr 07-11757/23) ålades TeliaSonera en vidare skyldighet att särredovisa viss verksamhet än som här åläggs.

PTS bedömer att det inte längre behövs en lika vid särredovisningsskyldighet. De uppgifter och handlingar som behövs för PTS kontroll av efterlevnaden av större delen av de ålagda skyldigheterna kan inhämtas med stöd av 7 kap. 3 § LEK. Efterlevnaden av krav på icke-diskriminering beträffande leveransvillkor kan också granskas genom uppföljning av nyckeltal.

Vad avser den skyldighet som TeliaSonera åläggs enligt detta beslut om att tillse att alternativa operatörer ekonomiskt kan replikera TeliaSoneras mest relevanta slutkundsprodukter, anser PTS dock att det finns ett behov av en särredovisningsskyldighet. För att undersöka om TeliaSonera följer denna skyldighet utför PTS det ekonomiska replikerbarhetstest som framgår av skyldighet 11. De principer och den metodik som ligger till grund för det ekonomiska replikerbarhetstestet beskrivs i PTS modellreferensdokument MRD 1.0, se Bilaga 4.

För att testet ska kunna göras behöver PTS uppgifter om intäkter och kostnader i flera led, såsom framgår av modellreferensdokument MRD 1.0 (Bilaga 4). För att PTS ska kunna få tillgång till sådana uppgifter måste TeliaSonera därför redovisa dem ordnat och separerat. Det gäller både kostnader och intäkter i grossist- och slutkundsled. PTS har sedan möjlighet att begära in uppgifterna då myndigheten ser behov av att genomföra testet.

Som en anvisning för hur särredovisningen ska utformas anser PTS att TeliaSonera ska beakta de riktlinjer som framgår av EU-kommissionens vid var tid gällande rekommendation om särredovisnings- och kostnadsredovisningssystem. Vid dagen för detta beslut är det EU-kommissionens rekommendation av den 19 september 2005 om särredovisnings- och kostnadsredovisningssystem enligt regelverket för elektronisk kommunikation (2005/698/EG) som ska beaktas.

6.13.3 **Slutsats och proportionalitetsbedömning**

Särredovisningsskyldigheten som nu föreslås är mindre omfattande än den som tidigare ålagts TeliaSonera. Den är nödvändig för att PTS ska kunna utföra ett ekonomiskt replikerbarhetstest för att se om alternativa operatörer har möjlighet att ekonomiskt replikera de mest relevanta produkterna i enlighet med vad som åligger TeliaSonera enligt skyldighet 11. Det finns inte någon annan mindre ingripande skyldighet som på ett motsvarande sätt tillförsäkrar PTS nödvändig insyn i TeliaSonerans verksamhet.

PTS finner att behovet som finns av att få tillräcklig insyn i TeliaSonerans verksamhet för att kunna tillse att företaget efterlever skyldigheten om ekonomisk replikerbarhet i detta beslut väger tyngre än det intrång i TeliaSonerans verksamhet som en särredovisningsskyldighet medför. Skyldigheten är således nödvändig och proportionerlig.

PTS ålägger TeliaSonera att, med stöd av 4 kap. 7 § LEK, särredovisa kostnader och intäkter i grossist- och slutkundsled enligt MRD 1.0 (Bilaga 4) till detta beslut, vilket behövs för genomförandet av det ekonomiska replikerbarhetstestet som följer av skyldighet 11.

6.14 Insyn

Syftet med skyldigheterna avseende insyn är i stora drag att ge aktörerna på en marknad, och den myndighet som ska utöva tillsyn över densamma, inblick i de nätkontrollerande företagens verksamheter för att kunna avgöra om dessa missbrukar sin dominerande ställning för att påverka marknaden och dess aktörer på ett konkurrenshämmande sätt. Insyn innebär att operatörer måste offentliggöra specificerade uppgifter om sin verksamhet – bl.a. villkor och krav – när det gäller samtrafik eller andra former av tillträde.

Insyn är den minst långtgående skyldigheten som kan åläggas med stöd av LEK. En insynsskyldighet beskriver inte hur SMP-företaget ska agera, utan endast att företaget i vissa fall öppet måste redovisa hur företaget faktiskt agerar. En insynsskyldighet kan således inte i sig hindra ett diskriminerande eller otillbörligt beteende, men den kan bidra till att ett företag är mindre benäget att bete sig på ett sådant sätt eftersom det genom åläggandet att offentliggöra vissa uppgifter blir tydligt för alla. Det underlättar även för andra att få viss information, t.ex. om utformningen av produkter och annan viktig information, vilket delvis kan undanröja SMP-företagets informationsövertag. En insynsskyldighet har även en mycket stor betydelse som kontrollmekanism när företaget ålagts andra skyldigheter. I dessa fall kan en insynsskyldighet skapa möjlighet att kontrollera i vilken mån SMP-företaget följer t.ex. en skyldighet om att behandla interna och externa kunder lika.

Genom att möjliggöra insyn i villkor och krav för tillträde, inbegripet prissättning, skapas ett öppnare förfarande, vilket i sin tur kan leda till att TeliaSoneras möjligheter att agera på ett konkurrenssnedvridande sätt minskar och att aktörerna får förtroende för att en tjänst inte erbjuds eller tillhandahålls dem på diskriminerande villkor. En på detta sätt ökad kännedom om tillämpade villkor och krav bidrar även till snabbare förhandlingar och till undvikande av tvister. Det är särskilt viktigt med öppenhet och insyn för att säkerställa samverkan när det gäller tekniska gränssnitt. Uppgifterna kan offentliggöras genom ett referenserbjudande där vissa angivna uppgifter ska ingå och som en potentiell avtalspart kan utgå ifrån.

Insynsskyldigheten syftar också till att säkerställa att de skyldigheter om tillträde, skyldighet att tillämpa icke-diskriminerande villkor m.m. som ålagts en SMP-operatör verkligen följs. Genom att SMP-operatören tvingas offentliggöra villkoren kan såväl tillsynsmyndigheten som marknadsaktörerna bedöma i vilken mån SMP-operatören lever upp till skyldigheterna. Skyldigheter om insyn är således nödvändiga för att övriga skyldigheter, såsom t.ex. skyldigheten om icke-diskriminering, ska ha avsedd effekt.

6.14.1 Rättsliga förutsättningar

Enligt 4 kap. 5 § LEK får en operatör som avses i 4 § förpliktas att i ett referenserbjudande eller på annat sätt offentliggöra specificerade uppgifter om

1. redovisning
2. tekniska specifikationer
3. nätegenskaper
4. villkor för tillhandahållande och användning
5. prissättning, eller
6. andra förhållanden som behövs för insyn i fråga om samtrafik och andra former av tillträde.

Ett beslut om förpliktelse enligt första stycket ska innehålla besked om vilka uppgifter som ska tillhandahållas, hur detaljerade dessa ska vara samt på vilket sätt de ska offentliggöras. Operatören får förpliktas att ändra en uppgift, om det är nödvändigt för att den ska stämma överens med en skyldighet som har beslutats enligt detta kapitel.

I 4 kap. 9 § LEK anges dessutom att en förpliktelse enligt 8 § som avser tillträde till ett allmänt kommunikationsnät mellan en korskoppling eller likvärdig anslutningspunkt och abonnentens fasta nätanslutningspunkt ska förenas med skyldighet att offentliggöra ett sådant referenserbjudande som anges i 5 §. Erbjudandet ska innehålla de uppgifter som avses i artikel 9.4 i tillträdesdirektivet.²⁴⁹

En insynsskyldighet kan vara utformad på flera sätt. Den kan som framgår av lagtexten innefatta en skyldighet att offentliggöra ett externt referenserbjudande, dvs. på vilka villkor tjänster erbjuds externa kunder. Ett externt referenserbjudande kan behöva kompletteras med en skyldighet om ett internt referenserbjudande, dvs. på vilka villkor tjänster erbjuds internt inom företaget.²⁵⁰ För att lättare kunna upptäcka diskriminerande beteenden, kan det även finnas behov av att SMP-operatören ska offentliggöra vissa nyckeltal avseende processteg, tjänstenivåer och ledtider för nätinfrastrukturtillträde.

²⁴⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/19/EG av den 7 mars 2002 om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande faciliteter (tillträdesdirektivet).

²⁵⁰ ERG (06) 33, Revised ERG Common Position on the Appropriate remedies in the ECNS regulatory framework, final version May 2006.

6.15 Skyldighet att offentliggöra externt referenserbjudande

13. Skyldighet att offentliggöra externt referenserbjudande

1. TeliaSonera ska i externt referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om och villkor för tillhandahållande av tillträde enligt skyldigheterna i detta beslut. TeliaSonera har dock ingen skyldighet att i externt referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om och villkor för tillhandahållande av lokalt virtuellt tillträde till koppabaserad nätinfrastruktur samt tillträde till kanalisation. Referenserbjudandet ska innehålla alla uppgifter och villkor som krävs för att grossistkunder ska kunna tillgodogöra sig tillträde och därtill hörande tjänster på avsett sätt. Av referenserbjudandet ska också framgå vilka produkter eller tjänster som avses uppfylla reglerade tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut.
2. De uppgifter om och villkor för tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster som TeliaSonera ska specificera och offentliggöra utgörs bl.a. av alla de villkor som TeliaSonera ska tillämpa för tillträde enligt detta beslut. Om TeliaSonera tillämpar villkor därutöver eller om andra uppgifter behövs för nämnda syfte ska TeliaSonera specificera och offentliggöra dessa på samma sätt.
3. TeliaSonera ska specificera och offentliggöra minst följande information i externt referenserbjudande avseende TeliaSoneras tillhandahållande av tillträde och därtill hörande tjänster:
 - a. Beskrivning av vad TeliaSonera tillhandahåller för att efterleva skyldigheterna enligt detta beslut. Denna beskrivning ska bl.a. innehålla en komplett redogörelse för vilka tjänster som TeliaSonera tillhandahåller i enlighet med tillträdesskyldigheten, med uppgift om vad tillhandahållandet består av, uppdelat i komponenter i enlighet med marknadens behov och skyldighetens utformning.
 - b. Beskrivning av alla relevanta uppgifter om de tekniska specifikationerna och nätegenskaperna för det tillträde som TeliaSonera tillhandahåller.
 - c. Beskrivning av villkoren för tillhandahållande och användning, bl.a. beskrivning av orderförfarande och leveranstider, frister för svar på begäran om leverans, parametrar för tjänsternas kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden samt tjänstenivåavtal i enlighet med skyldigheten om generella villkor för tillhandahållandet, rutiner för åtgärdande av fel och tillvägagångssätt vid byte av operatör.
 - d. Beskrivning av regler för reservation av tillhörande installationer, inspektion av platser för samlokalisering samt

- frekvensplanering i parkablar.
- e. Beskrivning av villkor för tillgång till information samt övrig relevant information som är nödvändig för att avtal ska kunna slutas.
 - f. Beskrivning av villkor för tillhandahållande av stödsystem för tillträde och dokumentation för stödsystem.
 - g. Beskrivning av villkor för prissättning och andra ersättningar som operatören ska betala med anledning av tillträdet samt villkor för fakturering och betalning av tillträdet. Prissättningen ska vara uppdelad på de olika komponenter som ingår i tillträdet, inklusive förekommande rabatter och rabattens beräkningsgrund. Ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning och underhåll och support ska vara tydligt angiven.
 - h. Beskrivning av villkor för krav på ekonomisk säkerhet för fördelning av ekonomisk risk mellan TeliaSonera och grossistkund.
 - i. Beskrivning av villkor för avtalsvite vid avvikelse från avtal inklusive rutin för hur avtalsvitet utbetalas enligt skyldigheten om generella villkor för tillhandahållandet.
 - j. Beskrivning av rutiner för samråd vid förändringar i befintligt tillträde och förändringar i stödsystem.
 - k. Beskrivning av villkor för ändring i och omförhandling av avtalet om tillhandahållande av nätinfrastukturtillträde och därtill hörande tjänster.
 - l. Beskrivning av villkor för giltighetstid och uppsägning samt vilka väsentliga avtalsbrott som kan leda till uppsägning.
4. TeliaSonera ska hålla referenserbjudande enligt punkt 1 offentligt på sin webbplats på ett för övriga operatörer och PTS lättillgängligt sätt utan kostnad. Skyldigheten att offentliggöra ett referenserbjudande innefattar också att, vid eventuell revidering av referenserbjudandet, tillhandahålla ett arkiv över tidigare gällande referenserbjudanden i sin helhet. Av arkivet ska framgå under vilken tidsperiod referenserbjudandet var giltigt, samt vilka förändringar som genomförts i jämförelse med tidigare versioner.
 5. TeliaSonera ska på sin webbplats, i nära anslutning till respektive referenserbjudande, offentliggöra förändringar av referenserbjudandets villkor senast 90 dagar före det att förändringen är avsedd att gälla. Förändringar av referenserbjudande får inte gälla förrän 90 dagar från det att förändringen har offentliggjorts. Fristen om 90 dagar gäller dock inte sänkning av pris. Fristen om 90 dagar gäller inte heller när TeliaSonera ändrar referenserbjudande till följd av PTS tillsyn eller beslut eller efter uppdateringar eller revideringar av LRIC-modellen eller till följd av domstols

avgörande.

6. TeliaSonera ska offentliggöra externt referenserbidjande senast tre månader från och med dagen för detta beslut.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4, 5, 8 och 9 §§ LEK.

6.15.1 **En skyldighet att offentliggöra ett externt referenserbidjande skapar gynnsammare förutsättningar för tillträdet**

Ett referenserbidjande underlättar för nya grossistkunder att erhålla lokalt tillträde till nätinfrastuktur och därtill hörande tjänster på det sätt som avses med detta beslut som helhet. Därmed förbättras konkurrensförutsättningarna på marknaden och tiden för avtalsförhandlingar förkortas genom att ett bättre underlag finns tillgängligt för grossistkunderna. Den insyn som ett referenserbidjande innebär, underlättar även för marknadsaktörer att säkerställa att SMP-operatören tillhandahåller produkter och tjänster på icke-diskriminerande villkor. Därmed ökar konkurrensförutsättningarna och risken minskar att tvister uppkommer.

Skyldigheten att publicera ett referenserbidjande är nödvändig för att grossistkunderna inför köpbeslut och under avtalstiden ska kunna få den förutsägbarhet i avtalsförhållandet som de behöver för att kunna tillgängliggöra sig de tillträden som TeliaSonera erbjuder på den reglerade marknaden. Enligt PTS uppfattning ska det således vara möjligt att säkerställa att TeliaSonera uppfyller bl.a. tillträdesskyldigheterna via det externa referenserbidjandet. PTS bedömer att ett externt offentliggjort referenserbidjande är absolut nödvändigt för att övriga skyldigheter ska få avsedd effekt.

Sedan år 2001 har det funnits reglering avseende tillträde till TeliaSoneras kopparaccessnät, inklusive en skyldighet att tillhandahålla ett externt referenserbidjande.²⁵¹ TeliaSoneras referenserbidjande och agerande på marknaden har under många år varit föremål för en omfattande tillsyn och ett flertal tvister. Såväl avtals- och villkorsproblematik som tillgång till information av olika slag har således varit föremål för PTS tillsyn.

PTS förelade i februari 2011 TeliaSonera vid vite, att bl.a. vid begäran tillhandahålla tillträde till svart fiber i accessnätet på samtliga de sätt som angavs i SMP-beslutet. TeliaSonera förelades också att justera sitt externa referenserbidjande så att det framgår att tillträde tillhandahålls enligt föreläggandet. TeliaSonera hävdade inledningsvis att de fiberprodukter som omfattades av det då gällande

²⁵¹ Sedan 2001 genom LLUB-förordningen och sedan 2004 genom PTS skyldighetsbeslut.

referenserbjudandet uppfyllde skyldighetsbeslutet. För det fall att referenserbjudandet²⁵² inte uppfyllde beslutet, ansåg företaget att den produkt som då tillhandahölls på kommersiella villkor, Skanova Fiber 2009, uppfyllde tillträdesskyldigheterna. PTS beslut om föreläggande överklagades till förvaltningsrätten, som i dom den 22 maj 2013²⁵³ konstaterade att PTS har haft fog för sitt föreläggande i den del som rör frågan om skyldigheten för TeliaSonera att hålla referenserbjudandet offentligt på ett för övriga operatörer och PTS lättillgängligt sätt. Förvaltningsrättens dom överklagades till kammarrätten, som beslutade att inte meddela prövningstillstånd.²⁵⁴

Utifrån PTS erfarenheter är ett externt referenserbjudande nödvändigt för att övriga skyldigheter ska få avsedd effekt. Det är också nödvändigt att det av referenserbjudandet framgår vilka produkter eller tjänster som avses uppfylla reglerade tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut. TeliaSonera åläggs därför en skyldighet att tillhandahålla ett externt referenserbjudande.

Referenserbjudandet ska vara tillräckligt specificerat för att säkerställa att grossistkunder endast behöver betala för installationer som är nödvändiga för den begärda tjänsten, vilket inkluderar en beskrivning av erbjudandet som redovisas uppdelade på olika komponenter i enlighet med marknadens behov, samt därmed förbundna villkor.

Det externa referenserbjudandet ska offentliggöras på TeliaSoneras webbplats och hållas tillgängligt utan kostnad för den som önskar ta del av det. För att förenkla förhandlingsprocessen ska referenserbjudandet, i största möjliga utsträckning, utgöra underlag för att parterna ska kunna träffa ett komplett avtal.

6.15.2 Innehåll i externt referenserbjudande

Det externa referenserbjudandet ska minst innehålla beskrivningar av följande:

- produkter- och tjänster,
- tekniska specifikationer och nätegenskaper,
- villkor för tillhandahållande och användning - inklusive tjänstenivåavtal,
- regler för reservation och frekvensplanering i parkablar av metall,
- villkor för tillgång till information och övrig information som behövs för att avtal ska kunna ingås,
- villkor för tillhandahållande av stödssystem för tillträde och dokumentation för stödssystem,

²⁵² Referenserbjudandet innehöll då bla produkterna Skanova Reglerad Fiberaccess Företag, Skanova Reglerad Fiberaccess Privat, Skanova Reglerad Backhaul Svartfiber och Skanova Reglerad Backhaul Kanal.

²⁵³ Förvaltningsrättens i Stockholm dom den 22 maj 2013 mål nr 4717-11.

²⁵⁴ Kammarrättens i Stockholm beslut den 31 januari 2014 i mål nr 3871-13.

- villkor för prissättning, fakturering och betalning,
- villkor för ekonomisk säkerhet,
- villkor avseende avtalsvite,
- rutiner för samråd vid förändringar,
- villkor för ändring i och omförhandling av avtalet, samt
- villkor för giltighetstid och uppsägning av avtalet

6.15.2.1 Produkt- och tjänstebeskrivning

Referenserbjudandet ska utgöra en uttömmande katalog över samtliga produkter och tjänster som TeliaSonera tillhandahåller inom ramen för skyldigheterna enligt detta beslut. Skyldigheterna om tillhandahållande av lokalt virtuellt tillträde samt tillträde till kanalisation ska inte omfattas då dessa skyldigheter är begränsade i sin omfattning och PTS anser därför inte att det är proportionerligt att ålägga TeliaSonera att publicera externt referenserbjudande gällande dessa skyldigheter. I gällande beskrivning ska tjänsterna redovisas uppdelade i komponenter i enlighet med marknadens behov och skyldigheternas utformning. TeliaSonera ska också redogöra för vilka produkter eller tjänster som avser respektive tillträdesskyldighet enligt detta beslut.

6.15.2.2 Tekniska specifikationer och nätegenskaper

Av referenserbjudandet ska framgå sådana uppgifter om tekniska specifikationer och nätegenskaper avseende samtliga produkter och tjänster (inklusive ev. tilläggstjänster) som grossistkunden behöver för att kunna utnyttja tillträdet.

6.15.2.3 Villkor för tillhandahållande och användning inklusive tjänstenivåavtal

Referenserbjudandet ska innehålla uppgifter om villkor för tillhandahållande och användning, bl.a. beskrivning av orderförfarande och leveranstider, frister för svar på begäran om leverans, parametrar för tjänsternas kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden, rutiner för åtgärdande av fel och tillvägagångssätt vid byte av operatör.

6.15.2.4 Regler för reservation och frekvensplanering i parkablar av metall

Referenserbjudandet ska innehålla regler för hur utrymme för samlokalisering och andra installationer får reserveras samt regler för frekvensplanering i parkablar. Rutinerna för reservation ska särskilt säkerställa att kravet på icke-diskriminering upprätthålls.

Referenserbjudandet ska innehålla regler för inspektion av platser där samlokalisering är tillgänglig eller platser där samlokalisering har nekats.

6.15.2.5 Villkor för tillgång till information.

Referenserbjudandet ska innehålla villkor för tillgång till information som avser befintligt och planerat tillträde. Referenserbjudandet ska därutöver innehålla övrig relevant information som är nödvändig för att avtal ska kunna ingås.

6.15.2.6 Villkor för tillhandahållande av stödsystem för tillträde och dokumentation för stödsystem

Referenserbjudandet ska innehålla villkor för tillträde till stödsystem för tillträde. Relevant dokumentation om stödsystemen t.ex. manualer och gränssnittsbeskrivningar ska redovisas.

6.15.2.7 Villkor för prissättning, fakturering och betalning

Villkoren för prissättning och andra ersättningar, fakturering samt betalning av nätinfrastruktur tillträde och därtill hörande tjänster ska anges. Villkoren ska vara klara och tydliga och inkludera eventuella rabatter och deras beräkningsgrund. Prissättningen ska vara uppdelad på de olika komponenter som ingår i respektive tjänst/produkt. Av prissättningen ska också i förekommande fall framgå vilken del av priset som avser tjänster eller produkter som omfattas av reglering och vilken del som inte omfattas av PTS reglering. Ansvarsfördelningen för uppkomna kostnader för exempelvis felavhjälpning, underhåll och support ska vara tydligt angiven.

6.15.2.8 Villkor för ekonomisk säkerhet

Av referenserbjudandet ska framgå vilka krav TeliaSonera ställer beträffande ekonomisk säkerhet, dels vid avtalets ingående, dels under pågående avtalsperiod. Eventuella villkor för fördelning av ekonomisk risk ska framgå. Därutöver ska TeliaSonera redogöra för hur en bedömning av motpartens kreditvärdighet går till och vilka steg som ingår i bedömningen.

6.15.2.9 Villkor avseende avtalsvite

TeliaSonera har i tillträdesskyldigheten ålagts att utge avtalsvite om företaget avviker från utfäst kvalitetsnivå, leveransvillkor eller servicenivå för tillträdet. TeliaSonera åläggs därför att i referenserbjudandet beskriva villkoren för avtalsvitet vid avvikelser från avtal, inklusive rutin för hur avtalsvitet ska utbetalas.

6.15.2.10 Rutiner för samråd vid förändringar

TeliaSonera ska beskriva rutiner för samråd vid förändringar i befintligt tillträde och förändringar i stödsystem.

6.15.2.11 Villkor för ändring i och omförhandling av avtalet

TeliaSonera ska beskriva villkoren för ändring av avtalet och formerna för omförhandling av gällande avtal.

6.15.2.12 Villkor för giltighetstid och uppsägning av avtalet

Referenserbjudandet ska innehålla uppgifter om avtalets giltighetstid och uppsägning av avtalet. TeliaSonera ska ange vilken typ av avtalsbrott som kan leda till uppsägning.

6.15.3 **Förändringar i referenserbjudande och arkivering av tidigare gällande referenserbjudanden**

TeliaSonera kan av olika anledningar behöva förändra referenserbjudandet över tiden. Med hänsyn till behovet av förutsägbarhet på marknaden får inte TeliaSonera förändra referenserbjudandet utan att övriga parter får möjlighet att reagera på ändringen. Det är också viktigt att PTS har möjlighet att se till att förändringar inte sker som kan vara i strid med skyldigheterna i detta beslut.

TeliaSonera ska därför informera PTS och sina grossistkunder om förändringar i referenserbjudandets villkor senast 90 dagar innan förändringen är avsedd att gälla. I detta ingår att TeliaSonera ska offentliggöra förändringarna på sin webbplats i nära anslutning till referenserbjudandet och utan krav på föregående inloggning. Fristen om 90 dagar gäller inte sänkning av pris. Fristen om 90 dagar gäller inte heller när TeliaSonera ändrar sitt referenserbjudande till följd av PTS tillsyn eller beslut eller efter uppdateringar eller revideringar av LRIC-modellen eller till följd av domstols avgörande.

Det är viktigt att man kan se hur referenserbjudandet sett ut vid olika tidpunkter, och hur det har förändrats över tiden. Skyldigheten att offentliggöra ett referenserbjudande innefattar därför också att TeliaSonera, vid eventuell revidering av referenserbjudandet, ska tillhandahålla ett arkiv över tidigare gällande referenserbjudanden i sin helhet. Av arkivet ska framgå under vilken tidsperiod referenserbjudandet var giltigt, samt vilka förändringar som genomförts i jämförelse med tidigare versioner.

6.15.4 **Slutsats och proportionalitetsbedömning**

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten är att möjliggöra insyn i villkor och krav för tillträde till nätinфраstruktur samt underlätta detta tillträde. Genom en ökad insyn kan grossistkunderna ges ökat förtroende för att en efterfrågad produkt/tjänst erbjuds till rimliga och icke-diskriminerande villkor, vilket kan leda till mindre tidskrävande förhandlingar och underlätta etablering på marknaden. På så vis främjas konkurrensen, vilket är ett av syftena med LEK. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK.

Genom att ålägga den aktuella skyldigheten tillgodoses grossistkundernas behov av insyn och förutsägbarhet. Grossistkunderna efterfrågar nämligen möjligheter att köpa standardiserade tjänster/produkter, vilket referenserbjudanden möjliggör.

Redovisningen av specificerade uppgifter ger även insyn i fråga om TeliaSonera tillhandahåller tjänsterna och produkterna på icke-diskriminerande villkor samt om företaget efterlever övriga skyldigheter. PTS bedömer således att skyldigheten ger effektiva verktyg för att kunna analysera situationen på marknaden och är utifrån PTS erfarenheter nödvändigt för att övriga skyldigheter ska få avsedd effekt. På så vis tillgodoses grossistkundernas behov av en fungerande konkurrenssituation på marknaden.

TeliaSonera har ett informationsövertag gentemot grossistkunderna avseende de tjänster och produkter som företaget tillhandahåller. Genom att utnyttja sin ställning kan företaget öka grossistkundernas kostnader vid bl.a. förhandlingar, vilket leder till ökade transaktionskostnader på marknaden och höjer inträdeshindren på marknaden samt försvårar en effektiv konkurrens. PTS finner att de möjligheter till insyn som möjliggörs genom skyldigheten, samt det behov av förutsägbarhet som grossistkunderna får av sådan insyn, överväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som den aktuella skyldigheten medför. Det finns således inte någon annan mindre ingripande skyldighet som på ett motsvarande sätt tillgodoser det konstaterade behovet av insyn i TeliaSoneras verksamhet.

PTS finner därför att fördelarna uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

6.16 Det behövs ingen skyldighet att offentliggöra internt referenserbjudande

Enligt PTS beslut den 24 maj 2010 ålades TeliaSonera en skyldighet att offentliggöra ett internt referenserbjudande. Som framgått ovan så föreslår PTS en förstärkt skyldighet att inte diskriminera vid lokalt tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur. Skyldigheten innebär bl.a. att TeliaSonera ska ge externa grossistkunder samma kvalitet och villkor som TeliaSoneras interna slutkundsverksamhet vad gäller exempelvis pris, tekniska parametrar och beställningsprocess. Denna icke-diskrimineringskyldighet bygger på principen om EoI (Equivalence of Input) och innebär en fullständig likabehandling på alla punkter mellan interna och externa grossistköpare. Införandet av denna skyldighet innebär enligt PTS bedömning att det inte längre behövs någon särskild skyldighet om att offentliggöra ett internt referenserbjudande när det gäller tillträde till fiberbaserad nätinфраstruktur.

PTS bedömer därför att det inte heller när det gäller tillträde till kopparbaserad nätinфраstruktur är nödvändigt med en särskild skyldighet om internt referenserbjudande, då motsvarande information kan hämtas in inom ramen för tillsyn enligt den icke-diskrimineringskyldighet som alltjämt föreslås gälla för kopparaccess. Det ger PTS möjlighet att agera om det finns skäl att misstänka att TeliaSoneras slutkundsverksamhet har orättmätiga fördelar framför externa operatörer vad gäller exempelvis kvalitet eller villkor.

PTS föreslår sålunda att TeliaSonera inte längre ska åläggas en skyldighet om internt referenserbjudande, vare sig vad gäller tillträde till fiberbaserad eller till kopparbaserad nätinфраstruktur.

6.17 Skyldighet att offentliggöra nyckeltal

14. Skyldighet att offentliggöra nyckeltal

1. TeliaSonera ska sammanställa och offentliggöra nyckeltal för hanteringen av tillträde och därtill hörande tjänster i enlighet med punkt 3 (a-f) nedan. Respektive nyckeltal ska dels ange det sammanlagda utfallet av hanteringen ifråga gentemot samtliga grossistkunder, dels utfallet av TeliaSoneras koncerninterna hantering av motsvarande insatsvaror och tjänster gentemot den egna slutkundsverksamheten.
2. TeliaSonera ska offentliggöra nyckeltalen på en webbplats som PTS anvisar och som är tillgänglig kostnadsfritt för alla, eller göra nyckeltalen tillgängliga på det sätt som PTS annars anvisar. Offentliggörandet ska ske månadsvis för föregående månad. Nyckeltalen ska tydligt och begripligt visa utfallet per kalendermånad, utan att ytterligare stödinformation behövs.

TeliaSonera ska redovisa processflöden och mätpunkter för respektive nyckeltal.

3. TeliaSonera ska i enlighet med punkt 1-2 ovan redovisa åtminstone följande nyckeltal:
 - a. beställningsprecision
 - b. leveranstid
 - c. leveransprecision
 - d. felavhjälpningstid
 - e. felavhjälpningsprecision
 - f. enkla installationer
4. TeliaSonera ska i nyckeltalen enligt punkt 3 ovan redovisa följande.
 - a. Nyckeltalet beställningsprecision ska sammanställas och offentliggöras för nybeställning av tillträde. Nyckeltalet beställningsprecision ska visa andel beställningar som nekas trots komplett och korrekt beställning. Med komplett och korrekt beställning avses beställning som gjorts enligt TeliaSoneras offentliggjorda rutinbeskrivningar.
 - b. Nyckeltalet leveranstid ska sammanställas och offentliggöras för nybeställning av tillträde. Nyckeltalet leveranstid ska visa den tid som löper från tidpunkten vid vilken grossistkund lämnat beställning och fram till tidpunkten då TeliaSonera skickat klarrapport om att det som beställts har levererats felfritt. När det som har beställts inte fungerar i enlighet med vad som utfästs av TeliaSonera, ska tiden räknas fram till den tidpunkt då det beställda fungerar på avsett sätt. TeliaSonera ska för detta nyckeltal redovisa genomsnittliga värden, maximi-, minimi- och medianvärden samt histogram.

- c. Nyckeltalet leveransprecision ska sammanställas och offentliggöras för nybeställning av tillträde. Nyckeltalet leveransprecision ska visa andelen felfria leveranser som sker inom överenskommen leveranstid. Om klarrapport om slutleverans har skickats men tjänsten inte fungerar på avsett sätt, ska leveransen ifråga inte ingå i andelen felfria leveranser.
- d. Nyckeltalet felavhjälpningstid för åtgärdande av avbrott i grossistkundens möjlighet att tillgodogöra sig tillträdet ifråga på avsett sätt ska sammanställas och offentliggöras. Nyckeltalet ska visa den tid som löper från det att fel först anmäls till TeliaSonera till det att felet har åtgärdats och TeliaSonera har skickat klarrapport så att grossistkunden åter kan tillgodogöra sig tillträdet på avsett sätt. TeliaSonera ska för detta nyckeltal redovisa genomsnittliga värden, maximi-, minimi- och medianvärden samt histogram.
- e. Nyckeltalet felavhjälpningsprecision ska sammanställas och offentliggöras, och visa andelen anmälda fel avseende tillträdet ifråga som åtgärdats av TeliaSonera inom avtalad tid så att grossistkunden åter kan tillgodogöra sig tillträdet på avsett sätt.
- f. Nyckeltalet enkla installationer ska sammanställas och offentliggöras, och visa andel beställningar av hel ledning (LLUB) levererade med enkel installation.

PTS ålägger TeliaSonera denna skyldighet med stöd av 4 kap. 4 och 5 §§ LEK.

6.17.1 En skyldighet att offentliggöra nyckeltal är nödvändig

Det finns särskilda svårigheter att bedriva tillsyn över detta beslut eftersom TeliaSoneras egen slutkundsverksamhet i praktiken alltid har en annan affärsmässig relation till TeliaSoneras nätsäljande verksamhet än vad övriga grossistkunder har. Kombinationen av att TeliaSonera i vissa fall tillämpar olika rutiner, stödsystem etc. för den externa och den interna verksamheten och dessutom har ett informationsövertag jämfört med PTS medför att det är svårt att kartlägga TeliaSoneras rutiner och egentliga tillgång till information. Det är också svårt att jämföra kvaliteten i den produkt som TeliaSonera erbjuder sig själv och kvaliteten på den produkt som erbjuds tillträdande operatörer.

PTS anser att offentliggörandet av mätbara resultatutfall och jämförbara nyckeltal, s.k. key performance indicators (KPI), för de olika processteg och ledtider som affärsrelationen för nätinfrastukturtillträde omfattar, från beställning till slutleverans är nödvändiga för att myndigheten ska kunna bedöma om TeliaSonera efterlever skyldigheterna i detta beslut. Nyckeltal är det bästa verktyget för att upptäcka potentiellt diskriminerande beteende och öka insynen i leveransen av och kvaliteten

hos TeliaSoneras produkter för nätinfrastruktur tillträde. Det finns således ett behov av en skyldighet att offentliggöra nyckeltal.

I den gemensamma ståndpunkt som Berek har tagit fram om vilka skyldigheter som bör åläggas vid olika typer av potentiella konkurrensproblem, rekommenderas särskilt ett åläggande om att redovisa nyckeltal för att säkerställa att icke-diskrimineringskyldigheten efterlevs.²⁵⁵

Även efter det att TeliaSonera börjar tillhandahålla samma stödsystem och processer för fiberbaserade tillträden och därtill hörande tjänster enligt detta beslut kvarstår behovet att redovisa nyckeltal. EU-kommissionen rekommenderar att även efter att principen om EoI är genomförd bör de nationella regleringsmyndigheterna ålägga SMP-operatören att använda nyckeltal för att effektivt kunna övervaka att kravet på icke-diskriminering uppfylls.²⁵⁶

6.17.2 Nyckeltal möjliggör insyn

Det finns ett behov av att bibehålla god insyn avseende TeliaSoneras hantering av nätinfrastruktur tillträde gentemot grossistkunder och TeliaSoneras koncerninterna hantering av motsvarande insatsvaror gentemot den egna slutkundsverksamheten på åtminstone följande områden.

- beställningsprecision
- leveranstid
- leveransprecision
- felavhjälplingstid
- felavhjälpningsprecision
- enkla installationer

PTS anser dock att behovet av insyn i TeliaSoneras verksamhet vad gäller nätinfrastruktur tillträde inte är sådant att det krävs att TeliaSonera offentliggör nyckeltal uppdelade per grossistkund. TeliaSonera ska därför åläggas att enligt skyldigheten sammanställa och offentliggöra nyckeltalen för den totala hanteringen av nätinfrastruktur tillträde uppdelad på den egna organisationen och det sammanlagda utfallet för samtliga övriga grossistkunder. Om det behövs kan dock PTS i ett enskilt fall med stöd av 7 kap. 3 § LEK komma att begära in utfallen av nyckeltalen för vissa enskilda grossistkunder.

²⁵⁵ BEREC (12) 127 BP34, Revised common position on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, 121208.

²⁵⁶ Kommissionens rekommendation av den 11 september 2013 om enhetliga krav på icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder för att främja konkurrensen och förbättra klimatet för bredbandsinvesteringar, p19, 2013/466/EU.

Genom att utfallet av nyckeltalen redovisas uppdelat i TeliaSonerars externa verksamhet och företagets interna verksamhet bibehålls transparens och insyn kring hanteringen av nätinfrastruktur tillträde. En sådan redovisning av nyckeltalen möjliggör för såväl grossistkunderna som PTS att jämföra det tillhandahållande och den servicenivå som grossistkunderna erbjuds, med det som TeliaSonerars egen slutkundsverksamhet får.

PTS tillsyn av utfallet år 2011-13 av de nyckeltal TeliaSonera är ålagda att rapportera har inte visat på några signifikanta, varaktiga skillnader mellan de externa grossistkunderna och TeliaSonerars slutkundsverksamhet som direkt tyder på diskriminering. I de fall skillnader har konstaterats har TeliaSonera angivit sakliga orsaker till utfallet och i förekommande fall även upprättat handlingsplaner för att avhjälpa dessa.²⁵⁷ PTS bedömer likväl att nyckeltalen utgör ett viktigt signalsystem för att identifiera eventuella förekomster av diskriminerande beteende. Skyldigheten bidrar till att förutsättningarna för en effektiv tillsyn förbättras. Den ökade insynen för både faktiska och potentiella grossistkunder och PTS skapar ett öppnare förfarande kring nätinfrastruktur tillträde, vilket i sin tur kan leda till att grossistkunderna får ökat förtroende för att tillträdet inte erbjuds eller tillhandahålls dem på diskriminerande villkor. Ett ökat förtroende ökar i sin tur förutsättningarna för konkurrens och ett ökat utbud för slutkunderna.

6.17.3 Nyckeltal ska offentliggöras för både intern och extern verksamhet

TeliaSonera ska sammanställa och offentliggöra nyckeltal för produkter som tillhandahålls såväl externa grossistkunder som TeliaSonerars egen slutkundsverksamhet. För att följa upp icke-diskrimineringskyldigheten ska nyckeltalen åtminstone mäta beställningsprecision, leveranstid, leveransprecision, felavhjälpningstid, felavhjälpningsprecision och enkla installationer. Nyckeltalen ska definieras i detalj för att säkerställa ett jämförbart underlag mellan TeliaSonera och grossistkunderna. TeliaSonera ska fastställa mätpunkterna med hjälp av processflöden för att minimera risken för att inte jämförbara aktiviteter omfattas av måtten.

6.17.4 Nyckeltal för beställningsprecision

Om det visar sig att andelen nekade beställningar är hög eller andelen i något avseende avviker mellan grossistkunderna kan det vara ett tecken på att funktionalitet eller information i beställningssystemen är utformat på olika sätt för olika grossistkunder vilket kan utgöra diskriminering. PTS ser därför ett behov av att även fortsättningsvis kunna kontrollera hur skyldigheten om icke-diskriminering efterlevs vid nybeställning. TeliaSonera ska därför sammanställa och offentliggöra nyckeltal avseende beställningsprecision som visar andel nekade beställningar trots komplett

²⁵⁷ PTS tillsynsärenden dnr 11-12008 och 10-8069

och korrekt beställning. Med komplett och korrekt beställning avses beställning som gjorts enligt TeliaSoneras officiella rutinbeskrivningar.

6.17.5 Nyckeltal för leveranstid

Leveranstiderna för olika grossisttjänster är en av de mest väsentliga faktorerna för att en operatör som köper nätinfrastrukturtillträde ska kunna erbjuda slutanvändare samma service och kvalitet som TeliaSonera. Om TeliaSonera erbjuder olika leveranstider externt och internt kan det medföra att andra operatörer inte kan konkurrera med TeliaSonera på slutkundsmarknaden. Det finns således ett incitament för TeliaSonera att diskriminera genom att ha längre leveranstider för externa grossistkunder. Det är därför synnerligen viktigt att granska leveranstiderna vid nybeställning för att komma tillrätta med eventuellt diskriminerande beteende.

PTS ser särskilt ett behov av ökad insyn vad gäller tiden mellan tidpunkten då en grossistkund gjort en beställning och tidpunkten då TeliaSonera skickat klarrapport om att beställd produkt levererats, eller om produkten inte fungerade i enlighet med vad som utfästs av TeliaSonera, tidpunkten då tjänsten fungerar på avsett sätt.

Genom ökad insyn för hanteringen av leveranstider ökar förutsättningarna att kontrollera om TeliaSonera efterlever skyldigheten att erbjuda grossistkunder samma villkor som ges den egna slutkundsverksamheten i fråga om leveranstider. TeliaSonera har ålagts att tillämpa vissa tjänstenivåer för bl.a. leveranstider. Genom nyckeltal för leveranstid kan PTS och operatörerna följa upp om TeliaSonera uppfyller de nivåer företaget är skyldigt att hålla. PTS anser därför att en insyn i form av offentliggjorda nyckeltal i detta avseende är synnerligen viktig.

6.17.6 Nyckeltal för leveransprecision

Med leveransprecision avses andelen korrekta leveranser som sker inom överenskommen leveranstid. Uppgifter om leveransprecision ger PTS underlag för att kunna bedöma hur stor andel av leveranserna som håller sig inom de utfästa leveranstiderna. Även i det fall TeliaSonera och en grossistkund har ingått avtal om att tolerera viss avvikelsenivå för leveranstiden, ska de försenade leveranserna ingå i resultatet. För det fall klarrapport om slutleverans skickats men det senare visar sig att tjänsten inte fungerar, och att grossistkunden reklamerar produkten, ska leveransen ifråga inte ingå i detta resultat.

PTS behöver tillgång till uppgifter för leveransprecision som ett komplement till nyckeltalen för leveranstid. Ett nyckeltal om leveransprecision möjliggör för PTS att skapa sig en uppfattning om andelen leveranser som håller sig inom den leveranstid som nyckeltalet avser. Även nyckeltalen för leveransprecision ska avse nybeställning.

6.17.7 Nyckeltal för felavhjälpningstid

För att behålla slutkunder är det mycket viktigt för grossistkunden att kunna erbjuda likvärdig service och åtgärda eventuella fel på produkten/tjänsten på ett effektivt sätt. Felavhjälpningstiderna måste därför vara desamma för TeliaSoneras egen verksamhet som för grossistkunderna.

TeliaSonera har ålagts att tillämpa vissa tjänstenivåer för bl.a. felavhjälpningstid. Genom nyckeltal för felavhjälpningstid kan PTS och grossistkunderna följa upp om TeliaSonera uppfyller de utlovade nivåerna.

Med felavhjälpningstid avses tiden från att grossistkunden gjort felanmälan till dess att TeliaSonera har skickat klarrapport om att felet är avhjälp. Om det anmälda felet inte avhjälpes, trots att klarrapport skickats, ska tiden räknas fram till den tidpunkt då felet faktiskt avhjälpes och ny klarrapport skickats så att grossistkunden åter kan tillgodogöra sig tillträdet på avsett sätt.

6.17.8 Nyckeltal för felavhjälpningsprecision

Med felavhjälpningsprecision avses andelen fel avklarade inom avtalad tid enligt överenskommet serviceavtal. Uppgifter om felavhjälpningsprecision ger PTS underlag för att kunna bedöma hur stor andel av felavhjälpningsärendena som håller sig inom de utfästa servicetiderna. Ett nyckeltal om felavhjälpningsprecision möjliggör för PTS att skapa sig en uppfattning om andelen fel som håller sig inom den felavhjälpningstid som nyckeltalet avser. Tillgång till uppgifter för felavhjälpningsprecision är ett viktigt komplement till nyckeltalen för felavhjälpningstid.

6.17.9 Nyckeltal för enkla installationer

Nyckeltalet avser installationer av kopparaccess hel ledning. Med enkel installation avses en inkoppling som görs endast genom arbete i telestationen. Med komplex installation avses en inkoppling som också kräver arbete i accessnätet. TeliaSonera ska redovisa det totala antalet enkla installationer, liksom andelen enkla installationer i förhållande till totalt genomförda installationer av kopparaccess hel ledning. Enligt skyldigheten om tillträde till koppar ska TeliaSoneras leverans av tillträde som huvudregel komma till stånd genom enbart kopplingsarbete i telestation, primärskåp eller SP, s.k. enkel installation. TeliaSonera tar redan idag fram nyckeltalet och redovisar detta månatligen till PTS. Nyckeltalet har sedan det tagits fram konsekvent visat att TeliaSonera har en högre andel enkla installationer i förhållande till övriga grossistkunder. Enligt TeliaSoneras prissättning är kostnaden för en enkel installation avsevärt lägre än kostnaden för en komplex installation. PTS anser därför att myndigheten även fortsättningsvis behöver följa upp andelen enkla installationer för att säkerställa att övriga grossistkunder har samma möjligheter att uppnå en lika hög andel enkla, och därmed billigare, installationer.

6.17.10 Offentliggörandet av nyckeltalen ska ske månadsvis

Redan en kort tids diskriminering kan få stora konsekvenser för operatörerna varför det är viktigt att redovisning inte sker för sällan. PTS finner att TeliaSonera ska mäta och offentliggöra nyckeltal månatligen, vilket är samma intervall som gällt enligt PTS beslut den 24 maj 2010. Uppföljning veckovis skulle bli allt för tidskrävande och kostsamt. Redovisning mer sällan skulle inte ge tillräcklig information och skulle innebära att det tar alltför lång tid att upptäcka eventuellt diskriminerande beteende.

Resultatet för respektive nyckeltal ska sammanställas och offentliggöras för det månatliga utfallet per kalendermånad, uppdelat på dels det sammanlagda utfallet av hanteringen mot samtliga grossistkunder, dels utfallet av TeliaSoneras koncerninterna hantering av motsvarande insatsvaror och tjänster gentemot den egna slutkundsverksamheten.

För att säkerställa att jämförbara aktiviteter omfattas av måtten ska TeliaSonera redovisa processflöden och mätpunkter för respektive nyckeltal. Eftersom föreslagna nyckeltal inte innebär några utökade skyldigheter i jämförelse med PTS beslut från den 24 maj 2010 ska mätning och rapportering påbörjas utan avbrott från befintlig rapportering. PTS kommer även som en del av tillsynen att kontinuerligt följa upp hur nyckeltalen mäts så att processflöden och mätpunkter är fortsatt relevanta och mäter det de är avsedda att mäta.

För att informationen ska nås av alla berörda på ett enkelt och effektivt sätt finner PTS det lämpligast att TeliaSonera offentliggör nyckeltalen på en webbplats som PTS anvisar och som är tillgänglig för alla utan kostnad. För det fall att det av olika omständigheter inte är möjligt eller det finns andra skäl som gör att detta är olämpligt, kan PTS istället anvisa TeliaSonera att göra uppgifterna tillgängliga på annat sätt, t.ex. genom att ge in dem till PTS för offentliggörande i annan ordning.

Offentliggörandet ska ske varje månad för föregående månad. Nyckeltalen ska, utan att ytterligare stödinformation behövs, tydligt och begripligt visa utfallet per kalendermånad.

6.17.11 Slutsats och proportionalitetsbedömning

Syftet med att ålägga TeliaSonera skyldigheten är att ge nödvändig insyn för att kunna bedöma om TeliaSonera efterlever skyldigheten om icke-diskriminering mellan grossistkunder och den egna slutkundsorganisationen. Vidare kan ett offentliggörande av nyckeltalen bidra till ett öppnare förfarande kring nätinfrastruktur tillträde, vilket i sin tur kan leda till ökat förtroende och förbättrade förutsättningar för konkurrens och ett ökat utbud för slutkunderna. Därigenom uppfylls syftet med LEK. Beslutet att ålägga TeliaSonera den aktuella skyldigheten är således ägnad att tillgodose ändamålet samt även det allmänna syftet med LEK. Det finns inte heller någon mindre långtgående skyldighet som på ett motsvarande sätt

tillgodoser behovet av att ge såväl faktiska och potentiella grossistkunder som PTS ökade förutsättningar att kunna kontrollera om TeliaSonera följer skyldigheterna vad avser grossisttillträde till nätinфраstruktur.

Genom att ålägga den aktuella skyldigheten kan PTS kontrollera att övriga skyldigheter efterlevs, vilket är ett effektivt sätt för att kunna analysera situationen på marknaden. På så vis tillgodoses grossistkunders behov av en fungerande konkurrenssituation på marknaden. Vid en avvägning mellan de kostnader som uppkommer för TeliaSonera till följd av denna publiceringsskyldighet och nyttan av ökad insyn och transparens anser PTS att skyldigheten är proportionerlig.

PTS finner att de möjligheter till insyn som möjliggörs genom skyldigheten, samt det behov som finns av sådan insyn för att tillse att TeliaSonera efterlever andra skyldigheter i detta beslut, överväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför. PTS finner därför att fördelarna för grossistkunderna uppväger det intrång i TeliaSoneras verksamhet som skyldigheten medför.

7 Hur beslutet ska gälla

PTS förordnande om hur beslutet ska gälla

Detta beslut gäller omedelbart för TeliaSonera ABs och berörda dotterbolags tillhandahållande av lokalt tillträde till nätinфраstruktur och därtill hörande tjänster som sker från och med dagen för detta beslut, oavsett när de avtal om tillträde som ligger till grund för tillhandahållandet ingåtts.

PTS upphäver härigenom beslut dnr 07-11757/23 av den 24 maj 2010. Det beslutet ska dock gälla för TeliaSonera ABs och berörda dotterbolags tillhandahållande av nätinфраstruktur tillträde och därtill hörande tjänster fram till dagen för detta beslut.

7.1 Detta beslut ska gälla omedelbart

Av 8 kap. 22 § LEK framgår att ett beslut enligt LEK ska gälla omedelbart, om inte annat har bestämts.

PTS finner inte skäl att bestämma annat än att detta beslut ska gälla omedelbart. TeliaSoneras tillhandahållande av de tjänster och produkter som regleras i detta beslut omfattas således i sin helhet av här beslutade skyldigheter, oavsett när TeliaSonera ingick avtal om tillhandahållande med motparten.²⁵⁸

För att skapa tydlighet för operatörerna om hur detta beslut ska förhålla sig till PTS beslut av den 24 maj 2010, finns det skäl att förordna om hur detta beslut ska gälla.

Vid sin tillsyn och tvistlösning av TeliaSoneras tillhandahållande som sker från och med dagen för detta besluts ikraftträdande kommer PTS således att från och med dagen för detta besluts ikraftträdande att tillämpa skyldigheterna i detta beslut, oavsett när avtalet om tillträde ingicks mellan TeliaSonera och den begärande operatören och oavsett om tjänsten har tagits i bruk före dagen för detta besluts ikraftträdande.

När det gäller skyldigheter som åläggs TeliaSonera till följd av företagets betydande inflytande på marknaden för lokalt tillträde till nätinфраstruktur, förordnar PTS att

²⁵⁸ Jfr domstolspraxis, Kammarrättens i Stockholm dom den 8 oktober 2007 i mål nr 5852-06. Domen avsåg ett överklagande av Länsrättens i Stockholms läns dom den 18 augusti 2006 i mål nr 7212-06 i fråga om PTS beslut den 8 mars 2006 i ärende med dnr 05-13040 i vilket PTS bland annat fastställde att skyldigheterna om grossistprodukt för telefoniabonnemang även gäller avtalsrelationer som ingåtts i tid före det att skyldigheterna trädde i kraft.

myndighetens beslut från den 24 maj 2010²⁵⁹ ska gälla för TeliaSoneras tillhandahållande av nätinfrastruktur tillträde som skett fram till dagen för detta besluts ikraftträdande.

Detta beslut har fattats av PTS styrelse.

På styrelsens vägnar

Göran Marby
Generaldirektör

Föredragande har varit avdelningschefen Rikard Englund

²⁵⁹ Se PTS beslut i ärende med dnr 07-11757/23.

8 Hur man överklagar

Detta beslut får överklagas av dels den som är part i ärendet, om beslutet har gått parten emot, dels av annan vars rättigheter påverkas negativt av beslutet (se 8 kap. 19 a § LEK).

Om ni vill överklaga detta beslut ska ni rikta ert överklagande till Förvaltningsrätten i Stockholm. Överklagandet ska dock sändas till Post- och telestyrelsen, Box 5398, 102 49 Stockholm.

Ange i ert överklagande vilket beslut ni överklagar genom att ange beslutets diarienummer. Ange även era yrkanden och skälen för ert överklagande. Överklagandet ska vara undertecknat av behörig firmatecknare.

Om överklagandet har skett inom rätt tid, skickar PTS det vidare till Förvaltningsrätten i Stockholm för prövning. Detta gäller dock inte om PTS själv ändrar beslutet på det sätt ni begärt.

PTS måste ha tagit emot ert överklagande *inom tre veckor från den dag ni fick del av beslutet*. Annars kan överklagandet inte prövas.

Ni anses ha *fått del av detta beslut när två veckor har förflutit från dagen för beslutet om kungörelsedelgivning den 19 februari 2015* till följd av att detta beslut delges genom så kallad kungörelsedelgivning enligt 49 och 51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Ert överklagande ska således ha kommit in till myndigheten senast den 26 mars 2015.

PTS håller under överklagandetiden beslutet tillgängligt på adressen Valhallavägen 117 i Stockholm och på webbplatsen www.pts.se/smp. Meddelande om beslutet införs av PTS i Post- och Inrikes Tidningar.

Om ni har några frågor kan ni vända er till PTS. Kontaktuppgifter till PTS finns på detta besluts första sida.

Bilaga 1

EU-rättsliga källor samt de förkortningar som används i detta beslut

EUF-fördraget	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, EUF-fördraget. (Eng: Treaty on the Functioning of the European Union)
Ramdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG av den 7 mars 2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster
Tillträdesdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/19/EG av den 7 mars 2002 om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande faciliteter
Ändringsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/140/EG av den 25 november 2009 om ändring av direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, direktiv 2002/19/EG om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande faciliteter och direktiv 2002/20/EG om auktorisation för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster

EU-kommissionens rekommendation från 2003	Kommissionens rekommendation av den 11 februari 2003 om relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området elektronisk kommunikation vilka kan komma i fråga för förhandsreglering enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, 2003/311/EG
EU-kommissionens rekommendation från 2007	Kommissionens rekommendation av den 17 december 2007 om relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området elektronisk kommunikation vilka kan komma i fråga för förhandsreglering enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (2007/879/EG)
EU-kommissionens rekommendation från 2010	Kommissionens rekommendation av den 20 september 2010 om reglerat tillträde till nästa generations accessnät (2010/572/EU)
EU-kommissionens rekommendation från 2013	Kommissionens rekommendation av den 11 september 2013 om enhetliga krav på icke-diskriminering och kostnadsberäkningsmetoder för att främja konkurrensen och förbättra klimatet för bredbandsinvesteringar (2013/466/EU)
EU-kommissionens rekommendation från 2014	Kommissionens rekommendation av den 9 oktober 2014 om relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området elektronisk kommunikation vilka kan komma i fråga för förhandsreglering enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och

	kommunikationstjänster (2014/710/EU)
EU-kommissionens förklaringsdokument från 2003	Förklaringsdokument till kommissionens rekommendation av den 11 februari 2003 om relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området elektronisk kommunikation vilka kan komma i fråga för förhandsreglering enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster
EU-kommissionens förklaringsdokument från 2007	Commission Staff Working Document Explanatory Note accompanying the Commission Recommendation on Relevant Products and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services {(C(2007) 5406)}
EU-kommissionens förklaringsdokument från 2014	Commission Staff Working Document Explanatory Note accompanying the Commission Recommendation on Relevant Products and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services {(C(2007) 5406)}
EU-kommissionens riktlinjer	Kommissionens riktlinjer för marknadsanalyser och bedömning av betydande marknadsinflytande i enlighet med gemenskapens regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (2002/C

	165/03).
EU-kommissionens tillkännagivande	Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning (EGT C 372)

Övriga källor samt de förkortningar som används i detta beslut

BEREC Common position marknad 4	BEREC Common position on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market, BoR (12)127, 08.12.2012
--	---

Prisbilaga v.1.0

PTS högsta priser för lokalt tillträde till nätinfrastruktur och därtill hörande tjänster som är beräknade enligt kostnadsredovisningsmetoden LRIC (Long Run Incremental Cost) och är baserade på hybridmodellen v.10.1 och de riktlinjer som anges i Model Reference Paper (MRP rev c), se bilaga 3 till detta beslut.²⁶⁰

1 LLUB och svart fiber (inkl. backhaul)

1,1 Leveransavgift LLUB		Engångsavgift				
Hel ledning - enkel						514
Hel ledning - medium						1 128
Hel ledning - medium (två accesser till samma kundställe och tillfälle)						1 300
Hel ledning - komplex						1 085
Delad ledning						514
Hel ledning från kopplingsskåp - enkel						514
Hel ledning från kopplingsskåp - medium						1 021
Hel ledning från kopplingsskåp - komplex						978
Delad ledning från kopplingsskåp						514
Två Kopparaccesser med sammankoppling - enkel + enkel						625
Två Kopparaccesser med sammankoppling - enkel + medium						1 240
Två Kopparaccesser med sammankoppling - enkel + komplex						1 175
Två Kopparaccesser med sammankoppling - medium + medium						1 734
Två Kopparaccesser med sammankoppling - medium + komplex						1 648
Två Kopparaccesser med sammankoppling - komplex + komplex						1 605

1,2 Leveransavgift svart fiber (befintlig fiber)		Engångsavgift				
Svart fiber - typ 1						514
Svart fiber - typ 2						3 348

1,3 Kvartalshyra per kopparaccess	Geotyp 1	Geotyp 2	Geotyp 3	Geotyp 4	Nationellt
Hel ledning	165	248	411	556	287
Delad ledning					112
Hel ledning från kopplingsskåp					233
Delad ledning från kopplingsskåp					93
Två Kopparaccesser med sammankoppling					573

1,4 Kvartalshyra - fiberaccess	Geotyp 1	Geotyp 2	Geotyp 3	Geotyp 4	Nationellt
Svart fiber till villa - per access	165	248	411	556	287
Svart fiber till villa - per meter	0,12	0,16	0,20	0,25	0,17
Svart fiber till flerfamiljshus - per access	3411	3811	3843	4428	3750
Svart fiber till flerfamiljshus - per lägenhet	165	248	411	556	287
Svart fiber till flerfamiljshus - per meter	2,5	2,4	1,8	2,0	2,2
Svart fiber backhaul - från kopplingsskåp	2,6	1,8	1,8	1,2	2,0

1,5 Ny fiberaccess i befintlig kanalisation	Geotyp 1	Geotyp 2	Geotyp 3	Geotyp 4	Nationellt
Svart fiber till villa - installationsavgift					
Svart fiber till flerfamiljshus - installationsavgift					
Svart fiber till villa - per access och kvartal	154	232	400	546	274
Svart fiber flerfamiljshus - per access och kvartal	3 173	3 568	3 734	4 346	3 553

1,6 Svart fiber backhaul	Kvartalsavgift				
Backhaul från telestation - per meter					2,0
Backhaul från telestation - per ledning					13 246

1,7 Backhaul kanal	Kvartalsavgift				
Backhaul kanal 2,5 Gbit					9 400
Backhaul kanal 10 Gbit					10 826

²⁶⁰ Modellreferensdokument (MRP rev c), Riktlinjer för framtagandet av LRIC-bottom-up och top-down modellerna, 7 maj 2010.

2 Samlokalisering

	Engångsavgift	Kvartalsavgift
2,1 Offertavgifter		
Offert för samlokalisering	6 448	
Offert för anslutning av operatörsägd kabel	4 266	
Utökning inom befintligt skåp - ny stationskabel koppar	2 481	
Utökning inom befintligt skåp - ny kraft och stationskabel	4 266	
Utökning med nytt skåp - ny stationskabel koppar	4 266	
Utökning med nytt skåp - ny kraft och stationskabel	6 448	
Ny kraftmatning	2 481	
Ny stationskabel	2 481	
Utökning med indragning av operatörsägd kabel	4 266	
2,2 Etablering av operatörsägd utrustning		
Etableringsavgift	2 342	
Uppsättning, TeliaSonera ETSI-skåp	9 548	
Uppsättning av kundägt ETSI-skåp	3 355	
2,3 Stationskabel		
Första kabel per leveranstillfälle, (<= 50m)	13 551	
Första kabel per leveranstillfälle, (51-100m)	15 671	
Tillkommande kabel (<= 50m)	6 161	
Tillkommande kabel (51-100m)	8 282	
2,4 Skåphyra m.m.		
¼ skåp		121
½ skåp		243
¾ skåp		364
Helt skåp		485
Operatörsägd koppar-kabel per 100 par		188
Operatörsägd optokabel per 6 par		188
2,5 Energi, kyla och ventilation		
1-250 watt		989
251-500 watt		1 979
501-750 watt		2 968
751-1000 watt		3 958

3 Övriga engångsavgifter LLUB

	Engångsavgift	Kvartalsavgift
3,1 Informationstjänster		
Ledningsdata per kopparpar	463	
Skåptillhörighet: Upp till 10 kundadresser.	526	
Skåptillhörighet: Ytterligare 1-10 kundadresser.	68	
Noddata: Kopplings-skåp och slutkundadresser per nod	526	
Förfrågan inkl. nätutredning för Kopparaccess VDSL	135	
3,2 Borttagning av BF-system och pupinspolar		
Förfrågan om borttagning av Bf-system	523	
Avgift borttagning av Bf-system	2 146	
Förfrågan om borttagning av pupinspolar	5 635	
3,3 Produktbyten		
Begäran om omkoppling för VDSL	840	
Operatörsbyte eller produktbyte - från telestation till kopplings-skåp	561	
Operatörsbyte/produktbyte/portbyte: i telestation	454	
Operatörsbyte/produktbyte/portbyte: i kopplings-skåp	475	
Byte från delad ledning till hel ledning	95	
Förändring eller annullering av leverans	220	
3,4 Bortkoppling/återinkoppling delad ledning		
Bortkoppling	730	
Återinkoppling	730	

Beslutat av: Göran Marby